

СОЦІОГУМАНІТАРНІ СТУДІЇ

ВИПУСК

ПРИСВЯЧЕНО ДОСЛІДЖЕННЮ ЖИТТЯ

І ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ

О. КИРИЛА СЕЛЕЦЬКОГО

(З нагоди 100-ліття пам'яті)

ВИПУСК 1

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор

Ігор Розлуцький – кандидат філологічних наук, доцент, директор бібліотеки Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

Заступник головного редактора

Марія Стецик – кандидат філологічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка)

Відповідальний редактор

Петро Іванишин – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури та теорії літератури (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка)

Члени редколегії:

Олег Баган – кандидат філологічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка),

Маркіяна Василюшин (с. Маркіяна) – магістр богослов'я (Папський богословський факультет у Вроцлаві, Польща),

Ірина Дмитрів – кандидат філологічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка),

Лариса Йолкіна – кандидат філологічних наук, доцент (Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова),

Іван Зимомря – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та практики перекладу, (Ужгородський національний університет),

Юрій Ковбасенко – кандидат філологічних наук, професор, завідувач кафедри світової літератури (Київський університет імені Бориса Грінченка),

Ярослав Лопушанський – кандидат філологічних наук, доцент (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка), директор Австрійської бібліотеки у Дрогобичі,

Іван Матковський – доктор філософії, (Вермінсько-Мазурський університет, Польща),

Ігор Набитович – доктор філологічних наук, професор, (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка),

Василь Пахаренко – доктор філологічних наук, професор (Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького),

Галина Сабат – доктор філологічних наук, професор, (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка),

Станіслав Стемпень – доктор габілітований, директор Південно-Східного наукового інституту (Польща).

Соціогуманітарні студії. Випуск присвячено дослідженню життя і творчої спадщини о. Кирила Селецького (3 нагоди 100-ліття пам'яті) / головний редактор Розлуцький І. М. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2022. Вип. 1. – 350 с.

DOI: <https://doi.org/10.24919/2786-6858.1.2022>

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Соціогуманітарні студії
Серія КВ № 25186–15126Р від 24.06.2022 р.

Усі електронні версії статей збірника оприлюднюються на офіційному сайті видання
<http://shs.dspu.edu.ua/index>

Редакційна колегія не обов'язково поділяє позицію, висловлену авторами у статтях,
і не несе відповідальності за достовірність наведених даних та покликань.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення
StrikePlagiarism.com від польської компанії *Plagiat.pl* або антиплагіатного сервісу *Unicheck*.

Засновник і видавець – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

**Адреса редакції: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка,
вул. Лесі Українки, 2, м. Дрогобич, обл. Львівська, 82100 тел.: (03244) 1-04-74, 2-37-76,
факс: (03244) 3-81-11, e-mail: shsdspu@gmail.com**

EDITORIAL BOARD:

Editor-in-Chief

Ihor Rozlutskiy – Candidate of Philological Sciences, director of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University Library
Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

Deputy chief editors

Maria Stetsyk – Candidate of Sciences in Philology, Associate Professor
(Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University)

Responsible editor

Petro Ivanyshyn – Doctor of Philology, Professor, Head of the Department
(Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University)

Editorial Board:

Oleh Bahan – Candidate of Sciences in Philology, Associate Professor
(Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University),

Markiyana Vasylyshyn (Sr. Markiyana) – Master of Theology (Pontifical Faculty of Theology in Wroclaw, Poland),

Iryna Dmytriv – Candidate of Sciences in Philology, Associate Professor
(Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University),

Larysa Yolkina – Candidate of Sciences in Philology, Associate Professor
(National Pedagogical Dragomanov University),

Ivan Zymomria – Doctor of Philology, Professor, Head of the Department
(Uzhgorod National University),

Yrii Kovbasenko – Candidate of Sciences in Philology, Professor (Borys Grinchenko Kyiv University),

Yaroslav Lopushanskyi – Candidate of Sciences in Philology, Associate Professor
(Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University),

Ivan Matkovskiy – Doctor of Philosophy, (University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Poland),

Ihor Nabytovych – Doctor of Philology, Professor, Head of the Department
(Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University),

Vasyl Paharenko – Doctor of Philology, Professor (Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy),

Halyna Sabat – Doctor of Philology, Professor, Head of the Department
(Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University),

Stanislav Stempen – Dr. Gab., Professor (Director of South-Eastern Research Institute, Poland)

Socio-humanitarian Studies. The issue is devoted to the study of the life and creative heritage of Fr. Kyrylo Seletskiy (On the occasion of the 100th anniversary) / chief editor Rozlutskiy I. M. – Drohobych: Editorial and Publishing Department of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 2022. Issue 1. – 350 p.

DOI: <https://doi.org/10.24919/2786-6858.1.2022>

*Print media registration certificate Socio-humanitarian Studies.
series KV No 25186–15126P dd. 24.06.2022 p.*

*All electronic versions of articles in the collection are available on the official website edition
<http://shs.dspu.edu.ua/index>*

Editorial board do not necessarily reflect the position expressed by the authors of articles, and is not responsible for the accuracy of these data and references.

The articles were checked for plagiarism using the software StrikePlagiarism.com developed by the Polish company Plagiat.pl. or Unicheck anti-plagiarism service.

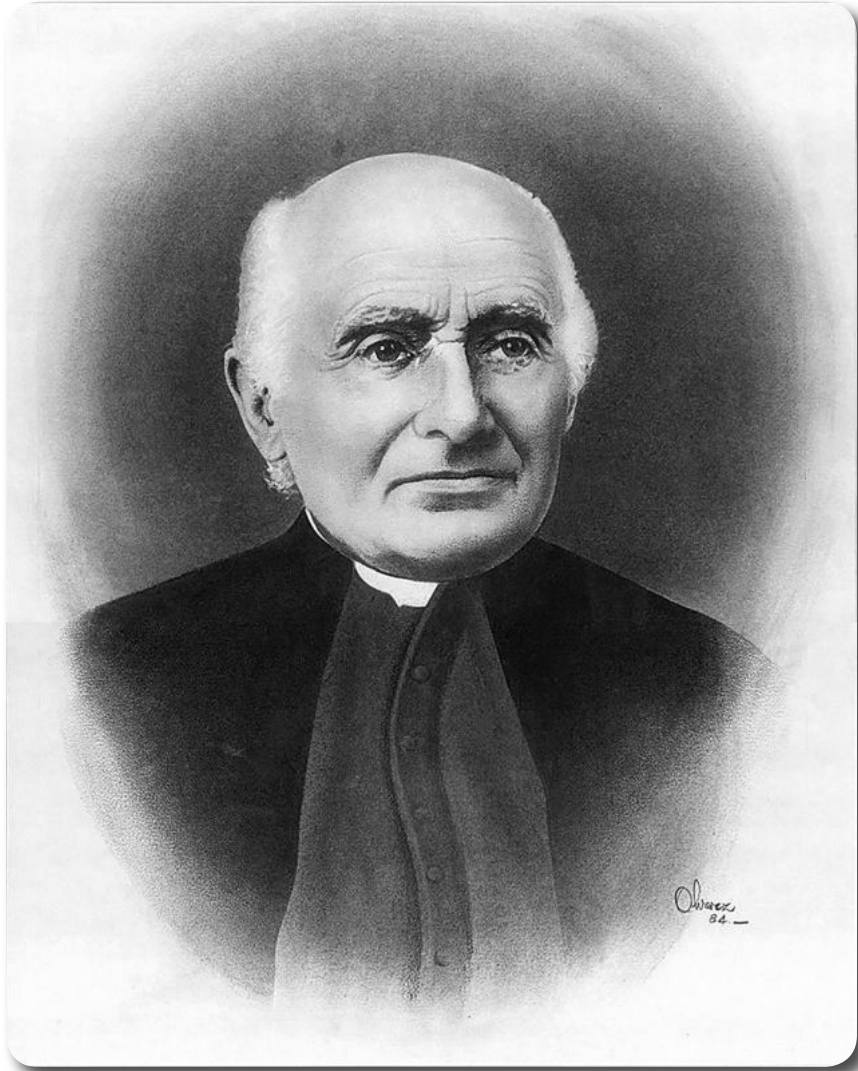
Founder and Publisher – Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

**Editorial address: Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Ivana Franka str., 24,
Drohobych, Lviv region, 82100. tel.: (03244) 1-04-74, 2-37-76, fax: (03244) 3-81-11,
e-mail: shsdspu@gmail.com**

Редакція збірника висловлює

ПОДЯКУ

духовним дітям отця Кирила Селецького,
сестрам Згромадження св. Йосифа Обручника
Пречистої Діви Марії,
високоповажному панові Роману МАТВІЙЧИНІ,
якому завдячуємо публікацією цього збірника,
а також численним поціновувачам творчого
доробку душпастиря, зокрема докторові філософії
Івану МАТКОВСЬКОМУ, від якого мені як
головному редакторові вперше довелося почути
про славетного уродженця с. Підбужа, що на
Дрогобиччині.



Портрет о. Кирила Селецького.
Подарунок Згромадженню св. Йосифа ОПДМ від єп. Андрея (Сапеляка).
2006 рік.

ЗМІСТ

<i>Валентина БОДАК</i> . «Се чоловік рідкої чесноти...» З нагоди 100-ліття пам'яті о. Кирила Селецького.....	7
<i>Маркіяна ВАСИЛИШИН (с. Маркіяна)</i> . Хронологія життя та діяльності о. Кирила Селецького (1835 – 1918).....	10
<i>Маркіяна ВАСИЛИШИН (с. Маркіяна)</i> . Богом даний... Слава святості та важливість канонізаційного процесу о. Кирила Селецького для УГКЦ.....	15
<i>о. Віталій ГОРІН</i> . Образ душпастиря у творчості Слуги Божого отця Кирила Селецького.....	35
<i>ієрм. Єронім ГРИМ</i> . Отець Кирило Селецький і Чин святого Василія Великого.....	47
<i>Ірина ДМИТРІВ</i> . Християнські мотиви в художній творчості о. Кирила Селецького.....	59
<i>Надія ДУДНИК, Олександра СВЙОНТИК</i> . Виховний зміст оповідань для дітей о. Кирила Селецького.....	70
<i>Роман КОВАЛІВ</i> . Роль чернецтва в Церкві згідно з поглядами Слуги Божого о. Кирила Селецького.....	80
<i>Наталія КОЛЬ</i> . «Багато часу посвячував на плекання тої ще тоді ніжної рослини...»: о. Кирило Селецький – засновник і опікун Згромадження сестер-служебниць.....	96
<i>Наталія МАРКО (с. Стефанія)</i> . Сучасне осмислення духовної спадщини о. Кирила Селецького.....	117
<i>Іван МАТКОВСЬКИЙ</i> . Митрополит Андрей Шептицький і о. Кирило Селецький: взаємини на тлі процесів відновлення східного католицького монашества.....	135
<i>Ігор РОЗЛУЦЬКИЙ, Анна РОЗЛУЦЬКА</i> . Особливості національного дискурсу у творчості о. Кирила Селецького.....	148
<i>Марія СТЕЦИК</i> . Духовно-сакральні та етноментальні виміри художньої мовотворчості о. Кирила Селецького.....	161
<i>Анна ФЕДОРОВИЧ</i> . Історія заснування перших захоронок для дітей українців у Галичині.....	176

Ad fontes

<i>Ігор РОЗЛУЦЬКИЙ</i> . Коментар Ad fontes.....	187
<i>Кирило СЕЛЕЦЬКИЙ</i> . Лист-свідоцтво про заснування та діяльність Згромадження Сестер Служебниць Пречистої Діви Марії в с. Жужель.....	190
<i>Теодор ВЕРГУН</i> . О. Кирило Селецький.....	207
<i>Юліан ДАЦІЙ</i> . О. Кирило Селецький Пралат Його Святості – Декан Белзкий і парох в Жужелі.....	299
<i>Іван МУЗИЧКА</i> . Моя відповідь на запитник.....	304
Бібліографічний список праць о. Кирила Селецького (укладач <i>Маркіяна ВАСИЛИШИН (с. Маркіяна)</i>).....	309
Додатки. Фотоілюстрації.....	323

CONTENTS

Valentyna BODAK. «This is a man of uncommon virtue...» On the occasion of Fr. Kyrylo Seletskyi's 100th anniversary.....	7
Markiyana VASYLYSHYN (Sr. Markiyana). <i>Given by God...</i> The glory of holiness and the importance of the canonization process of fr. Kyrylo Seletskyi for the UGCC.....	15
Fr. Vitaliy HORIN. The image of the pastor in the works of the Servant of God Father Kyrylo Seletskyi	35
Monk Yeronim HRIM. Father Kyrylo Seletskyi and the Order of St. Basil the Great.....	47
Iryna DMYTRIV. Christian motifs in literary creations of Fr. Kyrylo Selecky... ..	59
Nadiya DUDNYK, Oleksandra SVIONTYK. The educational content of Fr. Kyrylo Seletskyi's short stories for children	70
Roman KOVALIV. The role of monasticism in the church according to the views of the Servant of God Fr. Kyrylo Seletskyi.....	80
Nataliya KOLB. «Dedicatet a lot of time to nursing that gently plant...»: Fr. Kyrylo Selet's'kyi – founder and guardian of the Assembly of Sister Servants	96
Nataliya MARKO (s. Stephaniya). Contemporary comprehension of Fr. Kyrylo Seletskyi's spiritual heritage.....	117
Ivan MATKOVSKYI. Metropolitan Andrey Sheptytskyi and Fr. Kyrylo Seletskyi: relationship against the background of the eastern catholic monasticism restoration process.....	135
Ihor ROZLUTSKYI, Anna ROZLUTSKA. The peculiarities of the national discourse in the works of Fr. Kyrylo Seletskyi	148
Mariya STETSYK. Spiritual-sacred and ethnomental dimensions of fr. Kyrylo seletskyi's literary works.....	161
Anna FEDOROVYCH. History of the establishment of the first zakhoronkas (kindergartens) for children of ukrainians in Galicia.....	176

Ad fontes

Ihor ROZLUTSKYI. The Commentary Ad fontes.....	187
Kyrylo SELETSKYI. The Letter-certificate about the Establishment and Activity of the Congregation of Sisters-Servants of the Virgin Mary in the Village of Zhuzhel.....	190
Theodore VERGUN. Father Kyrylo Seletskyi	207
Julian DATIUS. Father Kyrylo Seletskyi, Prelate of His Holiness – Dean of Belzki and Parish Priest in Zhuzhel	299
Ivan MUSYCHKA. My Answer to the Questioner	304
The Bibliographic List of the Works of Fr. Kyrylo Seletskyi (compiler Markiyana VASYLYSHYN (s. Markiyana)).....	309
Appendices. Photo illustrations.....	323

«СЕ ЧОЛОВІК РІДКОЇ ЧЕСНОТИ...» З НАГОДИ 100-ЛІТТЯ ПАМ'ЯТІ О. КИРИЛА СЕЛЕЦЬКОГО

Нещодавно Україна відзначила 100-літню річницю з дня пам'яті Слуги Божого о. Кирила Селецького. Постать душпастиря, християнського просвітника, письменника, педагога, публі-

циста для нашої історії непроминальна, хоча, на жаль, ще малознана на своїй землі, як і його внесок у духовно-культурне зростання українців. Але саме йому волею Божою судилося подвижницьки здійснити напрочуд багато і для своєї Церкви, і своєї нації. Ідеться про відновлення чернецтва УГКЦ, розвиток освіти, зокрема дошкільної, на землях Галичини, християнсько-просвітницьку діяльність, видавничу справу.

З убогого сільського пароха, за скромним визначенням самого отця, який не посідав ні сіл, ні фільварків, лише – превеликий капітал – горячу любов свого народу та сильну віру у Боже Провидіння, о. Кирило Селецький зумів стати предтечею відродження чернечого життя в УГКЦ, засновником двох духовних інституцій: Згромадження сестер-служебниць Непорочної Діви Марії (1892 рік) та Згромадження сестер св. Йосифа Обручника Пречистої Діви Марії (1898 р.). Цей факт неспростовний, і про нього свідчать не лише сумлінні дослідження авторів ювілейного збірника чи, скажімо, листи чи дописи самого отця, але й – передовсім – найавторитетніші мужі Церкви. Перемишльський єпископ Йосафат (Кочиловський) однозначно твердить: «Серце нашого Спасителя й заплатило за неї щедро – не тільки йому самому (о. Кирилові Селецькому – В. Б.), але й всім нам, бо дало йому, тому нашому своєрідному, своєському, галицькому священикові-вдівцеві, велику ласку стати основником двох, перших у нашій провінції, Згромаджень монаших, цебто конгрегацій, опертих на дусі церковного права...»¹. У цьому ж листі правлячий епи-

Валентина БОДАК,
д-р філос. н., проф.
Ректор Дрогобицького державного
педагогічного університету
імені Івана Франка

¹ Преосв. Єпископ Йосафат До всеч. духовенства з нагоди двадцятьп'ятьліття смерти Бл. п. о. пралата Кирила Селецького. Перемишль, 26 квітня 1943 р.

скоп не без подиву додає як докір неправдивим викладам: «Тим часом це не згідне з правдою, щоб о. Єремія Ломницький ЧСВВ був основником цього Згромадження (Згромадження сестер-служебниць Непорочної Діви Марії – В. Б.), бо акти Перемиського і Львівського ординаріату свідчать про це, що основником його о. Кирило Селецький. Вкінці й сам о. Ломницький собі цього не приписував»². Митрополит Андрей Шептицький свідчить про Кирила Селецького у ювілейному листі до сестер-служебниць з нагоди 50-ліття «З вдячністю для Бога треба сьогодні згадати й про основника Вашого Згромадження, о. К. Селецького, пароха Жужеля. Його праведне життя, посвята з якою всього віддавав, чи то захоронкам Сестер, чи то убогим, його дух молитви, його простота і покора, а передусім любов ближнього, що була провідним світлом в основанні Згромадження...»³.

Різногранна подвижницька діяльність о. К. Селецького, рівно ж і творчий доробок, вражають. Жертовна праця на усіляких парафіях, різноманітні церковні та світські студії, душпастирська та культурно-просвітницька діяльність, видавнича та редакторська робота. Однак особливий внесок належить у розбудову інституції сім'ї. Це мініатюрне суспільство для отця – основа формування особистості за християнськими принципами й водночас осередок для створення міцного фундаменту української нації. Цінності родини, культ батьківства, виняткова увага до виховання й навчання дітей дають підстави стверджувати про неабиякий педагогічний хист душпастиря й порівнювати його з найвизначнішими вчителями XIX–XX століття.

Талантові й праці о. Кирила завдячують своєю появою дитячі захоронки (дитячі садочки) для українських дітей у Галичині, а ще сотні цікавих та повчальних творів, які вражають жанрово-тематично розмаїтістю, – оповідання, новели, казки, послання, загадки, вірші, молитви, хроніки, публіцистичні виклади, богословські праці, історичні студії.

Українське суспільство вже давно в очікуванні беатифікації о. Кирила Селецького. Ще митрополит Андрей Шептицький визначив особистість отця як «зразок християнського, святого життя», поставивши його в числі «перших працівників Євангелія в нашій Церковній Првінції». Боговгодну справу продовжив патріарх Йосиф (Сліпий). Однак церковно і людиноневисницький режим союзу не допустив звершити розпочатий процес, арештувавши ієрархів Церкви. Лише 2009 року було поновлено, уже втретє, беатифікацію о. Кирила Селецького, що триває й до сьогодні.

² Там же.

³ Андрей Митрополит. До Сестер Служебниць. *Львівські архієпархіяльні відомості*. Львів. вересень-жовтень 1942. Ч. 9-10. С. 169–171.

Збірник – це найповніше на сьогодні у науковому світі видання, присвячене життю й творчості душпастиря, що містить цікаві авторські студії та унікальні матеріали про о. Кирила Селецького і має на меті донести читачам правдиву історію про життя, діяльність великого святця України, силу його таланту та неймовірну працелюбність.

Щедро вродила духовна нива Отця, завдяки його подвигів тисячі духовних дітей пішли за покликом Господнім по всіх усядах, на всіх континентах, ревно сповідують служіння Богові й людям. Серед численних країн, де функціонують духовні осередки, Україна, Польща, США, Бразилія, Канада.

Сподіваємося, наукове видання зацікавить усіх, хто шанує великого Душпастиря української землі й намагається поглибити знання про його творчість, рівно ж поживає інтерес до історії Церкви, до культури своєї та інших націй.

ХРОНОЛОГІЯ ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ о. КИРИЛА СЕЛЕЦЬКОГО (1835–1918)

29 березня 1835 р. народився в с. Підбуж на Львівщині, у родині шляхетського походження. Батько – Михайло Джурж Селецький був учителем. Мати – Іванна Павликівська займалася дітьми.

1843 р.– переїзд родини до Самбора, початок навчання в *Головній школі м. Самбір*.

10 липня 1855 р. отримав матуральне свідоцтво в Самбірській цісарсько-королівській державній гімназії.

1855–1858 рр. – студіював богослов'я у Львівському університеті та в Генеральній духовній семінарії у Львові.

1859 р.– завершував четвертий рік богословських студій в Духовній семінарії у Перемишлі.

1859 р. – одружився з Емілією Івасівкою (донька священника). Господь поблагословив подружжя двома донечками Оленою та Марією.

3 осені 1859 до 15 березня 1862 р. – працював у Дрогобицькій державній гімназії ім. Франца Йосифа I.

8 січня 1860 р. - прийняв ієрейські свячення з рук вл. Григорія (Яхимовича) єпископа Перемишльського.

24 березня 1862 - 9 квітня 1863 р. – сотрудник в с. Стара Сіль.

9 квітня 1863 – 1 травня 1865 р. – самостійний капелан в с. Білич Горішній.

1 травня 1865 – 20 лютого 1869 р.– завідатель капелянії в с. Мільків, Олешицький деканат (тепер територія Польщі).

1866 р. – втратив дружину, померла старша донька Олена.

1868 р. – видає у Львові «*СвоА хата. Читанка. Сельському народу на хосенъ*».

1869 р. – видав народною мовою «*Катехизисъ для дѣтей греко-католицького обрАдѣ*».

20 лютого 1869 – 18 жовтня 1870 р. – завідатель парохії м. Любачів, Порохниківський деканат (тепер Польща).

Березень 1870 р. – поїздка до Риму.

17 жовтня 1870 – 28 грудня 1872 р.– завідатель у с. Вороблик Королівський.

12 – 13 вересня 1871 р. – здав конкурсний іспит з богослов'я на заміщення парафії.

Листопад 1871 р. – адміністратор в с. Крамарівка.

28 грудня 1872 – 3 вересня 1873 р. – капелан у монастирі й катехит у школі сестер ЧСВВ м. Яворова.

3 вересня 1873 – 19 червня 1874 р. – сотрудник в с. Корениця (тепер Польща).

з 19 червня 1874 р. – парох с. Жужеля і с. Цеблова.

1874 р. – написав «*Книга мудрости або жите чесного чоловѣка, яке оно пѣсля законѣвъ Божихъ и людскихъ бути повинно*».

1877 р.– разом зі Станіславом графом Потоцьким здійснив паломництво до Гетшвальду (тоді – Східна Пруссія, тепер – Польща, Вармінсько-Мазурське воєводство).

30 серпня 1881 р.– видає заміж свою єдину доньку Марію.

1883 р.– завершує настінний розпис храму в Жужелі і встановлює іконостас.

20 грудня 1884 р.– відкриває в Цеблові нову читальню товариства «Просвіта».

25 травня 1885 р. – посвячує новозбудований «Громадський Дім» у Жужелі, (збудований заходами о. Кирила).

1886 р. – видає у Ярославі «*Кирилъ и Методій. Письмо мѣсячне для народа*».

1886 р. – «*Праведный Товія після св. Письма Старого Завѣта*».

1887 р. – збудував дзвіницю біля храму в Жужелі й придбав новий великий дзвін.

1889 р. – «*Житє св. Ивана Золотоустого*».

14 листопада 1890 р. – отримав крилошанські відзнаки від єп. Івана (Ступницького).

17 – 22 травня 1891 р. на запрошення о. Кирила відбулася перша місія Товариства святого апостола Павла в Жужелі.

1891 р. – написав «*Вѣдкрыте Америки*».

21 вересня 1891 р. – митрополит Сильвестр (Сембратович) іменував о. Кирила Селецького членом III-ої наукової комісії Провінційного Синоду.

24 вересня – 8 жовтня 1891 р. – делегат на Львівському Провінційному Синоді у Львові.

16 березня 1892 – єп. Юліан (Пелеш) іменує о. Кирила *Цензором релігійних книг*.

2 – 3 серпня 1892 – учасник Велеградської Академії присвяченої святим Кирилу і Методію в Моравії.

27 серпня 1892 р. – відкрив перший дім і заснував нове в УГКЦ чернече Згромадження сестер-служебниць НДМ у Жужелі.

1892 р. – «*Зъ житя Якова Кука або що зможе сильна воля и трудъ постѣйный*».

15 травня 1893 р. – відкрив у Жужелі першу в Галичині українську захоронку, яку провадили сестри-служебниці.

19 червня 1894 р. – отримав лист-похвалу від Congregatio de Propaganda Fide (*Конгрегації доктрини віри*).

14 травня 1896 – 2 березня 1897 р. – Прокуратор сестер-служебниць.

1896 р. – «*Короткіи упражненія Катехитическіи й Библійна исторія до ужитку матерей христіанськихъ, Захоронокъ и душпастырей*».

18 жовтня 1897 – містодекан белзький.

1897 р. – подорож до Італії.

28 серпня 1898 р. – відкрив у с. Цеблів захоронку, дітьми заопікувались троє дівчат, у майбутньому – сестри Згромадження св. Йосифа ОПДМ.

1- 3 листопада 1898 р. – бере участь у Соборі Перемишльської єпархії.

23 травня 1900 р. – декан белзький.

4 червня 1900 р. – співробітник Церковного Суду.

1900 р.– видав у Перемишлі *«Отець Іоаннъ Боско — его жите и дѣла»*.

22 квітня 1901 р. – ординаріатський комісар до сервітутових справ.

1903 р. – *«О власныхъ силахъ»* (життєписи Авраама Лінкольна і Бенджаміна Франкліна).

1903 р. – *«О власныхъ силахъ»* (життєпис о. Севастіяна Кнайпа).

1904 р. – *«О власныхъ силахъ. О. Іоаннъ Снѣгурскій»*.

3 березня 1905 р. – Папа Пій Х іменував о. Селецького почесним шамбеляном.

5 – 28 вересня 1906 р. – паломник першої загальноукраїнської прощі греко-католицьких вірних до Святої Землі під духовним проводом митрополита Андрея (Шептицького).

28 листопада 1906 р. – титулярний радник єпископської консисторії.

7 грудня 1906 р. – *«Якъ уладжене має бути жите доброи законницѣ пѣсля Кароля Андрея Боссо пароха в Трезо»* була апробована митр. Андреем (Шептицьким).

1908 р.– у Жовкві видав *«Якъ уладжене має бути жите доброи законницѣ...»*.

1909 р.– вийшла друком *«Икона Пречистой Дѣвы»*.

1909 р. – *«Гадра исповѣдниця: оповѣдане зѣ житя Арабскихъ Христіян»*.

5 травня 1910 р. – урочисто відзначає 50 років священства.

8 серпня 1910 р. – отримав найвище цісарське відзначення – Лицарський хрест ордену Франца Йосифа.

19 березня 1911 р. – одягає в чернечі рясни сестер Згромадження св. Йосифа Обручника Пречистої Діви Марії.

3 15 травня 1911 р. – Просинодальний консультор.

Весною 1912 р. – будує новий муруваний дім для сестер св. Йосифа в Цеблові.

17 лютого 1913 р. – голова Белзької філії «Просвіти».

18 липня 1914 р. – парафіяни відзначають 40 років служіння о. Кирила в Жужелі.

19 квітня 1918 р. – занедужав на запалення легень.

25 квітня 1918 р. – востаннє прийняв Св. Причастя.

28 квітня 1918 р. – помер у с. Цеблів, у монастирі сестер св. Йосифа.

1 травня 1918 р. – похорон о. Кирила Селецького. Його поховали на кладовищі в с. Жужель, у каплиці, що належала польській землевласниці Юлії Ковнацкій.

Життєпис уклала
Маркіяна Васишин (с. Маркіяна)

БОГОМ ДАНИЙ... СЛАВА СВЯТОСТІ ТА ВАЖЛИВІСТЬ КАНОНІЗАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ О. КИРИЛА СЕЛЕЦЬКОГО ДЛЯ УГКЦ

*Можуть порохом припасти письма, поезії, літературні твори,
може світ перевернутися (...) в справах економіки, суспільства ... –
але святість душі незгасна, вічна.
о. Йосип Годунько*

У статті розглянуто приклади слави святості життя священника УГКЦ, Слуги Божого Кирила Селецького (1835–1918), кандидата на піднесення на престолі святих, процес прослави якого розпочато 11 липня 2009 року Сокальсько-Жовківською єпархією, та вказано на значення його канонізації для української Церкви. Цією статтею автор ніяк не прагне випереджувати судження Апостольської Столиці стосовно святості цього Слуги Божого, а лише наводить задокументовані приклади загальної думки його сучасників.

Слава (опінія) святості – це дія Св. Духа, дія Бога у Церкві, це віра людей, надприродне пізнання та обдумане переконання, яке спонукає вірних цікавитися особою Сл. Божого. Приватний культ (особлива пошана з боку вірних) під час приготування канонізаційного процесу – це природний наслідок опінії святості, він породжує опінію ласк або знаків, яка доповнює опінію святості і поширює її. Найбільшим проявом приватного культу є молитва вірних про заступництво. Фундаментом слави святості завжди буде правдива святість людини.

Слуга Божий о. Кирило Селецький увійшов в історію УГКЦ як один із найбільш заслужених священників Перемишльської єпархії австрійського періоду. Слава святості супроводжувала його ще за життя, збереглася під час переслідування нашої Церкви аж до сьогоднішніх днів і в останні десятиліття поширюється не лише на території України, але й поза її межами. Єпископ

с. Маркіяна ВАСИЛИШИН,
Згромадження сестер св. Йосифа
Обручника
Пречистої Діви Марії

Sr. Markiyana VASYLYSHYN,
Congregation of the Sisters of St.
Joseph the Betrothed
Of the Blessed Virgin Mary

<https://orcid.org/0000-0001-9618-880X>
smarkijana@gmail.com

А. Сапеляк був переконаний, що, крім Сл. Б. митр. А. Шептицького, ніхто інший в Українській Церкві не має стільки свідчень про велич душі і святість життя, як о. К. Селецький. «Усіх захоплював його вроджений аристократичний такт, скромність, покора і апостольський динамізм для духовного і матеріального добра народу» [23, с. 72]. О. Кирило належав до тих священників, які з особливою посвятою та відданістю служили Богові і людям, невтомно проповідуючи Євангеліє усім своїм життям. Великою заслугою о. Кирила була безперервна відкритість на нові форми праці в парафії. Місії, братства тверезості, читальні, захоронки, заснування чернечих згромаджень – кожна із цих інституцій мала своє значення і приносила плоди у своєму часі. Джерелом його активної зовнішньої діяльності було глибоке внутрішнє життя, яке мало на меті єдність з Богом. Сутністю його духовності була любов, передовсім жертовна любов, яку проповідував і реалізував у своєму житті. Як колись Добрий Пастир, так і о. Кирило схилявся над кожною людиною. Любов до Христа, єднання з яким вважав за найбільше своє щастя, пронизувала його працю, думки і почуття. Душпастир уважав, що тільки душа, огорнута любов'ю до Христа, здатна їти дорогою спасіння.

Ключові слова: слава святості, чеснота, душпастир, канонізація, беатифікаційний процес, Слуга Божий.

GIVEN BY GOD...

THE GLORY OF HOLINESS AND THE IMPORTANCE OF THE CANONIZATION PROCESS OF FR. KYRYLO SELETSKYI FOR THE UGCC

Letters, poems, literary works may be covered with dust, the world may be turned upside down (...) in matters of economy, society (...) – but the holiness of the soul is inextinguishable, eternal.

Fr. Yosyp Hodunko

The article deals with the examples of the glory of holiness of the life of the UGCC priest, the Servant of God Kyrylo Seletskyi (1835–1918), a candidate for the throne of saints, whose glorification process began on July 11, 2009 by the Sokal-Zhovkva Diocese, and considers the importance of his canonization for the Ukrainian Church. With this article, the author does not want to get ahead of the judgments of the Apostolic Capital regarding the holiness of this Servant of God, but only gives documented examples of the general opinion of his contemporaries.

The glory (opinion) of holiness is the action of the Holy Spirit, the action of God in the Church, it is the faith of people, supernatural knowledge and thoughtful conviction that motivates the faithful to be interested in the person of the Servant of God. The private cult (special respect on the part of the faithful) during the preparation of the canonization process is a natural consequence of the opinion of holiness. It generates an opinion of grace or signs, which completes the opinion of holiness and spreads it.

The greatest manifestation of private worship is the intercession prayer of the faithful. The foundation of the glory of holiness will always be the true holiness of man.

The Servant of God Fr. Kyrylo Seletskyi entered the history of the UGCC as one of the most honoured priests of the Peremyshl Diocese of the Austrian period. The glory of holiness accompanied him during his lifetime, was preserved during the persecution of our Church until this day and in recent decades has spread not only on the territory of Ukraine but also beyond its borders. Bishop A. Sapeliak was convinced that except for the Servant of God, metropolitan Andrei Sheptytskyi, no one else in the Ukrainian Church had as much evidence of the greatness of the soul and the holiness of life as Fr. Kyrylo Seletskyi. "Everyone was fascinated by his innate aristocratic tact, modesty, humility and apostolic dynamism for the spiritual and material welfare of the people." Fr. Kyrylo was one of those priests who served God and people with special dedication and devotion, tirelessly preaching the Gospel throughout his life. Fr. Kyrylo's great merit was continuous openness to new forms of work in the parish. Missions, sobriety brotherhoods, reading rooms, zakhoronkas (kindergartens), establishment of monastic congregations: each of those institutions had its own significance and bore fruit in its time. The source of his active external activity was a deep inner life, which was based on unity with God. The essence of his spirituality was love, sacrificial love, which he preached and realized in his life. Like the once Good Shepherd, so Fr. Kyrylo bent over each person. His love for Christ, the union with Who he considered his greatest happiness, permeated his work, thoughts and feelings. He believed that only a soul full of love for Christ could follow the path of salvation.

Key words: *glory of holiness, virtue, pastor, canonization, beatification process, Servant of God.*

Постановка проблеми. Предстоятелі УГКЦ праведний митр. А. Шептицький, Слуга Божий патріарх Йосиф Сліпий та єпископ Перемишльської єпархії блаженний священномученик Йосафат Коциловський, визнаючи заслуги й керуючись славою святості «апостола вбогого селянства» о. Кирила Селецького серед вірних, робили початкові кроки на шляху до його канонізації. Канонізована святість¹ – це святість досліджена, доведена на підставі героїчного способу практикування чеснот, документально підтверджена та офіційно визнана Апостольською Столицею. Через канонізаційні процеси Католицька Церква² благодаттю Святого Духа відкриває й пропонує нові приклади святості, які допомагають християнам жити Євангелієм за різних життєвих обставин та утверджуватись у вірі, що святість не є понад їхні сили, а є загальним покликанням, доступним кожному. Проголошення когось святим не збільшує його слави в Небі, але слугує знаком

¹ Уся процедура поділяється на три етапи. Перший – це єпархіальний процес, збирання доказового матеріалу, другий (римська стадія) – дослідження й написання *Positio*, третій – оцінка комісіями в Конгрегації до справ святих та остаточне затвердження Святішим Отцем.

² УГКЦ дотримується прислів'я Вселенської Католицької Церкви щодо прослави святих.

для всіх, хто живе на землі. Через беатифікацію та канонізацію Церква дякує Господеві за святих, які є даром Божої благодаті.

Перш ніж розпочати процес канонізації, єпархіальний єпископ ретельно перевіряє, чи кандидат втішається славою святості та небесного заступництва серед народу. **Справжня слава святості³ є головним мотивом і підставою для відкриття такого процесу.**

Мета статті. Нашим завданням вважаємо вказати на основні «видимі ознаки» – чесноти о. Кирила Селецького, які підтверджують славу його святості, є виявом багатства внутрішнього духовного життя і свідченням вірного наслідування Ісуса Христа. Найвизначнішою його чеснотою була справжня і дієва любов до тих, до кого посилав його Господь.

Аналіз досліджень. Джерельну базу статті складають листи о. К. Селецького, витяги з *Хроніки* Згромадження св. Йосифа ОПДМ і Згромадження служебниць НДМ, публікації тогочасної періодики. Тема ще не була ґрунтовно досліджена. Єдиний, хто безпосередньо заторкував окреслену проблематику, – це «промотор» і «натхненник» канонізаційного процесу Сл. Б. о. Кирила Селецького єпископ Андрій Сапеляк. Тому враховуючи недослідженість цього аспекту у науковому дискурсі й важливість канонізації о. Кирила Селецького, а також особливості теми, пропонуємо дещо особливу архітектуру викладу.

Любов до свого народу

Уся християнська досконалість виникає з любові до Бога та ближнього. Любов до свого народу (ближнього) є виявом любові до Бога й виконанням заповіді Господа: «щоб ви любили один одного» (Ів. 15,17). Здатністю любити вимірюється духовна глибина християнського життя. Любов є критерієм справжньої святості. Отець К. Селецький протягом усього свого життя вирізнявся з-поміж інших особливою любов'ю до людей.

Кирило Селецький – це священник, що любив свій народ, всеціло присвятив себе йому та із щирою турботою прагнув примножувати його духовне й матеріальне добро, не беручи до уваги особисту користь (1 Кор. 13,5). Ця любов до народу була передовсім ділом християнського милосердя і формою націоналізму [23, с. 110]. Відкритий на дію Бога, був чутливим до всього, що відбувається навколо нього. Після кількох років душпастирювання побачив усю нужду українського селянства та зрозумів, що Господь кличе його до самопожертви за-

³ Слава святості – це суспільна думка, народне визнання чи загальне переконання вірних стосовно добродієсного життя і геройського ступеня практикування чеснот Слуги Божого. Вона повинна бути природною, не штучною, тривалою, поширеною серед людей, які заслуговують на довіру [33, с. 45].

ради народу. Про це осмислене духовне розпізнання (Лк. 12, 56) отець писав: «(...) вже 15 літ з окладом волочусь поневолено по цілій дієцезії. А з той волоченії вийшов для мене тільки той хосен, же **пізнав я нарід і тяжкі рани єго** (виділення наше – с. М. В.)» [15, с. 2]. Боже провидіння вело отця нелегкою дорогою. У листі, згадуючи втрату найрідніших, пише: «...не довго тішив ся я родиною моєю, – отец і мати полишили мя, коли тільки вступив у стан духовний, жена лишила мя по п'яти літах сожцтя зі мною. За нею пішла і дітинка люба до гробу. Не упав я на духу, Богу за все подякував і сказав: **нарід єсть ми днесь отцем і матерію, і жінкою, і дітинкою – єму решту днів життя мого охотно присвячу** (виділення наше – с. М. В.)» [15, с. 3]. З вірою, покладаючись на Господа, отець зумів подолати всі труднощі та зрозуміти Божий задум щодо свого життя. **Посвята для народу була його життєвим вибором, свідомою відповіддю на Господній поклик**, тому, як згадував польовий капелан австрійської армії о. Петро Чавс, о. Кирило часто повторював: **«Все на славу Бога і добро нашого народу** (виділення наше – с. М. В.)» [31, с. 97].

Життєвим гаслом о. Селецького, як свідчать записи кристинопільської хронічки, були слова: **«Безнастанно трудитися для Царства Божого на Землі** (виділення наше – с. М. В.)» [1, с. 315]. Якщо зважати на те, що громадська й творча діяльність забирали багато часу, то неважко уявити, якою тяжкою працею було сповнене життя о. Кирила. Саме праця була формою служіння ближнім і виконанням свого священничого покликання: «Віднині будеш ловити людей» (Лк. 5, 10). Любов до свого народу виявлялася в ревному душпастирському служінні й готовності до будь-яких випробувань: **«Ось рад би я сі хвилі, які проживаю на сим світі не змарнувати, а чим зможно прислужитись народови** (виділення наше – с. М. В.) (...) – *Хотя й приходится не раз тяжкі хвилі по сей причині проживати – Не робиш нич зле, трудишся для загалу – а ту ось за хліб каменем на Тебе мечуть*» [14, с. 2]. Роздумуючи над життям св. Івана Боско, отець пише: «Кожда інституція, хотя й би найспасительніша, щоби на твердих основах оперлася, мусить спершу розличні перепони побороти, ба й основателі єї на гоненія наражені бути, яко же до живота й правди тільки дорога креста веде» [26, с. 378].

Отець Кирило Селецький своїм головним завданням уважав привести людей до Христа, тому намагався наповнити християнським духом усі сфери суспільного життя. Не було такої ділянки громадського життя, в якій би о. Селецький не брав участі. Він організовує читальні, опікується сиротами, підтримує церковні та світські товариства; закладає на своїх парафіях братства тверезості, малопроцентні позичкові каси,

шпихліри для селян, щоб уникнути переднівку, сільські крамниці, щоб селяни не купували в корчмі, відкриває молочарні, щоб селяни мали заробіток⁴; засновує два перші апостольські жіночі чернечі згромадження в УГКЦ і тим самим дає можливість бідним дівчатам без освіти та посагу вступити на дорогу монашого життя. Аби заопікуватись сільськими дітьми в часі сезонних польових праць, заснував у Жужелі першу в Галичині українську захоронку, яку провадили монахині. Відкриваючи перший дошкільний заклад, отець Кирило точно виконав прохання Спасителя: «Пустіть дітей приходити до мене» (Мк. 10, 14).

У всій цій діяльності священник керувався тільки інтересами своїх вірних і Церкви й ніколи не висувався на перше місце, не приписував собі заслуг, не шукав своєї слави, але слави Божої. Письменникові Осипу Маковею о. Кирило докоряє: *«Не вдоволен я тільки тимто, же мою ничтожну личність поименно наводите. Будьте увірені, же все, що зділав я в сей справі, не ділав я се для якоїто марной слави, лиш, же мав тую свідомість, же таким ділом прислужу ся моєму народови. Бог поблагословив ділу и наділив своєю помічю, Єму протое най за се буде честь и слава!* (виділення наше – с. М. В.)» [13, с. 3]. Не приписував собі жодних заслуг, а прославляючи Бога, визнавав Його остаточним джерелом усякого добра.

За свої видатні заслуги о. Кирило отримав від людей чимало «народних титулів». Владика Андрій Сапеляк називав отця Кирила «будителем християнського життя» серед українських селян. Знаний душпастир переслідуваної Церкви о. Йосип Годунько справедливо називає його «сівачем чарівних першоквітів», «апостолом убогого селянства» та «українським Іваном Боско» [4, с. 12]⁵. У газеті «Руслан» – пресовому органі українського християнсько-суспільного руху – отця величали «сідоглавим Нестором церковно і просвітнонародної праці, який десятки літ оре й засіває наш народний переліг», «патріархом-патріотом», знаним на всю Русь. «Хто знає о. Селецького (а мабуть, кожний, хто бере участь в нашій народній житю, мав нагоду єго пізнати), – зазначав автор, – сей признасть, що не якась загонистість або загорілість кермували постановами сего многозаслуженого народолюбця, але добро нашої церкви і так тісно з нею зв'язана доля нашого народу» [7, с. 1].

⁴ Узагальнені статистичні відомості про його діяльність знаходимо в Шематизмах Перемиської єпархії.

⁵ Так теж називає його о. Ю. Дацій, ЧСВВ та сестри св. Йосифа. О. Кирило захоплювався тим святом, про нього писав: Гдещо з житя о. Іоанна Боско. *Календар миссійний «Посланника» на рік звичайний 1893*. Львів, 1894. С. 43.; З житя о. Боско. *Книжочка миссійна*. 1895. Ч. 12. С. 7–12; написав українською його життєпис і намагався наслідувати. Салезіяни вважають о. Селецького предтечею популяризації св. Івана Боска в Україні.

У пастирському посланні з нагоди 25-ї річниці смерті о. Селецького єпископ Йосафат Коциловський підкреслював, *«його любов до народу була сильно і всебічно на Бозі основана, чиста, безкорислива, природна»* [12]. Владика поручає священникам своєї єпархії відслужити Боже-ственну літургію за бл. пам'яті єрея Кирила та дякувати Богові за всі ласки, йому дані, а через нього – нашому народові [12, с. 3]. На думку єпископа А. Сапеляка, це послання є вагомим внеском у справу канонізації, адже владика не тільки наслідник апостолів, а й блаженний мученик української Церкви [23, с. 11].

Стосунки з парафіянами

Де душпастирював – там внутрішньо «переродив» [о. Т. Вергун] все село. Як ревний душпастир, о. Селецький викликав пошану та подив серед духовенства, яке завжди відзначало його великий запал і відданість у служінні. «Василіянський літописець» о. Юліян Дацій після смерті о. Кирила написав, що той «був священником-унікалом, котрого дасться подивляти, але наслідувати не дасться» [1, с. 315]. І справді, отець Селецький був ідеальним світським священником⁶, який уміло поєднував душпастирські обов'язки та просвітницьку роботу, не занедбуючи духовний особистий зріст⁷. «Це був ідеал священника-душпастиря, цілим серцем відданого службі Богові та своєму народові. У його «школі» скористав я для життя куди більше, як за чотири роки побуту в духовній семінарії», – пише о. В. Лициняк. «Ніколи я не забуду сего тихого огню, сего на вні спокою, а внутр жару і одушевлення, яке і нам уділилося, а с яким о. Сілецький розказував історію своєї праці, а виводи свої кінчив словами: маєтку не мав я ніколи, а то, що маю, се я жертвував служебницям в ім'я Христа і для Христа» [20, с. 3]. Кардинал Любачівський у зверненні (з 15 лютого 1991 р.) з нагоди століття Згромадження до сестер-служебниць пише: «З вдячністю до Бога згадуємо Вашого основника о. Кирила Селецького, який стільки сил і праці присвятив Вам у важких початках, кладучи тривкі основи Згромадження до тієї міри, що воно не лише існувало, але й процвітає по сьогоднішній день. Це він вас навчив служити Богові й ближньому в повному значенню цього слова. Печать його духа Ви повинні зберігати впродовж усієї мандрівки Вашого життя» [27, с. 8].

У пресі парохію о. Кирила описують так: «Молодіж горнесь до школи дуже радо, до церкви учає пильно. (...) провадиться дуже морально (...) Старші громадяне суть майже всі членами Братства тверезости.

⁶ Таким бачить його о. Василь Навроцький і багато інших: *Нива*, Львів 1933 Ч.6-7. С. 237.

⁷ Щоденно мав особисту молитву, духовне читання, іспит сумління, вів упорядкований спосіб життя (о. З. Каленюк).

О надзвичайних якихсь кари достойних случаях в селі не чувати, а всякі недорозуміння полагоджує священник. (...) Отношеня прихожан взагалі до свого священника суть примірні і рідкістю. Всі они звать свого отця духовного «татуном», а каждая особа, даже дитинка маленька, мала б собі за велику кару, если би отець духовні не позволили уціловати себе в руку» [25, с. 346].

Любов'ю і вдячністю відплачували парафіяни своєму душпастиреві за його доброту. Вони висловлювались про о. Кирила так: «...Відколи у нас настали, так зара побачили в селі темноту, почали трудитись над тим, щоби запровадити у нас тверезість. (...) побудували школу, потім помалювали церков, (...) поставлено дім громадский і все, що лиш доброго у нас придбано, все їх заходам, подякувати треба.

Тож за тії праці и за тії труди
По цілому світі кождий знати буде,
Пускаю в газети, нехай кождий знає,
Що и село Жужель свого батька має» [21, с. 532].

Отець Кирило Селецький був батьком у щонайправдивішому сенсі цього слова. Його батьківство обіймало всі ділянки життя ввірених йому духовних дітей – парафіян. На духовні потреби людей о. Кирило реагував проповідуванням Слова Божого й катехизацією, писаним словом. На потреби матеріальні – негайною допомогою. До всіх усміхнений, як батько до своїх любих діточок. Як до сестер, так до всіх своїх парафіян ставився з лагідністю та любов'ю, так що всі покладали на нього найщиріше довір'я [29, с. 2].

Сестри Згромадження св. Йосифа відзначали, що до котрого дому він увійшов, там його мешканці більше не відчували біди: умів допомогти, порадити, потішити [29, с. 5]. Умів поділитися останнім. Сестри-мироносиці, які вважали о. Кирила *найщирішим приятелем* їхнього Згромадження, згадують про нього: «Був то муж рідких дарів духа та геройських чеснот. Хоч був світським священником, однак добровільно заховував таке убожество, як член найстислішого закону» [8, с. 53]. Бідному – віддав свою сорочку, одній сестрі – свою реверенду, щоб, перешивши, мала плащ, іншій – свої рукавиці зимою, «щоб не мерзла» [28, с. 46], «велика була любов Отця-прелата до дітей, котрі були Богом вибрані через покликання» [19, с. 4].

Слова похвали на адресу о. К. Селецького знаходимо в «Ділі» за 1887 р.: «Село Жужель причисляєсь до взірцевих сіл в тутешній окрестності, а за всі порядки в церкві і в громаді належитьсь признане місцевому трудолюбивому парохові о. К. Селецкому...». Так само читаємо у «Свободі»: «В Жужелі люде віддавна працюють на поли просвіти і

добробуту, в котрих все високо стоїть пізнане своїх прав народних» [5, с. 275]. Отець здобув велику любов, довіру й шану з боку жужельської громади. Завдяки цьому міг з легкістю розв'язувати особисті проблеми селян, впливати на рішення громади у важливих питаннях, а відтак розвивати духовність, культуру й національну свідомість парафії.

Отець Кирило був доброзичливий для всіх жителів, незалежно від національної приналежності чи віросповідання: «В парохії, где проживаю, находятся вірні латинського обряду. Нема межі ними а моїми прихожанами найменшого розличія. **Я для них в моїм поведенію, той сам що и для своїх парохіян, для них готов в кожній хвилі до всякой чи то моральной чи матеріальной послуги. Тую любов, яку їм при кожній нагоді заявляю, стараются и они своєю любовію и довірієм до мене вітплатити** (виділення наше – с. М. В.)» [25, с. 369]. Коли священник ішов вулицею у м. Белз, то перехожі євреї знімали шапки, аж до землі кланялись, і дітям пояснювали, що «ксьондз жужельській йде», незважаючи на те, що саме о. Кирило спричинився до занепаду корчми, місця пияцтва, на своїй і довколишніх парафіях Белзького деканату [3, с. 10]. «Кождий человек, чи то жид, чи християнин, чи то який єнчий інновірець, є нашим ближним, протое никого нам ненавидіти не прилежится», – повчав о. Селецький [26, с. 65].

У травні 1910 р. о. Кирило святкував золотий ювілей священничого служіння. Вірні, добре знаючи, як можуть потішити свого духовного батька, зробили йому найприємніший подарунок: у цей день усі приступили до таїнства покаяння та прийняли Господа Ісуса в Пресвятій Євхаристії. Можна уявити радість старенького душпастиря та оновлених Божою благодаттю людей. Це була найбільша нагорода для священника: бачити за життя плоди своєї довголітньої праці, як люди горнуть до Христа.

Страшний період Першої світової війни отець пережив разом зі своїми парафіянами, не покинув їх, і, попри небезпеку, відвідував, навчав, втішав, служив Св. Літургію, «наглядав як найліпший отець свої діти».

Любов – це сила, яка єднає людину з Богом. Святість – це процес, який провадить до проникнення любов'ю цілої особи людини. О. Кирило, завжди відкритий на Божу любов, зумів дарувати свою любов іншим. Він вчить, як любити Бога, любити людей у Бозі і любити Бога в людях [Т. Мертон]. Така любов сягає Бога і постійно зростає.

Останні дні та похорон

Аби довести славу святості, яка існувала з моменту смерті о. К. Селецького, варто пригадати його останні дні та похорон. Смерть, пере-

біг похорону, промови, кількість людей на похороні свідчать не тільки про моральний авторитет чи опінію святості Слуги Божого, але і про його приватний культ, який є природним наслідком опінії святості [32, с. 132]. Усе життя о. Кирило готувався до зустрічі з Христом. Він був людиною великої віри і розумів, що його життя і смерть – у руках Господа. «Нічого без Божої волі...», – любив повторювати [2, с. 190]. Смерть не застала його раптово. Взимку 1918 р., перед тим, як о. Кирилу мало виповнитись 83 роки, передчуваючи свій відхід, їздив до Перемишльської капітули (священники-крилошани, дорадчий орган єпископа при катедрі) прощатися [22, с. 4]. Так само написав листа до владики Йосафата Коциловського, в якому поручив «своїх дітей» – сестер Згромадження св. Йосифа – опіці єпископа, знаючи, що вже не побачаться. Справді, отець Кирило того ж року помер [28, с. 3]. На п'ятому тижні Великого посту, 19 квітня 1918 р., у п'ятницю, відправляючи Божественну літургію в Цеблові, о. Кирило відчув себе ослабленим, і ледве завершив богослужіння. Перед тим, виснажений працею й уже простуджений, довго сповідав вірних. Сестри запровадили отця до монастиря. Лікар підтвердив на той час небезпечне та майже невиліковне захворювання – двобічне запалення легень. Дев'ять днів лежав отець прикутий до ліжка. Розуміючи, що зближається кінець його земної мандрівки, попросив про святі таїнства сповіді та елеопомазання, які йому уділив о. Іван Ковальський, парох Ванева та духовний син отця Кирила.

На початку хвороби о. Селецький запитував Євфимію Лаврівську: «Едзю, кілька то ще днів до початку мая? (...) Бо Мати Божа сказала мені, що я в маю умру. Але ти Едзю, не плач, я буду вам помагати» [10, с. 1]. Варто наголосити, що о. Кирило мав велику набожність до Пресвятої Богородиці. За словами отця Т. Вергуна, «Матір Божу дуже любили, як говорили про ню, – то цілим серцем» [3, с. 7]. У недугі віддалив від себе черниць, прокрався до каплиці, а сестрам, які пізніше його ледь живого звіттам привели, дорікав: «Ви не даєте мені Матінці Божій помолитися». Після цього вони (сестри) з ліжком переносили отця до каплиці, де він, дивлячись на образ Богородиці, довго молився. Отець розумів, що помирає, тому прикликав до себе всіх, що були поруч, сестер – і служебниць, і сестер св. Йосифа – та уділив їм своє останнє благословення, кажучи: «Нехай Вас благословить Небесна Мати» [22, с. 5–6]. У хвилину смерті слабким, ледь чутним голосом співав пісню «Просимо Тя, Діво» [10, с. 1], [11, с. 11].

Два чернечі згромадження були засновані на честь Матері Божої. Одне й друге отець Кирило офіційно започаткував у найбільший празник Пресвятої Богородиці – у її Успіння (служебниць – у серпні 1892 р.

в Жужелі, а сестер св. Йосифа – на Успіння 1898 р. в Цеблові). Розквіт Згромадження сестер-служебниць Непорочної Діви Марії та сестер св. Йосифа Обручника Пречистої Діви Марії – явний доказ того, що це було Боже діло, яке росло й процвітало під покровом Пречистої Діви Марії. Варто зауважити таке: св. Іван Дамаскин навчає, що набожність до Пречистої Діви є непомільним знаком спасіння: Бог дає його лише тим, котрих призначив до Неба.

Звістка про те, що отець Селецький смертельно занедужав, розлетілася швидко. Багато людей приходили до цеблівського монастиря, щоб попрощатися з дорогим для них отцем-прелатом, подякувати за *добре серце, помічну руку й добру раду*. Приїжджали священники із сусідніх парафій за останнім благословенням. Парафіяни Жужеля намагалися перевезти хворого до плебанії, не хотіли, щоб отець у Цеблові помирав, проте лікар не дозволив. Отець В. Кедринський згадує, що до важкохворого отця Селецького навідався з Белза латинський вікарій і, цілючи руки, просив прощення: «Отче святий, я згрішив перед тобою, прости мені». Отець Селецький простив і примирений священник відійшов.

Усіх, хто приходив, о. Кирило благословляв, дякував за відвідини й передавав благословення тим, кого знав, а побачити вже не зможе.

Його з великою любов'ю доглядали сестри св. Йосифа, щоденно відвідували сестри-служебниці з Кристинополя, а сестри з Жужеля – навіть двічі на день, також сиділа біля отця його вихованка (дружина його внука Еммануїла) Євфимія Лаврівська. За кожну найменшу послугу о. Кирило завжди дякував.

У суботу 27 квітня стан хворого настільки погіршився, що всі втратили надію: висока температура, утруднене дихання, отець перестав говорити й упізнавати сестер.

Отець Кирило Селецький відійшов у вічність 28 квітня 1918 р. у Квітну неділю. У хвилину смерті були при ньому п'ять монахинь, Євфимія Лаврівська та, імовірно, його сестра Леонтія. Помирав спокійно, при свідомості, давши знак Євфимії, щоб вона зробила хрест його рукою й склала його руки на грудях. І в такому положенні тіла відійшов до Небесного Отця [9, с. 42]. Його смерть була мирною та легкою, наче успіння. Єдина донька Марія не застала вже о. Кирила живим.

Відразу після смерті о. Кирила Селецького тричі на день протягом години в обидвох парафіяльних церквах били дзвони за померлим аж до Великої Середи, тобто до дня захоронення.

Омили тіло, *не так водою, як сльозами*, і приготували до похорону самі сестри, а о. Іван Ковальський та о. Іван Ярош одягнули у священ-

ничі ризи. Спочатку тлінні останки о. Селецького спочивали в каплиці сестер св. Йосифа, пізніше – в церкві у Цеблові, а третього дня, 30 квітня 1918 р., тіло покійного урочисто перевезли до церкви в Жужелі. 1 травня 1918 р. відбувся величний похорон отця Кирила Селецького.

Біля тіла покійного молилися багато парафіян і сестер, усі дуже плакали. Отець Ковальський намагався заспокоювати й сам крізь сльози говорив, що «нам не плакати, а тішитися треба, що на Дворі Небесного Вітця дістали ми могутнього заступника» [3, с. 4]. «Отець Пралат для вас жили й працювали до остатньої сили. (...) Жите своє за Вас положили з любови до вас і ваших душ. Они і в Небі будут вставлятися за Вами. Не плачте, а радуйтеся» [28, с. 35].

Похорон отця-прелата сестри св. Йосифа описують на 25-ти сторінках *Хроніки*. Так само знаходимо відомості в Хроніках сестер-служебниць, отців-василіян і сестер-мироносиць. Проте через военний стан майже немає відомостей про смерть отця в пресі. Тільки газета «Діло» помістила некролог і коротко про це згадує «Перемиський вісник».

Похорон о. Кирила став першим публічним актом визнання його святого життя і молитвою про заступництво. Було так багато людей, що величава похоронна процесія тягнулася на 2 км [28, с. 42]. Крім родини й парафіян, тіло покійного супроводжували жителі сусідніх сіл, два римо-католицькі священники з Белза, 20 греко-католицьких священників, 50 сестер-служебниць, 20 сестер св. Йосифа, четверо отців-василіян і чотири сестри-мироносиці. Єпископ Перемишльської єпархії владика Йосафат Коциловський, не міг бути на похороні через богослуження Великого Четверга та затримки потягів внаслідок військових навантажень.

У сам день похорону за отця Кирила відправили 20 Служб Божих читаних, а співану літургію торжественно служили п'ять священників і два диякони. Поминальні богослужіння співали сестри-служебниці та місцевий хор із дяком. Промови мали о. Лука Салук, сотрудник із Белза, о. Іван Луцик зі Станіславова (вихованець о. Кирила), о. Іван Ковальський, а також о. Зенон Каленюк та парафіянин Іван Климів.

Ось як описують похоронну процесію монахині: «Уставився похоронний похід, що піде з Цеблова до Жужеля. Наперід 4 хрести, за ним 16 хоругов, дівчата з образами, школярі парами, сс.-йосифітки несли на подушечці медаль, відзначення від цісаря; дальше, дівчата несли вінки, за ними служебниці і всі йосифітки зі свічками в руках, відтак 20 священників.

Трумну несли до границі села цеблівські парохіяни. За трумною їхав прибраний караван, запряжений 4-ма карими кіньми. За трумною

йшла донька та вся родина, а за родиною – весь нарід. Провадив похороном о. І. Ковальський. Від жужельської границі несли трумну жужельські парохіяни» [29, с 6], [30, с. 77], [28, с. 41].

Під час похоронної промови о. Іван Луцик (за о. В. Кедринським) урочисто визнає віру у святість душі о. Кирила і вперше молиться про заступництво: «Ви стали для мене взірцем душпастирської праці й ревності в тій праці, нині я вас прошу, заступайтеся за нас всіх перед Божим Престолом і виеднуйте якнайбільше ласк із Божої скарбниці для нас, а передовсім благословіть нас, щоб ми провели своє життя земське так свято, як Ви перевели своє життя. Праведний Отче Пралате! Працуються нині всі люди, котрих ви спрямували на дорогу науки ремесла, як то каже народна приповідка: в ремісника золота рука. Ви, Отче Пралате, подали їм таку золоту руку, котрою они хрестяться, і як люди добрі діла виконують. Своім тілом Отець Пралат відходять зі землі, і тому ми звертаємося до Вас, Святий Отче-праведнику, з просьбами: заступайтеся за нами перед престолом Всевишнього, заносьте наші молитви перед Божий маєстат і просіть, щоб Всевишній Милосердний Господь благословив нас своїми ласками й дарами, щоб благословив закладені Тобою жіночі згромадження – сс.-служебниць і сс.-йосифіток; благословіть, щоби Ваше святе життя стало для нас вказівкою, як Дзядзя (так лагідно називали старенького о. Кирила люди) наслідувати й своїм земським життям заслужити собі вічне щастя в небі. Амінь» [11, с. 12].

У 1831 р. землевласники Ковнацкі вибудували в Жужелі на своєму ґрунті поряд з сільським цвинтарем родинний гробівець з каплицею. Перед смертю дідичка Жужеля Юлія Ковнацка бажала, щоб там теж спочив о. прелат Кирило Селецький. Поховали о. Кирила в підземеллі цієї каплиці з правого боку. Тепер ця каплиця стала основним місцем народної пам'яті про о. Кирила або головним місцем приватного культу. Після того, як каплицю передали у власність римо-католицькій парафії, в червні 1938 р. с. Варвара Шапка, Генеральна Настоятелька Згромадження св. Йосифа, звернулась до ординарія Перемишльської Єпархії вл. Йосафата Коциловського з проханням про надання згоди на перенесення тіла о. Кирила до каплиці в Цеблові. Своє прохання пояснила тим, що через його заступництво сестри одержали численні ласки. Проте ці спроби через воєнні дії і несприятливі історичні обставини загалом були відкладені [17, с. 203], [18, с. 203].

Рецепт щастя о. Кирила. Цитати

Отець Кирило захоплювався літературною діяльністю. Був письменником у найкращому розумінні цього слова, адже на папері вислов-

лював власні думки, погляди, ділився своїм духовним досвідом. Він розумів, що кожна людина прагне бути щасливою та, шукаючи щастя, плутає його з іншими короткотривалими втіхами, які пропонує їй світ. Найбільше щастя для о. Кирила Селецького – Христос, життя в єднанні з Ним. Тому, назавжди обравши любов Христа, всі сили спрямував на служіння Богові:

«Щаслива та душа, яка прагне побачити Ісуса, подібно як Марія Магдалина в дні Господнього Воскресіння, а побачивши Його, не хоче більше ніколи розставатися»⁸. «Щасливі тії, що Ісуса Христа в своїм серці носять»⁹. «Щасливі ті, що довірилися Господу Богу і справедливими ділами стелять собі дорогу до вічності»¹⁰. «Єдино дорога, яку нам указав Спаситель світа, може людей ущастливити... Стіймо вірно при Христі і Єго святой науці...».

Нема більшого щастя на землі, як се вдоволене, що ми причинилися до щастя других [26, с. 88]. «З тим розумом, з тим всім, що люди пови-находили, який щасливий був би рід людський, коли б не гріх» [26, с. 186].

Щастє ту земне можна собі єдино придбати праведним житєм і ділами любви християньской. Се щастє єсть тільки предсмаком того щастя постійного, яке жде у вічності тих, що ділами любви Бога і ближнього прославляються¹¹. Моя правдива вітчина, мій дім батьківський єсть там, где я Тебе, мій Отче, оглядати змогу [26, с. 173].

Прослав, Господи, славою святих Слугу Божого. *Momentum ecclesiale*

Крім слави святості життя, актуальність послання Слуги Божого для сучасної людини є необхідною умовою для відкриття беатифікаційного процесу. Тому конче треба засвідчити, яку духовну користь і який благодатний вплив матиме ця беатифікація на життя вірних. Інструкція Конгрегації у справах святих *Sanctorum Mater* накладає обов'язок збирання інформації щодо важливості беатифікаційної справи Слуги Божого для Церкви (т. зв. *momentum ecclesiale* – узагальнювальний латинський термін у канонічному праві) [24, 41]. Посередництво, заступництво, приклад для наслідування – такі елементи беруться до уваги при канонізації. У молитві за прославу Сл. Б. о. Кирила читаємо: щоб ми заохочені прикладом його праведного життя і через його заступництво в Небі йшли дорогою до Світла – Ісуса Христа. На думку Р. Дж. Сарно, прослава святих – це доказ дії Бога в Церкві та світі [24,

⁸ К. Селецький. Записки з паломництва до Св. Землѣ, відбутого вь мѣсяци вересню. *Посланник*. Перемишль, 1906. Ч. 23 і 24. С. 2.

⁹ Опис з життя сестри Йосифи. Головний Архів Згромадження св. Йосифа. С. 2.

¹⁰ Там само.

¹¹ Селецький К. Жарт школяря. *Книжочка Миссійна*. Перемишль, 1904. Ч. 9. С. 29.

с. 12]. Складний процес канонізації – це поглиблення віри в спасенну дію Христа в помісній Церкві і прославлення Бога за цей дар (М. Петрович). Папа Венедикт XVI уважає, що святі завжди народжують нових святих, спілкування і близькість із ними очищає, зцілює й відкриває серце людини на Божу любов [34, с. 8].

За 129 років від канонізації Йосафата Кунцевича, єпископа Полоцького (1867), до беатифікації Пратулинських мучеників (1996) у нас не завершено жодного процесу прослави. Це можна легко пояснити: війни, насильницька ліквідація УГКЦ, переслідування та політика радянської влади щодо християн. Лише після урочистого проголошення Папою св. Іваном Павлом II Новомучеників УГКЦ відновилися намагання дослідити й оцінити велич тих, хто святістю свого життя спричинилися до розвою та життєдайності нашої Церкви.

У радянський період в Україні ім'я о. Кирила Селецького залишалося поза увагою науковців, проте в останні роки зроблено чимало для вивчення його життя і діяльності. Отець Селецький 58 років життя віддав на служіння Церкві й українському народові. Немає жодного сумніву щодо слухності його канонізації. Головна справа життя – чернечі згромадження, засновані о. Кирилом Селецьким, – мали вплив не тільки на його парафії, а й на всю УГКЦ. З маленького села о. Кирило подбав про добро всієї Церкви (М. Карапінка). Разом з розвитком обох цих інституцій зростала духовна постать засновника, його особиста жертва, духовна геніальність і святість, яку Бог зазвичай дає засновникам чинів і згромаджень. Тому заходи для прослави о. Кирила Селецького – це не тільки визнання його святості як Засновника, але й підтвердження сенсу чи харизми згромаджень, його візії богопосвяченого життя в УГКЦ, а найголовніше – доцінення Божого Діла в певному часі у Церкві. Можлива канонізація Сл. Б. о. Кирила Селецького слугуватиме для поширення Божої слави, для добра української Церкви, для духовного добра заснованих ним згромаджень, стане священникам взірцем для наслідування [23, с. 106].

Підставою для провадження процесу є передусім гідний для наслідування приклад життя о. Кирила. Його Богопосвячене життя і щире служіння надихатиме сестер іти сміливо дорогою власного освячення, зміцнити вірність покликанню, оживити апостольського духа і ревність в служінню.

На думку єп. А. Сапеляка, о. Кирило Селецький стане особливим прикладом святості й повної самопожертви душпастирського служіння передусім для одружених священників української Церкви. О. Кирило – це модель доброго українського душпастиря. Його життя – осо-

бливий заклик для священства в подружжі, це взірець для наслідування єпархіальним одруженим священникам. Сьогодні весь український народ потребує таких «скромних душпастирів з авреолею великих справ» (за О. Сайком), яким був о. Кирило.

Висновки. У статті представлені приклади слави святості Сл. Б. о. Кирила Селецького серед його сучасників. За 58 років відданого священничого служіння о. Кирило здобув непорушний духовний авторитет не тільки серед своїх парафій, але у всій УГКЦ. Подальшого вивчення потребує те, як опінія святості Слуги Божого розвивається тепер, через сто років після смерті. Від цього неабияк залежить, чи його канонізаційний процес матиме щасливе завершення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Василянський архів у Варшаві. Ф.: Архів отців василіян – Крестинопіль. Спр. 32: Історія монастиря оо. Василян у Крестинополі 1.09.1910 – 31.12.1929. С. 315–319.
2. Вергун Т.¹², о., д-р. О. Кирило Селецький. *Богословія*. Рим, 1988. Ч. 52. С. 131–196.
3. Вергун Т., о. Смерть і похорон о. пралата Кирила Селецького основника Згромаджень СС. Службниць і СС. Йосифіток (рукопис). *ГА ЗСЙ ФКС* (Головний архів Згромадження святого Йосифа Фонд Кирила Селецького). П. 2. Док. № 34.
4. Годунько Й., о. Наш Український Дон Боско (машинопис). *ГА ЗСЙ ФКС* (Головний архів Згромадження святого Йосифа Фонд Кирила Селецького). П. 2. Док. № 55.
5. Дописи. Зъ Сокальщини. *Свобода. Письмо політичне, просвітне и господарске для народу*. Львів, 1899. 26 серпня (7 вересня). Ч. 35. Р. 3. С. 275.
6. Допись (о миссії отбувшой ся заходом Товариства св. Ап. Павла въ Жужелю). *Душпастир*. 1891. Ч. 12. С. 346–348.
7. Знаменне і важке temento. *Руслан*. Львів, 1911. 23 березня (четвер). Ч. 65. С. 1.
8. Історія Згромадження сестер Мирносиць в Ключові коло Крестинополя (1914–1939). *Архів Згромадження сестер Мирносиць*. 278 с. С. 53.
9. Кедринський В., о. О. Пралат Кирило Селецький. Основник двох монаших Згромаджень 15 жовтня 1985 (ориг. рукопис). *ГА ЗСЙ ФКС* (Головний архів Згромадження святого Йосифа Фонд Кирила Селецького). П. 2. Док. № 58.
10. Кедринський В., о. О. Селецький Кирило на ложу смерті. *ГА ЗСЙ ФКС* (Головний архів Згромадження святого Йосифа. Фонд Кирила Селецького). П. 2. Док. № 59.
11. Кедринський В., о. Спомини про о. Кирила Селецького. *ГА ЗСЙ ФКС* (Головний архів Згромадження святого Йосифа Фонд Кирила Селецького). П. 2. Док. № 60.
12. Коциловський Й., єп. До Всечесного Духовенства з нагоди двадцят п'ятьліття смерті Бл. п. о. Пралата Кирила Селецького. 26 квітня 1943 р. *Вісті з Риму*. 1969. Ч. 1.

¹² У збірнику подаємо Т. Вергун, з огляду на те, що у «Богословії» помилково приписано авторство П. Вергунові.

13. Лист К. Селецького до Осипа Маковея за 20.03.1897. *Відділ рукописів і текстології, Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України*. Ф. 59. Од. зб. 2039. Арк. 28–29.

14. Лист К. Селецького до Реваковича Тита за 26.02.1890. *Львівська Наукова Бібліотека ім. В. Стефаника НАН України Відділ Рукописів*. Ф. Рев. Спр. 101. П. 4. С. 1–2.

15. Лист К. Селецького за 12.05.1874. *Відділ рукописів і текстології, Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України*. Ф. 100. Од. зб. 2757. Арк. 2.

16. Лист Кирила Селецького. *Відділ рукописів і текстології, Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України*. Ф. 100. Од. зб. 3800.

17. Лист о. В. Жука за 28.03.1938. *APP ABGK (Archiwum Państwowe w Przemyślu, Archiwum Biskupstwa Grekokatolickiego)*. Sygn. 4190. С. 203, 207.

18. Лист с. Варвари Шапки за 2.03.1938. *APP ABGK (Archiwum Państwowe w Przemyślu, Archiwum Biskupstwa Grekokatolickiego)*. Sygn. 4190. С. 203–204.

19. Льорик Н. с. Блаженної пам'яті О. Пралата Кирила Селецького. *ГА ЗСЙ ФКС (Головний архів Згромадження святого Йосифа Фонд Кирила Селецького)*. П. 2. Док. №. 65.

20. Навроцький В., о. Світає. *Посланник*. 1892. Ч. 16. С. 3.

21. Письмо в'д Белза. *Батьківщина*. 1890. Р. XI. Ч. 43 и 44. 24 жовтня (5 листопада). С. 532–533.

22. 23. Праця покійного отця пралата К. Селецького у своїх парохіях с. Жужель і Цеблів. *Головний Архів Сестер Служебниць в Римі*.

23. Сапеляк А., еп. Отець-прелат Кирило Селецький засновник монаших згромаджень. Львів : Галицька видавнича спілка, 2004. 116 с.

24. Сарно Р. *Мученики – джерело свободи церкви* : збірник статей конференцій у справах беатифікації і канонізації святих, 2013–2015 рр. / упоряд. о. П. Марцелюк ; Місія Постуляційний Центр беатифікації і канонізації святих УГКЦ. Львів, 2015. С. 12.

25. Селецький К. До історії засновання новіціату служебниць Преч. Діви Марії в Жужелю. *Душпастир*. 1892. Ч. 16. С. 367–370.

26. Селецький К. Отець Іоанн Боско, его жите і діла. *Селецький К. Вибрані Твори*. Дрогобич : Коло, 2018. Т. 1. С. 378.

27. Слово Блаженнішого Мирослава Івана Кардинала Любачівського з нагоди 100-ліття заснування Згромадження сестер СНДМ. *Місіонар*. 1992. Вип. 7. С. 8–10.

28. Хроніка 1. *ГА ЗСЙ ФКС (Головний архів Згромадження святого Йосифа Фонд Кирила Селецького)*. П. 2. Док. №. 29.

29. Хроніка 2. 1914–1925. *ГА ЗСЙ ФКС (Головний архів Згромадження святого Йосифа Фонд Кирила Селецького)*. П. 2. Док. №. 29. С. 111.

30. Хроніка Історії Згромадження Сестер Служебниць Пресвятої Непорочної Діви Марії. *Головний Архів Сестер Служебниць*. Т. I. С. 109.

31. Чавс П., о. Світлої пам'яті о. Кирило Селецький. *Листування Патріарха Йосифа Сліного 16.11.1970. Історичний Архів УГКЦ (Patr Sof USA)*. Рим, 1970. С. 97.

32. Misztal H., о. Prawo kanonizacyjne, instytucje prawa materialnego, zarys historii, procedura. Lublin, 2003. 703 s.

33. *Sanctorum Mater*. Коментар до Інструкції Конгрегації у справах Святих про проведення дієцезіального або єпархіального розслідування в канонізаційних справах. Львів, 2019. 232 с.

34. *Świętość Kanonizowana*. Kraków, 2008. Т. 1 : Postępowanie kanonizacyjne. 200 s. S. 8.

REFERENCES

1. Vasyliianskyi arkhiv u Varshavi. F.: Arkhiv ottsiv vasyliian – Krystynopil. Spr. 32: Istoriiia monasteryia oo. Vasyliian u Krystynopoli 1.09.1910 – 31.12.1922 [Basilian Archive in Warsaw. Fund: Archive of the Basilian Fathers – Kristinopil. Storage unit 32: History of the monastery Basilians Fathers in Kristinopol from September 1, 1910 to December 31, 1922] [in Ukrainian].
2. **Verhun, T., Fr., Dr.** (1988). O. Kyrylo Seletskyi [Father Kyrylo Seletsky]. *Bohosloviia – Theology*, 52, 131–196 [in Ukrainian].
3. **Verhun, T., Fr.** (n.d.). Smert i pokhoron o. pralata Kyryla Seletskoho osnovnyka Zghromadzhen SS. Sluzhebnyts i SS. Yosyfitok (rukopys) [Death and funeral of Fr. Prelate Kyrylo Seletsky, the founder of the Congregations SS. Servants and SS. Josephite (manuscript)]. *Holovnyi arkhiv Zghromadzhennia sviatoho Yosyfa Fond Kyryla Seletskoho – Main archive of the Congregation of St. Joseph Kyrylo Seletsky Foundation*, p. 2, dok. № 34 [in Ukrainian].
4. **Hodunko, Y., Fr.** (n.d.). Nash Ukrainskyi Don Bosko [Our Ukrainian Don Bosco]. *Holovnyi arkhiv Zghromadzhennia sviatoho Yosyfa Fond Kyryla Seletskoho – Main archive of the Congregation of St. Joseph Kyrylo Seletsky Foundation*, p. 2, dok. № 55 [in Ukrainian].
5. Dopysy. Z Sokalshchyny [Letters. From Sokal region]. (1899, August 26 (September 7)). *Svoboda. Pysmo politychne, prosvitne y hospodarske dlia narodu – Freedom. Political, educational and economic writing for the people*, 35 (3), 275. Lviv [in Ukrainian].
6. Dopys (o myssiy itbuvshei sia zakhodom Tovarystva sv. Ap. Pavla v Zhuzheliu) [Posts (about the mission of the Society of St. Ap. Paul in Zhuzhel)]. (1891). *Dushpastyr – Pastor*, 12, 346–348 [in Ukrainian].
7. Znamenne i vazhke memento [Significant and difficult memento]. (1911, March 23). *Ruslan*, 65, 1. Lviv [in Ukrainian].
8. Istoriiia Zghromadzhennia sester Myronosyts v Kliusovi kolo Krystynopolia (1914–1939) [History of the Congregation of the Myrrh-Bearing Sisters in Klyusiv near Krystynopil (1914–1939)]. (n.d.). *Arkhiv Zghromadzhennia sester Myronosyts – Archive of the Congregation of the Myrrh-Bearing Sisters* [in Ukrainian].
9. **Kedrynskyi, V., Fr.** (n.d.). O. Pralat Kyrylo Seletskyi. Osnovnyk dvokh monashykh Zghromadzhen 15 zhovtnia 1985 [Father Pralat Kyrylo Seletsky. Founder of two monastic Congregations on October 15, 1985]. *Holovnyi arkhiv Zghromadzhennia sviatoho Yosyfa Fond Kyryla Seletskoho – Main archive of the Congregation of St. Joseph Kyrylo Seletsky Foundation*, p. 2, dok. № 58 [in Ukrainian].
10. **Kedrynskyi, V., Fr.** (n.d.). O. Seletskyi Kyrylo na lozhu smerty [Father Seletsky Kyrylo dying]. *Holovnyi arkhiv Zghromadzhennia sviatoho Yosyfa Fond Kyryla Seletskoho – Main archive of the Congregation of St. Joseph Kyrylo Seletsky Foundation*, p. 2, dok. № 59 [in Ukrainian].
11. **Kedrynskyi, V., Fr.** (n.d.). Spomyny pro o. Kyryla Seletskoho [Memories of Fr. Kyrylo Seletsky]. *Holovnyi arkhiv Zghromadzhennia sviatoho Yosyfa Fond Kyryla Seletskoho – Main archive of the Congregation of St. Joseph Kyrylo Seletsky Foundation*, p. 2, dok. № 60 [in Ukrainian].
12. **Kotsylovskiy, Y., Bishop.** (1969). Do Vsechesnogo Dukhovenstva z nahody dvadtsiat piat-littia smerty Bl.p.o. Pralata Kyryla Seletskoho. 26 kvitnia 1943 r. [To the Reverend Clergy on the occasion of the twenty-fifth anniversary of the death of the Blessed Memory of Fr. Prelate Kyrylo Seletsky. April 26, 1943]. *Visti z Rymu – News from Rome*, 1 [in Ukrainian].
13. Lyst K. Seletskoho do Osypa Makoveia za 20.03.1897 [K. Seletsky's letter to Osip Makovei dated March 20, 1897]. (1897, March 20). *Viddil rukopysiv i tekstolohii, Insty-*

tut literary im. T.H. Shevchenka NAN Ukrainy – Department of Manuscripts and Textology, Shevchenko Institute of Literature of the National Academy of Sciences of Ukraine, f. 59, od. zb. 2039, ark. 28–29 [in Ukrainian].

14. Lyst K. Seletskoho do Revakovycha Tyta za 26.02.1890 [K. Seletsky's letter to Revakovykh Tyt dated February 26, 1890]. (1890, February 26). *Lvivska Naukova Biblioteka im. V. Stefanyka NAN Ukrainy Viddil Rukopysiv – Lviv V. Stefanyk Scientific Library National Academy of Sciences of Ukraine Manuscripts Department*, f. rev, spr. 101, p. 4, pp. 1–2 [in Ukrainian].

15. Lyst K. Seletskoho za 12.05.1874 [Letter from K. Seletsky dated May 12, 1874]. (1874, May 12). *Viddil rukopysiv i tekstolohii, Instytut literatury im. T.H. Shevchenka NAN Ukrainy – Department of Manuscripts and Textology, Shevchenko Institute of Literature of the National Academy of Sciences of Ukraine*, f. 100, od. zb. 2757, ark. 2 [in Ukrainian].

16. Lyst Kyryla Seletskoho [K. Seletsky's letter]. (n.d.). *Viddil rukopysiv i tekstolohii, Instytut literatury im. T.H. Shevchenka NAN Ukrainy – Department of Manuscripts and Textology, Shevchenko Institute of Literature of the National Academy of Sciences of Ukraine*, f. 100, od. zb. 3800 [in Ukrainian].

17. Lyst o. V. Zhuka za 28.03.1938 [Letter from Fr. V. Zhuk dated March 28, 1938]. (1938, March 28). *Archiwum Państwowe w Przemyślu, Archiwum Biskupstwa Greckokatolickiego – State Archives in Przemyśl, Archives of the Greek Catholic Bishopric*, sygn. 4190, p. 203, 207 [in Ukrainian].

18. Lyst s. Varvary Shapky za 2.03.1938 [Letter from S. Varvara Shapka dated March 2, 1938]. (1938, March 2). *Archiwum Państwowe w Przemyślu, Archiwum Biskupstwa Greckokatolickiego – State Archives in Przemyśl, Archives of the Greek Catholic Bishopric*, sygn. 4190, pp. 203–204 [in Ukrainian].

19. **Loryk, N., s.** (n.d.). Blazhennoi pamiaty O. Pralata Kyryla Seletskoho [Blessed memory of Fr. Pralat Kyrylo Seletsky]. *Holovnyi arkhiv Zghromadzhennia sviatoho Yosyfa Fond Kyryla Seletskoho – Main archive of the Congregation of St. Joseph Kyrylo Seletsky Foundation*, p. 2, dok. № 65 [in Ukrainian].

20. **Navrotskyi, V., Fr.** (1892). Svitaie [It's dawn]. *Poslannyk – Envoy*, 16, p. 3 [in Ukrainian].

21. Pysmo vid Belza [Letter from Belz]. (1890, October 24 (November 5)). *Batktivshchyna – Homeland*, XI (43–44), 532–533 [in Ukrainian].

22. Pratsia pokiinoho ottsia pralata K. Seletskoho u svoikh parokhiiakh s. Zhuzhel i Tsebliv [The work of the late father of Prelate K. Seletsky in his parishes in the villages of Zhuzhel and Tsebliv]. (n.d.). *Holovnyi Arkhiv Sester Sluzhebnyts – Main archive of the Sisters Servants in Rome* [in Ukrainian].

23. **Sapeliak, A., Bishop.** (2004). *Otets-prelat Kyrylo Seletskyi zasnovnyk monashykh zghromadzen [Prelate Father Kyrylo Seletsky is the founder of monastic congregations]*. Lviv: Galician Publishing Union [in Ukrainian].

24. **Sarno, R.** (2015). *Muchenyky – dzherelo svobody tserkvy: zbirnyk statei konferentsii u spravakh beatyfikatsii i kanonizatsii sviatykh, 2013–2015 rr. – Martyrs – the source of freedom of the church: a collection of articles of conferences on the beatification and canonization of saints, 2013–2015* (p. 12). Fr. P. Martseliuk (Comp.). Lviv [in Ukrainian].

25. **Seletskyi, K.** (1892). Do ystoriy zasnovania novitsiatu sluzhebnyts Prech. Divy Maryi v Zhuzheliu [To the history of the founding of the novitiate of the Servants of the Blessed Virgin Mary in Zhuzhel]. *Dushpastyr – Pastor*, 16, 367–370 [in Ukrainian].

26. **Seletskyi, K.** (2018). Otets Ioann Bosko, yeho zhytie i dila [Father Ioann Bosko, his life and work]. In K. Seletskyi, *Vybrani tvory – Selected works* (Vol. 1, p. 378). I. Rozlutskyi & s. Markiiiana (Vasylyshyn) (Eds.). Drohobych: Kolo [in Ukrainian].

27. Slovo Blazhennishoho Myroslava Ivana Kardynala Liubachivskoho z nahody 100-littia zasnuvannia Zghromadzhennia sester SNDM [Speech by His Beatitude Myroslav Ivan Cardinal Lyubachivsky on the occasion of the 100th anniversary of the founding of the Congregation of the Sisters Servants of the Immaculate Virgin Mary]. (1992). *Misionar – Missionary*, 7, 8–10 [in Ukrainian].

28. Khronika 1 [Chronicle 1]. (n.d.). *Holovnyi arkhiv Zghromadzhennia sviatoho Yosyfa Fond Kyryla Seletskoho – Main archive of the Congregation of St. Joseph Kyrylo Seletsky Foundation*, p. 2, dok. № 29 [in Ukrainian].

29. Khronika 2. 1914–1925 [Chronicle 2. 1914–1925]. (n.d.). *Holovnyi arkhiv Zghromadzhennia sviatoho Yosyfa Fond Kyryla Seletskoho – Main archive of the Congregation of St. Joseph Kyrylo Seletsky Foundation*, p. 2, dok. № 29, s. 111 [in Ukrainian].

30. Khronika Istorii Zghromadzhennia Sester Sluzhebnyts Presviatoi Neporochnoi Divy Marii [Chronicle of the History of the Congregation of the Sisters Servants of the Blessed Virgin Mary]. (n.d.). *Holovnyi Arkhiv Sester Sluzhebnyts – Main archive of the Sisters Servants* (Vol. 1, p. 109) [in Ukrainian].

31. **Chavs, P., Fr.** (n.d.). Svitloi pamiati o. Kyrylo Siletskyi [Bright memory of Fr. Kyrylo Siletsky]. *Lystuvannia Patriarkha Yosyfa Slipoho 16.11.1970. Istorychnyi Arkhiv UHKTs – Correspondence of Patriarch Yosyf Slipyi on November 16, 1970. Historical Archive of the Ukrainian Greek Catholic Church* (p. 97). Rym [in Ukrainian].

32. **Misztal, H., Fr.** (2003). *Prawo kanonizacyjne, instytucje prawa materialnego, zarys historii, procedura* [Canonization law, institutions of material law, outline history, procedure]. Lublin [in Polish].

33. *Sanctorum Mater. Komentar do Instruktsii Konhrehatsii u spravakh Sviatykh pro provedennia diietsezialnoho abo yeparkhialnoho rozsliduvannia v kanonizatsiinykh spravakh* [Mothers of the Saints. Commentary on the Instruction of the Congregation for the Causes of Saints on the Diocesan or Diocesan Investigation of Canonization Cases]. (2019). Lviv [in Ukrainian].

34. *Świętość Kanonizowana. T. 1: Postępowanie kanonizacyjne* [Sanctity canonized. Vol. 1: Canonization process]. (2008). Kraków [in Polish].

ОБРАЗ ДУШПАСТИРЯ У ТВОРЧОСТІ СЛУГИ БОЖОГО ОТЦЯ КИРИЛА СЕЛЕЦЬКОГО

У цій статті на основі творчої спадщини о. Кирила Селецького схарактеризовано образ душпастиря Церкви як взірця для наслідування. Зазначено, що тема актуальна й наскрізна у художньо-просвітницькому доробку автора, а опис ревних духовних осіб тотожний євангельському вислову – «Ви є сіль землі». Виконуючи свою місію, священники завжди перебувають з людиною чи народом як порадики і вчителі. Така особистість не цурається жодної верстви народу, а готова радо послужити заможному чи бідному, мандрівникові чи в'язневі. Акцент у дослідженні зроблено на духовному батьківстві, яке дбає про спасіння людини. Релігійна особа у візії о. К. Селецького ревно, мужня, здатна прийняти мученицьку смерть заради порятунку людської душі й водночас є прикладом молитовного чужання, адже без постійного спілкування зі своїм Творцем душпастир не виконає місію проводиря в молитві і може втратити своє призначення – нести Бога в життя людини.

У науковій розвідці проаналізовано взаємини священника зі своєю паствою, позаяк він вибраний з народу і трудиться для нього ж. Важливо те, що покликання душпастир зреалізовує не лише в храмі, а й шукає будь-якої нагоди послужити ближнім.

Окрему увагу автор зацентровує на можливості священнослужителя займатися політичною чи партійною діяльністю, застерігаючи, що це небезпечно і може звести духовну особу на манівці: Церква вища за всі політичні інституції. Найперше – авторитет Церкви та її вчення.

Одначе місія священнослужителя, тим більше під ту пору, різногранна, що навіть може виходити за межі духовного життя; душпастир не стоїть осторонь проблем матеріального добробуту своїх громадян. Для нього важливій просвітницька діяльність та освітні складові, що сприяє духовному зростанню пастви: друковане слово, захоронки, шкільництво, наука для дорослих,

о. Віталій ГОРІН,
магістр богослов'я, Стрийська
єпархія УГКЦ

Fr. Vitaliy HORIN,
Master of Theology, Stryi Eparchy of
the UGCC

<https://orcid.org/0000-0003-4688-4676>
horinv123@gmail.com

створення спілок. Душпастир для о. К. Селецького – це своєрідний живий орієнтир у релігійному, культурному та економічному розвитку.

Ключові слова: душпастир, священнослужитель, Українська греко-католицька церква, образ.

THE IMAGE OF THE PASTOR IN THE WORKS OF THE SERVANT OF GOD FATHER KYRYLO SELETSKYI

On the basis of Fr. Kyrylo Seletskyi's literary heritage the image of the pastor of the Church as an example to follow is characterized in this article. It is noted that the issue is relevant and pervasive in the author's artistic and educational works, and the description of zealous clergy is identical to the Gospel phrase – "You are the salt of the earth." In carrying out their mission, priests are always with man or people as advisors and teachers. Such a person does not keep away from any stratum of the people, but is ready to gladly serve the rich or the poor, the traveller or the prisoner. The emphasis in the study is on spiritual fatherhood, which cares about the salvation of man. A religious person according to Fr. Kyrylo Seletskyi is zealous, courageous, able to accept martyrdom for the salvation of the human soul and at the same time is an example of prayer vigilance, because without constant communication with his Creator a pastor does not fulfil the mission of a guide in prayer and may lose its purpose – to carry God into human life.

The scientific research analyses the priest's relationship with his flock, because he was chosen from the people and works for them. It is important that the vocation of the pastor is realized not only in the temple, but also seeks any opportunity to serve his neighbours.

The author emphasizes the possibility of a priest to be engaged in political or party activities, warning that it is dangerous and can mislead the clergy: the Church is above all political institutions. The first thing is the authority of the Church and its teachings.

However, the mission of the priest, especially at that time, is diverse, which may even go beyond the spiritual life; the pastor does not stand aside from the problems of material well-being of his citizens. For him, educational activities and educational components are important, which contributes to the spiritual growth of the flock: the printed word, zakhoronkas (kindergartens), schooling, studies for adults, unions formation. The pastor for Fr. Kyrylo Seletskyi is a kind of living guide for religious, cultural and economic development.

Key words: pastor, clergyman, Ukrainian Greek Catholic Church, image.

Постановка проблеми. Серед великої плеяди душпастирів Української греко-католицької церкви на гідному місці й о. Кирило Селецький. Священник жив і працював у другій пол. XIX – на поч. XX ст. Він присвятив усе своє життя служінню Церкві та народові. На сьогодні

життя, служіння та творча спадщина отця Кирила ще не є належно оцінені й потребують подальших ґрунтовних студій.

Аналіз досліджень. Серед незначної когорти дослідників історико-літературної, богословської, педагогічної спадщини доречно назвати імена о. Теодора Вергуна, с. Маркіяни (Василишин), Марії Стецик, Ірини Дмитрів, с. Стефанії Марко, Ігоря Розлуцького, Наталії Колб, Анни Розлуцької. Втім жоден з дослідників не ставив собі за мету ґрунтовно осмислити феномен священнослужителя у творчому доробку о. Кирила Селецького, хоча й були зроблені певні акценти у цьому дискурсі.

Мета нашого дослідження – проаналізувати образ душпастиря, який відгукнувся на заклик Божий і не змарнував свого таланту у служінні Творцеві й людям. Ця постать духовного отця є доволі помітною у друкованому слові пароха с. Жужеля.

Виклад основного матеріалу. Отець Кирило Селецький писав художні твори та статті на різну тематику. Вагоме місце в його творчому доробку займає постать душпастиря. Цю тему простежуємо в таких працях, як «Отець Іван Боско. Його життя і діяльність», «Отець Севастіян Кнайп», «Житє св. Івана Золотоустого», «О. Іоанн Снігурський». Окрім того, образ душпастиря отця Кирило висвітлював і в статтях, а також опосередковано торкався проблеми священників в інших творах, зокрема оповіданнях. Отець Кирило Селецький також виводить цілу плеяду святих і праведних душпастирів – єпископів і священників. Їхні риси й акцентовані чесноти формують образ правдивого душпастиря, який є духовним отцем, людиною молитви, готовим до проповідування Євангелія, дбає за потребуючих, не нехтує просвітницькою діяльністю, рівно ж є добрим управителем церковних дібр.

Ведучи мову про душпастиря, хочемо зауважити, що його служіння найперше оприявнюється як чин духовного отця, який супроводжує людину в її духовно-моральному житті. Прикладами душпастирів, які допомагають простувати шляхом християнського життя і дають надію, є образи отців з оповідань «Пригоди Джеймса Кука, або що може сильна воля і постійна праця» і «Відкриття Америки». Два душпастирі зустрічають молодих і завятих людей, які мають свої проблеми. Старенький священник, починаючи розмовляти з Джеймсом Куком, відчуває гордовитість юнака та повчає його: «Гордовитість має добро в собі, бо не раз захороняє людину перед підлабузництвом, але пам'ятай, потрібно вважати, щоб не перейти міру» [17, с. 30]. Він намагається з лагідністю і любов'ю показати Джеймсові небезпеку його духовної вади. Та коли отець бачить неготовність прислухатись до його порад, то не нав'язується, але дає важливі настанови на життя: «Сторонися гріха,

всяка праведність хай прикрашає твою душу. Молись та працюй. Світ широкий, є на ньому багато місця, де можна приміститися, і для тебе буде місця доволі» [17, с. 30].

Інший душпастир – о. Хуан Перес, ігумен монастиря в Палос, – зустрічається з Христофором Колумбом. Ця подія стала надважливою у житті мореплавця, оскільки монах був єдиною людиною, яка повірила в нього і підтримала його ідеї: «Він ніколи не дозволяв собі кепкувати з Христофора, як це робили інші, а заохочував його не відрікатися від своїх планів» [9, с. 19]. Та не тільки словами, але й ділом підтримав Колумба душпастир. Через свого приятеля він передав листа до короля Іспанії, що, зрештою, вирішило долю мореплавця. Христофор Колумб «був вдячний ігуменові монастиря, за допомогу, і просив його заопікуватися сином та молитися за подорож» [9, с. 22]. Ця подія засвідчує здатність духовного отця опікуватися своїми дітьми, виявляти любов і допомагати їм у розв'язанні різних проблем, а також супроводжувати людину своїми молитвами.

Згадані священники є добрим прикладом духовного батьківства. У момент, коли Бог посилає до них людей, вони зуміли прийняти їх, зрозуміти їхні духовні потреби, дати поради й настанови, які у подальшому житті стали б їм у пригоді. А коли прийшов час, то відпустили їх, віддаючи в руки Господні.

Образи ревних пастирів, які турбуються про спасіння людських душ, добре виписані в оповіданнях о. Селецького «Люби правду – мерзися лжею», «Навернення розбійника» і «Отець Маврикій».

У першому оповіданні автор виводить образ Отця духовного, що душпастирює серед в'язнів. Він майстерно відтворює радість цього священника, який наставив колишнього ув'язненого на добру дорогу: «И я радувався, що спровадивъ сю душу на дорогу праведности, – бо вжежь для каждого свое знанье понимающога пастиря душ нема бѣльшого щастя на симъ свѣтѣ, якъ тогды, коли на путь праву зведе зблукавшую ся вѣвцю» [12, с. 5]. Плоди, які інколи стають явними після ревного служіння духівника, сповнюють його радістю, бо він єднає людські душі з Богом. Радість – це найбільша нагорода за служіння.

В оповіданні «Навернення розбійника» представлена постать апостола Івана, який покладав великі надії на здібного молодого юнака, подбав про його навчання та необхідні умови, поручив опіці єпископа. З часом хлопець почав вести грішне життя. Коли про це дізнався святий, то відразу вирушив на пошуки юнака. Знайшовши хлопця, апостол не картає його, а виявляє милосердя: «Тѣшивъ и успокоювавъ го святий мужь лагѣдними и солодкими словами, и того, що вже зануривъ ся въ

болотъ грѣху ставъ по̀дносити надѣєю в необмежене милосердіє Боже и не попереставъ доти въ своємъ дѣлѣ навернення грѣшника, ажъ доки той же дѣлами покаєнія не поєднавъ ся съ Богомъ и житєє своє исправивъ» [13, с. 25]. Духовний батько веде людей до злуки з Богом, Який може мінати людське життя, а не за собою, бо священник є тільки Його знаряддям, виступає добрим батьком для грішника.

В оповіданні «Отець Маврикій» ідеться про душпастиря, який служить у храмі неподалік в'язниці. Отець розуміє, що його присутність у храмі є спасенною для багатьох загублених душ, але також свідомий того, що люди, особливо морально скривджені, можуть приходити з різною метою. Довголітні в'язні, залишаючи тюрму під приводом «духовної опіки», зустрічаючись із священником, чинять насильство, тому мало не доходить до вбивства отця. Ідучи до сповідальниці, цей священник щоразу збуджує в собі свідомість жертвовної посвяти Богові та людям, а також готовності померти в ім'я Христа [16, с. 328–333]. Тут зображено ревність та мужність душпастиря, рівно ж священнику самозреченість і готовність стати мучеником заради спасіння людських душ.

Для кожної християнської спільноти душпастир є взірцем молитовного життя, тим, хто вчить, як потрібно молитися, і виступає провідником у молитві. Це чудово представлено на прикладі постави о. Джованні Боска, який був провідником на дорозі молитви для своїх підопічних, гуртував їх у храмі і молився з ними [15, с. 16]. Отець Боско, уповаючи на Боже Провидіння і вдаючись у всіх бідах і тривогах за прятунком до Бога, найчастіше, – до Богородиці, яка була його Покровителькою і швидкою Поміччю, зумів прищепити такого ж духа молитви і своїм підопічним [15, с. 21].

Молитва – це фундамент, на якому постає життя душпастиря. Без молитви будь-яка діяльність втрачає своє основне призначення – нести Бога в життя ближніх. Чільне місце в молитовному правилі священника посідає Літургія як вершина й водночас джерело сили для священничого служіння. Отець Кирило Селецький у життєписі о. Севастіяна Кнайпа наводить розпорядок дня священника: «Рано о годині 4 – чи то взимі, чи в літі вставав і поспішав до церкви, щоби Службу Божу відправити. Час, який лишився єму до години 6, опроваджував він на духовнім роздумуванні, читанню і молитві» [8, с. 479]. Цей душпастир розумів важливість щоденної літургійної молитви, читання Святого Письма та розважання над ним.

Важливе місце в духовному житті священника відводиться реколекціям. У статті «О реколлекціяхъ священническихъ въ загалѣ» о. Ки-

рило говорить, що реколекції для священника є неначе манна небесна, вони здатні поживити і скріпити духа, щоб душпастир, який є слугою Христа, мав сили боротися у своєму житті зі світом і його принадами [14, с. 655].

Проповідування Євангелія – одна з основних складових частин священничого служіння. Церква встановлена Христом для того, аби продовжувати звіщати Євангеліє. Найкращим місцем для цього є спільні богослужіння. Прикладом готовності навчати на церковних зустрічах є святий Йоан Золотоустий: «З жаром великим голосив він слово Боже, що, мов золото, плило з уст его і зневоляло присущих до покаяння і до поправи життя» [8, с. 359]. Кожна можливість для проповідування стала для святителя нагодою для навчання, напоумлення і картання: «Святий Іван голосив слово Боже не лише в неділі і свята, але і в буденні дні. З науки его відносили вірні превеликий хосен: стала нечисть з-поміж людей щезати, гидкі нориви і установи стали викоренятися... Повсюди явні були обильні овочі его труду» [8, с. 358–359].

Добре слово, сказане з любов'ю і щирістю, здатне доторкнутися до серця. Добре слово змінює людину на краще, – говорив о. Джованні Боско [15, с. 62–62]. Саме добрим словом «залучав о. Боско молодих безпритульних до свого закладу й зумів їх перетворювати лагідною і рішучою настановою на людей, милих Богу і корисних людям» [15, с. 82].

На думку о. Кирила Селецького, крім слова сказаного, до людини можна промовити й через слово, написане на папері. О. Селецький цитує папу Пія IX, який говорить: «Добра преса се діло, що заключає в собі великий хосен і великі заслуги» [18, с. 440]. Прикладом душпастиря, який не тільки здійснює служіння своєю фізичною присутністю між людей, а й служінням через писане слово, є о. Боско, який «у вільні хвилини написав він багато корисних книг для молоді» [15, с. 28].

Великою небезпекою для душпастиря може стати захоплення політичними поглядами й проповідування їх з амвону. Він має розуміти, що «Церква Христова стояла з первовіку все вище по над всякою земскою політикою, понад всіма партіями, она всіх єднала і мирила всіх і вся однаковою любовію обнімала. Проповідники сеї науки держали ся осторонь від всякого калу політичного і партійного, який нині споганив все жите суспільне» [11, с. 18]. Тому священники мають бути свідомими, що вони є покликані голосити Добру Новину, а все, що суперечить науці Церкви, не може бути предметом проповідей і наук.

Душпастир вибраний з народу і посланий до нього, живе й трудиться для свого народу. Його діяльність має виходити за межу храму, він

має шукати нагод служити іншим. Владу, яку душпастир отримав, має здійснювати в смиренному служінні своїй пастві. Висвітлюючи життя і діяльність отця Джованні Боска, отець Кирило представляє його як душпастиря, який уміє побачити потребу ближнього, бути відкритим на нього, який «весь свій вік і всі сили свого духа приніс в жертву стражденним» [15, с. 27]. Уже з перших літ душпастирювання о. Боско береться до відданого служіння. Коли молодий о. Боско належав до «Товариства св. Франциска з Асичу» і відвідував туринську в'язницю, звернув увагу на те, що там є багато молодих ув'язнених, і його серце тривожилося за їхню долю [15, с. 9]. Згодом отець повністю посвячує своє життя бідним хлопцям, створює ораторії для них. Отець Кирило захоплювався цим священником, його відданістю та жертвовністю. Він пише, що «поряд з тим, що о. Боско присвячував багато часу своїй Ораторії, він був у в'язницях, у лікарні Котоленго, на цвинтарях, відвідував нужденних в різних куточках міста» [15, с. 27–28]. Отець Боско є прикладом пастиря, який присутній там, де є найбільша потреба послужити ближнім.

Описуючи життя св. Йоана Золотоустого, о. Кирило наголошує на любові святого до бідних і нужденних: «Засновав він больниці... даліше здвигнув він доми для убогих. Всякими злиднями притиснені люде находили у него скору поміч і пораду, він вставлявся за безвинно ув'язненими, потішав засмучених, брав в захорону покривджених, опікувався вдовами і сиротами» [8, с. 359].

Розповідаючи про життя о. Севастіяна Кнайпа, який, окрім душпастирського служіння займався лікуванням тілесних хворіб, о. Кирило звертає увагу на доброту й прихильність священника до всіх людей: «В тілесних недугах лічив він всіх без різниці віроісповідання... всі вони були для него страдаючими ближніми, котрими опікувався з братнею любовію» [8, с. 478]. Душпастир не повинен робити різниці між людьми. Також не повинен шукати винагороди тут, на землі, бо розуміє, що його нагорода буде в Царстві Божому. Так і о. Севастіян «ніколи не думав о собі і для себе нічого не бажав; ему розходилося лиш о добрі ближних. Єго жите – то жите безмежної любови до страдаючих.... Він був слугою Христа і яко такий дбав лише о похвалу і заплату свого Пана, котрому через весь свій вік так вірно служив» [8, с. 483].

Отець Іван Снігурський, ще коли був молодим священником і навчався у Відні на вищих студіях, відвідував тамтешні лікарні, щоб «справувати духовні услуги» [8, с. 491]. А згодом, ставши єпископом Перемишльським, дбав про бідних людей: «Молодіж, убогу і пильну, що приходила до него з повним довір'єм, наділяв грошевою допомогою,

одягав і живив. Словом, був для неї рідним батьком і був взаємно від неї люблений і почитаний» [8, с. 503]. Владика Іван переймався долею вдів і сиріт священників своєї єпархії. Саме тому «предложив він прошене правительству, щоби дозволило йому засновати запомоговий фонд для вдів і сиріт по священниках Перемишльської єпархії... Сю добродійну інституцію підпомагав він щорічно багатими жертвами; за нею не позабув він і в посліднім завіщаню своїм» [8, с. 498]. Служіння душпастиря має являти Божу любов. Це свідчення любові священнослужитель покликаний здійснювати завжди і повсюди.

Душпастир через своє служіння і діяльність дбає не тільки про духовний та матеріальний стан людей. Він має унікальну можливість торкатися свідомості тих людей, з якими зустрічається через проповіді, катехизації, промови, виступи і друковане слово. Душпастир має бачити рівень освіченості народу й потреби допомагати йому через суспільно-просвітницьку діяльність. Отець Боско перебував завжди з народом і, побачивши його неосвіченість, вирішив створювати вечірні школи для дорослих людей [15, с. 14], а також засновував вечірні школи для дітей [15, с. 24].

О. Іван Снігурський, ставши єпископом Перемишльським і побачивши потребу у просвітницькій діяльності, береться до роботи: «Спершу позабудив він парохіяльні школи в своїх добрах.... І призначив з власних фондів 60 злр. щорічно кожному учителеви як винагороду за труди» [8, с. 492]. Молодий єпископ не зупинився на досягнутому – він прагнув більшого, тож заснував учительську семінарію, а «щоб придбати для народу освітних учителів, основав в Перемишли Інститут дякоучителів... Була се перша «Семінарія учительська» в Галичині... поклав єпископ Снігурський перші підвалини під будівлю народної просвіти – під будівлю сильну і тревалу, бо оперту на релігійній основі» [8, с. 492]. Владика Іван зрозумів також потребу в народній і церковній літературі і, з огляду на це, заснував друкарню: «Дбалий о духове добро свого народу владика основав нову руску печатню.... Він хотів рідним словом ширити просвіту в народі і зарадити потребі церковних книг» [8, с. 499].

Церква, піклуючись про духовне й матеріальне благо людей, не має забувати, що потребує дочасного майна, яке потрібне для богопочитання, здійснення місійної, просвітницької і харитативної діяльності. Душпастирю належить піклуватися про церковні добра й наглядати за ними. Це насамперед священні речі, які були благословенні, освячені або посвячені. Така праця вимагає чималих зусиль. Часто священникові доводиться недоїдати та недосипати, неустанно наглядати, перебу-

вати завжди в роздумах, як би то найшвидше та найкраще виконати ту чи іншу справу [8, с. 46].

У статті «Будова церковей» отець Кирило як взірець наводить священників, які своєю працею і запалом спромогалися зводити храми, що «і структурою і хорошим внутрешнім уладженем полонять очи і серце християнина» [7, с. 64]. Храм є серцем парафії, що спонукає людей до благоговійного поклоніння Богу. Інколи душпастирі можуть зіштовхнутися з небажанням людей допомагати. Отець Кирило наголошує, що люди, бачачи ентузіазм душпастиря, також загоряються тою справою і самі долучаються до неї: той, хто «охотно жертвував весь свій труд для Божої справи», здатний спричинити до того, щоб «нарід охотно складав свої лепти на Божий дім» [7, с. 65]. Людина найкраще сприймає дійсність через образи. Тому душпастир мусить докладати зусиль до того, щоб у храмі панували краса й порядок. Це дозволяє молільнику більш глибоко й усвідомлено пережити богослужіння.

Отець Кирило Селецький у своїх творах на душпастирську тематику не дає якихось конкретних порад, візій чи настанов. Його роздуми спрямовані на висвітлення життя й служіння єпископів та священників, щоб на їхньому прикладі вивести правдивий образ пастиря народу Божого. Отець Кирило сам жив тими образами душпастирів, які представлені в його творах. Отець Теодор Вергун згадував, що о. К. Селецький, побачивши убогого без сорочки, скинув свою сорочку і віддав бідному [1, с. 151]. В одному з опублікованих оповідань – «Вкрадена сорочка» – о. Кирило розповідає аналогічну історію про отця Климентія, пароха с. Стрільбичі, який був щирим, милосердний і ділився з бідними своїм добром. Цей священник одного разу зустрів убогого діда в порваній одежу, скинув свою сорочку і віддав бідному [10, с. 22]. У шематизмі Перемишльської єпархії половини XIX ст. знаходимо інформацію про те, що в с. Стрільбичі Старосамбірського деканату довголітнім парохом та місцевим деканом був о. Климентій Турчманович [20, с. 87]. У 1864 р. на парафії в Біличу Горішнім цього ж деканату обов'язки адміністратора здійснював о. Кирило Селецький [20, с. 85]. Це може свідчити, що о. Селецький переймав досвід і спосіб життя тих душпастирів, про яких згодом писав у своїх творах.

Висновки. Постаті священнослужителів, виведені у творах о. Селецького, звісно, гідні до наслідування, рівно ж його життя і служіння є прикладом для священника нашого часу. Блаженніший Святослав, перебуваючи в монастирі Згромадження сестер Святого Йосифа Обручника Пречистої Діви Марії у Львові 15 лютого 2018 р., на празник Стрітення Господнього, під час проповіді так сказав про отця Кирила

Селецького: «Сьогодні наша Церква бачить його як того, хто своїм прикладом світить багатом нашим священникам і всім богопосвяченим особам навіть нашого часу» [2]. Отець і Глава Української греко-католицької церкви наголосив: «Нам так сьогодні бракує таких священників, як о. Селецький. Отець Кирило жив у складні часи. Ми сьогодні теж живемо в не дуже світлі часи, у часи, коли наш народ часом зневірений, розгублений, потребує надії і світла» [2].

Отже, збірний образ отця-прелата та конкретні духовні особи є взірцем душпастиря, який вміє відчитувати знаки часу та шукати засобів і можливостей для того, щоб давати відповіді на проблеми. Сам отець Кирило відзначався великою ревністю у сповненні своїх священничих обов'язків, жертовністю у служінні ближнім, любов'ю до знедолених. Священник не боявся бути новатором у церковному і народному житті, адже заснував два чернечі згромадження і першим відкрив захоронки для дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вергун Т.¹ Отець Кирило Селецький. *Богословія*. Рим, 1988. № 52. С. 131–196.
2. Глава УГКЦ на Стрітення Господне: «Той, хто пережив зустріч з Богом, назавжди став інакший» / Департамент інформації УГКЦ. *Інформаційний ресурс Української Греко-Католицької Церкви* : веб-сайт. 2018. URL: http://news.ugcc.ua/audio/glava_ugkts_na_str%D1%96tenya_gospodnie_toy_hto_perezhiv_zustr%D1%96ch_z_bogom_nazavzhdi_stav_%D1%96nakshiy_81902.html.
3. Інтерв'ю з с. Маркіяною (Василишин) про о. Кирила Селецького, бєатифікаційний процес якого незабаром має розпочатися. Розмовляла Мар'яна Карапінка: веб-сайт. URL: http://oranta.org/index.php?option=com_content&view=article&id=166:lotec-kyrylo-selecky-ce-velyky-svjatec-osoba-jakoju-ja-postinozahopljujusr&catid=35:istorychni-postati-cat&Itemid=48 (дата звернення: 10.04.2022).
4. Колб Н. «З Богом за Церкву і вітчизну»: греко-католицьке парафіяльне духовенство в Галичині у 90-х роках XIX століття. Жовква : Місіонер, 2015. 372 с.
5. Марко С. Отець Кирило Селецький – засновник перших активних чернечих згромаджень в УГКЦ. *Наукові записки Українського Католицького Університету. Серія «Богослов'я»*. Львів : УКУ, 2018. Ч. XI. Вип. 5. С. 107–126. URL: nz-theology.ucu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/marko_107-126.pdf.
6. Розлуцька А. Феномен непересічності: літературний портрет отця-просвітника Кирила Селецького. *Spheres of Culture* : journal of Philological, Historical, Social and Media Communication, Political Science and Cultural Studies. Lublin, 2019. XX. P. 15–20.
7. Селецький К. Будова церковей. *Нива*. Львів, 1905. Ч. 3. С. 64–66.
8. Селецький К. Вибрані твори : у 2-х т. / упоряд. та ред.: Ігор Розлуцький, с. Маркіяна (Василишин). Дрогобич : Коло, 2018. Т. 1. 608 с.
9. Селецький К. Відкриття Америки. Львів : Свічадо, 2016. 64 с.
10. Селецький К. Вкрадена сорочка. *Книжочка місійна*. Перемишль, 1905. Ч. 8. С. 22.

¹ У збірнику подаємо Т. Вергун, з огляду на те, що у «Богословії» помилково приписано авторство П. Вергунові.

11. Селецький К. Де инде а у нас. *Нива*. Львів, 1905. Ч. 1. С. 17–19.
12. Селецький К. Люби правду – мерзи ся ложею. *Посланникъ*. Перемишль, 1904. Ч. 16. С. 5.
13. Селецький К. Наверненье розбѣйника. *Книжочка місійна*. Перемишль, 1894. Ч. 8. С. 21–25.
14. Селецький К. О реколлекціяхъ священническихъ въ загалѣ. *Рускій Сіонъ*. 1875. Ч. 21. С. 655–659.
15. Селецький К. Отець Іван Боско. Його життя і діяльність / за ред. Лідії Веремієнко. Львів : Видавництво ОО. Селезіян, 1992. 120 с.
16. Селецький К. Отець Маврикій. *Богословський Вісник*. Львів, 1902. Ч. 3. С. 328–333.
17. Селецький К. Пригоди Джеймса Кука або що може сильна воля і постійна праця. Львів : Свічадо, 2016. 56 с.
18. Селецький К. Релігійний занепад. – Теперішня преса. *Нива*. Львів, 1905. Ч. 17. С. 439–441.
19. Стецик М. Художня творчість о. Кирила Селецького в контексті духовно-просвітницьких та естетичних пошуків і мовно-ментальних викликів. *Рідне слово в етнокультурному вимірі* : зб. наук. пр. / Дрогобицький держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. Дрогобич : Півсвіт, 2021. С. 141–152.
20. Schematismus Universi Venerabilis Cleri Dioeceseos graeco catholicae Premisliensis pro Anno Domini 1836. Premisliae : Impressum in Typographia Episcopali Ritus Graeco Catholici, 1836.

REFERENCES

1. **Verhun, T.** (1988). Otets Kyrylo Seletskyi [Father Kyrylo Seletsky]. *Bohosloviia – Theology*, 52, 131–196. Rym [in Ukrainian].
2. **Departament informatsii UHKTs.** (2018). Hlava UHKTs na Stritennia Hospodnie: «Toi, khto perezhyv zustrich z Bohom, nazavzhdy stav inakshyi» [The head of the Ukrainian Greek Catholic Church at the Lord's Supper: "He who has experienced an encounter with God has become different forever"]. *Informatsiinyi resurs Ukrainskoi Hreko-Katolytskoi Tserkvy – Information resource of the Ukrainian Greek Catholic Church*. Retrieved from http://news.ugcc.ua/audio/glava_ugkts_na_str%D1%96tenya_gospodnie_toy_ho_perezhiv_zustr%D1%96ch_z_bogom_nazavzhdi_stav_%D1%96nakshiy_81902.html [in Ukrainian].
3. Interviu z s. Markiianoi (Vasylyshyn) pro o. Kyryla Seletskoho, beatyfikatsiinyi protses yakoho nezabarom maie rozpochatysia [Interview with the nun sister Markiana (Vasylshyn) about Fr. Kyrylo Seletsky, whose beatification process is about to begin]. (2008). *Oranta*. Retrieved from https://oranta.org/index.php?option=com_content&view=article&id=166:lotec-kyrylo-selecky-ce-velyky-svjatec-osoba-jakoju-ja-postino-zahopljujusr&catid=35:istorychni-postati-cat&Itemid=48 [in Ukrainian].
4. **Kolb, N.** (2015). «Z Bohom za Tserkvu i vitchyznu»: hreko-katolytske parafialne dukhovenstvo v Halychyni u 90-kh rokach XIX stolittia [“With God for the Church and the fatherland”: Greek Catholic parish clergy in Galicia in the 90s of the 19th century]. Zhovkva: Misioner [in Ukrainian].
5. **Marko, S.** (2018). Otets Kyrylo Seletskyi – zasnovnyk pershykh aktyvnykh chernechykh zghromadzhen UHKTs [Father Kyrylo Seletsky is the founder of the first active monastic congregations of the Ukrainian Greek Catholic Church]. *Naukovi Zapysky*

Ukrainskoho Katolytskoho Universytetu. Seriiia «Bohoslovia» – Scientific Notes of the Ukrainian Catholic University. Theology Series, 11 (5), 107–126. Lviv. Retrieved from nz-theology.ucl.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/marko_107-126.pdf [in Ukrainian].

6. **Rozlutska, A.** Fenomen neperesichnosti: literaturnyi portret otsia Kyryla Seletskoho [The literary portrait or the phenomenon of the outstanding priest and enlightener Kyrylo Seletskyi]. *Spheres of Culture: journal of Philological, Historical, Social and Media Communication, Political Science and Cultural Studies*. 2019. Vol. XX. pp. 15–20. Lublin [in Ukrainian].

7. **Seletskyi, K.** (1905). Budova tserkvei [Church construction]. *Nyva – Cornfield*, 3, 64–66. Lviv [in Ukrainian].

8. **Seletskyi, K.** (2018). *Vybrani tvory [Collection of works]*. (Vols. 1–2; Vol. 1). I. Rozlutskyi & s. Markiiiana (Vasylyshyn) (Eds.). Drohobych: Kolo [in Ukrainian].

9. **Seletskyi, K.** (2016). *Vidkryttia Ameryky [Discovery of America]*. Lviv: Svichado [in Ukrainian].

10. **Seletskyi, K.** (1905). Vkradena sorochka [Stolen shirt]. *Knyzhochka misiina – Mission booklet*, 8, 22. Peremyshl [in Ukrainian].

11. **Seletskyi, K.** (1905). De ynde a u nas [Where else and in our country]. *Nyva – Cornfield*, 1, 17–19. Lviv [in Ukrainian].

12. **Seletskyi, K.** (1904). Liuby pravdu – merzy sia lozheiu [Love the truth – be disgusted with lies]. *Poslannyk – Envoy*, 16, 5. Peremyshl [in Ukrainian].

13. **Seletskyi, K.** (1894). Navernene rozbiinyka [The conversion of the robber]. *Knyzhochka misiina – Mission booklet*, 8, 21–25. Peremyshl [in Ukrainian].

14. **Seletskyi, K.** (1875). O rekollektsiakh sviashchenycheskykh v zahali [About priestly retreats in general]. *Ruskii Sion – Russian Zion*, 21, 655–659 [in Ukrainian].

15. **Seletskyi, K.** (1992). *Otets Ivan Bosko. Yoho zhyttia i diialnist [Father Ivan Bosco. His life and work]*. L. Veremiienko (Ed.). Lviv: Vydavnytstvo OO. Seleziiian [in Ukrainian].

16. **Seletskyi, K.** (1902). Otets Mavrykii [Father Mavryky]. *Bohoslovskiyi Visnyk – Theological Bulletin*, 3, 328–333. Lviv [in Ukrainian].

17. **Seletskyi, K.** (2016). *Pryhody Dzheimsa Kuka abo shcho mozhe sylna volia i postiina pratsia [The adventures of James Cook or what can strong will and constant work]*. Lviv: Svichado [in Ukrainian].

18. **Seletskyi, K.** (1905). Relihiinyi zanepad. – Teperishna presa [Religious decline. – The current press]. *Nyva – Cornfield*, 17, 439–441. Lviv [in Ukrainian].

19. **Stetsyk, M.** (2021). Khudozhnia tvorchist o. Kyryla Seletskoho v konteksti dukhovno-prosvitnytskykh ta estetychnykh poshukiv i movno-mentalnykh vyklykiv [Artistic creativity of Fr. Kyrylo Seletsky in the context of spiritual-educational and aesthetic searches and linguo-mental challenges]. *Ridne slovo v etnokulturnomu vymiri – Native word in ethnocultural dimension* (pp. 141–152). Drohobych: Posvit [in Ukrainian].

20. *Schematismus Universi Venerabilis Cleri Dioeceseos graeco catholicae Premisliensis pro Anno Domini 1836 [Figure of the All Venerable Clergy of the Greek Catholic Diocese of Premisli for the Year of our Lord 1836]*. (1836). Premisliia: Impressed in the Episcopal Printing of the Greek Catholic Rite [in Latin].

ОТЕЦЬ КИРИЛО СЕЛЕЦЬКИЙ І ЧИН СВЯТОГО ВАСИЛІЯ ВЕЛИКОГО

У статті вперше досліджено проблематику взаємовідносин о. Кирила Селецького із Чином святого Василя Великого жіночої і чоловічої віток. Настоятель с. Жузеля як основник Згромадження сестер-служебниць Непорочної Діви Марії здійснював духовний провід василіянок, що було звичною практикою того часу. Отець співпрацює з монахнями-василіянками від 1872 р., отримавши обов'язки капелана в Яворові.

До наукової студії широкоформатно залучено хроніки монастирів василіянок і василіян, спогади про отця Кирила Селецького, його публікації, а також загальні історичні праці.

Констатуємо, що взаємини духовенства були приятельськими та доброзичливими. Зокрема, о. К. Селецький опублікував дві біографічні замітки (оповідання і некролог), присвячені василіянам Єронімові Кузьмичу і Йосафатові Мальчинському. До численної плеяди приятелів о. К. Селецького у середовищі отців-василіан належали: ігумен Кристинопільського монастиря Антоній Кучинський, протоігумен, а згодом архимандрит Климентій Сарницький, Кипріян Козловський, Іван Тимочко, Юліян Дацій, Мар'ян Повх та інші.

Зазначено, що отці-василіяни також залишили теплі спомини у своїх літописах (Кристинопільська хроніка) або свідчення доброї пам'яті про о. Кирила в хроніці сестер-йосифіток. Ідеться передусім про вихідця із Цеблова василіянина о. Дам'яна Григорія Богуна, а також його рідних Василя Григорія Богуна і Мартиніяна Михайла Петришина. Характерно те, що василіяни зазначали про святість о. К. Селецького (о. Дам'ян Григорій Богун), якого має вшанувати Церква.

Певні непорозуміння виникли в питаннях проводу Згромадження сестер-служебниць, але це була справа о. Кирила із окремими представниками Чину (радіше представників Чину) з душпастирем.

ієрм. Єронім ГРИМ,
ЧСВВ, ліценціат з історії Церкви,
Василіянський інститут
філософсько-богословських студій
ім. митрополита Йосифа Веляміна
Рутського
(Брюховичі, Україна)

Monk Yeronim HRIM,
Order of St. Basil the Great,
Licentiate in Church History,
Philosophical and Theological Studies,
Basilian Metropolitan Joseph Velamin-
Rutski Institute
(Bryukhovychi, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0002-6662-7426>

Ключові слова: о. Кирило Селецький, Чин святого Василя Великого, Згромадження сестер-служебниць Пречистої Діви Марії, Згромадження сестер св. Йосифа Обручника Пречистої Діви Марії.

FATHER KYRYLO SELETSKYI AND THE ORDER OF ST. BASIL THE GREAT

The issue of the relationship of Fr. Kyrylo Seletskyi with the female and male branches of the Order of St. Basil the Great has been considered in the article for the first time. The abbot of the village of Zhuzhil as the founder of the Congregation of the Sisters-Servants of the Immaculate Virgin Mary conducted the spiritual guidance of the Basilians, which was a common practice at that time. Having become a chaplain in Yavoriv, the priest worked with the Basilian nuns since 1872.

The chronicles of Basilian monasteries and nunneries, the memoirs of Fr. Kyrylo Seletskyi, his publications, as well as general historical works are widely included in the scientific study. We state that the relationships between the clergy were friendly and benevolent. In particular, Fr. Kyrylo Seletskyi published two biographical notes (a short story and an obituary), dedicated to the Basilians Yeronim Kuzmych and Yosafat Malchynskyi. To Fr. Kyrylo Seletskyi's many outstanding friends among the Basilian fathers belonged: the abbot of the Krystynopil monastery Anthoniy Kuchynskyi, archpriest and later archimandrite Klymentiy Sarnytskyi, Kypriyan Kozlovskyi, Ivan Tymochko, Yulian Datsiy, Maryan Povkh and others.

It is noted that the Basilian Fathers also left warm memories in their chronicles (Krystynopil Chronicle) or testimonies of the good memory of Fr. Kyrylo Seletskyi in the chronicle of the Sisters of St. Joseph. This is primarily about a native of the village of Tsebliv Basilian Fr. Damyan Hryhoriy Bohun, as well as his relatives Vasyl Hryhoriy Bohun and Martyniyan Mykhailo Petryshyn. It is noteworthy that the Basilians mentioned the holiness of Fr. Kyrylo Seletskyi (Fr. Damyan Hryhoriy Bohun), who should be honored by the Church.

Some misunderstandings arose in the conduct of the Congregation of the Sisters-Servants, but this was the case of Fr. Kyrylo Seletskyi with some representatives of the Order (preferably the representatives of the Order) with the pastor.

Key words: Fr. Kyrylo Seletskyi, Order of St. Basil the Great, Congregation of the Sisters-Servants of the Immaculate Virgin Mary, Congregation of the Sisters of St. Joseph the Betrothed of the Blessed Virgin Mary.

Постановка проблеми. Взаємини білого й чорного духовенства – доволі цікава тема, а в історії нашої Церкви подекуди полемічна. Часто ці взаємини залежали від соціальних і культурних, а й навіть політичних обставин. Тема «Отець Кирило Селецький і Чин святого Василя Великого» вказує на те, що йдеться про загальну сукупність зв'язків, які могли виникнути між о. Селецьким й окремими представниками

монашої спільноти (василіянок і василіян) – повсякденні стосунки, листування, опінії одні про одних та ін.

Аналіз досліджень. Отець Кирило був надзвичайно поважаною особою свого часу, і то не лише через свій стосунок до заснування Згромадження сестер-служебниць Непорочної Діви Марії і Згромадження сестер святого Йосифа Обручника Пречистої Діви Марії, а й як інтелігентний представник старої генерації галицького духовенства на зламі ХІХ і ХХ ст. – письменник, душпастир й педагог, який у повсякденному і офіційному спілкуванні налагодив зв'язки також і з представниками монашества. Тому й джерела, з яких ми черпаємо інформацію для висвітлення цієї теми, – це хроніки монастирів василіянок і василіян, спогади про отця Кирила Селецького, його публікації, а також загальні історичні праці.

Метою нашої статті є дослідження взаємин між о. К. Селецьким та отцями-василіянами.

Виклад основного матеріалу.

Чин святого Василія Великого

Чин святого Василія Великого до кінця ХІХ ст. був єдиною монашою спільнотою в нашій Церкві – у Львівській архієпархії, Перемишльській та Станіславівській єпархіях. Ідеться, очевидно, про дві вітки: жіночу – сестри-василіянки і чоловічу – отці-василіяни. Хоча згромадження й об'єднані однією назвою, але вони мали різну організаційну структуру. Сестри-василіянки на середину другої половини ХІХ ст. посідали в Галичині лише два монастирі – Словітський і Яворівський, у яких 1874 р. мешкали сім і шість монахинь відповідно [14, р. 223; 9, с. 170]. Монастирі василіянок підлягали місцевим єпископам, таке явище, як централізація, ще не було їм відоме (монахині-василіянки централізовані декретом Конгрегації Східних Церков від 2 червня 1951 р.). При своїх монастирях василіянки провадили школи для дівчат (чотирикласна в Словіті, її ще називали індустріальною, і чотирикласна в Яворові). Отці-василіяни натомість мали централізовану структуру, надану їм ще 1617 р. митрополитом Йосифом Велямином Рутським. До середини другої половини ХІХ ст. в Галичині василіян залишилось всього 66 осіб у 14 монастирях [14, р. 219–221; 10, с. 168–169]. Вони займалися виключно парафіальною діяльністю і катехитурою, мали гімназію в Бучачі, а також три школи (у Бучачі, Лаврові і Дрогобичі), та одного доктора богослов'я о. Климентія Сарницького, який від 1863 р. викладав на богословському факультеті Львівського університету.

Як уже зазначалося, василіянок і василіян об'єднувало лише спільне ім'я, адже василіяни навіть не мали змоги, як колись у ХVІІ–ХVІІІ ст., забезпечувати духовну обслугу василіянок (духівники, сповідники, ка-

пелани). Тому єпископи призначали на ці обов'язки єпархіальних священників. Так у 1872 р. відбулося ближче знайомство о. Кирила із черницями Василіянського чину. 28 грудня 1872 р. він отримав призначення на посаду капелана василіянок у Яворові. Це був важкий період у житті о. Селецького, бо в 1866 р. відійшла у вічність його дружина Емілія, а незадовго і старша дочка Оленка. Молодша, Марія, закінчила школу сестер-василіянок в Яворові [6, с. 110]. Досвід капеланства в Яворівському монастирі, мабуть, визначально вплинув на осмислення-переосмислення значення жіночого монашества в житті Церкви й потребу його розвитку, головню в аспекті виховання занедбаних і бідних українських дітей. Збереглася у хроніці Яворівського монастиря сестер-василіянок лише одна невеличка згадка про відправу Служб Божих 2 і 8 вересня 1873 р. о. Кирилом Селецьким. Це запис залишив у книзі намірень сам священник, а в 1911 р. монахиня-василіянка мати Єлена Емілія Лянґевич (†1916), внесла його у головний список, коли переписувала й доповнювала хроніку: «В р. 1873 учениць в школі 73. Крім монахинь, учить П. Каролина Аберле. Катехитом є О. К. Селецький. Сей то Отець, відправляючи Служби Божі фундушеві, в записнику тих Богослужень написав: «2, 8 вересня Службы Б. совершилъ за часъ своего пробуваня у здішномъ монастырі неслѣтливый, не высокоученый и не Д^р токмо смиренный рабъ Божій О. Кириль Селецькій» [11, 1873 рік].

Коментуючи цей запис, монахиня додає: «Лиш глибока покора сего Отца подиктовала ему сі слова, бо справді є се чоловік глибоко учений, розумний, передовсім побожний. Церков наша руска має багато Їм до завдячення. Він то заложив Згромадження С.С. Службениць Пр. Діви Марії руск. обряд. на взір С.С. Милосердия, Згромадженє се за Благословеням Божим і Пречистої Діви розширило ся по цілій Галичині а навіть мають вже свої доми на Буковині, в Кроації, Америці півн. і Бразилії. Тепер запопадливо працює над новоутвореним Братством Сьв. Обручника Йосифа, і є надія, що і сей праці і стараню Сьвятого Мужа Бог благословити буде» [11, коментар до запису 1873 року].

Важко через брак документів чи записаних спогадів сказати про перші безпосередні контакти та знайомства о. Кирила Селецького з василіянами. Отець Кирило належав до Перемишльської єпархії, де було шість чоловічих василіянських монастирів (у Добромилі, Лаврові, Жовкві, Крехові, Дрогобичі і Кристинополі), у яких він мав змогу часто бувати. З 1870-х рр. саме до Кристинопільського монастиря було йому найближче. Перед Добромильською реформою в Кристинопільському монастирі святого Юрія проживали троє ієромонахів, які вели дуже спокійний, розмірений спосіб життя. На той час багато хто з духовен-

ства говорив про потребу реформи Чину святого Василя Великого. У 1881 р. тодішній протоігумен о. Климентій Сарницький проявив ініціативу й звернувся до папи Льва XIII з проханням призначити єзуїтів для реформування василіян у Галичині. Цей крок – як грім серед ясного неба пролунав серед галицької суспільності. Найперше більшість самих василіян були проти і бойкотували заклик написати колективно-го подячного листа Папі та збирали підписи проти реформи. Світська інтелігенція скликала віча й писала різні відозви. А для світського духовенства, яке фактично було оплотом Церкви і культури, це був удар. На рівні деканатів збирали підписи проти такого способу проведення реформи. Історик Добромильської реформи і Василіянського чину о. Макарій Каровець (1873–1944) у чотиритомнику «Велика реформа» (1933–1936) наводить цілі списки протестувальників. Проте не все духовенство висловлювало протести – були й винятки. Їх він називає «добрі» священники, серед яких і о. Кирило Селецький [3, с. 100–101]. У ці перші роки реформи він міг навіть відвідувати Добромильський монастир. Уже з 1890 р. його ім'я неодноразово згадується на сторінках Хроніки Кристинопільського реформованого монастиря. Так, на празник Онуфрія 1890 р. отець Кирило Селецький очолив Службу Божу:

«Праздник св. Онуфрія вѣдбувъ ся въ сѣмъ роцѣ тымъ величавѣйше що при хорошѣй погодѣ та участы мирського доокрестного духовенства и при ревнѣмъ трудѣ нашихъ монахѣвъ, торжество тоє выпало цѣлкомъ вдоволяючи. Слава Богу! Людей було такъ много, що нѣякъ не можна имъ було в церквѣ помѣстити ся. Велику Службу Б. правив парохъ зъ Жужеля, О. К. Селецкій при престолѣ въ притворѣ церкви устроеномъ (за позволеньомъ Ординарята) а весь нарѣдъ слухавъ еѣ на цвинтары» [12, арк. 5].

Заснування Згромадження сестер-служебниць Непорочної Діви Марії

1891 року на церковному просторі Галичини відбулася одна знакова подія, що дала поштовх багатьом іншим ініціативам, у яких був задіяний Чин святого Василя Великого: заснування Місійного товариства св. ап. Павла. Основна ціль цього Товариства – взаємна підтримка священників, утвердження в душі душпастирської ревності та спільна праця над релігійно-моральним піднесенням руського (українського) народу. Перші загальні збори його відбулися у Львові 3 лютого (н. ст.) 1891 р. Головою віділу був обраний о. крилошанин Лев Туркевич (1846–1920). Товариство стало координаційним центром місійного та реколекційного руху, розв'язуючи, зокрема його організаційні й фінансові питання. Для проведення духовних місій і реколекцій воно

налагодило тісну співпрацю з ієромонахами-василіянами як проповідниками на них [4, с. 55]. Перша духовна місія, влаштована Товариством св. ап. Павла, відбулась у травні 1891 р., в с. Жужель (тепер Жужеляни) Белзького деканату (Сокальського повіту) на прохання пароха о. Кирила Селецького. Товариство власним коштом відрядило туди чотирьох проповідників – двох василіян (о. Єремія Ломницький і о. Віссаріон Кулик) і двох парафіяльних священників (о. Ісидор Зельський зі Збоїськ і о. Іван Редкевич, архикатедральний проповідник). Щодня, протягом п'яти днів, відбувалися по чотири проповіді й катехизація для дітей. Результат місії був особливим, оскільки спонукав кількох дівчат обрати шлях богопосвяченого життя, дав поштовх до заснування Згромадження сестер-служебниць Непорочної Діви Марії [4, с. 55–56].

Особливістю Згромадження сестер-служебниць було те, що його заснували представники єпархіального й монашого кліру – світський священник Кирило Селецький та ієромонах-василіянин Єремія Ломницький (1860–1916). На перших порах один виступив організатором матеріального забезпечення як прокуратор, а інший – як духовний опікун. У перші роки молодого згромадження василіяни також виступили з матеріальною підтримкою: збирали по місіях кошти, складали пожертви (протоігумен «старих» василіян о. Климентій Сарницький (1832–1909), скажімо, склав пожертву в 1000 золотих ринських). Однак коли Згромадження розрослося і з'явилися нові дома служебниць поза Жужелем – в Кристинополі, Тернополі, Самолусках, Циганах, Монастириську, між двома засновниками сталися прикрі непорозуміння, які полягали у різних поглядах на провід Згромадження. Коли 15 травня 1896 р. отця Селецького призначено прокуратором, то василіяни відійшли повністю від духовного проводу служебниць, і Селецький написав зречення з цього уряду, адже не давав собі ради без їхньої допомоги. Але звільнення з цього обов'язку отримав аж 2 березня 1897 р. і тоді-то василіяни перебрали повністю керівництво Згромадженням, а 26 лютого 1898 р. за розпорядженням митрополичого ординаріату всі обов'язки прокуратора о. Кирило передав о. Ломницькому. Усунення від управи Згромадженням о. Селецький пережив дуже болючо. У 1902 р. після усамостійнення Згромадження о. Кирило в часописі «Богословський вісник» у статті «До історії основання новіціату сс. Служебниць в Жужелю и перенесення тогожъ до Кристинополя» публічно висунув питання «Хто був Основником Згромадження?» Цьому дописові, мабуть, передував лист [5], адресований митрополиту або консисторії, у якому о. Селецький виливає свої жалі на реформованих василіян, зосібна – на о. Ломницького, закидаючи йому підступ й узур-

пацію влади в проводі служебниць. Лист цей зберігається в ЦДІАУЛ у фонді 201, справа 77, «Лист священника Селецького Кирила, свідоцтво про заснування та діяльність Згромадження Сестер Служебниць Пречистої Діви Марії в с. Жужель». На листі не проставлено конкретної дати, проте працівники архіву датують його 1900 р., але зміст свідчить, що написаний він був чи не 1901, чи того ж 1902 р., а потім перероблений і в доволі злагідненій формі опублікований у «Богословському віснику». Свою позицію о. Єремія представив у наступному випуску цього часопису:

«Від самого початку по нинішній день ніколи ми не заперечували о. Селецькому великої заслуги, яку він положив і яка йому справедливо належить перед Богом і людьми. Пояснюючи в нинішнім дописі ціле діло заснування Згромадження Сестер Служебниць Пр. Д. М., не мав я наміру в чім будь оскорбити о. Селецького або применшити його правдиву похвалу. Написав я все як було, повинуючись приказові властей, а кінчу словами: Богу благодарення і слава за Його ласку і благословення в тому ділі, а честь тому, який даючи своє ім'я, труд і немало поміч, поставив собі дійсно «монументум ере перенніюс» [2, с. 122–123].

Попри непорозуміння з деякими василіянами щодо проводу сестер-служебниць, о. Кирило Селецький завжди мав приязні стосунки з більшістю василіян, охоче надалі приїжджав до них на празники і запрошував до себе. Ось тільки деякі згадки у Кристинопільській хроніці:

«28.11.1903 – Сьв. Йосафата – В нашій церкві торжественна відправа. Целебрував о. Декан Селецький» [12, арк. 28].

«25.6.1904 – Празник св. Онуфрія – Священиків сьвітських було багато 16, між ними о. Селецький, о. Криницький, о. Корчинський, і пр...» [12, арк. 33 зв.].

«27.11.1904 – Сьв. Йосафата – Празник вдало. Відправа відбулась прекрасно – Службу Б. співану правив о. Декан Селецький, проповідав о. парох Повх...» [9, арк. 43].

«1.05.1905 – Світлий Понеділок – О. Парох (Мар'ян Повх) їздили до Жужеля на празник – мали там проповідь, вернули ½ 8» [12, арк. 33 зв.].

Отець Кирило про василіян

Отець Кирило Селецький як письменник, окрім статей у «Богословському віснику», у яких полемізує з о. Ломницьким про те, хто був засновником служебниць, та згадки про реформу Чину і своє позитивне ставлення до неї (Посланник, 1892), опублікував принаймні дві біографічні замітки про василіян. Перша – коротеньке оповідання «Отець Єронім Кузьмич», поміщене в читанці «Своя хата», що побачила світ у

1868 р. Головний персонаж – реальна особа – ігумен Добромильського монастиря о. Єронім Кузьмич, ЧСВВ (†1739), який вирішив замість старої дерев'яної монастирської церкви побудувати нову – муровану, але для завершення будівництва забракло йому коштів на будівельний матеріал. На щастя, невдовзі з Перемишля наспіло йому листовне повідомлення, що там стоїть його родинний дім, який після смерті всіх родичів, належить йому по праву. Не довго думаючи, отець-ігумен поїхав до Перемишля, розібрав будівлю, звіз матеріал до Добромильської обителі і щасливо добудував храм [7, с. 5–8]. Цей простенький, але реальний сюжет найімовірніше почерпнув о. Селецький з історичної розвідки Венедикта Площанського «Добромиль. Монастырь Чина Св. Василя Великого и нѣскольکو словъ объ отношеніяхъ города», опублікованої в «Науковому зборнику Галицко-Русской Матицы» під роком 1867, але виданої в 1868 р. в друкарні Ставропігійського інституту. Невтомність і жертівність ігумена Кузьмича, що їх кількома словами згадує Площанський [8, с. 218–219], так прийшла до вподоби о. Кирилові, що він написав згадане оповіданнячко, подаючи ці чесноти як приклад для наслідування.

У часописі «Душпастир» за 15 (27) травня 1894 р. подав о. Селецький короткий нарис життя (посмертну згадку) молодого василіянина о. Йосафата Степана Мальчинського (1866–1894), який упокоївся в Бучачі 11 травня 1894 р. на 28 році життя. Його отець Кирило знав особисто. Народився о. Мальчинський на Холмщині, але після скасування там Унії у 1875 р. його батьки переїхали до Галичини. До Василіянського чину, що переживав тоді реформу, вступив він у Добромилі в 1884 р. і після студій висвячений 1889 р. Мав дар до праці з дітьми і дуже добре катехизував. Він був одним із тих священників-добродіїв, хто на зорі існування сестер-служебниць допомагав Згромадженню матеріально:

«Чи то на місії, чи то на ђдпустѣ, чи вѣ товарискѡмѣ зѡбраню, чи вѣ зношеню зѣ поодинокими лицями зѣумѣвѣ бл. п. Йосафатѣ такѣ дѣло повести, що все якась жертва приплыла до нашого заведеня, а навѣть и жидѡвѣ умѣвѣ до складаня жертвѣ заохотити. Вѣ Бучачу попримѣщувавѣ вѣ церквахѣ и христіанськихѣ торговляхѣ скарбонки, де складає ся жертвы для рускихѣ Служебницѣ» [9, с. 233].

Постава молодого трудівника у винограднику Господньому бл. п. о. Мальчинського особливо імпонувала о. Селецькому, який і сам був активним душпастирем і лише завдяки невтомній праці підніс на високий рівень парафіяльне життя громад у Жужелі і Цеблові. У особі о. Йосафата втратив о. Кирило також і співпрацівника в справі розвитку Згромадження сестер-служебниць.

Василіяни про отця Кирила

Отець Кирило особисто знався з багатьма василіянами старої генерації – нереформованими, наприклад, з ігуменом Кристинопільського монастиря Антонієм Кучинським (1818–1901), з протоігуменом, а пізнішим архимандритом Климентієм Сарницьким, з яким він листувався у справі купівлі будинку для служебниць у Кристинополі, головню, з тими, які перейшли через Добромильську реформу. Частими гостями й помічниками на парафії в Жужелі і в дочірній церкві в Цеблові були отці з Кристинопільської обителі Кипріян Козловський (1852–1913), Іван Тимочко (1869–1910), Юліян Дацій (1863–1947), Мар'ян Повх (1868–1951), про яких згадано в хроніці, та інші. Один із цих ієромонахів залишив для історії спогади про отця Селецького. Цей василіянин був одним із перших, хто прийшов до Добромильського новіціату в часі реформи і вповні перейнявся ідеалами просвіти свого народу та його духовного піднесення. Ієромонах Юліян Дацій 29 років знав отця Кирила, крім того, сам мав досвід заснування нової чернечої спільноти – жіночого Згромадження сестер-мироносиць – і мав змогу безпосередньо пересвідчитися у всіх труднощах, із цим пов'язаних. У хроніці Кристинопільського монастиря за 1910–1922 рр., яка зберігається у Василіянському архіві у Варшаві, о. Дацій записав власні спогади про о. Селецького [1, с. 315–319]. Він уніс їх до хроніки невдовзі після відходу до вічності о. Кирила. Хроніст зазначає, що не мав на меті писати життєпис покійного, а лише позначити деякі йому відомі моменти і риси о. Кирила. О. Дацій пише про нього, що «се був чоловік рідкої чесноти» й унікальний священник, а якщо приглянутись до його священничих ревності, святості життя, праці, то йому найкраще підходить прізвисько «український Дон Боско» [1, с. 315]. Девізом отця Селецького було «трудитися для Царства Божого на землі», і цей девіз він якнайкраще старався реалізувати на своїй парафії. Він був ідеальним парохом, який зумів піднести свою парафію морально й матеріально, і завдяки його трудам парафія піднеслася вище від усіх сусідніх. Знав усіх своїх парафіян і їхні жалі, а парафіяни знали і любили свого пароха. Був опікуном і батьком молоді, своїм коштом посилав здібних хлопців і дівчат до вищих шкіл. Завдяки його праці з Жужеля і Цеблова вийшло кілька священників, учителів і учительок. Багато праці й сил поклав о. Селецький для розвитку першого активного жіночого чернечого Згромадження сестер-служебниць, а коли його відсторонено від проводу, то всіма силами взявся за нову чернечу спільноту – сестер-йосифіток. На допомогу отцю Кирилові єпископ призначав сотрудників, але часто бувало, що мусив сам обслуговувати ввірені йому церкви. Багато ще мав ідей та планів о. Селецький, проте перестудившись і занедужавши, від-

дав Богу свою душу 28 квітня 1918 р. «Вічна пам'ять великому праведникові» [1, с. 319] – так завершує свій запис про отця Кирила Селецького у хроніці Кристинопільського ієромонах Юліян Дацій, ЧСВВ.

Особливу пам'ять плекав про о. Селецького уродженець Цеблова василіянин о. Дам'ян Григорій Богун (1910–2008). Між іншим, перед ним, до ЧСВВ з Цеблова вступили інші двоє його родичів Василь Григорій Богун (1873–1949) і Мартиніян Михайло Петришин (1864–1933), які стали братами-помічниками. Отець Богун завжди гордився своїм походженням із парафії о. Кирила Селецького і тим, що отримав Святу Тайну Хрещення саме з його рук. Його мрією було вшанувати о. Селецького на престолах святих. У 1997 р. з нагоди 88 років життя, 70 монашого покликання і 60 священства о. Богун відслужив подячну Літургію в каплиці сестер Згромадження св. Йосифа ОПДМ в Цеблові. З цього приводу в Хроніці монастиря з'явився такий запис:

«На кінець проповіді [о. Дам'ян Богун] сказав таке: о. Пралат Кирило Селецький мене хрестив. Я пам'ятаю його похорон. Коли його несли біля нашої хати. Мені було 7 років. А час, коли він душпастирював, був страшний: ті, що визволяли, палили села, вбивали людей. Я приїхав власне на те, щоб просити вас о молитву про чудо, бо Церква має вшанувати його святістю. Треба три сигнали з неба, то ж прошу вас в трудній потребі життя просити о ласки. Бо не тільки французи, поляки будуть мати святих, але й ми. А коли його оголосять святим, то всі будуть питати: «Де ж той Цеблів?!» [13, с. 24].

Висновки. У статті на основі архівних матеріалів та публікацій окреслено зв'язки о. Кирила Селецького і Чину святого Василія Великого – жіночої й чоловічої віток. Ці відносини назагал були приятельськими. Певні непорозуміння виникли в питаннях проводу Згромадження сестер-служебниць, але це була справа о. Кирила із окремими представниками Чину. Крім того, о. Селецький опублікував дві біографічні замітки (оповідання і некролог), присвячені василіянам Єронімові Кузьмичу і Йосафатові Мальчинському, а зі свого боку, василіяни залишили теплі спомини у літописах (Кристинопільська хроніка) або свідчення доброї пам'яті про о. Кирила в хроніці сестер-йосифіток.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Василіянський архів у Варшаві. Ф: Архів отців василіян – Кристинопіль. Спр. 32: Історія монастиря оо. Василіян у Кристинополі 1.09.1910 – 31.12.1922.
2. Великий А., ЧСВВ. Нарис історії Згромадження СС. Служебниць П.Н.Д.М. Рим : Видавництво сестер Служебниць, 1968. 767 с.
3. Каровець М., ЧСВВ. Велика реформа Чина св. Василія В. 1882 р. Жовква, 1938. Ч. IV. 499 с.

4. Колб Н. «З Богом за Церкву і вітчизну»: греко-католицьке парафіяльне духовенство в Галичині у 90-х роках XIX століття. Жовква : Місіонер, 2015. 372 с.
5. Лист священника Селецького Кирила, свідоцтво про заснування та діяльність Згромадження Сестер Служебниць Пречистої Диви Марії в с. Жужель. ЦДІАЛ України (Центр. держ. іст. архів України, м. Львів). Ф. 201. Оп. 5. Спр. 77. 10 арк.
6. Марко С., ЗССЙ. Отець Кирило Селецький – засновник перших активних чернечих згромаджень УГКЦ. *Наукові Записки Українського Католицького Університету. Серія «Богослов'я»*. 2018. Ч. XI. Вип. 5. С. 107–126.
7. Мілківській Человѣкъ [Селецькій К.]. Своя хата. Читанка. Сельскому народу на хосенъ. Во Львовѣ : Зъ печатнѣ Института Ставропигійского, 1868. 111 с.
8. Площанскій В.М. Добромиль. Монастырь Чина Св. Василя Великого и нѣскольکو словъ объ отношеніяхъ города. *Науковий сборникъ издаваемый литературнымъ обществомъ Галицко-Русской Матицы*. Во Львовѣ : Въ книгопечатнѣ Ставропигійского Института, 1868. Вип. I–IV. С. 211–243.
9. Селецькій К. О. Іосафатъ Стефанъ Мальчинскій (Згадка посмертна). *Душпастьєрь*. 1894. Ч. 9. С. 231–234.
10. Схиматіс്മъ всего клира католикѣвъ обряда греческо-русского Епархіи Перемышльської на годъ отъ Рожд. Хр. 1874. Въ Перемышли : Типомъ руского Собора Кліроса Перемыского, 1874. 204 с.
11. Хроніка монастиря сс. Василянѣвъ в Яворовѣ від року 1882 (1897) [електронна версія].
12. Хроніка реформованого [Кристинопільського] монастиря з попередньою історичною довідкою. ЦДІАЛ України (Центр. держ. іст. архів України, м. Львів). Ф. 684. Оп. 1. Спр. 3067 «а». 52 арк.
13. Хроніка сестер Згромадження св. Йосифа ОПДМ в Цеблові.
14. Schematismus Universi Venerabilis Cleri Archidioeceseos Metropolitanae Graeco Catholicae Leopoliensis pro Anno Domini 1874. Leopoli : E typographia Societatis Nominis Szewczenko, 1874. 281 p.

REFERENCES

1. Vasyliianskyi arkhiv u Varshavi. F.: Arkhiv ottsiv vasyliian – Krystynopil. Spr. 32: Istorіia monastyria oo. Vasyliian u Krystynopoli 1.09.1910 – 31.12.1922 [Basilian Archive in Warsaw. Fund: Archive of the Basilian Fathers – Kristinopil. Storage unit 32: History of the monastery Basilians Fathers in Kristinopol from September 1, 1910 to December 31, 1922] [in Ukrainian].
2. **Velykyi, A., OSBM.** (1968). *Narys istorii Zghromadzhennia Sester Sluzhebnyts Presviatoi Neporochnoi Divy Marii [An essay on the history of the Congregation of the Sisters Servants of the Blessed Virgin Mary]*. Rym: Sisters Servants Publishing House [in Ukrainian].
3. **Karovets, M., OSBM.** (1938). *Velyka reforma Chyna sv. Vasyliia V. 1882 r. [The great reform of the Order of St. Basil the Great in 1882]*. (Vol. IV). Zhovkva [in Ukrainian].
4. **Kolb, N.** (2015). «Z Bohom za Tserkvu i vitchyznu»: hreko-katolytske parafiialne dukhovenstvo v Halychyni u 90-kh rokakh XIX stolittia [“With God for the Church and the Fatherland”: the Greek Catholic Parish Clergy in Galicia in the 90s of the XIXth century]. Zhovkva: Misioner [in Ukrainian].
5. Lyst sviashchenyka Seletskoho Kyryla, svidotstvo pro zasnuvannia ta diialnist Zghromadzhennia Sester Sluzhebnyts Prechystoi Divy Marii v s. Zhuzhel [Letter of the priest Kyrylo Seletsky, certificate of foundation and activity of the Congregation of the Sisters Servants of the Blessed Virgin Mary in the village of Zhuzhel]. (n.d.). *Tsentralnyi derzhavnyi*

istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Lviv – Central State Historical Archives of Ukraine in Lviv, f. 201, op. 5, spr. 77, 10 ark. [in Ukrainian].

6. **Marko, S., CSSJ.** (2018). Otets Kyrylo Seletskiy – zasnovnyk pershykh aktyvnykh chernechykh zghromadzen UHKTs [Father Kyrylo Seletsky is the founder of the first active monastic congregations of the Ukrainian Greek Catholic Church]. *Naukovi Zapysky Ukrainskoho Katolytskoho Universytetu. Serii «Bohoslovia» – Scientific Notes of the Ukrainian Catholic University. Theology Series, 11 (5), 107–126 [in Ukrainian].*

7. **Milkivskii Chelovik [Seletskii, K.]**. (1868). *Svoia khata. Chytanka. Selskomu narodu na khosen [Your house. Reader. For the benefit of the rural people]*. Lviv: Printed by the Stauropean Institut [in Ukrainian].

8. **Ploshchanskii, V.M.** (1868). Dobromyl. Monastyr Chyna Sv. Vasyliia Velykoho y niskolko slov ob otnosheniakh horoda [Dobromil. The Monastery of the Order of St. Basil the Great and a few words about the relations of the city]. *Naukovi sbornyk yzdavaemyi lyteraturnym obshchestvom Halysko-Russkoi Matytsy – Scientific collection published by the Literary Society of the Galician-Russian Mother, I–IV, 211–243. Lviv: In the printing house of the Stauropean Institute [in Ukrainian].*

9. **Seletskii, K.** (1894). O. Iosafat Stefan Malchynskii (Zghadka posmertna) [Father Iosafat Stefan Malczynsky (Posthumous mention)]. *Dushpastyr – Pastor, 9, 231–234 [in Ukrainian].*

10. *Skhymatism vseho klyra katolikiv obriada hrechsko-ruskoho Eparkhiy Peremysl'skoi na hod ot Rozhd. Khr. 1874 [Schematism of the whole clergy of the Greek-Russian rite of the Diocese of Przemyśl for the year from the Nativity of Christ 1874]*. (1874). Peremysl: Typography of the Russian Cathedral of the Peremysk Clergy [in Ukrainian].

11. *Khronika monastyria ss. Vasyliianok v Yavorovi vid roku 1882 (1897) [Chronicle of the monastery Basilian Sisters in Yavoriv from 1882 (1897)]*. (n.d.). [in Ukrainian].

12. *Khronika reformovanoho [Krystynopil'skoho] monastyria z poperednoiu istorychnoiu dovidkoiu [Chronicle of the reformed [Krystynopil] monastery with preliminary historical background]*. (n.d.). *Tsentrалnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Lviv – Central State Historical Archives of Ukraine in Lviv, f. 684, op. 1, spr. 3067 «a», 52 ark. [in Ukrainian].*

13. *Khronika sester Zghromadzhennia sv. Yosyfa OPDM v Tseblovi [Chronicle of the Sisters of the Congregation of St. Joseph the Betrothed of the Blessed Virgin Mary in Tseblou]*. (n.d.). [in Ukrainian].

14. *Schematismus Universi Venerabilis Cleri Archidioeceseos Metropolitananae Graeco Catholicae Leopoliensis pro Anno Domini 1874 [Figure of the entire Venerable Clergy of the Greek Archdiocese of Metropolitan Catholic Lviv for the Year of our Lord 1874]*. (1874). Leopoli: From the Szewczenko Society [in Latin].

15. *Khronika reformovanoho [Krystynopil'skoho] monastyria z poperednoiu istorychnoiu dovidkoiu [Chronicle of the reformed [Krystynopil] monastery with preliminary historical background]*. (n.d.). *Tsentrалnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Lviv – Central State Historical Archives of Ukraine in Lviv, f. 684, op. 1, spr. 3067 «a», 52 ark. [in Ukrainian].*

16. *Khronika sester Zghromadzhennia sv. Yosyfa OPDM v Tseblovi [Chronicle of the Sisters of the Congregation of St. Joseph the Betrothed of the Blessed Virgin Mary in Tseblou]*. (n.d.). [in Ukrainian].

17. *Schematismus Universi Venerabilis Cleri Archidioeceseos Metropolitananae Graeco Catholicae Leopoliensis pro Anno Domini 1874 [Figure of the entire Venerable Clergy of the Greek Archdiocese of Metropolitan Catholic Lviv for the Year of our Lord 1874]*. (1874). Leopoli: From the Szewczenko Society [in Latin].

ХРИСТИЯНСЬКІ МОТИВИ В ХУДОЖНІЙ ТВОРЧОСТІ О. КИРИЛА СЕЛЕЦЬКОГО

У статті вперше в українському літературознавстві зроблено спробу розглянути християнські мотиви, образи, символи у творчості о. Кирила Селецького. Релігійний світогляд письменника, виявляючись у художній творчості, органічно вписує митця у традиції католицької літератури. У дослідженні з'ясовано, що художня спадщина о. Кирила жанрово розмаїта: це поезія, агіографічна проза, охудожнені біблійні оповідання, казки, легенди, біографії тощо. Майже всі твори позначені частими апеляціями до Бога, особливою набожністю до Богородиці. У статті наголошено, що письменник часто звертається до Святого Письма, творить художні ілюстрації до катехизмових правд, у його творах нерозривно поєднуються християнські й національні цінності.

Стильова манера письменника зазнала впливу тогочасної гомілетики, яка в Україні мала давню й неповторну традицію. Найавторитетнішим джерелом для християнських проповідників завжди було Слово Боже, яке о. Кирило упродовж життя пізнавав розумом і переживав серцем, а згодом воно проросло численними образами, символами, алюзіями й ремінісценціями в його творах. Прикметно, що письменник уміло залучає до художнього обігу не лише новозавітні, а й старозавітні тексти, адаптуючи їх до тогочасних українських реалій.

Українська проповідницька традиція з давніх-давен послуговувалася прикладами з побутового життя для виховання моральних імперативів у вірян. Для о. Селецького такою скарбницею для художніх ілюстрацій у його творах став український побут, накопилише середовище, довголітня священнича прак-

Ірина ДМИТРІВ,

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української
літератури та теорії літератури
Дрогобицького державного
педагогічного університету імені
Івана Франка
(Дрогобич, Україна)

Iryna DMYTRIV,

Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of Ukrainian Literature and Theory
of Literature Ivan Franko Drohobych
State Pedagogical University
(Drohobych, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0003-0937-1070>
ira.myrna@gmail.com

тика і просто життєвий досвід, яким він щиро ділився зі своїм читачем, виділяючи прості й доступні, але водночас живі й несподівані художні образи. Письменник мав переконання, що в житті немає нічого випадкового: кожна людина чи будь-яке інше Боже творіння, кожна ситуація чи подія не є випадковістю, а слугує для уважної особи великою школою життя, тому одна з найбільш розвинених тем у його творчості – тема виховання та навчання, і зрозуміло, що о. Кирило Селецький часто зображає людей, дотичних до цього процесу, – батьків, священників, учителів.

Загалом творчість о. Кирила Селецького відзначається високим християнським звучанням і вона органічно злилася з його життєвим подвигом.

Ключові слова: о. Кирило Селецький, Святе Письмо, католицька література, християнський письменник, образ, мотив, символ.

CHRISTIAN MOTIFS IN LITERARY CREATIONS OF PR. KYRYLO SELECKYI

The given article deals with the first attempt in the Ukrainian literary criticism to consider Christian motifs, images, symbols in creation of pr. Kyrylo Seleckyi. The religious writer's world view, appearing in literary creations, organically inscribes an artist in the traditional catholic literature. It is found out in the research, that literary inheritance of pr. Kyrylo has genre varieties: poetry, hagiographic prose, fiction bible stories, fairy-tales, legends, biographies etc. Almost all works are marked frequent appeals to God, by the special piety to Holy Mother.

It is stated, that the writer often applies to the Holy Scriptures, creates literary illustrations to a catechism truth, and also Christian and national values are indissolubly combined in his works.

The writer's stylish manner was influenced by that time Homiletics which had an old and unique tradition in Ukraine. The most authoritative source for Christian preachers always was Divine Word which pr. Kyrylo cognized by mind and experienced by heart during his life, and afterwards it germinated by numerous images, symbols, allusions and reminiscences in his works. Notably, that the writer skilfully brings over not only The New Testament's but also The Old Testament's texts to artistic turnover, adapting them to Ukrainian realities of that time.

Since ancient times the Ukrainian preaching tradition used examples from domestic life for education of moral imperatives for believers.

The Ukrainian way of life, environment, many years' practice as a priest and simply vital experience became for pr. Seletskyi a real treasure which he used for the artistic illustrations in his works and also sincerely partaken with the reader, creating simple and accessible, but at the same time living and unexpected artistic images.

The writer was persuaded that in our life nothing happens by chance: each person or other God's creations, every situation or event is not accidental, but serves for an attentive person as a great school of life; that is why one of the most developed themes

in his work is a theme of education and studying. So it is clear that pr. Kyrylo Seletskyi often represents people that deal with this process: parents, priests and teachers.

In conclusion, creativity by Kyrylo Seletskyi is marked by the high Christian sounding and it is organically merge with his vital feat.

Keywords: pr. Kyrylo Seletskyi, the Holy Scriptures, Catechism, catholic literature, Christian writer, image, motif, symbol.

Постановка проблеми. Художня творчість о. Кирила Селецького сміливо вписується в координати української католицької літератури. Теофіль Коструба та Сергій Лишкевич так окреслюють її домінанти: «Ідеал католицької літератури – це писана католиками така література, що впливає з освідомленого життя ласки в письменника, є органічно (не проповідницьки!) моральна, а в ділянці словесного мистецтва є гимном у честь Творця» [1, с. 59]. Отже, у християнському письменникові не може окремо жити митець і християнин, або, за формулюванням Фра Анжеліко, щоб зображати Христові речі, треба жити з Христом. З упевненістю можемо стверджувати, що митець і християнин нероздільно злилися в особі о. Кирила Селецького, його християнські твори – це спосіб його життя й мислення.

Аналіз досліджень. На сьогодні в українському літературознавстві немає системного й ґрунтовного дослідження, яке б усебічно висвітлювало художній доробок о. Кирила Селецького. Проте видання творів письменника, без сумніву, спонукатиме літературознавців заглибитися в художній світ цієї непересічної особистості.

Формулювання завдання. Проаналізувати жанрові й тематичні домінанти творчості о. Кирила Селецького, окреслити його художню манеру, проінтерпретувати авторські образи-концепти.

Виклад основного матеріалу. За жанром і тематикою твори о. Кирила Селецького творять барвисту мозаїку: поезія, агіографічна проза, охудожнені біблійні оповідання, казки, легенди, казуси й фабули, у яких відлунує традиція барокової гомілетики ілюструвати проповіді прикладами з побутового життя.

Отець Селецький як письменник був прекрасним майстром художнього опису. Наприклад, у творі «Як то цар Константин воював з ворогами, як окрестився і як св. Олена крест св. винайшла» читаємо: «Тогда патріарха Макарій вийшов на возвишеное місце, щоби го весь нарід міг видіти, то підносив, то знижав святий Крест. Чи бачив ти в красний день літний лан пшениці, що то колосьом своїм золотим до неба стремит, вітрець дунув, а колоски головки к землі похилили і тихцем зашелепотіли, якби віддавали поклін Пану та Сотворителю своему і слали к Нему тихеньку молитву, – так і тії народи, що околили св[ятого].

патріарху, коли побчили Крест св[ятий], смиренно клонили голови к землі, а з всіх грудей, то тихше, то голоснійше, гомонів голос: "Господи, помилуй, Господи, помилуй, Господи, помилуй..." – а гомін далеко-далеко несеся на всі сторони світа. Аби пам'ять тої щасливої хвили між христіянами сохрानена остала навіки, установила церков святая праздник Воздвиженія Честного і Животворящого Креста Господняго» [3, с. 75].

Для творів о. Кирила характерна постійна апеляція до Бога, майже всі вони пронизані непохитною вірою в Боже Провидіння, переконанням, що світом рядить Божа Премудрість, що Бог – безконечне добро: «Як то чудно Бог все на світі уладив» («Пташина, яку нам з ласки Божої чинить услугу при господарстві») [3, с. 103]; «В Бозі била вся моя надія, і Бог мя не опустив», «Божя сила стерегла мя від всякого припадку» («Невдяка синівска») [3, с. 60]; «Тим, що Бога люб'ять, всякі пригоди добре кінчатся»; «Все, що Бог ділає, назнаменовано мудростію і любовію. Нехай буде Ім'я Ёго святоє прославлене вовіки!» («Ікона Пречистої Діви») [3, с. 92]; «Хто з Богом, то і Бог з ним» («Праведний Товія») [3, с. 347]; «Уповаймо на Господа Бога, Він кріпкий і сильний, не полишить нас, а зішле нам свою благодать звисше» («Отець Іоанн Боско, його жите і діла») [3, с. 379].

Зрозуміло, що джерелом цих істин стало для письменника Слово Боже, яке він пізнав розумом і пережив серцем, а згодом воно проросло численними образами, символами, алюзіями й ремінісценціями в його творах. Так, наприклад, в уривку «А син гулят, а син гулят, / Мов вітер по лузі, / Промарнував много сили / Чужинцям в услужі...» [3, с. 45] із твору «Не понехай свою хату» прочитується відгомін притчі про блудного сина: «Кілька днів потім, молодший, зібравши все, подавсь у край далекий і там розтратив свій маєток, живши розпусно. І от як він усе прогайнував, настав великий голод у тім краю, і він почав бідувати. Пішов він і найнявся до одного з мешканців того краю, і той послав його на своє поле пасти свині» (Лк. 15, 13–15).

Значна частина творів о. Кирила або їх окремі фрагменти слугують художньою ілюстрацією Десяти Божих Заповідей та інших катехизмових правд. Часто автор дає лише стислий пасаж – і все стає зрозуміло уважному читачеві: «Стефан, що брехнею все мерзився» («Желізо») [3, с. 126]; «Товія мерзився крадежею» («Праведний Товія») [3, с. 343]; «... гріх то тяжкий для забавки вбивати звірята!» («Пташина, яку нам з ласки Божої чинить услугу при господарстві») [3, с. 103]; «Бог приказав шість дней трудитися і заробляти на хліб щоденний, а семого – честь Ёму віддавати в домі Ёго святім» («За дротаря з каньчуги і за коня, що розличні штуки показував... з чого знов не для одного чоловіка добра

наука вийшла») [3, с. 121]; «У світі Божім ніхто не дармує, всяке сотворіння має свою роботу, а Бог наймилостивіший опікується всіми. Тільки чоловік не раз у лінєвстві марнує дні життя свого, мовби позабув, що з кожної часиночки життя прийде йому колись перед Богом рахунок здати» («Пташина, яку нам з ласки Божої чинить услугу при господарстві») [3, с. 104–105].

Письменникові притаманно немовби розширювати поняття гріха й виводити його з особистого на суспільний рівень. Він з батьківською строгістю викриває вади свого народу, не мириться з гріхами недбальства й лінєвства («... жалувати треба дуже тих, котрі знають за лад і порядок, але на всьо суть сліпі та глухі і гірше, ги бидлята, живуть» («О самоедах») [3, с. 59]; «не оден нехлюя не важив би ся такий замамраний, забруджений і запірений між людьми указатись, коли би побачився у зеркалі» («Шкло») [3, с. 124]); пияцтва («Стережіться також всякого неладу і нехлюйства, передусім найгідшої річи – пияньства, бо, окрім того, що на вас яко п'яків будуть люде пальцями витикати, еше до того зруйнуєте здоровле, змарнуєте час дорогий і скорше або пізніше прийдете на біду превелику. Через нелад і пияньство все нівечиться, гириться, а ніколи щастя та статків не прибуде» («За дротаря з каньчуги і за коня, що розличні штуки показував... з чого знов не для одного чоловіка добра наука вийшла») [3, с. 120]).

Чи не найбільше уваги присвячено четвертій заповіді, яка стоїть на сторожі пошанування батьків: У творі «Праведний Товія» подано прегарні ілюстрації її дотримання: «Добрій дитині, куда ся тільки поверне, родичі все на думці. Коли би то кожда дитина, що проживає у далекій чужині, тямилла за старих батьків та за рідну хату» [3, с. 346]; «Син Товії сповнив волю вітця свого до крихти» [3, с. 353]. Порушення четвертої заповіді трактується письменником як основна причина нещастя нашого народу, зокрема у творі «Невдяка синівска» це звучить як діагноз: «Нема благословеньства Божого між нами. І як же має добре ся діяти, як же має Бог благословити, коли мало хто зважає на Божії приказаня, а все чинит по своєї волі та розуму. Приказаня Боже виразьно мовит: "Шануй вітця та матір твою, щоби-сь довго жив і щоби ти ся добре вело на землі". А прецінь, не бачте, як то багато дітей дає зневагу родичам своїм» [3, с. 60].

У своїх творах о. Кирило наголошує, що грішить не лише той, хто зневажає своїх батьків, а й той, хто поводить ся так супроти свого народу, його мови й християнського обряду: «... кождий, що мішає чужі слова до своєї бесіди, грішить тяжко, бо псоває дар Божий і самому Господу Богу всемогучому противиться (...) наділив Бог кождий нарід на землі

власною бесідою, котру він плекати, після сил розвивати і шанувати довжен (...) Коли протое цураєшся твоєї бесіди або єї переиначуєш, ділаєш зраду против народові твоєму і грішиш тяжко, бо цураєшся і матері, і вітця твоего!..» («Як то з русина Івана зробився німець Іоган, що єго і власна мати не пізнала») [З, с. 107]; «У нас на Руси склалося таке чудовище, що народови голошено слово Боже в чужім язиці. Тим-то розповсюднилися тут духовна темрява, п'яньство і моральний упадок. Язык руский, яко простацкий, хахольский, викинено з церкви і з плебанії; він найшов для себе пристановище лише в курній хаті селянина» («о. Іоанн Снігурскій») [З, с. 489].

Оповідання о. Кирила Селецького рясніють прикладами християнських чеснот: милосердя («І ми берім приклад з побожного Товії, і межі нами є пребогато таких, що їм не достає доброї одежини або насущного хліба, щоб себе і родину вижити. Не раз вони з допусту Божого без власної провини тяжко злиднують. Тим подати поміч єсть нашим християнським обов'язком» («Праведний Товія») [З, с. 340]; «Нема більшого щастя на землі, як се вдоволенє, що ми причинилися до щастя других», «Не тое, що нам неविгода, повинні ми бідним давати, але і з тим, що нам найлучше, поділитися» («Ікона Пречистої Діви») [З, с. 88–90]) та смирення («Гайден не був гордий по причині свого таланту музикального і не превозносився над других. Все був він смиренний (...) Він уважав свій талант яко превеликий дар Божий, тому, встаючи і лягаючи, дякував він за него Сотворителю свому» («Іосиф Гайден») [З, с. 530]).

Як священник, о. Кирило Селецький розумів, що виконанню заповідей і примноженню чеснот повинно передувати християнське виховання дітей. І його біографія засвідчує, що душпастир був не лише теоретиком, а й практиком. Тема виховання порушена чи не в кожному творі: «Серед села стоїт церков, коло церкви – школа (...) діти вчать-ся читати та писати, Бога хвалити, старшим пошановок дати, п'яньства ся стерегчи (...) так, як рибі вода, як чоловіку воздух потрібний, щоби жив, – так наука, чи старому, чи молодому, є днесь доконьче потрібна. Діти не повинні рости, ги тії бидлята, для котрих доста, жеби в своїм часі покормлені та напоєні били. Бог дав чоловіку розум, аби пізнавав, що тілу і души єго хосен, а що шкоду приносить. Той розум має він через науку розвивати, аби ся став собі і людьом пожиточним, аби міг все сповняти, що є з приказом Божим і з наукою церкви св[ятої]. згідне» («За школу та за шпихлір громадский в Німстові») [З, с. 69–70]; «Побожна мати вельми дбала о тое, щоби дитина в боязні Божій і в християнській праведности зростала. Рано і ввечер можна було бачити, як Івась на колінах, зложивши рученята, щиро молився перед іконою

розп'ятого Христа...» («Ікона Пречистої Діви») [3, с. 78]; «Старенька бабуня заступала дітям батька і матір, для них тільки жила, о них думала і молила Бога, щоби єї сиріткам дав щасливу долю. Оба хлопці ходили до школи, що находилася в селі. Бабуня веліла їм читати молитви зі старого молитвослова, напечатані великими буквами, або розказувала їм події з історії біблійної Старого і Нового Завіта» («Жертва любови») [3, с. 130].

Письменник не лише наводить приклади доброго чи недоброго виховання, він при кожній нагоді напоминає батькам про їхній обов'язок виховувати дітей.

Прикметною ознакою творів о. Кирила Селецького є постійна екстраполяція подій з біблійної чи світової історії на український ґрунт. Так, наприклад, в оповіданні «Праведний Товія» письменник, описуючи прощання Товії з сином, а згодом його одруження, не оминає нагоди напімнути українців про християнське виховання дітей: «Старий Товія благословив сина свого, коли виряджав єго у далеку дорогу, поручив єго опіці Божій і находив полекшене в молитві. Питаємся, чи у нас на такий лад розстаються діти з батьками своїми, коли їм прийдеся понехати родинну хату і село. Покидають і у нас батьківську хату ті парубки, що йдуть до служби військової. Хто там тогди має Бога або молитву на думці? Тому, милі родичі, коли случиться, що син ваш, потіха ваша, на довший час хату вашу полишає, розставайтесь з ним так, як розставався колись праведний Товія з сином своїм. Прикличте єго к собі, поблагословіть єго, поучіть, щоби все і всюда мав на думці закон Божий; поучіть єго, як має в світі проживати, щоб здоров'є не запропастив; також поучіть єго, як треба стеречися нечестивого товариства та лукавих людей, що так легко молодого і несвідомого чоловіка з розуму зводять. Пригорніть єго потім щиро до серденька свого на знак, що він ваша мила дитина і що так радо знов єго колись до серця пригорнете, наколи здоров і честний до батьківської хати поверне. А коли синок розпрощаєся з вами, то, як Товія, щиро помоліться Богу, щоб сохранив дитину вашу від всякої злої пригоди. В молитві знайдете полекшене для свого смутку» [3, с. 345–346].

Ідеться у цьому творі й про християнське весілля: «От уже знаємо, на який лад впровадилось все весіле у Рагуїла. А у нас, чи воно також так? Час весільний, так важний для тих молодят, що сполучаються, щоб спільно добру і лиху долю ділити, стаєся часом причиною всякої сваволі. Коли в церкві молодих звінчали, чи подумає тогди хто, щоби Богу подякувати за сполученє тих двох осіб християнських і благословенства для них на будуче життя просити? Свати і дружби, вже тогди

добре горівков запаморочені, ледво можуть на ногах устоятися. Коли же вся дружина весільна полишить церков, то галас, гойк, і скрипки, і бубни гудять по всьому селу. П'яниці і люде нерозумні кажуть, що таке весіле, де нема ні стуку, ні гуку, ні п'яньства, не називало би ся весілем. "По чім буду весіле пам'ятати?" – каже оден або другий п'янюга і лиє в себе сю брагу без міри, а з того наконец таке вийде, що він повалиться під лаву або у рів чи розпічне сварню з другим таким, як сам, п'яницею; зі сварні приходить до бійки – і ось покалічив і покервавив оден другого. А то все продовжаєся не раз і цілий тиждень на втіху арендарям і всяким дармоїдам та неробам сельским» [3, с. 348].

Справжнім «золотим словом» батька є фрагмент із твору «Праведний Товія»: «Сину мій, коли понехаю сей світ, похорони чесно тіло моє, і май в почеси матір свою через весь вік єї, і не завдавай смутку серцю єї (...) З всего, чим тя Бог наділить, передай частину убогим. Не відвертай ніколи лиця свого від брата, потребуючого помочи, то і Бог лице своє від тебе не відверне. Ратуй всіх по зможности. Маєш більше – давай більше, маєш менше – то і тим ділися охотно; через то велику ласку приспориш собі у Бога на день той, коли зла пригода прийде на тебе. Будеш милосерний для ближнего твоего, то надійся, що і Пан небесний буде мав змилуване над тобою. Не дайся наклонити на сторону ворогів нашого народа. Бог карає перевертнів, і нема їм спокою ні на сім, ні на другим світі. Пиха най ніколи не поселиться ані в серцю твоїм, ані в бесідах твоїх: від неї-бо починаєся всяке лихо. Наймитови своєму совістно плати і не задержуй єму хотя й би феник оден – і тобі виплатить Отець Небесний все після заслуги твоєї. Чого не хочеш, щоби тобі другі ділали, не ділай ти їм також. Хлібом своїм ділися з голодними, а одежію своєю нагих вкривай. Глядай все поради у чоловіка мудрого. Слави Бога у кожній пригоді та моли Єго, щоб простував стежки, котрими ходити будеш, щоб діла твої все праведні були» [3, с. 343].

Вагому роль у вихованні дітей відіграє не лише сім'я, а й школа, тому о. Кирило уводить у свої твори образ доброго і сумлінного учителя: «Не був се учитель-наймит, на яких тепер часто нагодиш, що вчит, бо му платят, вчит ось від напасти, задля кусника хліба» («Лаврентій Кельнер») [3, с. 486]; «Се були взірцеві учителі, що точно і совістно сповняли свої довжности, любили повірену їх вихованню молодіж, котрій своїм праведним і богоугодним житєм служили яко примір, достойний наслідування» («о. Іоанн Снігурський») [3, с. 501].

Незаперечну і виняткову роль у формуванні християнської особистості відіграє священник – духовний батько і наставник. У творах о. Кирила цей образ виписано вельми колоритно, і це зрозуміло, бо ос-

новане на власному життєвому досвіді письменника та його середовищі. Часто о. Селецький вдається до біографій відомих душпастирів, яких поіменно знає історія, а почасти об'єктом зображення виступають його сучасники – сільські убогі парохи, чий подвиг священничого служіння відомий тільки Богові. Наведемо декілька прикладів: «Сто літ буде з окладом, як в Добромили загадали отці-василіяне вмісто старої дерев'яної виставити нову муровану церков. А бив там старенький ігумен, котрий над всіми монахами найстарший бив, Єроним Кузмич він ся звав. Той недоїв та недоспав, дозирає неустанно будівлі, а все роздумовав, як би то найскорше та найкрасше дім Божий постройти (...) І востхнув бідняка тяженько до Бога, а тоє востхненіє улетіло до Отця Небесного, котрий радо слухає прошеніє своїх дітей і шле їм поратунк в потребі» («Отец Єроним Кузмич») [3, с. 46]; «(...) парох неутомимо трудився, щоби протверезити розп'ячений нарід» («До чого доводить п'янство, а до чого тверезість») [3, с. 109]; «В селі, где була ся школа, була також старезна парохіяльна церковця, в поблизу котрої находився дім приходский, де проживав сивий, мов голуб, душпастир, що точно і совістно сповняв довжності звання свого. Лице єго було спокійне і розвеселене, яке єсть завсігди у тих, котрі з любви до Господа Бога ставлят добро духовне ближнього висше над всі личні вигоди» («Жертва любви») [3, с. 133]; «Давні наші священники, так звані «псалтирники», і в одязі, і в домашнім уладженю вельми ріжнилися від наших теперішніх отців духовних. Були вони нищі духом, лиш богаті вірою і побожністю. Діти свої виховували в богобоязливости і в простоті серця» [3, с. 490]; «Молодий віком, перевисшав він всіх старших достойників смиренностію, ввічливістю, розвагою, душпастирскою ревністю – не облудною, а щирою, з глубини серця походячою» [3, с. 491]; «Отець Іоанн Гладишовский, в силі віку, бо числячий 45 літ, мужчина, здоровий на дусі і на тілі, посідав всі прикмети, які необхідні були, щоби привести до ладу Ярославску парохію. Хороший з вигляду, поважний, з почутєм священничого достоїнства, в Службі Божій ревний, в товариських зносинах ввічливий, в дому гостинний, в поступованю з прихожанами повний такту і вирозумілости. Жена єго була вельми образована і побожна невіста: не була се яка новомодна пані, що силуєся пустки в серцю і голові заступити вибагливою шовковою одежію та золотими кільцями і дорогоцінними перстеньями, затое все чисто і вкусно, хотя й вельми поединчо, одягнена, удержовала взірцевий лад в домашнім хозяйстві. Радо опікувалася вона вдовами, і сиротами, і сельскою убожиною. А вже ж дбала вона і о тоє, щоби церковне біле все було чисте і неушкоджене» [3, с. 495–496]; «Церкви же рускі – мов ті діди, згорблені від старости, почорнілі, где-

куди соломою криті, – тинялися по передміських заулках та по селах, а руский клір, мало що більше образований від кожного хлопа, жив в крайнім пониженю. Руский священник косив, молотив, ходив за плугом, щоби роздобути насущного хліба для удержання свого і своєї, не раз численної, родини» («о. Іоанн Снігурскій») [3, с. 497].

Отже, зауважимо, що образ священника у творах о. Кирила Селецького завжди висвітлено відповідно до гідності його високого покликання. Це особливо проглядається в оповіданні «Як то цар Константин воював з ворогами, як окрестився і як св. Олена крест св. винайшла»: «Зараз велів слати по священників християнських, щоби прийшли до віри Христовой го припровадити. І прийшли славнії робітники в винограді Христовом – сиві, мов голуби, священники. Одежа на них непоказьна, але душа в них чиста, гріхом не скажена (...) а бесіда плине їм з уст, ги тая водица з чистої керниченьки (...) єнчого щастя, єнчой надгороди вони не бажали, як бачити, же стадце Христове щодень побільшаєся» [3, с. 73–74]. Наведені рядки сміливо можемо віднести і до їх автора, адже ще Владика Йосафат Коциловський про нього сказав: «Це священник Богом даний нашій провінції. Людина ангельської доброти, простенька, покірна, любить все добре і поширює його всюди, куди може, без огляду на труднощі. Усіх ближніх, а передовсім своїх парохіян, любить як свою власну душу; працьовитий, сумлінний, скромний, убогий, здержливий, витривалий, готовий на все, чого вимагала б від нього Божа воля й Божа слава» [3, с. 7].

Висновки. Отець Кирило Селецький учив, як жив, і жив, як учив. На єдності слова і діла він неодноразово наголошував у своїх творах: «Як поучав других, так і сам жив» («о. Севастьян Кнайп») [3, с. 484]; «Поучене житєм, – каже святий Кипріян, – єсть о много лучше, чим наука, виголошена язиком» («Житє св. Івана Золотоустого») [3, с. 370]. Його творчість – це плід справжнього духовного й подвижницького життя. Як відомо, душпастирська діяльність о. Кирила Селецького була багатоаспектною та надзвичайно вагомою, у яку органічно вплелася письменницька творчість. За допомогою мистецтва слова він утверджував свої ідеали, погляди й переконання. Твори о. Кирила – це слово проповідника, адресоване не лише його сучасникам, а й прийдешнім поколінням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коструба Т. Що таке «католицька література». Огляд української літератури в 1918–1938 рр. *Життя і Слово. Квартальник для релігії й культури*. Ватерфорд, 1948. Ч. 1/2. С. 55–68, 115–126; Ч. 3/4. С. 238–250.

2. Лишкевич С. До проблеми «католицька література». *Дзвони*. 1939. Ч. 516. С. 168–178.

3. Селецький К. Вибрані твори : у 2-х т. / упоряд. та ред. : Ігор Розлуцький, с. Маркіяна (Василишин). Дрогобич : Коло, 2018. Т. 1. 608 с.

REFERENCES

1. **Kostruba, T.** (1948). Shcho take «katolytska literatura». Ohliad ukrainskoi literatury v 1918–1938 rr. [What is «Catholic literature». Review of Ukrainian literature in 1918–1938]. *Zhyttia i Slovo. Kvartalnyk dlia religii y kultury – Life and the Word. Quarterly for religion and culture*, 1/2, 55–68, 115–126; 3/4, 238–250. Vaterford [in Ukrainian].

2. **Lyshkevych, S.** (1939). Do probliemy «katolytska literatura» [On the problem of «Catholic literature»]. *Dzvony – Bells*, 516, 168–178 [in Ukrainian].

3. **Seletskyi, K.** (2018). *Vybrani tvory [Selected works]*. (Vols. 1–2; Vol. 1). I. Rozlutskyi & s. Markiiana (Vasylyshyn) (Eds.). Drohobych: Kolo [in Ukrainian].

ВИХОВНИЙ ЗМІСТ ОПОВІДАнь ДЛЯ ДІТЕЙ О. КИРИЛА СЕЛЕЦЬКОГО

Надія ДУДНИК,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри загальної педагогіки та
дошкільної освіти Дрогобицького
державного педагогічного
університету імені Івана Франка
(Дрогобич, Україна)

Nadiya DUDNYK,
Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor of the General
Pedagogy and Preschool Education
Department, Drohobych Ivan Franko
State Pedagogical University
(Drohobych, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0002-7879-8206>
nadijadudnyk@gmail.com

Олександра СВІОНТИК,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри
загальної педагогіки та дошкільної
освіти Дрогобицького державного
педагогічного університету імені
Івана Франка
(Дрогобич, Україна)

Oleksandra SVIONTYK,
Candidate of Pedagogical Sciences,
senior lecture of the General
Pedagogy and Preschool Education
Department, Drohobych Ivan Franko
State Pedagogical University
(Drohobych, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0002-0945-3538>
lesyadudnyk@gmail.com

У статті ми звернулися до аналізу змісту оповідань християнської тематики. Твори написані для дітей в кінці ХІХ ст. отцем Кирилом Селецьким. Це маловідомий широкій громадськості діяч, який потребує відновлення свого доброго імені в історії, як один із піонерів у створенні згромаджень сестер-служебниць, громадський діяч, а також як дитячий письменник. Перу о. К. Селецького належать твори про відомих мореплавців, відкривачів нових земель, оповідки про моральні чесноти, які людина виховує у своєму світобаченні з дитячих років. Стаття презентує огляд змісту та виховного спрямування збірки оповідань К. Селецького «Божі заповіді в оповідках». Оригінальність сюжету, глибока християнська мораль, звернення до кращих душевних мотивів діяльності, небайдужість до ближнього, вміння запропонувати допомогу стражденному – ось тематика оповідань для дітей, яку автор вкладає у збірці. Структурована книжечка за порядком християнських заповідей, як пояснення прикладів шляхетної поведінки людини, котра осмислює їх зміст. Автор статті підкреслює важливість презентації

оповідань сучасним дітям в умовах інтенсивного технічного прогресу, перевантаження інформацією з Інтернет-мереж. Незаперечною є актуальність своєчасного звернення до дитячої книжечки, в якій описано кращі мотиви поведінки людини для роздумів про християнські чесноти. Для підсилення виховного впливу збірка оповідань проілюстрована, тому з вихованцями цікаво її розглядати, обговорювати малюнки, надихатися для створення власних сюжетів. Підкреслено важливість ознайомлення зі збіркою педагогам, вихователям, батькам, громадськості з метою популяризації вітчизняної літератури, де винесено для роздумів важливі філософські питання буття людини, її вчинків, розуміння змісту моральних цінностей. Для педагогів надано рекомендації щодо систематичності використання збірки оповідань о. К. Селецького у вихованому процесі.

Ключові слова: проблеми виховання, духовні цінності, моральність, християнське виховання, оповідання.

THE EDUCATIONAL CONTENT OF FR. KYRYLO SELETSKYI'S SHORT STORIES FOR CHILDREN

The content of the short stories on Christian themes has been analysed in the article. The works were written for children in the late nineteenth century by Father Kyrylo Seletskyi. He is a little-known figure for the general public who needs to restore his good name in history, as one of the pioneers in establishing congregations of sisters-servants, a public figure as well as a children's writer. Fr. Kyrylo Seletskyi is the author of works about famous sailors, discoverers of new lands, stories about moral virtues that people cultivate in their worldview since childhood. The article presents an overview of the content and educational trends of Fr. Kyrylo Seletskyi's collection of short stories "The commandments of God in short stories". The originality of the plot, deep Christian morality, appeal to the best spiritual motives of activity, not indifference to one's neighbour, the ability to offer one's help to those who suffer – these are the themes of the children's stories, which the author puts in the collection. It is a structured booklet in the order of Christian commandments, as an explanation of the examples of noble behaviour of a person who understands their content. The author of the article emphasizes the importance of presenting these stories to modern children in the conditions of intensive technical progress, overloading with information from the Internet. The relevance of a timely appeal to the children's book, which describes the best motives for human behaviour to reflect on Christian virtues, is undeniable. To enhance the educational impact, the collection of the short stories is illustrated, so it is interesting to discuss it with pupils, discuss pictures, and get inspired to create their own stories. The importance of acquainting teachers, educators, parents, and the public with the collection has been emphasized in order to popularize national literature, where important philosophical issues of human existence, their actions, understanding the content of moral values are brought up for

reflection. Recommendations on the systematic use of Fr. Kyrylo Seletskyi's collection of short stories in the educational process are given to teachers.

Key words: *problems of education, spiritual values, morality, Christian education, short stories.*

Постановка проблеми. Основне завдання педагогіки в передачі знань людства наступним поколінням про важливі відкриття та досягнення у світі природи, техніки, про сутність моральності, способи комунікації тощо. Приймаючи виклики сьогодення щодо урівноваження матеріальних та моральних цінностей у суспільних взаєминах, важливою метою виховання є вироблення філософії власного буття, де шляхетність, віра у високу місію духовного начала людини матиме предметне і соціальне застосування, а роздуми про вчинки – аналітичний особистісний характер. Проблемами виховання, духовного розвитку, толерантністю міжособистісних взаємин займаються як педагоги, батьки, так і духовні наставники.

У процесі вироблення стратегії формування моделі поведінки гармонійної особистості важливе місце займає художня література, яка стає засобом інтелектуального і духовного розвитку, впливає на самостійне мислення, надає зразки для здійснення шляхетних вчинків, стає підставою для осмислення власного сенсу буття серед людей та природи. Така важлива виховна місія літератури спонукає педагогів та письменників створювати твори для дітей, піднімати питання добра і зла, давати слушні поради у процесі налагодження соціальних взаємин, визначати цінності буття. Такі художні твори у доступний спосіб презентують проблеми людських взаємин, а їх вирішення підносить душу дитини до моральної досконалості, окриляє для здійснення добрих вчинків.

Незаслужено забутим є літературний доробок духовного наставника, сподвижника монашого чину, першого засновника дитячих дошкільних закладів Галичини у ХІХ ст., отця Кирила Селецького (1874–1918). Його твори адресовані дітям і у часи відсутності дитячої літератури слугували добрим засобом у формуванні моральності вихованців. Вони актуальні і для сучасних дітей, бо мають особливий глибокий зміст, а в основі сюжету використані біблійні історії. Незаперечно цікавою для батьків, педагогів, наставників дітей залишається тема передачі знань духовної сфери, коли діяльність людини сповнена милосердя, поваги, бажання відстоювати добро. Вважаємо доречним дістати з небуття як літературний скарб минулого твори для дітей отця К. Селецького і презентувати їх сучасним вихователям для практичного використання у бесідах на моральні теми.

Аналіз досліджень. У педагогіці пошук способів передачі духовних цінностей дітям з дошкільного віку займає важливе місце у теорії та практиці виховання, а різноманітність змісту створює ситуацію несподіванки, що сприяє активності мислення дитини. Процес набуття компетентностей є різновекторний, що надає перспективу для морального розвитку, духовного зростання, нагромадження досвіду міжособистісної взаємодії.

Залежно від історичної епохи, вимоги суспільства у домінуванні ціннісних орієнтирів змінюються, а зміст цінностей набуває діяльнісного характеру, що визначає перспективність вироблення виховної стратегії педагогами та батьками. Нетлінними залишаються моральні цінності. Вони становлять основу у виробленні філософії людського буття, а педагоги та батьки намагаються передати дітям сутність змісту людських взаємин, у яких закладене високе духовне начало. Науковці, педагоги-практики, громадські діячі, письменники, теологи займають вивченням питань розвитку дитини, починаючи з дошкільного віку: Є. Маланюк, Є. Сверстюк, Б. Ступарик, М. Фляк, М. Семчишин, П. Кононенко та ін. Їхні праці присвячені вивченню способів гуманного впливу на освітній процес, змісту виховання, виокремленню важливих питань у формуванні духовних цінностей людини з дитячого віку, які стануть основою світогляду людини – будівника громадянського, демократичного суспільства.

Мета статті. Аналіз змісту оповідань для дітей К. Селецького з подальшим практичним використанням у виховному процесі.

Виклад основного матеріалу. Нещодавно громадськість відзначала столітній ювілей з дня смерті засновника перших дитячих освітніх закладів на Галичині, просвітителя, громадського діяча, сподвижника руху сестер-служебниць кінця XIX ст., отця-прелата Кирила Селецького.

Життя і діяльність відомого у XIX ст. духовного діяча заслуговує на увагу сучасників своїм громадянським подвигом, великою самопожертвою у суспільних діяннях та ініціативою у створенні спеціальних організацій, спільнот, які займаються проблемами виховання. В історії розвитку української культури була велика плеяда відомих культурних діячів: Г. Сковорода, У. Ушинський, Т. Шевченко, М. Костомаров, П. Куліш, Леся Українка, М. Грушевський, І. Франко, А. Шептицький, Й. Сліпий, К. Селецький та ін. Вони, кожен у свій час і спосіб, творили п'ємонт української духовності, збагачуючи літературу, науку, суспільство новими громадськими організаціями, піднімаючи питання духовності до рівня державного значення. К. Селецький, будучи парохом,

здобув церковну освіту, здійснив великий вчинок у створенні згромаджень сестер-служебниць, заснував будинки, в яких монахині займалися опікою знедолених дітей, виховували дітей дошкільного віку за певною системою та моральними цінностями. Такі новації та прогресивні діяння заслуговують більш активних досліджень та популяризації К. Селецького як провідного діяча культури свого часу.

Славний українець володів письменницьким хистом, який був помножений на далекоглядність у необхідності звернення до проблем виховання дітей з раннього віку. К. Селецький створив низку творів для дітей та молоді, де питання милосердя, поваги до людини, розуміння важливості жертвних вчинків, дружби та порядності були подані у формі оповідок, прикладів невеликих історій з життя людини, коли вибір на користь добра є важливим у формуванні філософії буття.

Сучасний світ ставить перед ними багато викликів щодо збереження духовної спадщини, розуміння місця української культури, духовного сенсу традицій, плекання кращих проявів людини у світі природи, людських взаємин, щоб зберегти людську гідність, власну культурну ідентичність. Отець К. Селецький був засновником і провідником згромадження сестер-служебниць, які є одними із перших виховательок, що плекають духовні чесноти уже впродовж багатьох років і займаються вихованням дітей з раннього віку. Зважаючи на повчання о. Кирила та вироблені у його послідовниць сестер-служебниць моральні правила для виховання дітей, хочемо зупинитися на змісті творів, які створені автором на основі Біблії. Сестрами-служебницями стають особи, які присвятили себе служінню Богу і впродовж життя несуть високий приклад духовного смирення, зберігаючи християнські традиції, культурну спадщину свого народу.

Отець К. Селецький мав особливе розуміння й сильне бажання зарадити потребі опіки над родинами, а зокрема над дітьми по селах. Про це свідчать не тільки його духовні справи у створенні чернечих згромаджень, засновані християнські дитячі заклади, а й літературний доробок, який сьогодні стає цікавим для педагогів та виховників. Цілу низку творів для дітей було створено відомими українськими письменниками та отцями наприкінці ХІХ ст., адже книга служила основним засобом просвіти. А майбутнє країни, нації завжди потребує копіткої праці талановитих митців. На Галичині працювали плеяда відомих просвітителів, меценатів, які допомагали у видавництві дитячих книг, часописів, а авторами дитячих творів були І. Франко, Олена Пчілка, Леся Українка, Р. Завадович, Б. Лепкий, Ю. Шкрумеляк, А. Лотоцький та ін. Тематиці творів того часу був притаманний національний колорит,

вивищування моральних чеснот, плекання духовності з раннього віку, що визначало зміст діяльності людини з пошаною до Бога, формувало основи гуманного світогляду у життєдіяльності. Проте приход радянського режиму нівелював великий пласт культурного доробку українців, їхні імена та просвітницька діяльність були викреслені з історії, заборонені для вивчення, а твори для дітей з духовним та національним змістом вилучені з літературних хрестоматій. Сучасному українцю важливо заповнити історичні прогалини, відновити справедливість у національній культурі, освіті, науці.

Проблема моральної глухоти є нерозв'язаною і сьогодні, адже швидкі темпи технічного прогресу, виховання людини-індивідуаліста, прагнення швидко і без зусиль отримати від життя всі бажані радості, телевізійна пропаганда щодо важливості матеріальних благ у житті нівелюють значимість духовності, моральних цінностей. Як зразки для наслідування, дітям подаються герої, які володіють дорогими машинами, їздять на гарні курорти, живуть у достатку та фешенебельних будинках. Ідеальна зовнішність, суперсила, швидкий комерційний розум – ідеал для дітей. Їхніми прагненнями є перемога за будь-яку ціну, досягнення результату та успіху не мають на меті перегляду моральної сторони діянь, не описують долі переможеного, його відчуттів, розпачу, шляхів довгої дороги відновлення духовної рівноваги. У такий спосіб зміст виховання зводиться до зовнішньої поведінкової презентації, що спотворює основний сенс життя людини на землі у піднесенні людського буття до цінностей духовних, розуміння національної ідентичності, осмислення народної мудрості, плекання традицій та звичаїв свого народу. Такі проблеми розглядає у своїх творах о. К. Селецький. Вони повинні стати відомими більш широкому колу педагогів та вихователів задля залучення до освітнього процесу, щоб зберегти високу місію духовного виховання сучасних дітей, допомогти кожній особистості урівноважити матеріальні та високі потреби гармонійного розвитку.

Отець К. Селецький маловідомий сучасним освітянам та громадськості, хоча наприкінці XIX ст. відіграв значну роль в історії розвитку української Церкви, змісту та способів організації освітнього процесу у Галичині. «Це був духовний велетень, святець, що безмежно любив свій український народ, зокрема галицьке селянство, якому він до кінця присвятив самого себе, свій великий талант, усю свою любов, усі духовні і фізичні сили» [2, с. 12].

Ознайомившись зі збіркою повчальних оповідань «Божі заповіді в оповідках», яка написана для виховання дітей на засадах християн-

ської тематики, доречно виокремити глибокий зміст та оригінальність презентації моральних цінностей через невеликі життєві історії і приклади вчинків героїв. В основу покладені ази віри – Божі заповіді – «незмінний дороговказ та міцну опору щасливого життя людини, дорогу правди та передчуття неба вже тут, на землі» [2, с. 89], проте інтерпретуються вони через життєві історії, бувальщини. У тексті містяться повчання, настанови для читача. Так, оповідання «Жарт школяра» розповідає історію про хлопчину, який мав веселу вдачу і хотів піджартувати над бідняком, заховавши його речі, доки чоловік працював в полі. Хлопчина розповів про свій задум учителеві, який виявився мудрим та шляхетним і дав таку пораду: «Пожартуй собі з того бідолахи так, щоб і тобі, і йому була велика радість. Поклади до одного, і до другого черевика по одній короні». Хлопчина був із заможної сім'ї і погодився залюбки. Бідний чоловік прийняв такий жарт як чудо: «Боже, який ти добрий та ласкавий. Безрадий залишив я хату, голодних дітей та хвору матір. А ти не забув про мене. Честь, слава, благодарення тобі!» [6, с. 8]. Хлопчина, коли почув слова бідняка, розчулився, адже така незначна допомога може іншій людині стати великою поміччю, і через його діяння Господь допоміг біднякові, а хлопчик зумів пізнати кращі сторони своєї душі. Схожа тема і твору «Вкрадена сорочка», де отець Климентій, будучи милосердним і глибоко віруючим, зняв із себе сорочку і віддав біднякові, якому було дуже суцужно у житті. Він навіть не хотів розголосу і тому не сказав домашнім про пригоду, але наступного дня подія відкрилася, бо не могли дорахуватися одягу і звинуватили прислугу в крадіжці. «Йому (о. Климентію – Н. Д., О. С.) стало соромно, що мусив признати перед людьми, що вчинив добре діло, а він хотів, щоб це залишилося між ним та Богом» [6, с. 12].

У сучасній теорії виховання маємо багаторічні залишки радянської педагогіки і одна з таких засад, яка суперечить християнській моралі, – це вихваляння, бажання бути кращим, вищим, отримати визнання, нагороду. Така змагальність дуже шкодить вихованню дитини, адже, плекаючи спортивну злість (перемога за будь-яку ціну), робить вчинки людини показовими, не враховує почуттів переможеного, вивищує людину як всемогутню, що суперечить християнським цінностям.

Цікавим є оповідання «У чому полягає справжнє щастя», яке презентує суперечку молодих людей: що приносить щастя – краса, гроші, мудрість? На що старий набожний чоловік, який слухав розмову, відповів: «Скільки ж то по світу людей, які мають і красу, і багатство, і розум та достоїнства, а є нещасними тільки через те, що не шанують Божих заповідей» [6, с. 16]. Адже життя у мирі, вірі і добрих справах в ім'я Го-

сподне є найбільше щастя людини на землі. Розгортає думку про необхідність, крім віри, чинити добрі справи автор і у творах «Лаврентій Кельнер», «Кожух», «Як лікар навчив слугу ходити на службу Божу». Так, повчальним є оповідання «Кожух», де небагатий чоловік віддав ще біднішому жебракові у холодний вечір свого останнього кожуха. Прийшовши додому, вислухав від жінки дорікань, проте розповів, що так вчинив, бо на його життєвому шляху трапилася людина нужденніша за нього і його християнська віра допомогла прийняти правильне рішення. Проте історія мала гарний фінал, бо тим нужденним чоловіком переодягнувся боярин, який згодом винагородив шляхетного чоловіка, ще й допоміг здобути освіту його синові. Мораль оповідання криється у заповіді: «Не взивай намарно імені Господа, Бога твого», бо, крім віри, потрібні і добрі вчинки, які доля часто дає шанс чинити, але все залежить від людини, наскільки вона може втілити величну віру в Господа. Бо «Достоїнство людини – в її душі, у чесній благородній поведінці, а не в одязі, хоча б, навіть, і золотій» [6, с. 30]. Оповідання «Як лікар навчив слугу ходити на службу Божу» стосується заповіді: пам'ятай день святий святкувати. Пригода трапилася з лікарем, який з вини одного молодого чоловіка потрапив в аварію і сам побився, і коней понищив. Заплатити винуватцю було нічим, проте лікар знав про його ваду – мало ходить до церкви. «За завдану мені шкоду, ти впродовж усього року в неділю та свята будеш з'являтися в церкві на службі Божій та у своїх молитвах не забудеш про мене» [6, с. 40]. Такий великодушний вчинок лікаря є прикладом для читача, бо, виявивши милість, лікар ще й повернув на християнську дорогу слугу. «Щоб, закінчуючи життя, ти не натрапив на ще більше нещастя з твоєю душею, подібно як це сталося із моїм возом» [6, с. 40].

Цілою темою у збірці оповідань є пошана до батьків (шануй батька твого і матір твою). В оповіданні «Про повагу до батька» піднято проблему поваги до батьків, де старий чоловік живе і мучиться, бо його син не виявляє до нього шани, уваги. Проте батько не нарікає, бо розуміє, що це покута за його недогляд за власним батьком. Приклади черствості, неувважності до ближнього, безсердечності щоразу трапляються і нам, тому тема пошани до батьків має бути однією з головних у вихованні дітей. А сучасні прототипи щасливого життя мають зворотний приклад: бажання якомога більше відгородитися від порад та настанов батьків, створити самостійний простір існування. Погоджуємося з автором оповідань, що прийняття батьків та й просто старших людей, які небайдужі до нашого життя, як дарунок, бо їхні зауваження часто є доречними у процесі вдосконалення поведінки, а діти повин-

ні виявляти повагу не тільки у побутових стосунках, а й у розумінні важливості співіснування різних за віком поколінь упродовж певного періоду життя, щоб бути спільними у думках і справах, у молитвах і бажаннях творити добро.

Доброчесною і важливою для сучасного читача видається також розповідь про молодого чоловіка, який не скористався мудрою порадою апостола, а почав «вести блудне життя, а в кінці поєднався з громадою розбійників та став їхнім ватажком». Через деякий час апостол проходив тим краєм і запитав єпископа, якому порекомендував молодого чоловіка в опіку, яка доля юнака. «Він помер для Бога», – відповів єпископ. Апостол, не будучи байдужим, просльозився і ризикнув розшукати новоявленого розбійника. Побачивши апостола, юнак, ніби опам'ятався, відвів погляд і почав тікати. «Стій! Не бійся! Ти ще не помер, ще є надія. Адже я мушу оправдатися за тебе перед Спасителем, я радо піду за тебе на смерть, так як і Христос пішов за нас усіх» [6, с. 54]. Такі слова опам'ятали юнака і він «розкався, як колись перед Ісусом апостол Петро».

Поняття правдивості, чесності, працьовитості обговорюються у наступних оповіданнях, які стосуються людських чеснот і відображені у заповідях Божих: не вбивай, не чини перелюбу, не кради, не свідчи неправдиво проти ближнього твого, не пожадай жінки твого ближнього. Адже від тих справ, які людина чинить, які думки нею керують, як їй потім жити зі свої сумлінням залежить щастя людини на землі, як можливість бути з Богом упродовж земного буття.

Висновки. Такі оповідки є легкими для опрацювання з дітьми, коли основи моралі набувають предметної форми, знаходять відгук у серці, несуть добрі вчинки для інших. Сюжети оповідань взяті з життя людей, що робить їх правдивими та цінними у наслідуванні. З такими текстами заповіді Божі стають зрозумілими й актуальними у житті вихованців, дають ґрунт для роздумів. А логічні умовисновки, які є суттю заповідей для дітей, стають прийнятними і обґрунтованими. Природним виступає бажання дітей наслідувати позитивних героїв, тому виправданими вважаємо контрастність авторських персонажів, навіть важкі сцени – немочі, смерті – є доречними, адже життя людини сповнене не тільки світла, а й випробувань і почасти досить серйозних. Тому не втрачати віри, бути з Богом упродовж життя є важливою суттю аналізованої збірки оповідань К. Селецького.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І.Д. Гідність як духовний геном особистості. *Педагогіка і психологія*. 2009. № 1. С. 76–89.

2. Великий А.Г., ЧСВВ. Нарис історії згромадження СС. Служебниць П.Н.Д.М. Рим : Видавництво Сестер Служебниць, 1968. 767 с.
3. Пузич Л. Отець Кирило Селецький – подарунок Бога для єпархії. *Голос з-над Бугу* : веб-сайт. 2018. URL: <https://golosznadbugu.com/kultura/otets-kyrylo-seletskyj-podarunok-boha-dlya-eparhiji.html>.
4. Сайко О. Отець Кирило Селецький. URL: http://old.ugcc.org.ua/ukr/library/xx_st/seletskyj/
5. Сапеляк А. Отець-прелат Кирило Селецький засновник монаших згромаджень. Львів : Галицька видавнича спілка, 2004. 116 с.
6. Селецький К., о. Божі заповіді в оповідках. Львів : Свічадо, 2018. 88 с.

REFERENCES

1. **Bekh, I.D.** (2009). Hidnist yak dukhovnyi henom osobystosti [Dignity as a spiritual genome of personality]. *Pedahohika i psykhohiia – Pedagogy and psychology*, 1, 76–89 [in Ukrainian].
2. **Velykyi, A.H., OSBM.** (1968). *Narys istorii zghromadzhennia SS. Sluzhebnyts P.N.D.M. [An essay on the History of the Congregation of the Sisters Servants of the Blessed Virgin Mary]*. Rym: Sisters Servants Publishing House [in Ukrainian].
3. **Puzych, L.** (2018). Otets Kyrylo Seletskyi – podarunok Boha dlia yeparkhii [Father Kyryl Seletsky – a gift of God for the diocese]. *Holos z-nad Buhu – Voice over the Bug*. Retrieved from <https://golosznadbugu.com/kultura/otets-kyrylo-seletskyj-podarunok-boha-dlya-eparhiji.html> [in Ukrainian].
4. **Saiko, O.** (n.d.). *Otets Kyrylo Seletskyi [Father Kyrylo Seletsky]*. Retrieved from http://old.ugcc.org.ua/ukr/library/xx_st/seletskyj/ [in Ukrainian].
5. **Sapeliak, A.** (2004). *Otets-prelat Kyrylo Seletskyi zasnovnyk monashykh zghromadzen [Father Prelate Kyrylo Seletsky founder of monastic congregations]*. Lviv: Galician Publishing Union [in Ukrainian].
6. **Seletskyi, K., Fr.** (2018). *Bozhi zapovidi v opovidkakh [God's commandments in the stories]*. Lviv: Svichado [in Ukrainian].

РОЛЬ ЧЕРНЕЦТВА В ЦЕРКВІ ЗГІДНО З ПОГЛЯДАМИ СЛУГИ БОЖОГО О. КИРИЛА СЕЛЕЦЬКОГО

Роман КОВАЛІВ,
магістр богослов'я,
Український Католицький
Університет
(Львів, Україна)

Roman KOVALIV,
Master of theology,
Ukrainian Catholic University
(Lviv, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0002-2960-2609>
kovalivrom4@gmail.com

У статті досліджено погляди о. К. Селецького, засновника активних чернечих згромаджень УГКЦ – сестер-служебниць НДМ та св. Йосифа ОПДМ, на роль чернецтва у Церкві. Закцентовано увагу на суспільно-політичному становищі українців у другій половині XIX ст., зокрема на етнічному складі тогочасної Галичини, де чисельність українців становила половину населення, однак здебільшого сільського. Натомість серед мешканців міст домінували поляки та євреї,

вони ж обіймали основні адміністративні посади.

У студії осмислюємо призначення чернецтва УГКЦ під проводом о. К. Селецького у житті народу, закцентовано на його просвітницькій ролі, а також фрагментарно заторкнуті проблеми освіти. Автор головно зосереджується на дошкільному вихованні у часи душпастиря, яке потребувало особливої уваги, оскільки в південній Галичині не було захоронок (дитячих садків) для українських дітей.

На основі публікацій, статей, дописів репрезентовано погляд о. К. Селецького щодо впливу монаших спільнот на морально-духовний стан та розвиток суспільства, його ролі в духовному супроводі. Саме чернечі згромадження відігравали одну з ключових ролей у духовно-освітньому просторі для населення Західної України. Кирило Селецький, який на той час (1874) був парохом села Жужель (Львівщина), докладає зусиль до створення чернечого Згромадження сестер-служебниць Пречистої Діви Марії Непорочно Зачатої (1892) – тепер Згромадження сестер-служебниць Непорочної Діви Марії, а згодом основує Згромадження сестер святого Йосифа Обручника Пречистої Діви Марії (1898).

Окрім духовного життя та духовних практик, вихованки душпастиря провадили захоронки. У селі Жужель з ініціативи пароха-настоятеля Кирила Селецького 15 травня 1893 р. постала перша в сучасному розумінні дошкільна установа в Галичині для українських дітей.

У візії о. К. Селецького чернецтво відіграє надважливу роль – і в житті окремої людини, і в житті всього народу, позаяк культивує християнські цінності, передовсім любов до Бога і ближнього, вчинки милосердя та духовного зростання богопосвячених осіб. Зроблено узагальнення про вагомому культурно-просвітницьку роль духовних дітей душпастиря, що в багатьох аспектах стала визначальною для духовного розвою нації.

Ключові слова: о. Кирило Селецький, засновник, духовне батьківство, чернецтво, чернечі згромадження, духовний провід, захоронки.

THE ROLE OF MONASTICISM IN THE CHURCH ACCORDING TO THE VIEWS OF THE SERVANT OF GOD FR. KYRYLO SELETSKYI

The views of Fr. Kyrylo Seletskyi, the founder of the active monastic congregations of the Ukrainian Greek Catholic Church – Congregation of the Sisters-Servants of the Blessed Virgin Mary and Congregation of the Sisters of St. Joseph the Betrothed of the Blessed Virgin Mary, on the role of monasticism in the Church are considered in the article.

Our attention is focused on the social and political situation of Ukrainians in the second half of the XIX century, in particular on the ethnic composition of Halychyna at that time, where the Ukrainians were half the population, but mostly rural. However, Poles and Jews dominated among the urban population, and they also held key administrative positions.

*In the study we contemplate the role of the UGCC monasticism under the leadership of Fr. Kyrylo Seletskyi in the life of the people, focus on their educational role, and partially raise the issues of education. The author mainly focuses on preschool education in the time of the pastor, which needed special attention, as there were no *zakhoronkas* (kindergartens) for Ukrainian children in sub-Austrian Halychyna.*

On the basis of publications, articles, letters, Fr. Kyrylo Seletskyi's views on the influence of monastic communities on the moral and spiritual state and development of society, their role in spiritual support have been presented. It was the monastic congregations that played one of the key roles in the spiritual and educational life for the population of Western Ukraine. Kyrylo Seletskyi, who at that time (1874) was the pastor of the village of Zhuzhil (Lviv region), made efforts to establish a monastic Congregation of the Sisters-Servants of the Blessed Virgin Mary Immaculately Conceived (1892) – now the Congregation of the Sisters-Servants of the Immaculate Virgin Mary, then founded the Congregation of the Sisters of St. Joseph the Betrothed of the Blessed Virgin Mary (1898).

*In addition to spiritual life and spiritual practices, the pastor's pupils were running *zakhoronkas* (kindergartens). On May 15, 1893, on the initiative of the parish priest-abbot Kyrylo Seletskyi, the first preschool institution in Halychyna for Ukrainian children was established in the village of Zhuzhil.*

According to Fr. Kyrylo Seletskyi, monasticism plays a crucial role both in the life of an individual and in the life of the whole nation, as it cultivates Christian values, especially love of God and one's neighbour, acts of charity and spiritual growth of

consecrated persons. We have generalized the important cultural and educational role of the pastor's spiritual children, which in many respects became decisive for the spiritual development of the nation.

Key words: *Fr. Kyrylo Seletskyi, founder, spiritual fatherhood, monasticism, monastic congregations, spiritual leadership, zakhoronkas (kindergartens).*

Постановки проблеми. Слуга Божий о. Кирило Селецький ісповідник Христової віри відзначився ревною душпастирською працею для народу, став засновником перших активних чернечих згромаджень УГКЦ – сестер-служебниць Непорочної Діви Марії та сестер св. Йосифа Обручника Пречистої Діви Марії. Серед духовно-просвітницьких праць на чільному місці – різноформатні публікації на теми чернечого служіння в Україні і за кордоном, а також написав Катехизм для дітей українською мовою та багато інших публікацій духовно-виховного спрямування.

Аналіз досліджень. Про візію ролі та потреби богопосвячених осіб у Церкві о. Кирилом Селецьким свого часу писали о. Т. Вергун, о. В. Навроцький, о. Т. Богачевський, о. В. Кедринський. Спорадично цю проблему заторкували Стефанія Марко та Ігор Розлуцький. Однак більшість праць побачила світ понад століття, тому, природно, що українська гуманітаристика потребує заповнення певної історико-культурної лакуни щодо діяльності о. Кирила Селецького.

Формулювання завдання. Мета нашої статті – дослідження душпастирської тематики та характеристика образу священнослужителя на основі художньо-просвітительської спадщини о. Кирила Селецького. Увагу зосереджено на постатях духовних осіб як взірцевих наставників Церкви, що своєю діяльністю стали прикладом для наслідування.

Виклад основного матеріалу. Для кращого розуміння поглядів отця Кирила Селецького (1835–1918) на роль чернецтва у Церкві хочемо зосередити увагу на особливостях тогочасного суспільного життя. У другій половині XIX ст. соціально-культурне становище українського народу було складним. 1848 року в Австрійській імперії скасовано панщину [39, с. 308], але «після 1848 р. Галичина, Закарпаття та Буковина, як і раніше, були одними з найубогіших в Європі країв» [39, с. 383]. «Неморальність, забобонність, низька еклезіологічна свідомість» [2, с. 27] призводили до того, що на кінець XIX ст. загальний духовний рівень галичан був дуже низьким, а «безпросвітне економічне становище сприяло алкоголізмові, що набував загрозливих масштабів» [39, с. 385].

Під час перебування Галичини під владою Австрії заледве половину населення краю становили українці, інша частина – це поляки та євреї, які проживали переважно в містах, а українці – в селах. Більшість керівних посад посідали поляки, а майже всією торгівлею займалися

євреї, українська інтелігенція була нечисленною [12, с. 19]. Галицьке село було бідним, обтяженим високими податками, селянські господарства – малі, а родини – багатодітні. Освітній стан селянства також був невисоким, біднішим селянам важко було вступити до вищого чи середнього закладу освіти, люди старшого віку були здебільшого неграмотні [12, с. 20].

У релігійній сфері діяльність церковнослужителів «обмежувалася переважно богослужіннями, а власні родинні справи займали більшу частину часу та енергії» [12, с. 20]. Українські парафії зазвичай були в селах, міських українських парафій було мало [12, с. 81]. Священників було замало, аби провадити повноцінну душпастирську діяльність з охопленням усіх дітей та молоді [12, с. 20]. На теренах південно-західної Галичини в цей час не було «жодної захоронки чи християнської підготовки до школи» [40, с. 25], які були б українськими. Лише з 1840 р., за іншими джерелами – з 1839 р., почали з'являтися перші дитячі дошкільні заклади, спочатку – у Львові, але вони перебували під патронатом римо-католицької митрополичої консисторії [11, с. 14]. Не дивно, що в багатьох школах не вивчали релігії.

У другій половині XIX ст. в УГКЦ (на той час – ГКЦ) не було жіночого чернечого згромадження, яке працювало б безпосередньо з народом, тобто «жіноче українське суспільство в тому огляді було цілковито опущене» [3, с. 11]. Українськими жіночими монастирями у Галичині були лише греко-католицькі василіянські, усі інші – римо-католицькі. Сестри-василіянки посідали осередки у Львові, Яворові та Словіті [40, с. 24], де мали власні школи для дівчат [2, с. 55]. Брак українських монастирів, високі вимоги та обов'язковість вступного внеску («віна») закривали шлях до монастиря багатьом побожним дівчатам [3, с. 11]. Якщо молоді юнаки все ж мали можливість вступити до реформованої василіянської обителі, то для простих сільських дівчат такої можливості не було [3, с. 11].

1874 року, отець Кирило Селецький обійняв парохію в с. Жужель. Як ревний та уважний душпастир, він бачив на парафії багатьох побожних дівчат, у яких, на переконання отця, було покликання до монашого життя. Щоправда, у цьому селі вже були сестри-служебниці римо-католицького обряду («служебнічки»), але селяни їх не сприйняли, бо «були вони чужі обрядом і національністю» [12, с. 30]. Саме тоді о. К. Селецький загорівся ідеєю, щоб у кожному селі були українські сестри-монахині, які б працювали для бідного селянства та виховували дітей [12, с. 30]. Отцеві таки вдалося заснувати Товариство сестер-служебниць Пречистої Діви Марії та бути його основним опікуном, а згодом ще й заснувати Згромадження сестер святого Йосифа Обручника.

На цей факт звертає увагу біограф отця Кирила о. Т. Вергун, зазначаючи, що вельми переймався, бачачи покликання до чернечого життя у дівчат, але не мав куди їх відправити, бо вони не мали відповідної освіти, а до сестер-василіянок було важко вступити [9].

На переконання Кирила Селецького, сестри нового згромадження мають бути «в першій мірі об'єднанням простих сільських дівчат до спільного побожного життя, до безупинного контакту зі своїми посестрами в селі, нічим, крім одягу, не мають від них різнитися і мають перебувати посеред них при щоденній праці в хаті, городі і полі, без окремої тіснішої монастирської норми» [10, с. 236]. Про це пише о. Василь Навроцький, священник с. Красне, що біля Львова.

О. Теодор Богачевський згадував, що о. К. Селецький заснував Згромадження сестер-служебниць саме тому, що вважав чернецтво дуже потрібним для сільського населення: «не для яких там примх зістала до життя покликана отся конгрегація, тільки щоби зарадити нагальній потребі вашої сільської людности» [1, с. 71].

Отець Василь Кедринський у 1933 р. в часописі «*Нива*» згадує, що 1892 р. на зборах Товариства святого Павла, які відбулися в монастирі отців-василіян у Львові, отець Кирило Селецький говорив про потребу жіночого монастиря з огляду на те, щоб сестри допомагали виховувати сільських дівчат, подібно, як це є у латинських захоронках для допомоги сільським матерям [4, с. 240]. Далі, у тому ж часописі, отець Василь Кедринський пише про причини заснування о. Кирилом Згромадження сестер-служебниць: «Основник бачив працю захоронок, та відчував брак подібних у свого народу, тому оснував Служебниці та працював над їхнім розвитком і з Жужеля, як осередку, вислав їх до всіх трьох дієцезій» [4, с. 241]. Принагідно зазначимо, що в часописі «*Душпастир*» 1895 р. отець Кирило поділився радісною звісткою: «духовенство дієцезії станіславівської зрозуміло велику потребу інституції Служебниць для церкви і народу» [38, с. 288].

Душпастир щиро зізнається, що робить це не заради власної слави, бачить у всьому волю Божу, а не людські мудрування [36, с. 7]. Про це отець написав у дописі «*Образки зъ часѡвъ основаня первого дому СС. Служебниць рускиъ въ Жужелю*» у часописі «*Посланник*» від 1898 р. У цьому ж дописі отець Кирило Селецький згадує про розмову з паном, у якого просив матеріали на будівництво дому для сестер-служебниць, переконує, що з цього буде хосен для суспільства і Церкви. Не приховує К. Селецький і радості від того, що на третій рік існування сестри-служебниці розвинули дуже велику діяльність у селі [36, с. 5–7]. У дописі «*Зъ Жужеля*» у часописі «*Посланник*» від 1898 р. цілком резонно

зауважив, що діяльність сестер-служебниць добре вплине на моральний ріст народу, а сестри, працюючи в захоронці, будуть допомогою священникам [33, с. 6].

Засновуючи згромадження сестер-служебниць, отець Кирило дбав про моральну і матеріальну користь для свого народу [6, арк. 8], і про це свідчить у листі до Галицької митрополії від 17 травня 1900 р. У дописі «З-під Белза» отець Кирило Селецький чітко окреслює призначення Згромадження сестер-служебниць як «товариства, котре має за мету, під Покровом Преч. Діви Марії безнастанно трудитися на славу Божу і для добра народу християнського» [34, с. 4].

Отець Василь Кедринський звертає увагу на допис отця Кирила в часописі «*Душпастир*» 1894 р., у якому він говорить про «велике зацікавлення Сестрами Служебницями» на Гусятинщині та Бучаччині [4, с. 241]. Звісно, отець Кирило «радів успіхами їхньої праці» [4, с. 241]. Можна стверджувати, що діяльність цих сестер була успішною та дуже потрібною для суспільства.

Отець Кирило Селецький акцентує на багатьох важливих справах, які виконували сестри-служебниці, зокрема, звертає увагу на те, що вони займалися лікарською діяльністю. Для здобуття потрібних у роботі з хворими знань, сестри проходили відповідну практику у шпиталі римо-католицьких сестер-йосифіток у Львові [13, с. 286]. Також про цю практику він згадує і в листі до Галицької митрополії від 17 травня 1900 р. [8, арк. 4]. У 1897 р. отець Кирило в часописі «*Посланник*» у дописі «*З життя наших Сестер Служебниць*» говорить про тих недужих, яких лікували сестри-служебниці. Сестри завжди пам'ятали любов Христа до людини й нагадували про це ближнім [32, с. 3–4]. У час масового поширення тифу сестри-служебниці опікувалися хворими [36, с. 7], хоча це було й небезпечно для їхнього життя.

При домах Згромадження сестер-служебниць Пречистої Діви Марії створювалися перші українські захоронки, у яких працювали сестри, спеціально навчені в католицьких захоронках Львова. Першу захоронку створено 3 (15) травня 1893 р. в Жужелі, і про це написав отець Кирило Селецький у часописі «*Душпастир*» [13, с. 286]. У листі до владика Андрея Шептицького від 17 травня 1900 р. отець Кирило висловив думку, що захоронки потрібні та є рятівними для нашого народу [8, арк. 9]. У цьому ж листі отець згадує, що захоронка була і при митрополичих палатах [8, арк. 9].

При чернечих домах Згромадження сестер-служебниць Пречистої Діви Марії – захоронках – створювалися необхідні для потребуючих допомоги людей товариства. Зокрема, отець Кирило Селецький написав

у часописі «*Душпастир*» у 1895 р., що при захоронці в Жужелі засноване братство святого Івана Милостивого, члени якого зобов'язувалися допомагати вдовам, сиротам і тим, кому не вистачало на харчування внаслідок хвороби чи браку заробітку [31, с. 113].

Сестри-служебниці займалися навчанням дітей, які проживали в бідних гірських районах Гуцульщини. У часописі «*Посланник*» від 1898 р. отець Кирило Селецький подає лист настоятельки дому сестер-служебниць у Пасічній сестри Атаназії. Вона називає цю діяльність «місіонерською». Сестри три дні на тиждень ходять до дітей, які проживають у горах і лісах та яким далеко ходити до сестер. Там сестри навчають їх катехизмовій частині та щоденних молитов. Спочатку батьки боялися відпускати своїх дітей на навчання, але з часом дозволили. Ці діти – бідні та ще не вміли молитися. Свої науки сестри проводили надворі під деревами, деколи приходили також господарі та господині. Сестри туди йшли на цілий день, а інколи доводилося там і ночувати. Зі слів с. Атаназії переконаємося, що сестри дуже турботливо поставилися до навчання дітей основ християнства [33, с. 6].

У своїх дописах отець Кирило Селецький згадує, що сестри-служебниці працювали не тільки на українських теренах, але й за кордоном. Про це йдеться у дописі до «*Посланника*» від 1908 р. Отець пише, що сестри працювали у Крижовачі (Угорщина, на території, повністю заселеній українцями, а також у Канаді (Вінніпег), де проживали багато українців-емігрантів з Галичини [34, с. 4].

У цьому ж часописі отець подає для читачів лист сестри-служебниці з Канади, у якому вона розповідає про їхню діяльність у Вінніпезі. Зокрема, під проводом Згромадження діє парафіяльна школа, у якій сестри навчають 200 дітей уже третій рік. Мова навчання – українська та польська, а сестра, яка вступила до чернечої спільноти в Канаді, навчає англійською. Незважаючи на те, що школа платна (на відміну від безоплатних протестантських шкіл), батьки охоче віддають своїх дітей до цього закладу сестер-служебниць. Протягом тижня сестра працює у школі, в суботу ж вона навчає дітей шиття, а в неділю – катехизму і Святого Письма у церкві. Сестри також готують дітей до сповіді та Святого Причастя, займаються пошиттям для потреб церков в окрузі [34, с. 4].

З листів отця Кирила Селецького від 15 липня та 27 грудня 1909 р. можемо дізнатися про життя перших сестер Згромадження святого Йосифа Обручника, яке на той час ще не було офіційно визнане. Скажімо, у листі від 15 липня він пише: «На філії у Жужелі проживає в окремому домі 4 дівчат, котрі у молитві і в праці дні життя свого спроваджують» [6, арк. 96]. У листі від 27 грудня зазначено: «У Цеблові при тамтешній

дочірній церкві створилося релігійне товариство дівчат» [5, арк. 586]. Вони хотіли жити, як студити у Скнилові [6, арк. 96–97], їх є девіз: «Молися і трудися» [5, арк. 586], а життя є взірцевим [6, арк. 96].

Основним завданням діяльності цього Згромадження було провадити захоронку. Спочатку з дітьми працювала сестра Анна Кіселик, а дві кандидатки – Марія та Параскева – були найманими працівниками в господарів, щоб заробити собі кошти на проживання [40, с. 31–32]. У листі від 15 липня 1909 р. отець Кирило написав, що дівчата займаються господарською працею на полі, городі, завдяки якій себе утримують, а також працюють на громадській роботі – у молочарні [6, арк. 96]. У листі від 27 грудня 1909 р. отець Кирило написав, що сестри, окрім роботи на полі, городі та молочарні, провадили власну олійню, займалися оправою книжок, а одна з сестер навчалася шевської справи [5, арк. 586]. Дівчата зранку і ввечері молилися та співали похвальні пісні Богові [5, арк. 586].

У цьому ж листі отець Кирило Селецький пише, що є потреба такого товариства. На свою діяльність він просить благословення, оскільки багато бідних українських дівчат виїжджають на заробітки, звідки повертаються з поганою поведінкою, а тих, хто хоче вступити до Згромадження сестер-служебниць, не приймають [5, арк. 587], бо вони «не мають ні віна відповідного, ні грошей» [5, арк. 587]. Але вони «мають щиру волю працюю рук своїх хліб насушний собі здобувати, щоб не бути тягарем для спільноти людської» [5, арк. 587].

Пізніше, у 1914 р., отець Кирило Селецький знову нагадав у листі від 23 квітня до Греко-Католицького Єпископського Ординаріату, що молодь виїжджає до Пруссії, «звідки також крайньо здеморалізована додому повертається і у селі поширює крайню нечистоту і розпусту» [7, арк. 435], тому, щоб запобігти цьому, заснував з дозволу церковної влади Товариство святого Йосифа Обручника, у селі Цеблів збудував дім [7, арк. 435], де «дівчата в молитві і праці дні життя свого проводять» [7, арк. 435].

У листі від 23 квітня 1914 р. отець Кирило наводить міркування провінціала єзуїтів, ректора новіціату реформованих василіан у Добромилі отця Щепковського про важливість жіночого релігійного згромадження: «Русини тільки тоді виживуть, коли воскреснуть у них жіночі згромадження релігійні» [7, арк. 436]. У цьому ж листі отець Кирило Селецький розповідає про діяльність Товариства святого Йосифа Обручника в Цеблові, також можемо простежити його бачення богопосвячених осіб у Церкві. Зокрема, висловлює сподівання, що це Товариство «причиниться до Божої слави, до добра народові руському» [7, арк. 436].

Багато думок отця Кирила Селецького про роль чернецтва в Церкві можна прочитати в його публікаціях, листах про паломництва та подо-

рожі на Святу Землю, до європейських країн – Італії, Швейцарії, Австрії, Польщі, Угорщини та Хорватії. Отець зосереджується на житті чернецтва, їхньому побуті, манері спілкування, умовах прийняття паломників.

Протягом подорожі до Риму, перебуваючи в семінарії у Загребі, отець Кирило звернув увагу, що на кухні готують страви сестри-милосердя. Він запитав настоятеля, чому тут не працюють світські кухарки, на що той йому відповів, що сестри роблять все з любові до Ісуса, безкорисливо, а світські кухарки працюють заради грошей, а не щоб дати молоді здорову поживу [35, с. 401–402]. Тут Отець Кирило зауважив, що богопосвячені особи до своїх обов'язків ставляться дуже відповідально й безкорисно.

Спілкуючись із настоятелькою згромадження, отець Кирило дізнався, що ці сестри із Загреба, окрім роботи на кухні семінарії, опікуються всіма захоронками та всіма жіночими нижчими й вищими школами, а також в'язницями, виправними будинками, лікарнями, домами для психічно хворих тощо. Їхня діяльність розповсюджується по всій Хорватії та Боснії і Герцеговині. Отець Кирило Селецький зауважує, що можна всюди побачити наслідки їхньої праці, народ виявляє до них велику повагу [35, с. 402–403]. Далі отець сумно запитує: «Так тут. А у нас?» [35, с. 403], – маючи на увазі недостатню кількість українських згромаджень, які працювали б у подібних сферах на українських теренах. «У Дяково, – розповідає далі отець, – є сестри Згромадження Святого Хреста, котрі керують і опікуються вищим виховним закладом для дівчат, жіночою народною школою та лікарнею» [35, с. 404–405]. Також він зазначив, що сестра радо показала йому всі кімнати.

Подорожуючи до Риму, отець Кирило Селецький мав змогу відвідати салезіянські установи в Турині, про що він написав у 1898 р. у додатку «Моя гостина в Салезіянських Установах в Турині. Все, що чув і бачив» до твору «Отець Іоанн Боско, його життя і діяльність». З нього також можемо довідатися про діяльність богопосвячених осіб та погляд отця Кирила на їхню роль у Церкві.

Передусім отець Кирило звертає увагу на гарний стан церкви та споруд і розповідає, що його завели до «гарно пофарбованої і впорядкованої кімнати» [37, с. 140], з чого можна зрозуміти, що богопосвячені особи, які тут проживали, дбали про красу й чистоту як зовні, так і всередині. Також салезіяни працювали за кордоном на місійних територіях, оскільки отець Кирило згадує, що ректор Товариства салезіян поїхав «до семінарії для місій закордонних» [37, с. 140]. Отець Кирило звернув увагу на ввічливість заступника ректора, згадуючи, що там, де його приймали богопосвячені особи під час подорожі до Риму, всюди почувався, немов

свій між своїми, немов у своїй хаті [37, с. 140]. Також він переконався, що «у цих слуг Божих, що не словом, а ділами ісповідують Христа, є розум, є інтелігентність, є смиренномудрість» [37, с. 141]. У місті Фіуме отець Кирило розмовляв із монахом-капуцином, у якому побачив ввічливість, здоровий погляд на Божі та людські речі [37, с. 141].

Богосвячені особи Товариства салезіян навчали молодь різних ремесел: шиття, кравецтва, столярства, ковальства, слюсарства, пекарства, палітурної справи. У друкарні видавали шкільні книжки морального та релігійного змісту, салезіянські відомості. Працювали тут також світські люди. Ще була початкова школа для навчання ремісничої челяді [37, с. 141–142]. Отець вкотре зауважив, що «всюди лад і порядок взірцевий» [37, с. 142]. Отці-салезіяни привчали хлопців до витривалості у праці, щоб стати з часом потрібними в людському суспільстві. Молоді люди працювали чотири роки на верстатах, а після цього, за власним вибором, могли вступати до новіціату чи займатися своєю справою. Хто мав кращі здібності, міг після закінчення нижчих шкіл перейти до гімназії, якщо бажали бути священниками, а якщо ні, то до ліцею. Більшість священників Італії виховувалися у таких товариствах отця Івана Боска. Багато вихованців салезіянських закладів обіймали різні посади в державному управлінні. Вони, маючи різне становище, зберегли щиру любов до цього закладу [37, с. 142–143]. Вихованці закладів не вчиняли кримінальних злочинів. Це, на думку отця Кирила, доказ, що Товариство салезіян є дуже добре для Церкви та народу, також з його закладів щорічно виходить і вступає двадцять п'ять тисяч осіб, які згодом стають чесними громадянами своєї батьківщини [37, с. 144]. Із цього Товариства вийшли більше шести тисяч священників, які працювали у різних країнах, де будували церкви, проповідували Слово Боже, засновували школи в Африці та Америці. Утворилося також Згромадження сестер Покрови Пречистої Діви Марії, яке займалося жіночою освітою [37, с. 144].

Описуючи прийом у трапезній, отець Кирило знову зауважує, що до нього зверталися ввічливо, «немов брат до брата» [37, с. 145], не було видно жодного незадоволеного виразу обличчя, велися розумні розмови, відчувалася серед них гармонія [37, с. 145–146]. Пізніше отець також зауважив, що салезіянська братія «так радо гостила мене у своїх обителях» [37, с. 150]. Він зазначає, що це Товариство розвинулося й досягло таких результатів завдяки невтомній праці та упованню на Бога отця Боско, який любив тих дітей і молодь, хоч від них і відмовилися люди [37, с. 144–148]. Маючи можливість служити Літургію у каплиці, у якій служив отець Джованні Боско, отець зауважує чудовий її стан, чистоту обрусів та красу [37, с. 148]. З цього опису можна зрозу-

міти, що богопосвячені особи Товариства салезіян, як уже неодноразово згадувалося, дбали про красу і чистоту всіх своїх приміщень, і цим отець Кирило Селецький не перестає захоплюватися.

У вересні 1906 р. отець Кирило Селецький разом з численними паломниками з усієї України здійснив подорож до Святої Землі. Вони вирушили 5 вересня із львівського залізничного вокзалу [16, с. 3]. Про це незвичайне паломництво отець Кирило Селецький докладно розповідає у статтях у часописі «Посланник» від 1906 р. З них можна дізнатися і про погляди отця на роль богопосвячених осіб у Церкві, зокрема те, що вони працюють і в тих країнах, де панує інша – не християнська віра. Отець зауважує, що на Святій Землі діяльність монаших спільнот заснована на милосерді та любові до ближнього [15, с. 3].

Отець Кирило із захопленням згадував, що коли він прибув із паломниками до Єрусалиму, їх приязно зустріли францисканські монахи [18, с. 2]. Прибувши до Яффи, вони відправили Літургію у костелі отців-францисканців [17, с. 1]. Можна дійти висновку, що чернецтво вело важливу місійну працю серед нехристиян, опікувалося на цих територіях храмами та монастирями, у яких молилися, а християни, відповідно, мали можливість, прибувши сюди, відслужити Святу Літургію й помолитися в храмах окремо чи разом з тутешнім чернецтвом. Отець Кирило Селецький розповідає, що в церкві Гробу Господнього у Єрусалимі є престіл отців-францисканців [20, с. 2], а також каплиця, де вони збираються на щоденні молитви [22, с. 2]. Тут прочани відслужили Утреню та Літургію у східному обряді [20, с. 3].

У той час будувався храм на тому місці, де померла Пречиста Діва Марія. Цей храм після завершення будівництва мав перейти під опіку згромадження отців-бенедиктинців [23, с. 2]. На місці, де Христос дав учням молитву «Отче наш», був монастир і церква сестер-кармеліток [28, с. 3]. Монахи французького Чину святого Домініка також у Єрусалимі мали церкву святого Стефана [29, с. 2].

Тут, як і в Єрусалимських церквах, зауважує отець, всюди чистота [23, с. 2]. Про чистоту у церкві («Це чоловік»), при монастирі («Сестер Сіонських») отець пише: «Ми вступили у церкву, котра аж миготіла від чистоти, ладу і порядку» [26, с. 2]. На території Гетсиманського саду францисканці мали свої грядки, де вирощували гарні квіти [24, с. 2]. Це свідчить про те, що чернецтво дбає про красоту храмів та навколишньої території, на що отець звернув увагу, бо в інших місцях Єрусалиму, де проходили прочани, було дуже засмічено [25, с. 3].

Під час перебування в Єрусалимі паломники поселялися у готелях при монастирях. Отець Кирило проживав, як сам зауважує, у велично-

му монастирі францисканського чину. Для паломників були приготовлені затишні та світлі кімнати [18, с. 3], після Святих Літургій їх пригощали монахи Чину святого Франциска [21, с. 2]. Отців-францисканців Кирило Селецький характеризує так: «На загал можна було зауважити, що у цих ОО. Дух Божий живе, – лагідні, покірні, послужні, – словом все, що чесне, святе і праведне зібралось в них і проявляється назовні благородними ділами» [27, с. 4].

Із цих спогадів дізнаємося, що отець розумів важливу роль потреби богопосвячених осіб у спілкуванні з вірними. Вони є відкритими до спілкування із людьми, допомагають їм духовно, опікуючись ними.

Висновки. Дослідивши погляди отця Кирила Селецького на роль чернецтва у Церкві, зауважимо, що, на думку душпастиря, чернецтво відіграє значну роль у повсякденному житті суспільства. Дивлячись на спосіб життя згромаджень, маємо приклад праведного життя в чеснотах чистоти, послуху та убожества, в любові до ближнього, добрих ділах, вчинках милосердя, розмові. Богопосвячені особи дають поради, моляться, постять, здійснюють інші умертвлення тіла за живих та померлих. У представників монашого чину можна навчитися роздумування, внутрішньої молитви і способів молитви, як умертвлювати душу, тіло й самоволу, відрікатися від самолюбства. Окремо варто відзначити великий внесок чернецтва у піднятті духовного та освітнього рівня суспільства. Про це виразно засвідчують богоугодні діла духовних дітей о. Кирила Селецького.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богачевський Т. Хто є основником Згромадження СС. Службниць? *Нива*. Львів, 1933. Ч. 2. С. 69–71.
2. Боршовська О. Духовна спадщина отця Єремії Ломницького, ЧСВВ. Львів : Видавництво Українського Католицького Університету, 2007. 140 с.
3. Великий А. Нарис історії згромадження СС. Службниць П. Н. Д. М. Рим : Видавництво Сестер Службниць, 1968. 767 с.
4. Кедринський В. Хто є основником Згромадження СС. Службниць Пр. Д. М. *Нива*. Львів, 1933. Ч. 6–7. С. 21–25.
5. Лист о. К. Селецького до владика К. Чеховича з грудня 1909 р. (рукопис). *APP ABGK* (Archiwum Państwowe w Przemyślu, Archiwum Biskupstwa Greckokatolickiego). Спр. 5133. Арк. 586–588.
6. Лист о. К. Селецького до Всесвітлішого греко-католицького Ординаріату з 3 квітня 1907 р. (рукопис). *ЦДІАЛ України* (Центр. держ. іст. архів України, м. Львів). Ф. 408. Оп. 1. Спр. 501.
7. Лист о. К. Селецького до перемиського ординаріату в справі товариства св. Йосифа з 1914 р. (рукопис). *APP ABGK* (Archiwum Państwowe w Przemyślu, Archiwum Biskupstwa Greckokatolickiego). Спр. 5140. Арк. 435–439.

8. Лист священника Селецького Кирила, свідоцтво про заснування та діяльність Згромадження Сестер Служебниць Пречистої Діви Марії в с. Жужель (рукопис). ЦДІАЛ України (Центр. держ. іст. архів України, м. Львів). Ф. 201. Оп. 5. Спр. 77.
9. Марко С. Отець Кирило Селецький – засновник перших активних чернечих згромаджень в УГКЦ. *Наукові записки Українського Католицького Університету. Серія «Богослов'я»*. Львів : УКУ, 2018. Ч. XI. Вип. 5. С. 107–126. URL: nz-theology.ucu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/marko_107-126.pdf.
10. Навроцький В. Хто є основником Згромадження СС. Служебниць Пр. Д. М. Нива. Львів, 1933. Ч. 6–7. С. 231–237.
11. Нагачевська З. Українське дошкілля в освітньому просторі східної Галичини (кінець XIX ст. – 1939 р.). Івано-Франківськ : НАІР, 2015. 254 с.
12. Сапеляк А. Отець-прелат Кирило Селецький засновник монаших згромаджень. Львів : Галицька видавнича спілка, 2004. 116 с.
13. Селецький К. Витяг з хроніки Сестер Служебниць. *Душпастьєрь*. Львів, 1893. С. 286.
14. Селецький К. Записки з паломництва до св. Землѣ, вѣдбутого вѣ мѣсяци вересню 1906 р. *Посланникъ*. Перемишль, 1906. Ч. 4. С. 3.
15. Селецький К. Записки з паломництва до св. Землѣ, вѣдбутого вѣ мѣсяци вересню 1906 р. *Посланникъ*. Перемишль, 1906. Ч. 8. С. 2–3.
16. Селецький К. Записки з паломництва до св. Землѣ, вѣдбутого вѣ мѣсяци вересню 1906 р. *Посланникъ*. Перемишль, 1906. Ч. 19. С. 3–4.
17. Селецький К. Записки з паломництва до св. Землѣ, вѣдбутого вѣ мѣсяци вересню 1906 р. *Посланникъ*. Перемишль, 1906. Ч. 20. С. 1–2.
18. Селецький К. Записки з паломництва до св. Землѣ, вѣдбутого вѣ мѣсяци вересню 1906 р. *Посланникъ*. Перемишль, 1906. Ч. 21. С. 2.
19. Селецький К. Записки з паломництва до св. Землѣ, вѣдбутого вѣ мѣсяци вересню 1906 р. *Посланникъ*. Перемишль, 1906. Ч. 22. С. 2–3.
20. Селецький К. Записки з паломництва до св. Землѣ, вѣдбутого вѣ мѣсяци вересню 1906 р. *Посланникъ*. Перемишль, 1906. Ч. 23 і 24. С. 2–4.
21. Селецький К. Записки з паломництва до св. Землѣ, вѣдбутого вѣ мѣсяци вересню 1906 р. *Посланникъ*. Перемишль, 1907. Ч. 1. С. 2–3.
22. Селецький К. Записки з паломництва до св. Землѣ, вѣдбутого вѣ мѣсяци вересню 1906 р. *Посланникъ*. Перемишль, 1907. Ч. 2. С. 2.
23. Селецький К. Записки з паломництва до св. Землѣ, вѣдбутого вѣ мѣсяци вересню 1906 р. *Посланникъ*. Перемишль, 1907. Ч. 4. С. 1–2.
24. Селецький К. Записки з паломництва до св. Землѣ, вѣдбутого вѣ мѣсяци вересню 1906 р. *Посланникъ*. Перемишль, 1907. Ч. 6. С. 2–3.
25. Селецький К. Записки з паломництва до св. Землѣ, вѣдбутого вѣ мѣсяци вересню 1906 р. *Посланникъ*. Перемишль, 1907. Ч. 7. С. 2–3.
26. Селецький К. Записки з паломництва до св. Землѣ, вѣдбутого вѣ мѣсяци вересню 1906 р. *Посланникъ*. Перемишль, 1907. Ч. 8. С. 2–3.
27. Селецький К. Записки з паломництва до св. Землѣ, вѣдбутого вѣ мѣсяци вересню 1906 р. *Посланникъ*. Перемишль, 1907. Ч. 9. С. 3–4.
28. Селецький К. Записки з паломництва до св. Землѣ, вѣдбутого вѣ мѣсяци вересню 1906 р. *Посланникъ*. Перемишль, 1907. Ч. 10. С. 2–3.
29. Селецький К. Записки з паломництва до св. Землѣ, вѣдбутого вѣ мѣсяци вересню 1906 р. *Посланникъ*. Перемишль, 1907. Ч. 12. С. 2–3.

30. Селецький К. Записки зъ паломництва до св. Землѣ, вѣдбутого въ мѣсяци вересню 1906 р. *Посланникъ*. Перемишль, 1907. Ч. 22.
31. Селецький К. Захоронка въ Жужели. – Братство св. Іоана Милостивого. *Душпастьорь*. Львів, 1895. С. 113.
32. Селецький К. Зъ житя нашихъ Сестрѣ Служебницѣ. *Посланникъ*. Перемишль, 1897. Ч. 21. С. 1–4.
33. Селецький К. Зъ Жужеля. *Посланникъ*. Перемишль, 1898. Ч. 18. С. 6.
34. Селецький К. Зъ-пѣдъ Белза. *Посланникъ*. Перемишль, 1908. Ч. 6. С. 4.
35. Селецький К. Листъ о. Кирила Сілецкого. Римъ 12 9 1897. *Душпастьорь*. Львів, 1897. С. 401–405.
36. Селецький К. Образки зъ часѣвъ основаня первого дому СС. Служебницѣ рускихъ въ Жужелю. *Посланникъ*. Перемишль, 1898. Ч. 16. С. 5–7.
37. Селецький К. Отець Іоаннь Боско, его житє и дѣла. Перемишль : Печатня Н. Джульиньского, 1900.
38. Селецький К. 1. Подяка. *Душпастьорь*. Львів, 1895. Ч. 10. С. 287–288.
39. Субтельний О. Україна: історія / пер. з англ. Ю. Шевчук. 3-тє вид. Київ : Либідь, 1993. 720 с.
40. Marko N. Charyzmat i życie zgromadzenia ss. Św. Józefa ONMP. Wrocław, 2011. 287 s.

REFERENCES

1. **Bohachevskiy, T.** (1933). Khto ye osnovnykom Zghromadzhennia SS. Sluzhebnyts? [Who is the founder of the Congregation of the Sisters Servants]. *Nyva – Cornfield*, 2, 69–71. Lviv [in Ukrainian].
2. **Borshovska, O.** (2007). *Dukhovna spadshchyna ottsia Yeremii Lomnytskoho, ChSVV [Spiritual heritage of Father Yereimiya Lomnytsky, OSBM]*. Lviv: Ukrainian Catholic University Publishing House [in Ukrainian].
3. **Velykiy, A., OSBM.** (1968). *Narys istorii Zghromadzhennia Sester Sluzhebnyts Presviatoi Neporochnoi Divy Marii [An essay on the history of the Congregation of the Sisters Servants of the Blessed Virgin Mary]*. Rym: Sisters Servants Publishing House [in Ukrainian].
4. **Kedrynskiy, V.** (1933). Khto ye osnovnykom Zghromadzhennia SS. Sluzhebnyts Pr. D. M. [Who is the founder of the Congregation of the Sisters Servants of Blessed Virgin Mary?]. *Nyva – Cornfield*, 6–7, 21–25. Lviv [in Ukrainian].
5. Lyst o. K. Seletskoho do vладыky K. Chekhovycha z hrudnia 1909 r. (rukopys) [Letter from K. Seletsky to Bishop K. Chekhovych from December 1909 (manuscript)]. (1909, December), *Archiwum Państwowe w Przemyślu, Archiwum Biskupstwa Greckokatolickiego – State Archives in Przemyśl, Archives of the Greek Catholic Bishopric*, spr. 5133, ark. 586–588 [in Ukrainian].
6. Lyst o. K. Seletskoho do Vsesvitlishoho hreko-katolytskoho Ordynariatu z 3 kvitnia 1907 r. (rukopys) [Letter from K. Seletsky to the All-Holy Greek Catholic Ordinariate from April 3, 1907 (manuscript)]. (1907, April 3). *Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Lviv – Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv*, f. 408, op. 1, spr. 501 [in Ukrainian].
7. Lyst o. K. Seletskoho do peremyskoho ordynariatu v spravi tovarystva sv. Yosyfa z 1914 r. (rukopys) [Letter from K. Seletsky to the Peremyshl Ordinariate in the Society of St. Joseph from 1914 (manuscript)]. (n.d.). *Archiwum Państwowe w Przemyślu, Archiwum Biskupstwa Greckokatolickiego – State Archives in Przemyśl, Archives of the Greek Catholic Bishopric*, spr. 5140, ark. 435–439 [in Ukrainian].
8. Lyst sviashchenyka Seletskoho Kyryła, svidotstvo pro zasnuvannia ta diialnist Zghromadzhennia Sester Sluzhebnyts Prechystoi Divy Marii v s. Zhuzhel (rukopys) [Letter

of the priest Kyrylo Seletsky, certificate of foundation and activity of the Congregation of the Sisters of the Servants of the Blessed Virgin Mary in the village of Zhuzhel (manuscript)]. (n.d.). *Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Lviv – Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv*, f. 201, op. 5. spr. 77 [in Ukrainian].

9. **Marko, S.** (2018). Otets Kyrylo Seletskyi – zasnovnyk pershykh aktyvnykh chernechykh zghromadzhenn UHKTs [Father Kyrylo Seletsky is the founder of the first active monastic congregations of the Ukrainian Greek Catholic Church]. *Naukovi Zapysky Ukrainskoho Katolytskoho Universytetu. Serii «Bohoslovia» – Scientific Notes of the Ukrainian Catholic University. Theology Series*, 11 (5), 107–126. Lviv. Retrieved from nz-theology.ucu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/01/marko_107-126.pdf [in Ukrainian].

10. **Navrotskyi, V.** (1933). Khto ye osnovnykom Zhromadzhennia SS. Sluzhebnyts Pr. D. M.? [Who is the founder of the Congregation of the Sisters Servants of Blessed Virgin Mary?]. *Nyva – Cornfield*, 6–7, 231–237. Lviv [in Ukrainian].

11. **Nahachevska, Z.** (2015). *Ukrainske doshkillia v osvitiomomu prostori Skhidnoi Halychyny (kinets XIX st. – 1939 r.) [Ukrainian preschool in the educational space of Eastern Galicia (late 19th century – 1939)]*. Ivano-Frankivsk: NAIR [in Ukrainian].

12. **Sapeliak, A.** (2004). *Otets-prelat Kyrylo Seletskyi zasnovnyk monashykh zghromadzhenn [Prelate Father Kyrylo Seletsky is the founder of monastic congregations]*. Lviv: Galician Publishing Union [in Ukrainian].

13. **Seletskyi, K.** (1893). Vytiah z khroniky Sester Sluzhebnyts [Excerpt from the Chronicle of the Sisters Servants]. *Dushpastyr – Pastor* (p. 286). Lviv [in Ukrainian].

14. **Seletskyi, K.** (1906). Zapysky z palomnytstva do sv. Zemli, vidbutoho v misiatsy veresniu 1906 r. [Notes on the pilgrimage to St. Land, happened in September 1906]. *Poslannyyk – Envoy*, 4, 3. Peremyshl [in Ukrainian].

15. **Seletskyi, K.** (1906). Zapysky z palomnytstva do sv. Zemli, vidbutoho v misiatsy veresniu 1906 r. [Notes on the pilgrimage to St. Land, happened in September 1906]. *Poslannyyk – Envoy*, 8, 2–3. Peremyshl [in Ukrainian].

16. **Seletskyi, K.** (1906). Zapysky z palomnytstva do sv. Zemli, vidbutoho v misiatsy veresniu 1906 r. [Notes on the pilgrimage to St. Land, happened in September 1906]. *Poslannyyk – Envoy*, 19, 3–4. Peremyshl [in Ukrainian].

17. **Seletskyi, K.** (1906). Zapysky z palomnytstva do sv. Zemli, vidbutoho v misiatsy veresniu 1906 r. [Notes on the pilgrimage to St. Land, happened in September 1906]. *Poslannyyk – Envoy*, 20, 1–2. Peremyshl [in Ukrainian].

18. **Seletskyi, K.** (1906). Zapysky z palomnytstva do sv. Zemli, vidbutoho v misiatsy veresniu 1906 r. [Notes on the pilgrimage to St. Land, happened in September 1906]. *Poslannyyk – Envoy*, 21, 2. Peremyshl [in Ukrainian].

19. **Seletskyi, K.** (1906). Zapysky z palomnytstva do sv. Zemli, vidbutoho v misiatsy veresniu 1906 r. [Notes on the pilgrimage to St. Land, happened in September 1906]. *Poslannyyk – Envoy*, 22, 2–3. Peremyshl [in Ukrainian].

20. **Seletskyi, K.** (1906). Zapysky z palomnytstva do sv. Zemli, vidbutoho v misiatsy veresniu 1906 r. [Notes on the pilgrimage to St. Land, happened in September 1906]. *Poslannyyk – Envoy*, 23–24, 2–4. Peremyshl [in Ukrainian].

21. **Seletskyi, K.** (1907). Zapysky z palomnytstva do sv. Zemli, vidbutoho v misiatsy veresniu 1906 r. [Notes on the pilgrimage to St. Land, happened in September 1906]. *Poslannyyk – Envoy*, 1, 2–3. Peremyshl [in Ukrainian].

22. **Seletskyi, K.** (1907). Zapysky z palomnytstva do sv. Zemli, vidbutoho v misiatsy veresniu 1906 r. [Notes on the pilgrimage to St. Land, happened in September 1906]. *Poslannyyk – Envoy*, 2, 2. Peremyshl [in Ukrainian].

23. **Seletskyi, K.** (1907). Zapysky z palomnytstva do sv. Zemli, vidbutoho v misiatsy veresniu 1906 r. [Notes on the pilgrimage to St. Land, happened in September 1906]. *Poslannyyk – Envoy*, 4, 1–2. Peremyshl [in Ukrainian].

24. **Seletskyi, K.** (1907). Zapysky z palomnytstva do sv. Zemli, vidbutoho v misiatsy veresniu 1906 r. [Notes on the pilgrimage to St. Land, happened in September 1906]. *Poslannyyk – Envoy*, 6, 2–3. Peremyshl [in Ukrainian].

25. **Seletskyi, K.** (1907). Zapysky z palomnytstva do sv. Zemli, vidbutoho v misiatsy veresniu 1906 r. [Notes on the pilgrimage to St. Land, happened in September 1906]. *Poslannyyk – Envoy*, 7, 2–3. Peremyshl [in Ukrainian].

26. **Seletskyi, K.** (1907). Zapysky z palomnytstva do sv. Zemli, vidbutoho v misiatsy veresniu 1906 r. [Notes on the pilgrimage to St. Land, happened in September 1906]. *Poslannyyk – Envoy*, 8, 2–3. Peremyshl [in Ukrainian].

27. **Seletskyi, K.** (1907). Zapysky z palomnytstva do sv. Zemli, vidbutoho v misiatsy veresniu 1906 r. [Notes on the pilgrimage to St. Land, happened in September 1906]. *Poslannyyk – Envoy*, 9, 3–4. Peremyshl [in Ukrainian].

28. **Seletskyi, K.** (1907). Zapysky z palomnytstva do sv. Zemli, vidbutoho v misiatsy veresniu 1906 r. [Notes on the pilgrimage to St. Land, happened in September 1906]. *Poslannyyk – Envoy*, 10, 2–3. Peremyshl [in Ukrainian].

29. **Seletskyi, K.** (1907). Zapysky z palomnytstva do sv. Zemli, vidbutoho v misiatsy veresniu 1906 r. [Notes on the pilgrimage to St. Land, happened in September 1906]. *Poslannyyk – Envoy*, 12, 2–3. Peremyshl [in Ukrainian].

30. **Seletskyi, K.** (1907). Zapysky z palomnytstva do sv. Zemli, vidbutoho v misiatsy veresniu 1906 r. [Notes on the pilgrimage to St. Land, happened in September 1906]. *Poslannyyk – Envoy*, 22. Peremyshl [in Ukrainian].

31. **Seletskyi, K.** (1895). Zakhoronka v Zhuzheli. – Bratstvo sv. Ioana Mylostyvoho [Kindergartens in Zhuzhel. – Brotherhood of St. Ioann the Merciful]. *Dushpastyr – Pastor* (p. 113). Lviv [in Ukrainian].

32. **Seletskyi, K.** (1897). Z zhytia nashykh Sestr Sluzhebnyts [From the life of our Sisters Servants]. *Poslannyyk – Envoy*, 21, 1–4. Peremyshl [in Ukrainian].

33. **Seletskyi, K.** (1898). Z Zhuzheli [From Zhuzhel]. *Poslannyyk – Envoy*, 18, 6. Peremyshl [in Ukrainian].

34. **Seletskyi, K.** (1908). Z-pid Belza [From under Belz]. *Poslannyyk – Envoy*, 6, 4. Peremyshl [in Ukrainian].

35. **Seletskyi, K.** (1897). Lyst o Kyryla Siletskoho. Rym 12 9 1897 [Letter from Kyrylo Siletsky. Rome, September 12, 1897]. *Dushpastyr – Pastor*, (pp. 401–405). Lviv [in Ukrainian].

36. **Seletskyi, K.** (1898). Obrazky z chasiv osnovania pervoho domu SS. Sluzhebnyts ruskykh v Zhuzheli [Samples from the founding of the first house of the Russian Sisters Servants in Zhuzhel]. *Poslannyyk – Envoy*, 16, 5–7. Peremyshl [in Ukrainian].

37. **Seletskyi, K.** (1900). *Otets Ioann Bosko, yeho zhytie y dila* [Father Ioann Bosco, his life and work]. Peremyshl: N. Dzhulynsky's Printing House [in Ukrainian].

38. **Seletskyi, K.** (1895). 1. Podiaka [1. Gratitude]. *Dushpastyr – Pastor*, 10, 287–288. Lviv [in Ukrainian].

39. **Subtelnyi, O.** (1993). *Ukraina: istoriia* [Ukraine: History] (3rd ed.). (Yu. Shevchuk, Trans.). Kyiv: Lybid [in Ukrainian].

40. **Marko, N.** (2011). *Charyzmat i zhytie zgromadzenie Sióstr Św. Józefa Oblubieńca Niepokalanej Panny Maryi* [Charism and life of the Congregation of the Sisters of St. Joseph, Spouse of the Immaculate Virgin Mary]. Wrocław [in Polish].

«БАГАТО ЧАСУ ПОСВЯЧУВАВ НА ПЛЕКАННЯ ТОЇ ЩЕ ТОДІ НІЖНОЇ РОСЛИНКИ...»: о. КИРИЛО СЕЛЕЦЬКИЙ – ЗАСНОВНИК І ОПІКУН ЗГРОМАДЖЕННЯ СЕСТЕР-СЛУЖЕБНИЦЬ

Наталія КОЛБ,
канд., іст. н., ст. н. співробітник
Інституту українознавства
ім. І. Крип'якевича НАН України;
ст. н. співробітник Інституту
релігієзнавства філії Львівського
музею історії релігії
(Львів, Україна)

Nataliya KOLB,
PhD, Senior Research Fellow,
I. Krypiakevych Institute of Ukrainian
Studies, National Academy of
Sciences of Ukraine;
Senior Research Fellow, Institute of
Religion Studies, branch of the L'viv
Museum of the History of Religion
(L'viv, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0003-4449-1991>
nata_kolb@ukr.net

У статті описано обставини заснування Згромадження сс.-служебниць Пречистої Діви Марії Непорочно Зачатої, перші роки його діяльності та означено роль о. Кирила Селецького у цих процесах. Так, висвітлено основні статутні засади Згромадження, вимоги до його кандидаток, структуру адміністративного управління й підпорядкування в рамках Греко-католицької церкви в краї. Вказано, що покликанням сс.-служебниць було християнсько-суспільне служіння в громадах у трьох напрямках: заснування й провадження дитячих садків (захоронок); догляд за недужими; допомога в сільсько-господарських роботах і в догляді за церквою. Зазначено, що кожен напрям діяльності ґрунтувався на ретельному і відповідальному під-

ході до виконання завдань та міцних християнських засадах. Проілюстровано, що захоронки сс.-служебниць стали важливими й ефективними закладами дошкільної освіти галицьких українців, де діти отримували найелементарнішу освіту, привчалися до побожності, охайності, працелюбності, організованості, ввічливості. Ці садки стали альтернативою до численних польських римо-католицьких закладів такого типу й мали важливе національно-патріотичне значення. Показано непересічну роль сс.-служебниць у наданні медичної допомоги в громадах, поєднаній з духовною розрадою, а особливо значення їх медичної послуги під час вибуху епідемій. Окреслено засади господарської діяльності сс.-служебниць та її диверсифікацію. Зазначено, що служіння Згромадження отримало значну підтримку українських кіл, що відобразилося на

швидкому зростанні кількості домів сс.-служебниць та його матеріальній підтримці суспільством. Спеціально підкреслено роль о. К. Селецького в розбудові осередків Згромадження та налагодженні матеріальних засад його існування. З'ясовано причини конфлікту між о. К. Селецьким і о. ЧСВВ Є. Ломницьким з приводу духовного управління Згромадженням та виникнення питання особи засновника сс.-служебниць.

Ключові слова: Згромадження сс.-служебниць, Греко-католицька церква, Галичина, о. Кирило Селецький, о. Є. Ломницький, християнсько-суспільне служіння, конфлікт.

**«DEDICATED A LOT OF TIME TO NURSING THAT GENTLY PLANT...»:
fr. KYRYLO SELETS'KYI – FOUNDER AND GUARDIAN
OF THE ASSEMBLY OF SISTER SERVANTS**

The article describes the circumstances of the founding of the Congregation ss. Servants of the Blessed Virgin Mary Immaculately Conceived, the first years of its activity and the role of Fr. Kyrylo Selets'kyi in these processes. Thus, the basic statutory principles of the Congregation, the requirements for its candidates, the structure of administrative management and subordination within the Greek Catholic Church in the region are highlighted. It is stated that the vocation of ss. Servants had Christian-community service in the communities in three areas: the establishment and operation of kindergartens, care for the sick, and assistance in agricultural work and in the care of the church. It is noted that each area of activity was based on a careful and responsible approach to the tasks and strong Christian principles. It is illustrated that the burials of ss. Servants became important and effective institutions of preschool education of Galician Ukrainians, where children received the most basic education, learned piety, neatness, diligence, organization, politeness. These kindergartens became an alternative to numerous Polish Roman Catholic institutions of this type and had important national and patriotic significance. The extraordinary role of ss. Servants in the provision of medical care in communities, combined with spiritual consolation, and especially the importance of their medical service during the outbreak of epidemics. The principles of economic activity of the SS. Servants and its diversification are outlined. It is noted, that the ministry of the Congregation received significant support from Ukrainian circles, which was reflected in the rapid growth in the number of houses of SS. Servants and its material support by society. The role of Fr. K. Selets'kyi in the development of the centers of the Congregation and the establishment of the material foundations of its existence. The causes of the conflict between Fr. K. Selets'kyi and Fr. OSBM E. Lomnyts'kyi on the spiritual management of the Congregation and the question of the identity of the founder of the SS. Servants.

Keywords: Congregation SS. Servants, Greek Catholic Church, Galicia, Fr. K. Selets'kyi, Fr. E. Lomnyts'kyi, Christian social service, conflict.

Постановка проблеми. Свято Успення Пресвятої Богородиці 28 серпня 1892 р. позначилося особливою подією у житті Греко-католицької церкви й українського народу в Галичині. В цей день заходами пароха с. Жужель Белзького деканату (Сокальського повіту) отця-прелата Кирила Селецького увійшло в життя перше українське чернече згромадження під назвою Служебниць Пречистої Диви Марії Непорочно Зачатої. Його заснування стало результатом прагнення духовенства відповідати на виклики часу, поглиблювати соціальне служіння Церкви, втіленням глибокого розуміння священничого покликання і національної свідомості кліру, його відповідальності за долю народу. Водночас це історія повної самопосвяти, жертвовності й покори життя парафіяльного священника, який горів ідеалом служіння Богові та своєму народові й за допомогою непохитної віри в Боже Провидіння зумів доконати справ, втілення яких з людської точки зору видавалося неможливим.

Метою цього дослідження є проаналізувати обставини заснування й перші роки діяльності Згромадження сс.-служебниць та роль у цих процесах о. К. Селецького. У цьому контексті в центрі уваги опинилася ціла низка питань, як то: характеристика проблем суспільного і церковно-релігійного життя галицьких українців, які стали поштовхом для заснування Згромадження; аналіз статутних засад згромадження, його завдань і напрямів діяльності; формування матеріальних підстав існування інституції; сприйняття служебниць українськими духовенством і світськими колами; динаміка поширення осередків згромадження у краї; конфлікт між о. К. Селецьким і оо.-василіянами з приводу права на духовне управління згромадженням; погляд на питання.

Аналіз досліджень. Джерельною базою для цієї статті стали насамперед публікації українських галицьких священничих часописів кінця XIX – початку XX ст. («Душпастир», «Прапор», «Нива», «Львівсько-Архієпархіальні Відомості», «Богословський вісник»), які на своїх шпальтах зафіксували моменти становлення сприйняття його українськими й польськими колами в краї. Цінним джерелом для дослідження теми, безперечно, є «Хроніка історії Згромадження сестер Служебниць Пресвятої Непорочної Диви Марії», а також матеріали фонду 201 (Львівська митрополіча греко-католицька консисторія, м. Львів) Центрального державного історичного архіву України у м. Львів. В останньому, зокрема, зберігається розлогий лист-пояснення о. К. Селецького до Львівського митрополічого ординаріату про обставини конфлікту між ним і Чином оо.-василіян щодо опіки сс.-служебницями. Згодом історія Згромадження і роль о. К. Селецького у його заснуванні й розвитку неодноразово опинялася в полі дослідницьких зацікавлень. Прикметно,

що ініціаторами таких студій стали насамперед священники-науковці УГКЦ: о. д-р Теодор Вергун [3], протоархимандрит ЧСВВ о. Атанасій Великий [2], єпископ-емерит, СДБ о. Андрій Сапеляк [32]. У 2018 р. за редакцією сс.-служебниць у 2018 р. вийшла праця «Виховання серця – шлях о. Єремії Ломницького, ЧСВВ: питання і відповіді» [4], де значну увагу присвячено заснуванню й діяльності Згромадження. Також у роботі використано низку джерел і праць, які допомагають створити повнішу картину тих подій та відтворити їх історичне тло.

Виклад основного матеріалу. Обставини створення Згромадження та його статутні засади. Згадуючи про заснування Згромадження сс.-служебниць, о. Кирило Селецький виводив його початки від духовної місії, яка відбулася в Жужелі у травні 1891 р. На прохання душпастиря її організувало священиче Товариство св. Ап. Павла [15, с. 55–62]¹. П'ять днів поспіль у селі відбувалися богослужіння, щодня по чотири проповіді й катехизація для дітей. Сотні вірних сповідалися і причащалися. Для участі в місії до Жужеля прибули також процесії зі сусідніх сіл.

У житті восьми жужельських дівчат ця місія стала особливо непересічною подією. Під її впливом вони остаточно утвердилися в намірі стати на шлях богосвяченого життя [6, с. 5–7]. Тим часом вступити до сс.-василіянок – єдиного на той час жіночого монашого чину греко-католицького обряду в Галичині – їм перешкождала відсутність необхідної освіти та обов'язок внесення чималого посагу. Це спонукало о. К. Селецького разом із керівником місії василіянином о. Єремією Ломницьким замислитися над пошуком альтернативного шляху. Вивчивши статуту жіночих монаших згромаджень латинського обряду, які діяли в краї, о. Селецький прийшов до висновку, що найвідповіднішим з-поміж них є статут Згромадження Сестер Служебниць Найсвятішої Діви Марії Непорочно Зачатої (Sióstr Służebniczek Najświętszej Maryi Panny Niepokalanie Poczętej). Відтак священник здійснив його переклад і адаптував до потреб свого народу. Один із душпастирів-очевидців тих подій згадував, що о. Кирило горів справою заснування Згромадження і не зраджувався труднощами та сумнівами щодо успішності проєкту, який багато священників вважали неможливим до втілення. «Щоби мав пів реверенди продати, то свого діла мушу доконати» – заявляв він [1, с. 71].

¹ Релігійно-духовне Товариство св. ап. Павла було засноване у Львові 1891 р. з ініціативи представників греко-католицького духовенства. Його завданням було надавати допомогу священникам у їх душпастирському вдосконаленні та праці над релігійно-моральним вихованням народу. Одним із головних засобів для втілення цієї мети стала організація Товариством духовних місій для народу та реколекцій для священників, інтелігенції й різних верств українського міського населення. Духовна місія в с. Жужіль стала першим заходом цього типу в історії Товариства.

Навесні 1892 р. статут отримав схвалення митрополичого ординаріату [19, арк. 10]. Згідно з його положеннями, щоб стати служебницею, дівчина спершу мала пройти два роки новіціату під наглядом настоятельки. Вступати до новіціату могли претендентки віком від 14 до 40 років із задовільним станом здоров'я, вмінням читати, писати, знанням катехизму та біблійної історії, з навиками польових і хатніх робіт. Протягом цих двох років майбутні служебниці здобували необхідні знання й навички. Після успішного проходження новіціату дівчата складали тимчасові обітниці чистоти, послуху й бідності, яких мали дотримуватися протягом трьох років. Відтак вони могли або поновити обітниці на наступний трирічний термін, або ж повернутися до світського життя. Одяг служебниць був полотняний темно-синього кольору, на голові – темна намітка, на поясі чотки й хрестик на грудях.

Служіння черниці звершували в спеціальних домах, створених для них у селах краю. Для заснування дому вистачало трьох сестер, одна з яких за призначенням головної настоятельки ставала настоятелькою дому. Такі осередки створювалися з дозволу відповідного єпископа, який, згідно зі Статутом, був природним опікуном Згромадження і щороку мав отримувати від головної настоятельки звіти про діяльність осередків на території своєї єпархії. У межах парафії опікуном дому ставав місцевий парох. У питаннях внутрішнього життя Згромадження служебниці підпорядкувались головній настоятельці. Сестри обирали її з-посеред себе шляхом таємного голосування терміном на п'ять років і цей вибір затверджував митрополит.

У виконанні своїх обов'язків – праця в дитячому садочку, догляд за недужими та польові роботи – служебниці щодня чергувалися. Щороку вони складали звіт про стан своєї діяльності головній настоятельці Згромадження. Діяльність домів остання контролювала також за допомогою щорічних візитацій, ознайомлюючись зі станом їхніх рахунків, обліком доходів від милостинь і пожертв, від заробітку й домашнього промислу, кількістю дітей в садочку, недужих, яким було надано допомогу та робочих днів, проведених на польових роботах. Для опіки й контролю за внутрішнім життям Згромадження митрополит також призначав окремого священника-духовного комісара [27].

Осередки Згромадження. Перший дім сс.-служебниць закономірно постав у с. Жужель. Отець К. Селецький самовіддано поринув у справу його облаштування. Ділянку він придбав у бездітної вдови римо-католички, матеріал на будівництво надали сусіди-поміщики, а селяни безкоштовно вивезли його на місце будівництва та допомогли звести будинок. 28 серпня 1892 р. відбулося урочисте посвячення дому,

де влаштували новіціят. Як згадував сам о. К. Селецький, приміщення цього першого дому було досить скромним. Воно мало дві спальні, які одночасно слугували їдальнею і робітнею. Гостьова кімната була одночасно молитовнею. Також у домі була кухня і комора. Один засік у стодолі переобладнали на захоронку для дітей [35, с. 251.]

У листопаді 1892 р. настоятелька Згромадження Михайлина Гордашевська склала монаші обітниця, а в новіціят було прийнято дев'ять новачок [38]. Для проведення духовних вправ до кандидаток раз на тиждень приїжджали василіяни з Кристинополя (сучасний Червоноград). Водночас о. К. Селецький щодня приходив до сс.-служебниць, навчав новачок катехизму, каліграфії, читання, дбав про налагодження життя й побуту молодого Згромадження. Згодом о. Т. Вергун², який на той час був парафіянином жужельської церкви, згадував: «Отець Селецький дуже тішився своїм ділом і цілими днями перебував на городі сестер. Садив щепи, слідкував, щоб було гарно, щоб стежки були очищені. В середині городу казав поставити статую Божої Матері – Покровительки сестер. Там були лавочки і там о. Кирило молився, або обдумував план чи учив сестер. Як хто приходив на приходство за якою справою до о.-пароха, то сестри зазвичай відповідали: Ідіть до монастиря. Отець в монастирі. Там багато часу посвячував на плекання тої ще тоді ніжної рослини, згромадження Сестер Служебниць» [3, с. 162]. Практика показала, що заснування Згромадження стало відповіддю на назрілі духовно-релігійні запити українського суспільства Галичини. Для багатьох дівчат з простих незаможних родин це стало можливістю реалізувати прагнення до богопосвяченого життя. Прохання про прийняття до Згромадження надходили до о. К. Селецького з різних куточків краю і були такими численними, що вже незабаром новіціят в Жужелі не міг помістити всіх охочих [19, арк. 4].

Усвідомлення свого поважного віку та непевність, чи його наступник в парафії захоче брати на себе тягар опіки над чернечим Згромадженням, спонукали о. К. Селецького вже наприкінці 1892 р. розпочати заходи для перенесення новіціяту до Кристинополя, ближче до монастиря оо.-василіан [7, с. 138]. З цією метою у 1893 р. душпастир викупив приміщення корчми в Ключові під Кристинополем [17, с. 286]³. Новий новіціятський дім мав бути значно просторішим, ніж попередній, міс-

² Ідеться про Теодора Вергуна, оскільки у часописі Богословія. Рим, 1988. – Ч. 52. – С. 131–196. помилково подане ім'я Петро Вергун.

³ Отець К. Селецький згодом згадував: «...був я тоді душею і тілом відданий ділу СС. Служебниць, ділився з ними останнім кусником хліба, їздив, просив, жебрав, закликав до складок – в чім були мені помічні також і оо. Василіяни – і не спічнув доти, доки не закупив і уладив дім для новіціяту в Кристинополі...» [36, с. 385].

тячи кухню, їдальню, відпочинкову і гостьову кімнати, робітню, чотири спальні, окрему кімнату для настоятельки й досить простору каплицю, де би можна було проводити духовні вправи, а за потреби – відправляти богослужіння [35, с. 251]. На довершення проєкту о. К. Селецький отримав солідну грошову підтримку від протоігумена ЧСВВ о. Климентія Сарницького. Улітку 1894 р. новіціят почав діяти, а його духовним керівником став ієромонах ЧСВВ Є. Ломницький [33, с. 367]. Тоді ж Перемисьльська єпископська консисторія надала дозвіл відправляти богослужіння у домашній каплиці при домі сс.-служебниць [25, с. 378].

Християнсько-суспільне спрямування служіння Згромадження сприяло тому, що воно отримувало все ширшу підтримку серед духовних і світських кіл Галичини. Так, один із парафіяльних священників, оголошуючи про намір заснувати в своїй парафії дім сс.-служебниць, писав: «Їх тут в місті конечно! Діти виростають без опіки і в фізичнім і моральнім і релігійнім вигляді [...]. А щожь сказати з огляду на обряд? [...] Парохію руску застав я уже над пропастію. Цілі родини, цілі села покинули обряд руский» [36, с. 70; 45, с. 139–140; 46, с. 234–235]. У 1895 р. о. К. Селецький констатував, що найактивнішими в підтримці сс.-служебниць (як у питанні фінансової допомоги, так і в створенні нових домів Згромадження) виявилися священники Станіславівської єпархії [41, с. 287–288]. Загалом у 1895 р. Згромадження об'єднувало 16 сестер, які служили у чотирьох домах. У новіціяті на той час виховувалися 40 дівчат. У 1896 р. було вже шість осередків і 54 сестри та новички у них, а в 1898 р. – 13 осередків, які налічували понад 80 членів. Станом на 1898 р. доми сс.-служебниць діяли у Жужелі (опікун о. К. Селецький), Кристинополі (опікуни – оо.-василіяни) Самолусках (оо. В. Козоровський і М. Теодорович), Тернополі (о. В. Громницький), Циганах (о. Глібовицький), Монастириськах (о. Підляшецький) Уневі, Крилосі, Перегинську, Львові (при монастирі сс.-василіянок), Глинянах, Пасічній та Жовкві [30, с. 182]. Кілька років по тому, роздумуючи про обставини заснування Згромадження сс.-служебниць, один з його активних пропагаторів, парох с. Трибухівці (Тернопільщина) о. Микола Теодорович писав: «Хто ж не знає, що Господь до розширення свого царства тут на землі не уживає сильних світу цього [...] Таке саме діло лучилося і тут в наших часах в руськім народі. Бідний, старенький чоловік, без маєтку і значення, на лихім приході – розпочинає діло, до котрого переведення, після світських понять треба многих десятків тисяч, – заводить новий монаший чин на Русі, Сестри Служебниці Пречистої Діви, – і чудо діється: заводить їх не зважаючи на перепони, – діло розвивається, не минає 4 роки, як уже в різних сторонах краю мов вітром несений во-

гонь запалює серця добродіїв і вони покликають для ширення царства Божого тут на землі тих дівиць, щоб трудилися при жатві Христовій» [44, с. 360–361].

У травні 1896 р. митрополичий ординаріат надав о. К. Селецькому титул прокуратора служебниць у всіх трьох єпархіях митрополії із обов'язком дбати про їх організацію, потреби, представляти інтереси Згромадження у всіх справах як з приватними особами, так і перед політичною і судовою владою, та звітувати митрополичому ординаріатові [7, с. 142].

Сфери діяльності служебниць. Згідно зі Статутом, завданням Згромадження було створення по селах дитячих дошкільних закладів (захоронок), догляд за недужими та вбогими, спільна праця із селянами, заохочення людей до читання побожної літератури та участі в богослужіннях.

Захоронки. При кожному домі сс.-служебниць обов'язковим було заснування захоронки. Створення таких закладів належало до важливих проблем українського галицького суспільства. Свідченням цього була велика кількість нещасних випадків з дітьми через брак достатнього догляду. Водночас в умовах постійного наростання українсько-польського конфлікту проблема виховання набувала все потужнішого національно-патріотичного значення [24, с. 51; 42; 23, с. 23–50]. Відсутність українських садочків змушувала батьків віддавати дітей до закладів під керівництвом польських черниць, яких у Східній Галичині було чимало. Виховний процес у них відбувався у польському національному дусі. Ситуацію яскраво ілюструють рядки листа пароха с. Буцнів (Тернопільщина) о. Ісидора Глинського: «В Буцневі в школі грали школярі на 1-ий і 2-ий день руського Різдва “żłobek” там круль – казали Собеский”, клякає перед жлобком скидає корону, а за те дістає від Христа białego orła. Помагали katoliczki Siostry Służebniczki. Всі у селі в Буцневі Поляки. Де тії Русини поділись?» [18, арк. 81]. Про таку ж ситуацію на сторінках часопису «Прапор» повідомляли мешканки Перемишля. Вони зазначали, що в місті вже багато років існує захоронка під опікою сестер-феліціянок, які розповсюджують свій вплив і на українських дітей, прищеплюючи їм «упередження, щоб не сказати ненависть до свого обряду і свого народу. [...] Що ж їх там навчають? Про світлість Польщі, про Кракуся і Ванду, про королів-п'ястів. Так до сьомого року життя підготовлені [...] ідуть руські діти до народної школи. Тут починає їх учити руський катехит, починається і горе. Дитина руська, вучена польського духа з маленькості літ, сфанатизована і звихнена в “Ochronie” не хоче підкорятися катехитові, в очі насміхається з руської молитви, зі всього що руське[...]» [21, с. 297–298].

Перший дитячий садочок під опікою греко-католицьких сс.-служебниць почав діяти у травні 1893 р. при домі в Жужелі. До садочків приймали дітей віком трьох – шести років. День проходив у чергуванні гри та навчання. Діти вчилися читати, писати, рахувати, звикали до охайності та ввічливості. В теплі пори року відводився час для роботи на присадибній ділянці. Неодмінним аспектом щоденного виховання дітей була релігія, що мала пронизувати як ігрові, так і навчальні моменти, сприяти вихованню особистості на християнських засадах. Кожен день у садочку починався й закінчувався молитвою. Водночас виховний процес включав українську патріотичну складову, формуючи в дітей національну свідомість і любов до свого народу [23, с. 57–58]. Така діяльність сс.-служебниць ставала ефективною протидією заходам польських кіл у формуванні краю як польського національного простору. Не дивно, що невдовзі з цього табору почулися звинувачення, що українські служебниці проводять у дитсадках політичну агітацію та прищеплюють дітям почуття ненависті до поляків [47, с. 307–308].

Іншою сферою діяльності сс.-служебниць був *догляд за недужими*. Для здобуття медичних знань черниці проходили спеціальну практику. Так, навесні 1893 р. дві сестри практикувалися в шпиталі сестер-йо-зифінок у Львові. Також і в 1898 р. кілька служебниць пройшли медичну практику у Львові, після чого мали обійняти керівництво одним із повітових шпиталів.

Догляд за хворими міг відбуватися на прохання родини недужого або з власної ініціативи сестер, коли людина була самотньою. При цьому вони мали поєднувати медичну допомогу з духовною розрадою відповідно до віку і стану хворого, відвертати від ворожіння, забобонів. Особливо наголошувалося на необхідності духовної опіки над людиною, що перебувала при смерті. До обов'язку сс.-служебниць належали й перші приготування після смерті недужого.

Надзвичайно позитивно зарекомендували себе сс.-служебниці, доглядаючи за хворими під час епідемії плямистого тифу 1894 р. Так, у селах Самолусківці та Боратин під Сокалем сестри відважно надавали опіку недужим, від яких під впливом страху відвернулися навіть найрідніші, супроводжуючи медичну допомогу молитовною підтримкою та розрадою. Водночас їм інколи доводилося виконувати й хатні обов'язки в домі хворого: варити їсти, прати, прибирати. Траплялися випадки, коли, доглядаючи інфекційних хворих, сестри заражалися. Така жертвна постава сс.-служебниць викликала щире захоплення й повагу серед селян, отримувала визнання у середовищі державних службовців. Сучасники зазначали, що завдяки діяльності сс.-служеб-

ниць вдалося запобігти поширенню серед населення паніки, зберегти в громадах лад і порядок. «Вість о тім, – писав о. К. Селецький, – стала мені за обильну нагороду моїх трудів, понесених в справі Служебниць» [25, с. 378]. Такою ж жертвовною була постава служебниць під час епідемії холери в 1895 р. [48, с. 25–26].

Ще одним напрямом діяльності сс.-служебниць Статут називав *господарську працю та роботу при церкві*. На роботу сс.-служебниці приходили на заклик господаря. Наголошувалося, що працювати вони мали дбайливо та ретельно, даючи селянам приклад сумлінності й побожності. Також сестри шили, на замовлення священників ремонтували старі фелони та виготовляли нові, постачали квіти церквам і церковним братствам. У 1898 р. планувалося вислати кілька представниць чину до Відня «на науку всяких робіт волочкових», щоб потім вони могли навчати цього сільських дівчат.

З часом для сс.-служебниць знаходилися нові сфери служіння. У 1895 р. Згромадження обійняло управління «Домом убогих фундації кн. Острозького» в Тернополі [7, с. 140]. Планувалося також запросити сс.-служебниць до домашнього управління в Інституті для дівчат, заснуванням якого займалося «Товариство руских женщин» у Станіславові [46, с. 308–310]. Обговорювалася можливість передати Згромадженню управління кухнею Львівської, Станіславівської та Перемишльської духовних семінарій (у 1899 р. у Львівській семінарії цей задум був втілений).

Матеріальна база діяльності Згромадження. Від початку фінансовим джерелом існування Згромадження сс.-служебниць стали пожертви. Отець К. Селецький дбав про їх численність, шукав жертводавців. Так, він регулярно поширював інформацію про діяльність Згромадження у пресі, оприлюднював прізвища доброчинців. Аналіз цих повідомлень показує, що велику групу жертводавців склали парохі, представники греко-католицької ієрархії й монахи ЧСВВ. За інформацією «Львівських архієпархіальних відомостей», протягом 1892–1898-х рр. Львівської архієпархії пожертвовано на сс.-служебниць 722.17 зол. рин. [10, с. 342]. Для збору коштів священники використовували різноманітні нагоди: духовні місії, храмові празники, загальні збори Товариства св. ап. Павла; встановлювали по церквах спеціальні скриньки [40, с. 70]. До матеріальної підтримки Згромадження священників закликала духовна влада [8, с. 122–123; 29, с. 157; 43, с. 125–126].

Водночас значну фінансову допомогу Згромадження отримувало від українських селян і міщан. Так, мешканці Жужеля влаштували в Белзі театральну виставу, прибутки з якої передали місцевому садочку

[26]. Отець К. Селецький згадував, як одного разу в надвечір'я Різдва багато жінок прийшли до дому сс.-служебниць, і кожна принесла якісь продукти: масло, сир, яйця, горох, пшеницю, пшоно, сало. Львів'яни зібрали для сестер різноманітне кухонне начиння [34 с. 370]. Значно стриманішою у виявах щедрості щодо сс.-служебниць була світська галицька інтелігенція. Водночас серед жертводавців знаходилося чимало представників римо-католицького обряду та навіть євреї. Так, дбаючи про потреби Згромадження, о. К. Селецький звертався по допомогу до сусідських дідичів та у відповідь отримував допомогу коштами на одяг, харчування, інші потреби сс.-служебниць, деревом на зведення дому.

Поза тим духовенство усвідомлювало, що питання матеріального забезпечення сс.-служебниць має отримати чітке юридичне оформлення із вказівкою, хто відповідальний за утримання Згромадження і на кого його майно має бути зареєстроване. У 1894 р. це питання стало предметом обговорення священників-учасників зборів Товариства св. Ап. Павла. Серед пропозицій було передати опіку домами сс.-служебниць братствам Найсвятішої Євхаристії, церквам, капітулам, Товариству св. Ап. Павла. Митрополит Сильвестр Сембратович запропонував зареєструвати майно служебниць на сс.-василіянок, створивши під їх опікою та наглядом ординаріатів і капітул окремих фонд Згромадження. Правління Товариства св. Ап. Павла разом з ординаріатами та «першими піонерами дому Служебниць» мали створити комітет для вирішення цього питання [11, с. 494–496].

У 1896 р. за посередництвом часопису «Душпастир» о. К. Селецький інформував, що 27 сестер новіціятського дому в Кристинополі були цілком забезпечені всім необхідним для життя і виховання. Статтями доходу сс.-служебниць були прибутки від ручних робіт (шиття, ремонт старих і пошиття нових фелонів, надання церквам і церковним братствам квітів) і дохід з ґрунту. Також на той час у Згромадження вже існував основний фонд, який складали: 1) дім і город в Кристинополі вартістю 3 000 зол. рин.; 2) 10 моргів орного поля з луками, закуплених із фондів Служб Божих, відправлених священниками всіх трьох єпархій; 3) 12 моргів поля в Сільці Белзькому в активі новіціяту в Кристинополі; 4) 16 моргів землі в Самолусках; 5) дві облігації страхового товариства «Дністер» по 100 зр., пожертвовані о. М. Гуллою, деканом і парохом Борщева і о. Ступницьким, парохом в Кудринцях [39, с. 110]. У 1894 р. Згромадження вперше отримало субвенцію з крайового бюджету. Як член Галицького сейму, про збільшення субвенції на утримання новіціяту в Кристинополі клопотався Перемишльський єпископ Костянтин Чехович [31].

Повідомлення про зміни в керівництві й діяльності сс.-служебниць. У березні 1897 р. у «Львівсько-архієпархіальних відомостях» з'явилося повідомлення, що Львівський митрополичий ординаріат передав духовне управління Згромадженням сс.-служебниць чоловічому Чиніві св. Василя Великого [9, с. 58]. Однак для ширшого (в тому числі священницького) загалу ці зміни в управлінні Згромадження пройшли непоміченими. Звернути на них увагу клір спонукала публікація в священничому часописі «Прапор», яка з'явилася аж рік по тому – у квітні 1898 р. У статті зазначалося, що о. К. Селецького поза його волею усунуто від керівництва сс.-служебницями та запроваджено кардинальні зміни в статутних засадах Згромадження, коли із орієнтованого на широке служіння в суспільстві («жити життям руським, руському народові на честь і пожиток») воно перетворювалося на закрите чернече Згромадження, зосереджене на праці суто у власних володіннях та цілком позбавлене підзвітності білому духовенству, заходами якого було засноване й утримуване для звершення духовного і суспільного служіння. Прикметно, що автор допису уникнув прямих звинувачень на адресу оо.-василіан. Коментуючи цю інформацію, редакція «Прапора» зазначила, що не знає обставин навколо Згромадження, однак констатувала, що в середовищі духовенства симпатії до нього суттєво зменшилися⁴ і услід за своїм кореспондентом просила компетентних осіб про автентичну інформацію, «щоб ширяче ся проти неї упередження не стало ся невилічима через промовчане жалів які в сій справі підносить клир» [49, с. 117–121]. Без сумніву, духовенство очікувало отримати пояснення щодо ситуації від о. К. Селецького, однак їх не було. Натомість з'явився допис у «Душпастирі», автор якого закликав священників не витягати назовні «речі зовсім приватної натури, що абсолютно не кваліфікуються до публічної дискусії» та запевняв, що «Сс. Служебниці є, ростуть, розвиваються на хвалу Бога на услуги Церкви і руского народа і се повинно вистарчити. Оо. Василіяне, основателі [виділення авт., – Н. К.] сеї божої інституції, завідують нею під доглядом митрополити, і не жалують сил і труду аби довести і сей новий дуже важний чинник в нашім життю церковно-народнім до повного розквіту» [30, с. 182–183]. Така інформація розставила в історії сс.-служебниць нові акценти, вивісивши в поле прицільної уваги і публічного дискурсу питання особи засновника Згромадження, яке раніше не піднімалося.

⁴ Так, в середовищі кліру з'явилися погрози припинити надавати сс.-служебницям матеріальну підтримку [4, с. 117]. Також свідченням зниження довіри до Згромадження «Прапор» називав стійку тенденцію до зменшення пожертв священників на його користь. Зокрема, у Львівській архієпархії вони спадали від 1895 р., а у 1897–1898 рр. взагалі зійшли до мінімуму. Якщо у 1893 р. це було 378.66 зол. рин., то у 1897 р. – 5.20, а у 1898 р. – 7.70 зол. рин. [10, с. 342].

Пояснення щодо ситуації навколо Згромадження сс.-служебниць від о. К. Селецького з'явилися аж у 1902 р. на сторінках часопису «Богословський вісник». Описуючи історію заснування й початків діяльності Згромадження, священник прагнув донести, що саме він є засновником цієї інституції, позаяк виплекав її від зародження ідеї, пошуку зразків статутних засад до впровадження в життя й забезпечення його функціонування. Душпастир зазначав, що планував перехід управління інституцією до оо.-василіан, але не мав сумніву, що це відбудеться тільки після його смерті. Тим часом з відкриттям у 1895 р. новіціяту сс.-служебниць в Кристинополі на нього посипалися звинувачення, що він зареєстрував весь придбаний маєток Згромадження на себе, хоча документи купівлі-продажу чітко фіксували, що це неправда. У результаті митрополит Сильвестр Сембратович ухвалив передати управління сс.-служебницями оо.-василіанам. У лютому 1898 р. архієрей наказав о. К. Селецькому негайно здійснити необхідні зміни у документації на майно, прибравши скрізь своє ім'я та зазначивши натомість все як власність жіночого монастиря сс.-василіянок в Словіті в імені сс.-служебниць, а все приналежне Згромадженню рухоме й нерухоме майно разом з рахунками передати ординаріатському комісарові о. Є. Ломницькому чи його заступникові ієромонахові ЧСВВ о. Юліяну Дацію. «От таку то заплату получив я за мої труди около діла, котрим хотів прислужитись Церкві і народові мому. Ніхто не розслідував справи; всі повірили на слова і – видали засуд!... Слава Богу за все» – підсумував о. К. Селецький [7, с. 134–143].

Реакція від о. Є. Ломницького не забарилася. Уже в наступному числі «Богословського вісника» він опублікував розлогу відповідь, де зазначив, що о. К. Селецький «здається [...] через забуття пропустив [...] багато речей, а багато знову фактів подав зовсім помилково». Ієромонах наголосив, що ідея заснування Згромадження сс.-служебниць вийшла з василіянського середовища і о. К. Селецький за домовленістю мав тільки «дати фірму тому ділу». Причиною такого кроку о. Є. Ломницький називав загальну недовіру суспільства до реформованого оо. езуїтами Василіянського чину, що заздалегідь заповідало провал будь-яких його ініціатив⁵. Наголошувалося, що за домовленістю після освячення новіціятського дому в Кристинополі провід у ньому та інших осередках Згромадження мав перейти до оо.-василіан, а о. К. Селецький мав залишатися тільки опікуном матеріальних засад функціонування інституції. Проте душпастир почав самочинно втручатися у справи ду-

⁵ Про настрої, які панували в українському суспільстві стосовно ЧСВВ наприкінці XIX ст. докладніше див. [16].

ховного управління Згромадженням, змінивши настоятельок у трьох подільських домах. У цій ситуації, щоб станом роздвоєного управління не наражати інституцію на занепад, василіяни вирішили цілковито відступити від впливу на Згромадження, а о. К. Селецький обійняв всю повноту влади, ставши його прокуратором. Отець Є. Ломницький підкреслив, що рішення передати повне управління сс.-служебницями василіянам було ініціативою кардинала митрополита Сембратовича. У дописі також зазначалося, що для василіян прикрою несподіванкою став факт запису о. К. Селецьким дому сс.-служебниць в Жужелі на своє ім'я. «От самого початку по нинішній день ніколи ми не заперечували о. Селецькому великої заслуги, яку він положив і яка ся йому справедливо належить перед Богом і людьми, – підсумовував о. Є. Ломницький. – [...] Богу благодареніє і слава за його ласку і благословеніє в тім ділі, а честь тому, котрий даючи своє ім'я, труд і немалу поміч, поставив собі дійсно: "monumentum aere perennius"» [20, с. 292].

У відповідь на шпальтах вже наступного числа «Богословського вісника» о. К. Селецький зазначив, що не має наміру далі розвивати теми. Принциповим для своєї священничої честі він уважав тільки спростувати закиди у привласненні майна сс.-служебниць. Відтак душпастир подав у «Богословському віснику» точний зміст нотаріально засвідченого акту купівлі-продажу ділянки в Жужелі [12, с. 382–385].

Поза тим історія зі Згромадженням сс.-служебниць стала надзвичайно болісним ударом для о. К. Селецького. Не виносячи цього на широкий загал, священник прагнув спростувати поширену о. Є. Ломницьким інформацію перед духовною владою. Ще раніше, навесні 1900 р., о. Кирило написав до Львівського митрополичого ординаріату розлогого листа, де виклав історію заснування й розвитку сс.-служебниць, свою роботу в ньому та заходи оо.-василіан щодо його усунення від управління Згромадженням. Душпастир категорично відкинув твердження о. Є. Ломницького, що його позиція як засновника Згромадження мала фіктивний характер, тільки роль «фірми». Він зазначав: «Така фірмарка в річах гандльових не дуже моральна, до речей Божих ніяк приложити не дасться. Се по prostu погане обманьство. [...] Знав-ем, що ділаю и котрими дорогами мені ступати треба, щоби привести до життя інституцію, котра мала причинити ся до морального і матеріального здвигнення мого народу [...]» [19, арк. 9]. Отець К. Селецький зазначав, що історія з сс.-служебницями стала свідченням сумного стану церковних відносин в краї й «характеру реформованих Василіян» [19, арк. 1], які демонстрували сприйняття світського духовенства як меншшовартісного. «Стало на тім, щоби радше інституція упала, як щоби за-

гальний заряд був в руках мирського священника», – зазначав він [19, арк. 5 зв.]. Дії о. Є. Ломницького о. К. Селецький прямо називав злочином і прагненням задовольнити свої амбіції. Також душпастир закинув василіянам налаштування сс.-служебниць проти білого духовенства, внаслідок чого настоятельки домів зверталися до митрополита з проханням призначити їх настоятелем монаха і відмовлялися сповідатися у світських священників [6]. Врешті під впливом доносів василіян митрополит Сембратович усунув о. Селецького від управління Згромадженням. Поза тим священник вирішив не оприлюднювати цих подій, щоб не зашкодити сс.-служебницям. У своєму листі о. К. Селецький також зазначав, що запровадження нових правил життя інституції нівелювало первісний задум, задля якого вона була створена. Так, запровадження обов'язку внесення новачками посагу (300 зол. рин. або 2–3 морги поля) стало перешкодою для багатьох дівчат із покликанням присвятитися богопосвяченому життю. Натомість новіціят наповнили випадкові особи («багато калік фізичних і духовних» [19, арк. 8 зв.]). Цей припис також став причиною настороженого ставлення до сс.-служебниць з боку селянських громад, які боялися втрати ґрунтів. Негативною тенденцією о. К. Селецький називав занедбання первісних пріоритетів у діяльності Згромадження, насамперед працю в захоронках і переорієнтування на роботу задля отримання прибутку⁶. Поза тим священник наголошував, що він не має наміру дати негативну характеристику цілому Чинowi василіян, а тільки тим, з якими зіткнувся у справі сс.-служебниць [19, арк. 9 зв.].

Р.С. 1933 р. у василіянському часописі «Місіонер» з'явилася стаття, де зазначалося, що засновником Згромадження сс.-служебниць був о. Є. Ломницький. Ця публікація спровокувала появу цілої серії статей в священничому часописі «Нива», які ставили за мету з'ясувати, хто ж був засновником Згромадження. Слово забрали очевидці тих подій, які на підставі спогадів та аналізу матеріалів тогочасних джерел доводили, що засновником сс.-служебниць, безумовно, був парох с. Жужель о.-прелат Кирило Селецький [3, с. 153–156]. Фіксацію цього факту в суспільній свідомості українського народу дописувач «Ниви» о. В. Кедринський назвав даниною пам'яті о. К. Селецького та історичній правді [13, с. 21–25; 14, с. 237–243; 1, с. 69–71] і закликав чітко розрізняти факт заснування і початків Згромадження від його подальшої діяльності [14, с. 238]. Через 10 років, у 1943 р., до цього питання знову змушений був повернутися Перемиський єпископ Йосафат Коциловський, наполегливо спростовуючи неправдиву інформацію єпархіального шематизму, де засновни-

⁶ Візії о. Є. Ломницького щодо діяльності сс. Служебниць див.: [4, с. 50–61].

ком Згромадження сс.-служебниць знову називали о. Є. Ломницького. «Ця неправда є великою кривдою пам'яті о. Кирила Селецького [...]» – наголошував владику [28, с. 13]. Своєю чергою, роздумуючи над відповіддю про особу засновника Згромадження сс.-служебниць, очевидець і активний учасник тих подій о. В. Навроцький висловив переконання, що його народження стало наслідком спільних зусиль оо. К. Селецького та Є. Ломницького: «Зродила його потреба і почування народної душі, її нічим земним на життєвому шляху невтишна туга, злет думки від землі до найвисшого Ідеалу. Висловом сих почувань, виразником і двигуном справи став чернець Ч.С.В.В., а виконанням були жертвенність і труди ідеального світського священика» [22, с. 237].

Висновки. Палке прагнення парафіянок с. Жужель присвятити життя служінню Богові в монашому стані стало для їхнього пароха Кирила Селецького поштовхом до пошуку шляхів для реалізації їх покликання. Відтак у співпраці з монахами-василіянами, а насамперед о. Єремією Ломницьким, він заснував перше в Галичині греко-католицьке жіноче монаше Згромадження служебниць Пречистої Діви Марії Непорочно Зачатої. Створення такого Згромадження стало відповіддю як на запити Греко-католицької церкви, так і українського суспільства. Адже воно відкривало можливість богопосвяченого життя дівчатам зі звичайних незаможних родин та було спрямоване на служіння в громадах. Діяльність сс.-служебниць у прописаних Статутом напрямках – праця в дошкільних закладах, догляд за недужими та допомога в господарських роботах – відразу почала давати відчутний духовно-релігійний і національно-патріотичний ефект. Тож Згромадження швидко отримало визнання й підтримку. До кінця 1890-х рр. у краї постала низка домів сс.-служебниць. Українські духовні і світські кола охоче складали на їх користь пожертви. Проте на зламі ХІХ–ХХ ст. ситуація відчутно змінилася. Причину різкого зменшення підтримки сс.-служебниць сучасники пов'язували з усуненням від керівництва Згромадженням о. К. Селецького. Управління інституцією перейшло до василіян. Тривогу викликали також поголоски про зміну характеру служіння Згромадження. Пояснення ситуації, висловлені на шпальтах часопису «Богословський вісник» як о. К. Селецьким, так і о. Є. Ломницьким, засвідчили існування між душпастирями взаємних непорозумінь і образ. У них не було спільного бачення, хто з них є засновником сс.-служебниць, якими були повноваження сторін в управлінні Згромадженням. Крім того, о. Є. Ломницький висловлював претензії щодо привласнення о. К. Селецьким майна сс.-служебниць. Виважений і стриманий в публічній дискусії, о. К. Селецький, розлого виклав суть конфлікту в

листі до Львівського митрополичого ординаріату. Усунення від управління сс.-служебницями й звинувачення, висловлені при цьому залишилися болючою раною в житті священника. Поза тим питання особи засновника Згромадження сс.-служебниць в суспільній думці так і не знайшло однозначної відповіді і згодом неодноразово ставало предметом для обговорення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богачевський Т. Хто є основником Згромадження Сестер Служебниць? *Нива*. 1933. Ч. 2. С. 69–71.
2. Великий А.Г. Нарис історії Згромадження СС. Служебниць П. Н. Д. М. Рим : Видавництво Служебниць, 1968. 768 с.
3. Вергун Т., о., д-р. О. Кирило Селецький. *Богословія*. 1988. Ч. 52. С. 131–196.
4. Виховання серця: шлях о. Єремії Ломницького, ЧСВВ: питання і відповіді. Львів : Місіонер, 2018. 88 с.
5. Въ справѣ «Приюта» бѣдныхъ дѣтей. *Прапоръ*. 1898. Ч. 4. С. 114–117.
6. Дикун О., с., СНДМ. Хроніка історії Згромадження Сестер Служебниць Пресвятої Непорочної Діви Марії. Т. I. 784 с.
7. До історії основаня новиціату СС. Служебниць в Жужелю и перенесеня тогожь до Кристинополя. *Богословскій вѣстникъ*. 1902. Вып. II. С. 134–143.
8. Дотеперѣшні жертвы на дѣмъ Служебниць Пр. Д. въ Жужелю и препорученя дальшихъ жертвъ на тую цѣль. *Львѣвско-Архіепархіальнй Вѣдомости*. 1892. Ч. XI. С. 122–123.
9. Духовне управленє Служебниць преч. Дѣвы переданє Чиновы мужескому св. Василия В. *Львѣвско-Архіепархіальнй Вѣдомости*. 1897. Ч. IV. С. 58.
10. Жертовнѣсть клиру. *Прапоръ*. 1898. Ч. 11. С. 338–344.
11. Загальні збори Товариства св. Ап. Павла. *Душпастырь*. 1894. Ч. 19 і 20. С. 494–500.
12. Изъ церковного житя. *Богословскій вѣстникъ*. 1902. Вып. IV. С. 382–385.
13. Кедринський В., о. Хто є основником Згромадження Сестер Служебниць? *Нива*. 1933. Ч. 1. С. 21–25.
14. Кедринський В., о. Хто є основником Згромадження СС. Служебниць Пр. Д. М? *Нива*. 1933. Ч. 6–7. С. 237–243.
15. Колб Н. «З Богом за Церкву і вітчизну»: греко-католицьке парафіяльне духовенство в Галичині у 90-х роках XIX століття. Жовква : Місіонер, 2015. 372 с.
16. Колб Н. «Хочемо мужів для Церкви, а не для продовження політичних експериментів з Церквою»: призначення галицького греко-католицького митрополита і станіславівського єпископа в 1898–1899 роках. *Історичні та культурологічні студії*. Львів, 2014–2015. Вип. 6–7. С. 198–216.
17. [К. С.]. Дописи. *Душпастырь*. 1893. Ч. 12. С. 286–287.
18. Листи Ісидора Глинського до Олександра Барвінського. 1891–1914. *Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України*. Ф. 11. Спр. 264. Арк. 81.
19. Лист священника Селецького Кирила, свідоцтво про заснування та діяльність Згромадження Сестер Служебниць Пречистої Діви Марії в с. Жужель. 1892–1900. *ЦДІАЛ України* (Центр. держ. іст. архів України, м. Львів). Ф. 201. Оп. 5. Спр. 77.

⁷ У збірнику подаємо Т. Вергун, з огляду на те, що у «Богословії» помилково приписано авторство П. Вергунові.

20. Ломницький І, о., ЧСВВ. Допись. *Богословській вѣстникъ*. 1902. Вып. 3. С. 285–292.
21. Мала, а переважна просьба. *Прапоръ*. 1897. Число 9 и 10. С. 297–301.
22. Навроцький В, о. Хто є основником Згромадження СС. Службениць Пр. Д. М? *Нива*. 1933. Ч. 6–7. С. 231–237.
23. Нагачевська З.І. Українське дошкілля в освітньому просторі Східної Галичини (кінець XIX ст. – 1939 р.). Івано-Франківськ : НАІР, 2015. 254 с.
24. Нагірна М. Охоронки. *Наша Доля. Збірник праць ріжних авторів*. Львів, 1895. Кн. 2.
25. [Н.]. Дрѣбнѣи вѣсти зъ житя и науки. *Душпастырь*. 1894. Ч. 14 і 15. С. 377–379.
26. Новинки. *Дѣло*. 1896. Ч. 81. С. 3.
27. Правила Службениць Пречистої Дѣвы Маріи Непорочно Зачатої. *Душпастырь*. 1896. Ч. 8. С. 196–203; Ч. 9. С. 220–226; Ч. 10. С. 244–253; Ч. 11. С. 273–283.
28. Преосв. єпископ Йосафат до всеч. духовенства з нагоди двадцятьп'ятьліття смерти Бл[аженої]. п[ам'яті]. о. пралата Кирилла Селецького. *Селецький К. Вибрані твори : у 2-х т. Дрогобич : Коло, 2018. Т. 1. С. 7–14.*
29. Препоручає ся обговорене на соборчикахъ деканальнихъ справи вспомаганя институції Службениць П. Дѣвы. *Львѣвско-Архієпархіальнѣи Вѣдомости*. 1892. Ч. XIII. С. 157.
30. Рускі СС. Службениць. *Душпастырь*. 1898. Ч. 7 і 8. С. 182–183.
31. *Руслан*. 1899. Ч. 54. С. 2.
32. Сапеляк А., єп. Отець-прелат Кирило Селецький засновник монарших згромаджень. Львів : Галицька видавнича спілка, 2004. 116 с.
33. Селецький К., о. Виказь жертвъ на дѣмъ СС. Службениць Пр. Д. М. въ Самолускѣвцяхъ. *Душпастырь*. 1895. Ч. 12 і 13. С. 367.
34. Селецький К., о. До исторіи заснованя новіціату службениць Преч. Дѣвы Маріи въ Жужелю. *Душпастырь*. 1892. Ч. 16. С. 367–370.
35. Селецький К., о. Дописи. Зъ Жужеля. *Душпастырь*. 1894. Ч. 10. С. 251–253.
36. Селецький К., о. Допись. *Душпастырь*. 1894. Ч. 3. С. 69–70.
37. Селецький К., о. Изъ церковного житя. *Богословській вѣстникъ*. 1902. Вип. IV. С. 382–385.
38. Селецький К., о. Исторія заснуваня Новіціату Сестеръ Службениць Преч. Дѣви Маріи въ Жужелю. *Илюстрованный календаръ «Посланника» на рѣкъ звичайный 1895*. 1895. Рѣчныкъ III.
39. Селецький К., о. На дѣмъ новіціяцкій СС. Службениць въ Кристынополи принесли жертвы въ П. пѣврючю 1896. *Душпастырь*. 1897. Ч. 5. С. 110–113.
40. Селецький К., о. Новіціятъ въ Жужелю и дома-захоронки Службениць Пр. Д. М. въ краю. *Душпастырь*. 1894. Ч. 3. С. 69–70.
41. Селецький К., о. Подяка. *Душпастырь*. 1895. Ч. 10. С. 287–288.
42. Селянський Л. Нова напасть на нашу кишеню або Чи треба нам охоронок? Розвідка суспільно-педагогічна. *Наша Доля. Збірник праць ріжних авторів*. Львів, 1896. Кн. 3.
43. Справозданє о Службеницяхъ пресв. Дѣвы, и конечнѣость постоянного вспыраня тої институції. *Львѣвско-Архієпархіальнѣи Вѣдомости*. 1896. Ч. IX. С. 125–126.
44. Теодорович Н., о. Зъ Гусятиньского. *Душпастырь*. 1894. Ч. 14 і 15. С. 381.
45. Теодорович Н., о. Зъ Гусятиньщины. *Душпастырь*. 1894. Ч. 6. С. 139–140.
46. Теодорович Н., о. Одозва. *Душпастырь*. 1894. Ч. 9. С. 234–235.
47. Теодорович Н., о. Справы домашнѣи. *Душпастырь*. 1895. Ч. 11. С. 307–312.
48. Теодорович Н., о. СС. Службениць Пр. Д. М. въ Самолускѣвцяхъ. *Душпастырь*. 1895. Ч. 1. С. 25–27.
49. Principiis obsta. *Прапоръ*. 1898. Ч. 4. С. 117–121.

REFERENCES

1. **Bohachevskiy, T.** (1933). Khto ye osnovnykom Zhromadzhennia Sester Sluzhebnyts? [Who is a founder of the Congregation of the Sisters Servants?]. *Nyva – Cornfield*, 2, 69–71 [in Ukrainian].
2. **Velykyi, A.H.** (1968). *Narys istorii Zhromadzhennia SS. Sluzhebnyts P.N.D.M.* [An essay on the History of the Congregation of the Sisters Servants of the Blessed Virgin Mary]. Rome: Sisters Servants Publishing House [in Ukrainian].
3. **Verhun, T., Fr., dr.** (1988). O. Kyrylo Seletskiy [Fr. Kyrylo Seletsky]. *Bohosloviia – Theology*, 52, 131–196 [in Ukrainian].
4. *Vykhovannia sertsia: shliakh o. Yemii Lomnytskoho, ChSVV: pytannia i vidpovidi* [Heart education: the path of Fr. Jeremiah Lomnytsky, OSBM: questions and answers]. (2018). Lviv: Misioner [in Ukrainian].
5. V spavi «Pryiuta» bidnykh ditei [In the case of the “Shelter” of poor children]. (1898). *Prapor – A Flag*, 4, 114–117 [in Ukrainian].
6. **Dykun, O., s., SBVM.** (n.d.). *Khronika istorii Zhromadzhennia Sester Sluzhebnyts Presviatoi Neporochnoi Divy Marii* [Chronicle of the History of the Congregation Sisters Servants of the Blessed Virgin Mary]. (Vol. 1) [in Ukrainian].
7. Do istorii zasnuvannia novitsiatu SS. Sluzhebnyts v Zhuzheliu y perenesennia tohoz do Krystynopolia [To the history of the founding of the novitiate of the Sisters Servants and its transfer to Kristinopol]. (1902). *Bohoslovskii vestnyk – Theological bulletin*, 2, 134–143 [in Ukrainian].
8. Doteperishni zhertvy na dim Sluzhebnyts Pr. D. v Zhuzheliu i preporuchennia dalshykh zhertv na tuii tsil [Previous victims at the Servants’ house of the Blessed Virgin in Zhuzhel and the commission of further donations for this purpose]. (1892). *Lvivsko-Arkhiieparkhiialni Vidomosty – Lviv-Archidiocesan Information*, XI, 122–123 [in Ukrainian].
9. Dukhovne upravlinnie Sluzhebnyts prech. Divy peredane Chynovy muzheskomu sv. Vasylia V. [The spiritual administration of the Servants of the Blessed Virgin was transferred to the male rank of Saint Basil the Great]. (1897). *Lvivsko-Arkhiieparkhiialni Vidomosty – Lviv-Archidiocesan Information*, IV, 58 [in Ukrainian].
10. Zhertovnist klyru [Sacrifice of the clergy]. (1898). *Prapor – A Flag*, 11, 338–344 [in Ukrainian].
11. Zahalni zbory Tovarystva sv. Ap. Pavla [General meeting of the Society of St. Ap. Pavlo]. (1894). *Dushpastyr – Pastor*, 19–20, 494–500 [in Ukrainian].
12. Iz tserkovnoho zhyttia [From church life]. (1902). *Bohoslovskii vestnyk – Theological bulletin*, 4, 382–385 [in Ukrainian].
13. **Kedrynskyi, V., Fr.** (1933). Khto ye osnovnykom Zhromadzhennia Sester Sluzhebnyts? [Who is the founder of the Congregation of the Sisters Servants?]. *Nyva – Cornfield*, 1, 21–25 [in Ukrainian].
14. **Kedrynskyi, V., Fr.** (1933). Khto ye osnovnykom Zhromadzhennia SS. Sluzhebnyts Pr.D.M.? [Who is the founder of the Congregation of the Sisters Servants of the Blessed Virgin Mary?]. *Nyva – Cornfield*, 6–7, 237–243 [in Ukrainian].
15. **Kolb, N.** (2015). «Z Bohom za Tserkvu i vitchyznu»: hreko-katolytske parafialne dukhovenstvo v Halychyni u 90-kh rokach XIX stolittia [“With God for the Church and the fatherland”: Greek Catholic parish clergy in Galicia in the 90s of the 19th century]. Zhovkva: Misioner [in Ukrainian].
16. **Kolb, N.** (2014–2015). «Khochemo muzhiv dlia Tserkvy, a ne dlia prodovzhennia politychnykh eksperymentiv z Tserkvoiu»: pryznachennia halytskoho hreko-katolytskoho

mytropolyta i stanislavivskoho yepyskopa v 1898–1899 rokakh [“We want men for the church, not to continue political experiments with the church”: appointment of the Galicia Greek Catholic Metropolitan and Bishop of Stanislaviv in 1898–1899]. *Istorychni ta kulturolohichni studii – Historical and cultural studies*, 6–7, 198–216 [in Ukrainian].

17. [K.S.]. (1893). Dopysy [Posts]. *Dushpastyr – Pastor*, 12, 286–287 [in Ukrainian].

18. Lysty Isydora Hlynskoho do Oleksandra Barvinskoho. 1891–1914 [Letters from Isydor Hlynsky to Oleksandr Barvinsky. 1891–1914]. (n.d.). *Lvivska natsionalna naukova biblioteka im. V. Stefanyka NAN Ukrainy – Lviv V. Stefanyk National Scientific Library National Academy of Sciences of Ukraine*, f. 11, spr. 264, ark. 81 [in Ukrainian].

19. Lyst sviashchennyka Seletskoho Kyryla, svidotstvo pro zasnuvannia ta diialnist Zhromadzhennia Sester Sluzhebnyts Prechystoi Divy Marii v s. Zhuzhil. 1892–1900 [Letter of the priest Kyrylo Seletsky, certificate of foundation and activity of the Congregation of the Sisters Servants of the Blessed Virgin Mary in the village of Zhuzhil. 1892–1900]. (n.d.). *Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Lviv – Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv*, f. 201, op. 5, spr. 77 [in Ukrainian].

20. **Lomnytskyi, I., Fr., OSBM.** (1902). Dopys [Post]. *Bohoslovskii vestnyk – Theological bulletin*, 3, 285–292 [in Ukrainian].

21. Mala, a perevazhna prosba [Small but overwhelming request]. (1897). *Prapor – A Flag*, 9–10, 297–301 [in Ukrainian].

22. **Navrotskyi, V., Fr.** (1933). Khto ye osnovnykom Zhromadzhennia SS. Sluzhebnyts Pr.D.M.? [Who is the founder of the Congregation of the Sisters Servants of Blessed Virgin Mary?]. *Nyva – Cornfield*, 6–7, 231–237 [in Ukrainian].

23. **Nahachevska, Z.I.** (2015). *Ukrainske doshkillia v osvitiomu prostori Skhidnoi Halychyny (kinets XIX st. – 1939 r.) [Ukrainian preschool in the educational space of Eastern Galicia (late 19th century – 1939)]*. Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].

24. **Nahirna, M.** (1895). Okhoronky [Kindergartens]. *Nasha Dolia. Zbirnyk prats riznykh avtoriv – Our destiny. Collection of works by various authors* (Vol. 2). Lviv [in Ukrainian].

25. [N]. (1894). Dribni visti z zhyttia i nauky [Small news from life and science]. *Dushpastyr – Pastor*, 14–15, 377–379 [in Ukrainian].

26. Novynky [Novelty]. (1896). *Dilo – Work*, 81, p. 3 [in Ukrainian].

27. Pravyla Sluzhebnyts Prechystoi Divy Mariy Neporochno Zachatoy [Rulles of the Servants of the Blessed Virgin Mary Immaculately Conceived]. (1896). *Dushpastyr – Pastor*, 8, 196–203; 9, 220–226; 10, 244–253; 11, 273–283 [in Ukrainian].

28. Preosv. yepyskop Yosafat do vseh. dukhovenstva z nahody dvadtsiatpiatlitta smerty Bl[azhennoi]. p[amiati]. o. pralata Kyryla Seletskoho [His Eminence Bishop Jehosaphat to the Reverend Clergy on the Occasion of the Twentieth Anniversary of the Death of the Blessed Memory of Fr. Prelate Kyrylo Seletsky]. (2018). In K. Seletskyi, *Vybrani tvory – Selected works* (Vols. 1–2; Vol. 1, pp. 7–14). I. Rozlutskyi & s. Markiiana (Vasylyshyn) (Eds.). Drohobych: Kolo [in Ukrainian].

29. Preporuchaie sia obhovorennie na soborchykakh dekanalnykh spravy vspomahania ynstytutsiy Sluzhebnyts P. Divy [Entrusted with the discussion at the councils of the dean’s office in support of the institution of the Servants of the B. Virgin]. (1892). *Lvivsko-Arkhioparkhiialni Vidomosti – Lviv-Archdiocesan Information*, XIII, 157 [in Ukrainian].

30. Ruski SS. Sluzhebnytsi [Russian Sisters Servants]. *Dushpastyr – Pastor*, 7–8, 182–183 [in Ukrainian].

31. *Ruslan*. (1899). 54, p. 2 [in Ukrainian].

32. **Sapeliak, A., Bishop.** (2004). *Otets-prelat Kyrylo Seletskyi – zasnovnyk monashykh zhromadzhen* [Father-prelate Kyrylo Seletsky – the founder of monastic congregations]. Lviv: Galician Publishing Union [in Ukrainian].

33. **Seletskyi, K., Fr.** (1895). Vykaz zhertv na dim SS. Sluzhebnyts Pr. D. M. v Samoluskivtsikh [List of donations to the house Sisters Servants of the Blessed Virgin Meri in Samoluskivtsi]. *Dushpastyr – Pastor*, 12–13, 367 [in Ukrainian].

34. **Seletskyi, K., Fr.** (1892). Do istoriy zasnovania novitsiatu sluzhebnyts Prech. Divy Mariy v Zhuzheliu [To the history of the founding of the novitiate of the Servants of the Blessed Virgin Meri in Zhuzhel]. *Dushpastyr – Pastor*, 16, 367–370 [in Ukrainian].

35. **Seletskyi, K., Fr.** (1894). Dopysy. Z Zhuzhelia [Posts. From Zhuzhel]. *Dushpastyr – Pastor*, 10, 251–253 [in Ukrainian].

36. **Seletskyi, K., Fr.** (1894). Dopys [Post]. *Dushpastyr – Pastor*, 3, 69–70 [in Ukrainian].

37. **Seletskyi, K., Fr.** (1902). Iz tserkovnoho zhyttia [From the church life]. *Bohoslovskii vestnyk – Theological bulletin*, IV, 382–385 [in Ukrainian].

38. **Seletskyi, K., Fr.** (1895). Istoriia zasnovannia Novitsiatu Sester Sluzhebnyts Prech. Divy Mariy v Zhuzheliu [The history of the founding of the novitiate of the Servants Blessed Virgin Meri in Zhuzhel]. *Yliustrovanyi kalendar «Poslannyka» na rik zvychainy 1895 – Illustrated calendar of the “Poslannyk” for the ordinary year 1895* (Vol. 3) [in Ukrainian].

39. **Seletskyi, K., Fr.** (1897). Na dim novitsiatskyi SS. Sluzhebnyts v Krystynopoly pry nesly zhertvy v II pivrochiu 1896 [At home novitiate Sisters Servants in Krystynopol brought donations in the II half of 1896]. *Dushpastyr – Pastor*, 5, 110–113 [in Ukrainian].

40. **Seletskyi, K., Fr.** (1894). Novitsiat v Zhuzheliu y domy-zakhoronky Sluzhebnyts Pr. D. M. v kraiu [Novitiate in Zhuzhel and houses-kindergartens of the Servants of the Blessed Virgin Meri in the region]. *Dushpastyr – Pastor*, 3, 69–70 [in Ukrainian].

41. **Seletskyi, K., Fr.** (1895). Podiaka [Gratitude]. *Dushpastyr – Pastor*, 10, 287–288 [in Ukrainian].

42. **Selianskyi, L.** (1896). Nova napast na nashu kysheniю abo Czy treba nam okhonorok? [A new attack on our pocket or Do we need kindergartens?]. *Nasha Dolia. Zbirnyk prats rizhnykh avtoriv – Our destiny. Collection of works by various authors* (Vol. 3). Lviv [in Ukrainian].

43. Spravozdanie o Sluzhebnytsiakh presv. Divy, i konechnist postoiannoho vspyrannia toy ynstytutsiy [Report on the Servants of Blessed Virgin and the obligation of constant support of this institution]. (1896). *Lvivsko-Arkhiieparkhialni Vidomosty – Lviv-Archdiocesan Information*, IX, 125–126 [in Ukrainian].

44. **Teodorovych, N., Fr.** (1894). Z Husiatynskoho [From Husiatyn]. *Dushpastyr – Pastor*, 14–15, 381 [in Ukrainian].

45. **Teodorovych, N., Fr.** (1894). Z Husiatynshchyny [From Husiatyn]. *Dushpastyr – Pastor*, 6, 139–140 [in Ukrainian].

46. **Teodorovych, N., Fr.** (1894). Idozva [Appeal]. *Dushpastyr – Pastor*, 9, 234–235 [in Ukrainian].

47. **Teodorovych, N., Fr.** (1895). Spravy domasni [Household chores]. *Dushpastyr – Pastor*, 11, 307–312 [in Ukrainian].

48. **Teodorovych, N., Fr.** (1895). SS. Sluzhebnytsi Pr. D. M. v Samoluskivtsiakh [Sisters Servants of the Blessed Virgin Meri in Samoluskivtsi]. *Dushpastyr – Pastor*, 1, 25–27 [in Ukrainian].

49. Principiis obsta. (1898). *Prapor – A Flag*, 4, 117–121 [in Ukrainian].

СУЧАСНЕ ОСМИСЛЕННЯ ДУХОВНОЇ СПАДЩИНИ О. КИРИЛА СЕЛЕЦЬКОГО

У статті представлено життя та духовну спадщину Слуги Божого о. Кирила Селецького, глибокого душпастиря, засновника перших активних чернечих згромаджень УГКЦ: сестер-служебниць НДМ та св. Йосифа ОПДМ. До 1892 р в Українській греко-католицькій церкві існував лише Василіянський чин. Умови прийняття кандидаток до сестер-василіянок були досить вимогливими. Засновуючи нові згромадження, священник увів реформу, яка дозволяла українським дівчатам вступати до них без вимоги внесення посагу. У вихованні черниць акцентував

на аскезі та поверненні до євангельського радикалізму. Прагнув, щоб у заснованих ним згромадженнях плекалася духовність Сходу та провадилась активна діяльність серед населення, особливо виховна праця з дітьми, тому заснував під їх проводом перші українські захоронки, що стали осередками плекання духовної та національної свідомості дитини, муравлиним трудом формували ідентичність народу.

Ціль душпастирського служіння о. Кирила – привести людську душу до Бога. Серед багатьох осягнень та нагород у житті найбільше цінував дар духовного батьківства, про що особисто визнавав у листі до митрополита Андрея Шептицького. Звернення «духовний отче» було для священника найбільшою нагородою та пригадуванням про обов'язок духовного супроводу повірених йому душ. Він був духовно зрілою особистістю, знав Бога. Це знання спонукало його до постійної праці над поширенням Слави Божої, розвитком Церкви. Плодами цієї праці є живі парафії, чисельні покликання до священства та богопосвячених згромаджень. Духовні вартості ми не можемо оцінювати людськими мірками, проте численні покликання до богопосвяченого життя з парафій священника, твори, у яких він вміло та доступно навчає людину пізна-

(с. Стефанія) Наталія МАРКО,
доктор богослов'я (StD), доцент,
доцент кафедри богослов'я
Українського Католицького
Університету
(Львів, Україна)

(s. Stephaniya) Nataliya MARKO,
Doctor of Theology (StD),
Associate Professor, Associate
Professor of the Department of
Theology Ukrainian Catholic University
(Lviv, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0001-5007-7899>
natastefa@gmail.com

вати Бога, жити за Його заповідями є незаперечним доказом величі особи Слуги Божого о. Кирила Селецького, його великого внеску у розвиток церковного життя та формування свідомості народу.

У статті представлено основні принципи духовного життя, якими керувався священник. На основі публікацій, статей, дописів о. К. Селецького, які стосуються тематики духовного життя християнина, викладено бачення автором етапів розвитку духовного життя людини, його розуміння ролі духовного провідника у духовній формації особистості.

Ключові слова: о. Кирило Селецький, засновник, духовне батьківство, чернечі згромадження, духовний провід, духовний розвиток, етапи духовного розвитку, Боже провидіння.

CONTEMPORARY COMPREHENSION OF FR. KYRYLO SELETSKYI'S SPIRITUAL HERITAGE

The article represents the life and spiritual heritage of the Servant of God Fr. Kyrylo Seletskyi, a profound pastor, the founder of the first active monastic Congregations in the Ukrainian Greek Catholic Church: the Congregation of the Sisters-Servants of Mary Immaculate and that of the Sisters of St. Joseph (CSSJB).

Until 1892, only the Basilian Order existed in the Ukrainian Greek Catholic Church. The criteria for accepting candidates to the Basilian Sisters were quite demanding. Having established new congregations, the priest introduced a reform that allowed Ukrainian girls to join them without requiring a dowry. In the upbringing of nuns he emphasized asceticism and a return to evangelical radicalism. He sought to nurture the spirituality of the East in the communities of the congregations he founded and to carry out different activities among the population, especially educational work with children. Thus he founded the first Ukrainian kindergartens (zakhoronkas) under their leadership. These kindergartens became the centres of nurturing the spiritual and national consciousness of the child, by the hard labour formed the identity of the people.

The purpose of the pastoral ministry of Fr. Kyrylo was to bring the human soul to God. Among the many achievements and awards in his life, he most valued the gift of spiritual fatherhood, which he personally acknowledged in a letter to Metropolitan Andrey Sheptytsky. Addressing him as a "spiritual father" was for the priest the greatest reward and reminder of the duty of spiritual support of the souls entrusted to him. He was a spiritually mature person, he knew God. That knowledge prompted him to constantly work on spreading the Glory of God, the development of the Church. The fruits of this work are living parishes, numerous vocations to the priesthood and consecrated congregations. We cannot measure spiritual values by human standards, but numerous religious vocations of the priest's parishes, works in which he skillfully and easily teaches man to know God, to live by His commandments are indisputable proof of the greatness of the Servant of God Fr. Kyrylo Seletskyi, his great contribution to the development of church life and the formation of consciousness of the people.

The author presents the main principles of Fr. Seletskyi's spiritual life. On the basis of Father Kyrylo Seletskyi's publications, articles, letters, related to the theme of the spiritual life of a Christian, the author considers his vision of the stages of the spiritual development of man, his understanding of the role of the spiritual leader in the spiritual formation of personality.

Key words: *Fr. Kyrylo Seletskyi, founder, spiritual fatherhood, religious congregations, spiritual guidance, spiritual development, stages of spiritual development, God's Providence.*

Постановка проблеми. Духовна спадщина о. Кирила Селецького передана у прикладі його святого життя, навчанні, яке збережене у творах, статтях та дописах, як рівно ж у заснованих ним чернечих згромадженнях, які у своїй діяльності продовжують харизму, закладену засновником. Священник упевнено, відважно, переконливо, легкою й доступною мовою передавав правди християнської віри, через приклади та дотепні оповідки пояснював Божі заповіді, святі Таїнства. Більшість його творів проникнені мотивом духовної формації християнина. Автор є досвідченим духівником, який має досвід супроводу людини на всіх етапах її духовного життя. Дар духовного батьківства великою мірою був розвинений о. Кирилом, часто спонукав його захищати нужденних, опущених людей, іти проти течій свого часу, поборювати виклики, які з довірою до Бога вправно долав.

Аналіз досліджень. Перша біографія о. К. Селецького, написана о. Теодором Вергуном, його учнем, надає ключовий напрям для дослідницької праці особам, які зацікавлені постаттю священника. Владика Андрій Сапеляк у публікації «Отець-прелат Кирило Селецький засновник монаших згромаджень», подає власну характеристику його діяльності. У моїй публікації «Харизма та життя Згромадження св. Йосифа ОПДМ 1898–1990 р.» представлено постать засновника та його вклад у розвиток спільноти. Проте ґрунтовного наукового дослідження про духовну спадщину священника ще немає. Для цього необхідно вникливо проаналізувати твори автора, дослідити його автентичні рукописи, які зберігаються у різних архівних інституціях Польщі й України.

Мета статті. Висвітлити істотні елементи духовної спадщини о. Кирила Селецького, вказати на їх актуальність у сьогоденні.

Виклад основного матеріалу. У перший рік свого понтифікату, під час проповіді, зверненої до духовенства у Великий Четвер 28 березня 2013 р., папа Франциск наголосив на тому, що священники мають почуватися відповідальними за повірених їм людей, вслухатися у них. Душпастир, який не виходить до підопічних, «втрачає те, що найкраще» та, замість бути «посередником», поступово стає керівником-найманцем

[32]. Папа просить духовних осіб, щоб були пастирями, «які пахнуть своїми вівцями». Це правда, каже Святіший Отець, що, так звана, криза священства провадить до кризи цивілізації. Якщо, однак, вдасться розбити її хвилі, то зможемо виплисти на глибину та закинути сіті. На морі сучасного світу виявляється, що сіті, закинуті в Боже ім'я, приносять щедрий улов [32].

У подячній літургії з нагоди сотої річниці переходу до вічності слуги Божого о. Кирила Селецького у Перемишльському соборі 2 вересня 2018 р. митрополит Іван Мартиняк, аналізуючи його життя, зазначив, що цей священник є пастирем, «який знає запах своїх овець» [29], є прикладом священника, про якого навчає Святіший Отець.

Владика Йосафат Коциловський у зверненні до духовенства та вірних Перемишльської єпархії з нагоди 25-ліття переходу до вічності о. Кирила називав його праведником, мужем Божого духа, що дається нам як взірець праведного, святого життя [5, с. 12].

В апостольському повчанні про покликання до святості в сучасному світі «Gaudete et exultate» папа Франциск навчає: «Словом, яке Господь скеровує до нас через певного святого, є ціле його життя, його дорога освячення, його постать, яка висвітлює Христа, вона відкривається нам, коли пробуємо пізнати значення його особи в цілому» [31].

У своєму священничому служінні о. К. Селецький ставив перед собою одну основну ціль: прославу Бога. Отець вів аскетичний спосіб життя, при цьому був чутливим до потреб ближніх. Як дбав про «красу душ повірених парафіян, так дбав також про красу Божих храмів» [1, с. 136].

Учень та перший біограф Кирила Селецького, о. Теодор Вергун, писав про нього: «У проповідях не добирав вишуканих слів, не уживав риторичних зворотів. Форма проповіді проста, зате слова його, як слова натхненного проповідника глибоко падали у серця слухачів і викликували дивну перемену в душах людей. Як сонце тягне до себе колоски збіжжя і наливає їх зерном, так він своєю особою приковував слухачів, притягав їхні душі до Бога і наливав зерном Святого Духа. Майстерно вів душпастирську працю, особливо у св. Сповіді, коли говорив в імені Христа серцем до серця.

Як маєстатично служив о. Селецький Службу Божу! Справді він так лучився тісно зі своїм первовзором – Христом, що його лице промінювало надземним блиском» [1, с. 135–136].

Для о. Селецького пріоритетними в житті були духовні дари, про що писав до митрополита Андрея в квітні 1907 р.: «Въ послѣднихъ часахъ багато титулами мя почтено. Откровенно кажу, що наймилійший тытуль для мене єсть, коли парохіянинъ скаже: «отче духовный», або

тільки «отче». Въ томѣ тытулѣ заключае ся чимъ я есьмъ для душъ павствѣ моєй повѣреныхъ, а чимъ они для мене мають бути» [7, с. 2].

В особі о. Кирила бачимо яскраво виражений дар духовного батьківства та пов'язані з ним дари слова і розпізнання. Розвиваючи ці дари у собі, отець оживляв духовне життя парафій. Його парафіяни, членкині згромаджень, які заснував, цінуючи його дар духовного батьківства, називали його «татунцьо» [9, с. 46]. Варто взяти до уваги факт, що отець, засновуючи перші активні жіночі згромадження в УГКЦ: Згромадження сестер-служебниць НДМ (1892) та Згромадження сестер св. Йосифа ОПДМ (1898), приймав до них кандидаток, які згідно з тогочасним правом не могли бути прийнятими до монаших спільнот, оскільки не могли внести віна та не мали відповідної освіти. Сам же священник у листі до митрополита Андрея Шептицького 3 квітня 1907 р. писав: «Коли впровадивъ въ жите сс. Служебницѣ въ Жужелю, не домагавъ ся жадного гарачу ни вѣдъ нихъ, нь вѣдъ ихъ родичѣвъ. Жило ся вправдѣ скудно, але никто зъ голоду не померъ. Сестры жертвували свѣй трудъ, свои юніи силы, свѣй вѣкъ для славы Божой и для добра суспѣльности, то вже жъ суспѣльнѣсть довжна була дати имъ отвѣтне удержане. Коли була притѣсна хвиля, то всегда провидѣне Боже надхнуло якуто праведну душу, що въ потребѣ прийшла зъ помочію молодой інституціи» [7, с. 2].

Вимогу внесення віна при вступі до чернечих спільнот отець називав гріхом, оскільки багато родин після його сплати були приречені на цілковите зубожіння. Дії о. Кирила в цей період впроваджували нову реформу, що була оперта на поверненні до євангельських цінностей: приймаючи кандидаток, звертав увагу на їхнє бажання служити Богові та посвятитися працею у згромадженні [7, с. 3], це давало можливість багатьом убогим дівчатам вибрати шлях чернецтва. Вбачаючи величезне значення активної роботи монашества для розвитку Церкви і суспільства, отець спрямовував діяльність згромаджень на працю в захоронках і шпиталях – у період війни сестри опікувалися сиротами, пораненими та хворими у місцях свого служіння.

Духовність о. Селецького можемо пізнавати, уважно читаючи його публікації, статті, дописи; заглибитися в його особисту близькість із Богом нам допомагають його записки та листи, в яких відверто передає свої переживання та уповання на Господа.

У Записках із поїздки в Рим 1870 р., опублікованих на сторінках газети «Основа», читаємо:

«Въ ім'я Боже пустився я въ далеки и зовсѣмъ для мене чужи сторони» [2, с. 137]. У наступній частині записок отець писав: «Возы тор-

котїли. Репрезентанти прямовань теперїшного вїку – у котрихъ Богъ, душа, вїчнїсть и все въ марныхъ числахъ скупили ся – храпїли неустанно. Каганецъ разъ темнїйшимъ, то зновъ яснїйшимъ пломфнемъ палахкотївъ. У дивну якусь задуму погружало все те мою душу. Сонъ насувався на вїйки, а такой очей прижмурити годї. Образы минувшихъ лїтъ і теперїшности пересувались живо передъ очима души моєї. Дитинячїй вїкъ, шкїльни пригоди, теперїшне житє, хата и родина и дитинка-щебетуха, що десь тамъ про ангеликївъ снитъ, – самота на чужинї, пригоди, що мене ждуть у дорозї, – се все збїглось до купы, і заворушило серце і умыслъ, що годї хотьбы крїхїтку уснути. А середъ тої бурї, середъ тої заверухи явилась зїрка на небосклонї души моєї, – сильна вїра в Провидїньє Боже, що видимо опїкуєся долею житєя мого. И притихла буря и успокоилось серце, – и славъ я молитву передъ престолъ Всевышнїго за другївъ и недругївъ, за край, за родину та за весь мїръ христїянськїй... Отъ и уснувъ спокїйно» [3, с. 141].

Свої житєвї звершення Селецькїй завдячував Боговї. Описуючи справу купївлї першого дому для сестер-служебницъ у Жужелї, він писав: «Такъ ставъ я за помочїю Божою властителемъ дому, при котромъ намїривъ здвигнути жилище для сестер Служебницъ» [8, с. 3]. Завершивши ремонтнї роботи у цьому примїщеннї та документациїно урегулювавши справу заснування дому для новїцїату з єпархїяльним єпископом, наголошував: «За Божою ласкою оснуваємъ первий дїм сестер Служебницъ і властиво новїцїятъ для тихже» [8, с. 3].

У травнї 1893 р. у цьому домї старанням о. Кирила засновано першу в Галичинї українську захоронку. З огляду на велику кїлькїсть покликань, отець закупив для новїцїату дїм у Крїстинополї: «Ось руїна, тай тїлько. Се все не застрашило мене. Я приступивъ въ имя Боже до дїла, закупивъ и звозивъ матерїаль» [8, с. 4]. Священник не шкодував працї та посвяти для поширення Божї слави, шукав Божу волю, керувався нею – навїть тодї, коли змушувала зрєктись власних поглядїв і амбїцїй. У час зростання кїлькостї сестер-служебницъ, зважаючи на добро згромадження, бачив потребу вїдїйти від його проводу, про що писав: «Не думавъ я зъ рукъ моихъ передати кому то другому керму управи їнстїтуцїєю. Лишь Богъ знать судивъ їнакше» [8, с. 5]. За свого житєя зумїв покинути управлїння заснованого ним першого згромадження та довїрити його опїцї отцїв-василїян.

Пїсля перебування в селезїянськїй спїльнотї в Туринї (вересень 1897 р.) о. Кирило написав книжку про о. Джованї Боско на основї французьких джерел. У вступному словї до своєї публїкацїї Селецькїй писав про о. Джованї: «Не маючи «при пояси мїди» здвигнувъ вїнъ многи

домы Божи и безчисленни училища розличного рода, котры міліоны коштували, и заповнивъ ихъ волокитами, – смѣтьомъ суспѣльнымъ. А зъ того смѣтя, зъ тои збиранины уличной зъумѣвъ вѣнъ виробити такъ прехорошій матерьялъ придатный для основаныхъ черезъ себе богоугодныхъ і чоловіколюбивыхъ институцій, що весь свѣтъ вправивъ вѣнъ въ удивленє, особливо тыхъ, що грубымъ матеріалізмомъ пересякли и позабули совѣмъ, що выше єсть кто то такой, котрый всяку добру справу пѣдпомагає и єѣ возрастъ дає [18, с. 1].

Владика Андрій Сапеляк твердив, що творчі пориви та запал серця при написанні книги відтворювали духовний стан автора, який зустрів кровну душу, постать, яка так, як і сам він, відчула покликання до посвяти своєму народові та рівно ж переживала труднощі, пов'язані з цією посвятою [12, с. 41]. У рецензії на книжку «Отець Іоань Боско его жите і діла» редакція «Богословського вісника» в 1900 р. назвала цю публікацію заповітом автора, який вказує на те, що може зробити одна людина, перейнята апостольським духом. Автор рецензії аналізував погляди на проблему бідної людини чи сироти з боку тогочасного суспільства та Церкви. Суспільство вважало убогих «тягарем», якого старалося «позбутися», оскільки керувалося переважно власною користолюбністю [11, с. 182]. Християнство ж бачить у сироті Божу дитину: «...знає, що кромъ зимной милостинѣ винно єму и любовъ; памятає о тѣмъ, що дитина кромъ тѣла має душу и старає ся въ першѣй мѣрѣ зарадити нуждѣ душевнѣй, а ѣттакъ нуждѣ матеріальнѣй. Се і одинокій спосѣбъ до розв'язаня пекучои квестіи павперизму» [11, с. 183].

Отець К. Селецький вболівав над молоддю, особливо сільськими дівчатами, доля яких у цей час була досить невеселою. У дописі в газеті «Діло» 1899 р. писав: «Не дасть ся заперечити, що просвѣта середъ нашой суспѣльности чимъ разъ ширши круги заточує» та при цьому констатував факт, що «для дѣвчатъ сѣльськихъ доселѣ у насъ майже нѣчого не здѣлано» [17, с. 3]. Тому доклав великих зусиль та започаткував товариство школи жіночого господарства [21, с. 3; 27, с. 2–3]. У Цеблові заснував Згромадження св. Йосифа, яке від початку опікувалося захоронками та вихованням убогих дівчат, на чому наголошено в його перших статутах: «Цілю Товариства св. Йосифа Обручника в Цеблові єсть лучити убогі дівчата обряду греко-католицького з Галичини, охоронювати їх против упадку морального грозячого ім серед зіпсутого світа, як рівнож давати ім матерьялну помоч в убожестві їх» [30, с. 13].

У звіті з життя та діяльності згромадження св. Йосифа, яке спочатку функціонувало як товариство, поданому перемишльському ординаріатові 23 квітня 1914 р., священник писав: «Щобы хотяй въ части

запобігти виходови нашої молодіжи до Прусь, зъ вѣдки таяже крайно здеморалізована домѡвъ вертає и въ селѣ ширить крайну нечисть и розпусту, основавъ пѡдписаний за вѣдомостію и дозволомъ такъ власти духовной, якъ и мірскои въ дочерномъ селѣ Цебловѣ Товариство св. Іосифа и создавъ для тогожь дѡмъ, въ котромъ дѣвчата въ молитвѣ и працѣ дни житя своего опроваджують. Покойный о. Щепковскій провінціалъ Іезуитѡвъ і ректоръ реформованыхъ Василіанъ въ Добромилю якже часто говоривъ до пѡдписаного, же Русини тѡлько тогди возжіють, наколи воскреснуть у нихъ женськіи згромадження релігійніи. Маю въ Бозѣ надѣю, же и се товариство причинится до Божой Славы і хѡсна народови рускому» [6, с. 435–436].

У хроніках, які вели перші сестри зі Згромадження св. Йосифа, є записи, в яких вказано, що засновник завжди звертався до сестер словами «діти, котрі мені Бог дав» [10, с. 95]. Тих, яких згідно з вимогами тогочасного права не могли взяти до монастирів, о. Селецький приймає, навчає, створює нові чернечі згромадження, які зосереджуються на апостольській праці та позитивно впливають на розвиток Церкви.

За прикладом о. Кирила пішли інші священники, які мали безпосередній контакт із ним: о. Олександр Дикий створив Згромадження сестер Пресвятої Родини, о. Зенон Каленюк – згромадження Дітей Марії, о. Іван Жигаль відновив діяльність згромадження сестер священномученика Йосафата та інші.

У 1938 р. Згромадження сестер-служебниць в Європі нараховувало 92 доми і 494 сестри. ССНДМ провадили захоронки (загалом 76, в яких виховували близько 5000 дітей), сиротинці (15 домів із 380 сиротами), три народні школи та виконували різноманітну церковно-харитативну працю по парафіях, особливо між жіноцтвом [29].

До періоду ліквідації УГКЦ в Україні згромадження св. Йосифа налічувало 150 сестер, 30 домів, при кожному з яких вони провадили захоронки, що налічували від 30 до 80 дітей кожна. Крім виховної праці, дбали про красу місцевих храмів, допомагали парохам у веденні церковних братств, у воєнний період виховували дітей-сиріт, лікували хворих і поранених [9, с. 138–146, 225–228].

На сьогодні черниці, із заснованих о. К. Селецьким згромаджень, працюють у різних країнах світу. Згромадження сестер-служебниць НДМ розвивається у 15 країнах – близько 700 монахинь служать Богові й людям у семи Провінціях (в Україні, Канаді, Бразилії, Словаччині, Америці, Польщі, Сербії) та одній Делегатурі (в Аргентині) [4]. Згромадження сестер св. Йосифа налічує 100 членкинь у чотирьох країнах (Україна, Бразилія, Польща, Канада).

Духовний розвиток християнина за творами о. Кирила Селецького

Отець Кирило Селецький видав 15 книг, систематично публікував статті та дописи в часописах: «Посланник», «Книжочка Місійна», «Душпастир», «Богословський вісник»; газетах: «Діло», «Основа», «Слово»; «Руслан», «Християнський голос», «Руський Сіон»; тому свого часу був знаною особою у всій Галичині. Графиня Анна Потоцька у своїх споминах порівнювала Селецького з Анцицем, зазначаючи, що «його барвні дотепні оповідання для найпростіших зрозумілі та для досвідчених займаючі» [33, с. 185]. Вони вплинули на формування кількох поколінь галичан.

У своїх публікаціях о. Селецький передавав читачам базові знання катехизму, основи духовного життя, пояснення Святих Тайн, Божих заповідей.

У першій же публікації – читанці «Своя хата», автор представляє долю свого народу, прирівнюючи його до самотньої матері, яка помирає у старій опущеній хаті, в той час, як син виїхав на чужину шукати кращої долі [19, с. 1–5], та закликає читача любити родину і батьківщину. Порушуючи у віршах, оповіданнях та байках проблеми тогочасного суспільства, о. К. Селецький пригадував читачеві про Бога, силу Господнього Хреста, який дарує спасіння людині та є остаточною відповіддю на проблеми всіх часів [19, с. 107–110].

1874 р. в друкарні товариства «Просвіта» у Львові вийшла книжка о. К. Селецького «Книга мудрости або жите чесного чоловіка, яке оно пѣсля законѣвъ Божиыхъ и людскихъ бути повинно» (5 тисяч примірників). У цій праці автор представляє процес духовної формації християнина, який традиційно розділяє на етапи розвитку людини – дитинство, юність та зрілість. Книга складається з двох частин, у яких автор подає зразки духовного життя людини на кожному з етапів, називаючи їх «зеркалами»: перше для молодого віку – формація дитини, друге для середнього – формація юної людини та для старшого віку – постійна формація зрілої особистості.

Духовний розвиток дитини, за автором, передбачає зростання в Божій мудрості, розумовому і науковому розвоєві, поєднаному з працею та остеріганням від зла [16, с. 4]. Друга частина цього твору представляє життя людини в «середущих літах», коли вона проходить процес самоформації, вибору професії, життєвого стану, будує свою сім'ю за християнськими принципами. Її покликання – бути «пожиточною для людей та милою для Бога» [16, с. 4]. Зріла особа – «людина старшого віку» – має бути прикладом для молодших [16, с. 4–5], вона несе відповідальність за будову суспільства.

Виклад свого бачення **першого етапу – духовної формації дитини** автор розпочинає з історії створення світу, який відразу був створений добре, для прослави Бога. Спостерігаючи за життям живих істот, бачимо постійне піклування Господа про своє створіння, що є ознакою його любові та зичливості до людини. Помічаючи ці явища в щоденному житті, людина розвиває у собі почуття приналежності до Бога, відчуває Його турботу та опіку над нею, що дає їй почуття впевненості в собі та вселяє довіру до Бога. Тому автор вважає, що основою духовного життя людини є пізнання Бога та його творіння. Священник звертає увагу матері, щоб та вчила дитину виконувати Божі заповіді, плакала її в невинності та чистоті, послуші та побожності, щоб зранку та ввечері прославляла Бога в молитві. Застерігає батьків, щоб із їх уст не виходили прокльони, ані щоб сварок між ними не було та щоб дитя не відчувало в родинному гурті зневаги чи жодних прикладів насилля [16, с. 16]. «Дай бачнѡсть такожъ на дѣти твои, щобъ нѣколи хотяй бы на найменшу рѣчь не полакомили ся», а коли як належить дитину не покарати за вдяну кривду, то «надѣйся зъ неї на старши лѣта злодѣя» [16, с. 19]. Отець Селецький вчить батьків, щоб ті карали своїх дітей за сваволю та пустоту [16, с. 20]. «Для чого-жь дитина не має любити того всѣго, що Богъ так красно створивъ, щобъ душа людска радувалася споглядаючи на той красний свѣтъ Божій» [16, с. 20].

Як садівник, доглядаючи за деревиною, відтинає пошкоджені гілки, так і батьки мають викорінювати злі нахили дитини [16, с. 22]. Мати своїм прикладом має передати дитині любов до охайності та чистоти.

Дітей, які приступають до Урочистого Причастя, о. Селецький порівнює з «цвітами благовонними» та при цьому зазначає: «Єстество чоловічєске такъ чудно гнучке и змѣнчиве. Що тойже самъ чоловіккъ въ продовженю житя присвоити собѣ зможе найблагороднѣши свойства и чесноты, або стати лютымъ и злобивымъ» [22, с. 1].

У серії статей «Школа життя» о. Селецький розглядає вплив зрілої особистості на розвиток духовності дитини. Зауважує, що дитина відкрита на виховання та немає в собі сформованої самосвідомості, тому існує небезпека, що задатки людини через згубні впливи можуть розвиватися в неналежний спосіб. Тому важливо, щоб зрілі особистості виховували неповнолітніх, впливаючи на душу та тіло, щоб вихованці «правдиву Богомъ начертану цѣль осягнули» [23, с. 1]. Автор пише, що метою християнського виховання є олицетворення образу та подоби Божої на безсмертній душі [23, с. 1]. Тому вихователем має бути совісний християнин.

Отець вказує на високу ціль покликання людини – стати учасником небесних дібр, «посісти Бога» [24, с. 1]. Він наголошує, що саме Церква є єдиним місцем, де людина може відродитися як нове і Богу миле створіння. Щоб дитину добре виховати, треба, щоб вона стала добрим християнином, вибрала стан, в якому була б спасенною, щоб використала всі сили духа і тіла, щоб бути Богові милою, а людям потрібною [24, с. 2]. Цінує людську працю як життєву необхідність. Згідно з поглядами отця, людина, яка не працює чи то розумом, чи руками, стає завадою людського суспільства, злодієм, який краде Богові честь, а людям доробок [24, с. 2]. Враз із апостолом Павлом повчає: «Хто не хоче працювати, хай і не їсть» (II Сол 3. 10).

«В здоровому тілі здорова душа», – цитує о. Селецький приповідку. Родичів та опікунів, які з байдужістю ставляться до здоров'я тіла дитини, засуджує за порушення п'ятої заповіді. «Кто за тѣло дѣтины, котре бачить не дбає, як же вѣнъ за душу єѣ, котру не бачить подбати може?» [25, с. 1] – питає отець. Та при цьому він зауважує, що часто батьки звертають увагу тільки на чистоту та охайність дитини, не турбуючись при цьому про її душу.

Це природно, згідно з Божим правом, що батьки виховують дитину. Та праця змушує їх віддати її під нагляд вихователя. У 1893 р. о. Селецький заснував першу в Галичині українську християнську захоронку під проводом черниць. З цього приводу писав: «Захоронка єсть для каждой мѣсцевости великимъ добродѣйствомъ, особенно тамъ, где родичѣ поза домомъ трудити ся приневолени» [26, с. 1]. «Добре уладжена захоронка приносить ту користь що дѣти вѣдъ простацтва вѣдвикають, ничъ злого тѣлько багато доброго и хосенного тамъ навчатся, остають пѣдъ безнастаннимъ надзоромъ, до ладу и охайности вже зѣ малу навикають, молитвами і пѣснями учатся Бога прославляти... учатся згодливо жити» [26, с. 2]. Через навчання в захоронці у дитячому серці прищеплювалися основи християнського життя. Отець не раз наголошував, що найкраще поручати дітей під опіку сестер-монахинь, які щиро віддаються праці з дітьми, бо звичайні вихователі часто працюють заради зиску, і, як каже отець, «наємникъ яко наємникъ єсть» [10, с. 2].

Другий етап розвитку особистості – «середущий вік», на цьому етапі молода, сформована особа вибирає життєвий стан: будує християнську родину на основі Божих заповідей, приймає покликання до чернецтва або живе в самотництві. На цьому етапі людина проходить процес самореалізації.

Отець Селецький подає вказівки, на яких принципах має будуватися християнська родина: «Дѣвчина, що має вѣддаватися най пильно

бачить, щобъ еи суджений боязнь Божу въ серци мавъ; бо хто Бога не боить ся, той жадного грѣху бояти ся не буде, тому вѣрнымъ а честнымъ мужемъ бути не може. Парѣбокъ, що вѣтця, матеръ и старшихъ шанує, буде такожъ і жѣнку шанувати, і т. д.» [16, с. 46]. Отець Селецький написав низку статей і оповідань, у яких передав основи будови міцної християнської родини: «Книга мудрости», «Должности селянина», «Добра та лиха жінка», «Кожух» та ін.

Особи, які обирають чернечий стан і одягають монаший одяг, згідно з о. Селецьким, мають бути знаком Христа в цьому світі [28, с. 6–7]. Покликання до чернечого стану є Божим даром, який можуть зрозуміти та відчуті тільки ревні, практикуючі християни [20, с. 4–5]. У його публікації «Якъ уладжене має бути жите доброї законницѣ» подано основні принципи життя богопосвяченої жінки. Суть чернечого служіння отець виклав у «Записках з паломництва до Святой землѣ», «Отець Іоан Боско» та інших численних дописах.

Поодинокі статті о. Кирила присвячені тематиці покликання людини до самотництва. В одній із них отець писав: «Середъ суспѣльности єсть багато такихъ дѣлъ, котри тѣлько женьщины совершити змогутъ. Якіи-же женьщины? А вжежь тѣи, на котрыхъ не тяжать жодни довжности родинни. Имъ приналежится на такій ладъ причинити ся до добра загалу, щобы не стали ся деревомъ не творящимъ плода, достойнымъ соженія» [15, с. 7].

Процес духовної формації християнина не закінчується ніколи, він щоразу ставить перед людиною нові виклики.

Третій етап – зріла особа, яка несе відповідальність за будову суспільства. До цього о. Селецький закликає читача: «Ты, милый брате, єсь сыномъ той землѣ, землѣ руской, на котрої всѣ люде, що однаковимъ языкомъ бесѣдуютъ, що однаково Бога славлять, що мають одни и ти сами звычайъ та обычаѣ, суть собѣ мовь рѣдни брата и взаимно за своє добро стояти мають – маєшь про тоє брате мѣй рѣжни обов'язки сповняти взглядомъ краю и спѣвбратей твоихъ» [16, с. 58].

Приклад зрілих особистостей, які, опираючись на християнські принципи, корисно вплинули на розвиток суспільства, подано в публікаціях: «Отець Іоаннь Боско», «Вѣдкрыте Америки», в серії оповідань «Власними силами» та інші. Отець Кирило представляв українському читачеві життя Бенджаміна Франкліна, Йосифа Гайдена, о. Севастяна Кнайпа, владики Івана Снігурського та інших відомих осіб, які власними зусиллями та упованням на Бога зуміли не тільки стати успішними людьми, але й посприяти духовному, моральному, а водночас і економічному розвитку країн. Духовне життя людини, згідно з розумінням отця, всебічно впли-

ває на розвиток особистості. Подаючи біографії відомих практикуючих християн, яким свого часу вдалося досягти вагомих успіхів, о. Селецький пробував розбудити та зрушити кріпацьку ментальність українців, пригадував їм про відповідальність кожної людини перед Богом та народом, як важливий обов'язок вільної людини.

Особливе місце у творчості душпастиря займає **тематика духовного проводу**. У його публікаціях та пригодницьких оповіданнях часто фігурує постать священника, який супроводжує людину в її житті, скеровує на дорогу виконання Божих заповідей, практикування християнських чеснот. Автор описує життя особи, яка приймає духовний провід, її внутрішню переміну, що пов'язана з відчуттям внутрішнього миру, щастя та життєвими досягненнями. Вміло користати з практики духовного проводу може сформована особистість. Прикладом є твір «Відкриття Америки», в якому описано зустріч зрілого практикуючого християнина Христофора Колумба та о. Хуана Переса. Отець Хуан, пізнаючи особу Христофора, його життєві плани та поразки, радить йому не знеохочуватися, а впевнено йти до поставлених цілей [13, с. 18–19], він скеровує Колумба до двору короля Іспанії та запевняє опіку його синові на час подорожі [13, с. 19]. Отець Селецький стверджує, що відкриття Колумбом нових земель стало можливим завдяки християнським чеснотам, якими володів мореплавець: покорі, відвазі, мужності, наполегливості, вірі й любові до Бога та людей [13, с. 20–24]. Осягнення життєвих цілей Колумб завдячував Богові. Подібні приклади бачимо у творі «Зъ житя Якова Кука» та оповіданнях «Люби правду, мерзися лжею», «Отець Маврій» та ін.

У часописі «Книжочка місійна» в 1894 р. о. Селецький опублікував серію статей під назвою «Довжности селянина» [14], в яких акцентував увагу читачів на тому, яку важливу роль кожна людина відіграє у суспільстві, та у зв'язку з цим заохочував совісно виконувати обов'язки свого стану. Статті отця скеровані до окремих груп людей: «Єсь отцемъ?», «Єсь матерею?», «Єсь мужемъ?», «Єсь женою?», «Єсь сыномъ або донькою?», «Єсь войтомъ?», «Єсь пастухомъ громадскимъ?», «Єсь слугою?», «Єсь вдѣвцемъ или вдовою?», «Єсь сусѣдомъ?», «Єсь реентомъ, паламаромъ або старшымъ братомъ?», «Єсь учителемъ школы?» і т.д., в них вміщено основні елементи їх духовного проводу.

Висновки. Слуга Божий о. Кирило Селецький завдяки дарові духовного батьківства став засновником перших активних жіночих згромаджень в УГКЦ: Згромадження сестер-служебниць НДМ та Згромадження сестер св. Йосифа ОПДМ, які розвинули християнську виховну діяльність в багатьох країнах світу. При їх заснуванні священник ак-

центував увагу на істотних цінностях, добрих намірах служіння Богові покликаної особи та критично оцінював тогочасну вимогу внесення віна при вступі, що не дозволяло багатьом дівчатам реалізувати своє покликання. Запроваджений о. К. Селецьким революційний підхід у прийнятті кандидаток до згромадження без вимоги внесення посагу, дав змогу багатьом особам вибрати шлях служіння Богові та Церкві в чернечих згромадженнях. Активна діяльність отця спонукала душпасирів його часу до здійснення багатьох ініціатив, заснування нових богосвячених спільнот.

Публікації священника, численні статті, оповідання, дописи містять елементи духовного проводу, через які він формував як у своєму часі, так і тепер, людей, які прагнуть жити праведним християнським життям.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вергун Т.¹ Отець Кирило Селецький. *Богословія*. Рим, 1988. № 52. С. 131–196.
2. Записки зъ моєи проѣздки въ Римъ. *Основа*. Львів, 1871. Ч. 8. С. 137–138.
3. Записки зъ моєи проѣздки въ Римъ. *Основа*. Львів, 1871. Ч. 9. С. 141–142.
4. Історія Згромадження. *Сестри Служебниці Непорочної Діви Марії. Провінція Співстраждання Матері Божої в Україні* : веб-сайт. URL: <http://ssmi-ua.org/history.html>.
5. Коциловський Й. Послання до духовенства з нагоди двадцят п'ять ліття смерти бл. п. о. пралата Кирила Селецького, з 26 квітня 1943 р. *Вісті з Риму*. Рим, 1969. Ч. 1/2. С. 12–21.
6. Лист о. К. Селецького до єпископського ординаріяту в Перемишлі від 23 квітня 1914 р. (рукопис). *APP ABGK* (Archiwum Państwowe w Przemyślu, Archiwum Biskupstwa Greckokatolickiego). Sygn. 5140. 4 арк.
7. Лист о. К. Селецького до митрополита А. Шептицького від 3 квітня 1907 р. – Листи приватних осіб з прізвищами на букви Се митрополитові Шептицькому з проханням працевлаштування та надання допомоги 1912–1938 (рукопис). *ЦДІАЛ України* (Центр. держ. іст. архів України, м. Львів). Ф. 408. Оп. 1. Спр. 501. 5 Арк.
8. Лист священника Селецького Кирила, свідоцтво про заснування та діяльність Згромадження сестер Служебниць ПДМ в с. Жужель з 17 травня 1900 р. (рукопис). *ЦДІАЛ України* (Центр. держ. іст. архів України, м. Львів). Ф. 201. Оп. 5. Спр. 77. 10 арк.
9. Марко С., с. Харизма та життя Згромадження св. Йосифа Обручника Пречистої Діви Марії (1898–1990). Львів : Український Католицький університет, 2011. 352 с.
10. Матвійчина М.А. Хроніка Згромадження св. Йосифа до 1917 р. (рукопис). *ГАЗССЙО* (Головний Архів Згромадження сестер святого Йосифа Обручника). 114 арк.
11. Отець Іоаннъ Боско. *Богословський Вісник*. Львів, 1900. Т. I. Ч. III. С. 182–183.

¹ У збірнику подаємо Т. Вергун, з огляду на те, що у «Богословії» помилково приписано авторство П. Вергунові.

12. Сапеляк А. Отець-прелат Кирило Селецький засновник монаших згромаджень. Львів : Галицька видавнича спілка, 2004. 115 с.
13. Селецький К. Відкрите Америки. Львів : Товариство ім. Шевченка, 1891. 51 с.
14. Селецький К. Довжності селянина. *Книжочка мисійна*. Тернопіль, 1894. Ч. 2/6.
15. Селецький К. Допись зъ Жужеля [Школа хозяйства домашнього въ Закопанѣмъ]. *Посланникъ*. Перемишль, 1902. Ч. 1. С. 6–7.
16. Селецький К. Книга мудрости або жите чесного чоловѣка, яке оно пѣсля законѣвъ Божиыхъ и людскихъ бути повинно. Львів : Товариство ім. Шевченка, 1874. 59 с.
17. Селецький К. Новинки вѣдъ вп. Кирила Селецкого зъ Жужеля. *Діло*. Львів, 1899. Ч. 282. С. 3.
18. Селецький К. Отець Іоаннъ Боско єго жите и дѣла. Перемишль, 1900. 150 с.
19. Селецький К. Своя хата: читанка. Львів : Ставропігійський інститут, 1868. 111 с.
20. Селецький К. Стежки Господни. *Посланникъ*. Перемишль, 1902. Ч. 19. С. 4–5.
21. Селецький К. Товариство школи жіночого господарства. *Діло*. Львів, 1904. Ч. 9. С. 3.
22. Селецький К. Школа життя I – Змѣнчивѣсть душѣ людскои. *Посланникъ*. Перемишль, 1904. Ч. 19. С. 1–2.
23. Селецький К. Школа життя II – Сили, що вліяють на душу чоловѣка. *Посланникъ*. Перемишль, 1904. Ч. 20. С. 1.
24. Селецький К. Школа життя IV – Християнська наука о чоловѣцѣ. *Посланникъ*. Перемишль, 1904. Ч. 21. С. 1–2.
25. Селецький К. Школа життя V – Старунокъ о тѣло. *Посланникъ*. Перемишль, 1904. Ч. 22. С. 1.
26. Селецький К. Школа життя VI – Захоронки для малыхъ дѣтей. *Посланникъ*. Перемишль, 1904. Ч. 22. С. 1–2.
27. Селецький К. Школа жіночого господарства. *Діло*. Львів, 1905. Ч. 73. С. 2–3.
28. Селецький К. Якъ уладжене має бути жите доброи законницѣ. Жовква, 1908. 195 с.
29. Сестри Служебниці. Сестри двох Згромаджень відзначили 100-річчя переходу до вічності Слуги Божого о. Кирила Селецького. *Українська Греко-Католицька Церква* : веб-сайт. 2018. URL: http://ugcc.ua/news/sestri_dvoh_zgromadzhen_v%D1%96dznachili_100r%D1%96chhya_z_dnya_v%D1%96dhodu_do_v%D1%96chnost%D1%96slugi_bozhogo_o_kirila_seletskogo_83706.html.
30. Справа реєстрації Товариства св. Йосифа Обручника в Цеблові, Сокальського повіту (рукопис). *ДАЛО* (Держ. архів Львівської області). Ф. 1. Оп. 54. Спр. 3756. 55 арк.
31. Esortazione Apostolica *GAUDETE ET EXSULTATE* del Santo Padre Francesco Sulla chiamata alla Santità nel mondo contemporaneo. Roma, 19 marzo 2018. URL: https://w2.vatican.va/content/francesco/it/apost_exhortations/documents/papa-francesco-esortazione-ap_20180319_gaudete-et-exsultate.html.
32. Omeliadel Santo Padre Francesco. Vatican, 28 marzo 2013. URL: https://w2.vatican.va/content/francesco/pl/homilies/2013/documents/papa-francesco_20130328_messa-crismale.html.
33. Potocka A. Mój pamiętnik. Warszawa : Pax, 1973. 494 s.

REFERENCES

1. **Verhun, T.** (1988). Otets Kyrylo Seletskyi [Father Kyrylo Seletsky]. *Bohosloviia – Theology*, 52, 131–196. Rym [in Ukrainian].
2. Zapysky z moiey proizdky v Rym [Notes from my trip to Rome]. (1871). *Osnova – Basis*, 8, 137–138. Lviv [in Ukrainian].
3. Zapysky z moiey proizdky v Rym [Notes from my trip to Rome]. (1871). *Osnova – Basis*, 9, 141–142. Lviv [in Ukrainian].
4. Istoriia Zghromadzhennia [History of the Congregation]. (n.d.). *Sestry Sluzhebnytsi Neporochnoi Divy Marii. Provintsiia Spivstrazhdannia Materi Bozhoi v Ukraini – Sisters Servants of the Immaculate Virgin Mary. Province of Compassion of the Mother of God in Ukraine*. Retrieved from <http://ssmi-ua.org/history.html> [in Ukrainian].
5. **Kotsylovskiy, Y.** (1969). Poslannia do dukhovenstva z nahody dvadtsiat piat littia smerty Bl. p. o. pralata Kyryla Seletskoho, z 26 kvitnia 1943 r. [Message to the clergy on the occasion of the twenty-fifth anniversary of the death of the Blessed Memory of Fr. Prelate Kyrylo Seletskyi, from April 26, 1943]. *Visti z Rymu – News from Rome*, 1/2, 12–21. Rym [in Ukrainian].
6. Lyst o. K. Seletskoho do yepyskopskoho ordynariatu v Peremyshli vid 23 kvitnia 1914 r. (rukopys) [Letter of Fr. K. Seletsky to the Episcopal Ordinariate in Przemyśl on April 23, 1914 (manuscript)]. (1914, April 23). *Archiwum Państwowe w Przemyślu, Archiwum Biskupstwa Greckokatolickiego – State Archive in Przemyśl, Archives of the Greek Catholic Bishopic, sygn. 5140, 4 ark.* [in Ukrainian].
7. Lyst o. K. Seletskoho do mytropolyta A. Sheptytskoho vid 3 kvitnia 1907 r. – Lysty pryvatnykh osib z pryzvyshchamy na bukvy Se mytropolytovi Sheptytskomu z prokhanniam pratsevlashtuvannia ta nadannia dopomohy 1912–1938 (rukopys) [Letter from K. Seletsky to Metropolitan A. Sheptytsky dated April 3, 1907. – Letters of private individuals with surnames in letters Se to Metropolitan Sheptytsky with a request for employment and assistance 1912–1938 (manuscript)]. (1907, April 3). *Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Lviv – Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv, f. 408, op. 1, spr. 501, 5 ark.* [in Ukrainian].
8. Lyst sviashchenyka Seletskoho Kyryla, svidotstvo pro zasnuvannia ta diialnist Zghromadzhennia sester Sluzhebnyts PDM v s. Zhuzhel z 17 travnia 1900 r. (rukopys) [Letter from the priest Kyrylo Seletsky, certificate of foundation and activity of the Congregation of the Sisters Servants of the Blessed Virgin Mary in the village of Zhuzhel from May 17, 1900 (manuscript)]. (n.d.). *Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Lviv – Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv, f. 201, op. 5, spr. 77, 10 ark.* [in Ukrainian].
9. **Marko, S., s.** (2011). *Kharyzma ta zhyttia Zghromadzhennia sv. Yosyfa Obruchnyka Prechystoi Divy Marii (1898–1990) [Charisma and life of the Congregation of St. Joseph the Betrothed of the Blessed Virgin Mary (1898–1990)]*. Lviv: Ukrainian Catholic University [in Ukrainian].
10. **Matviichyna, M.A.** (n.d.). *Khronika Zghromadzhennia sv. Yosyfa do 1917 r. (rukopys) [Chronicle of the Congregation of St. Joseph until 1917 (manuscript)]*. *Holovnyi Arkhiv Zghromadzhennia sester sv. Yosyfa Obruchnyka – Main Archive of the Congregation of the Sisters of St. Joseph the Betrothed* [in Ukrainian].
11. Otets Ioann Bosko [Father Ioann Bosko]. (1900). *Bohoslovskiyi Visnyk – Theological Bulletin*, 1 (3), 182–183. Lviv [in Ukrainian].

12. **Sapeliak, A.** (2004). *Otets-prelat Kyrylo Seletskyi zasnovnyk monashykh zghromadzhzen* [Prelate Father Kyrylo Seletsky is the founder of monastic congregations]. Lviv: Galician Publishing Union [in Ukrainian].

13. **Seletskyi, K.** (1891). *Vidkrytie Ameryky* [Discovery of America]. Lviv: Shevchenko Society [in Ukrainian].

14. **Seletskyi, K.** (1894). *Dovzhnosity selianyina* [Duties of a peasant]. *Knyzhochka mysiina – Mission book*, 2/6. Ternopil [in Ukrainian].

15. **Seletskii, K.** (1902). *Dopys z Zhuzhelia* [Shkola khoziaistva domashnoho v Zakopanim] [Letter from Zhuzhel [Household School in Zakopane]]. *Poslannyyk – Envoy*, 1, 6–7. Peremyshl [in Ukrainian].

16. **Seletskii, K.** (1874). *Knyha mudrosty abo zhytie chesnoho cholovika, yake ono pislia zakoniv Bozhykh y liudskykh buty povynno* [The book of wisdom or the life of an honest man, which it must be after the laws of God and man]. Lviv: Shevchenko Society [in Ukrainian].

17. **Seletskii, K.** (1899). *Novynky vid vp.* Kyryla Seletskoho z Zhuzhelia [News from Kyrylo Seletsky from Zhuzhel]. *Dilo – Work*, 282, p. 3. Lviv [in Ukrainian].

18. **Seletskii, K.** (1900). *Otets Ioann Bosko yeho zhytie y dila* [Father Ioann Bosco of his life and work]. Peremyshl [in Ukrainian].

19. **Seletskyi, K.** (1868). *Svoia khata: chytanka* [Your house: a reader]. Lviv: Stauropean Institute [in Ukrainian].

20. **Seletskyi, K.** (1902). *Stezhky Hospodny* [God's paths]. *Poslannyyk – Envoy*, 19, 4–5. Peremyshl [in Ukrainian].

21. **Seletskyi, K.** (1904). *Tovarystvo shkoly zhinochoho hospodarstva* [Women's School Society Housekeeping]. *Dilo – Work*, 9, p. 3. Lviv [in Ukrainian].

22. **Seletskyi, K.** (1904). *Shkola zhyttia I – Zminchyvist dushi liudskoy* [School of life I – The variability of the human soul]. *Poslannyyk – Envoy*, 19, 1–2. Peremyshl [in Ukrainian].

23. **Seletskyi, K.** (1904). *Shkola zhyttia II – Syly, shcho vliiaut na dushu chelovika* [School of life II – Forces that affect the human soul]. *Poslannyyk – Envoy*, 20, 1. Peremyshl [in Ukrainian].

24. **Seletskii, K.** (1904). *Shkola zhytia IV – Khrystiianska nauka o chelovitsi* [School of Life IV – Christian science of people]. *Poslannyyk – Envoy*, 21, 1–2. Peremyshl [in Ukrainian].

25. **Seletskii, K.** (1904). *Shkola zhytia V – Starunok o tilo* [School of Life V – Body care]. *Poslannyyk – Envoy*, 22, 1. Peremyshl [in Ukrainian].

26. **Seletskii, K.** (1904). *Shkola zhytia VI – Zakhoronky dlia malykh ditei* [School of Life VI – Burials for young children]. *Poslannyyk – Envoy*, 22, 1–2. Peremyshl [in Ukrainian].

27. **Seletskyi, K.** (1905). *Shkola zhinochoho hospodarstva* [School of Women's Housekeeping]. *Dilo – Work*, 73, pp. 2–3. Lviv [in Ukrainian].

28. **Seletskyi, K.** (1908). *Yak uladzhene maie buty zhytie dobroy zakonnytsi* [The life of a good nun should be settled]. Zhovkva [in Ukrainian].

29. **Sestry Sluzhebnytsi.** (2018). *Sestry dvokh Zghromadzhzen vidznachyly 100-richchia perekhodu do vichnosti Sluhy Bozhoho o. Kyryla Seletskoho* [The sisters of the two Congregations celebrated the 100th anniversary of the transition to eternity of the Servant of God Fr. Kyrylo Seletsky]. *Ukrainska Hreko-Katolytska Tserkva – Ukrainian Greek Catholic Church*. Retrieved from http://ugcc.ua/news/sestri_dvoh_zgromadzhzen_v%D1%96dznachili_100-%D1%96chchya_z_dnya_v%D1%96dhodu_do_v%D1%96chnost%D1%96slugi_bozhogo_o_kirila_seletskogo_83706.html [in Ukrainian].

30. *Sprava reiestratsii Tovarystva sv. Yosyfa Obruchnyka v Tseblivi, Sokalskoho povitu* (rukopys) [The case of registration of the Society of St. Joseph the Betrothed in Tsebliv, Sokalskoho povitu]

Sokal County (manuscript)]. (n.d.). *Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti – State Archives of Lviv region*, f. 1, op. 54, spr. 3756, 55 ark. [in Ukrainian].

31. *Esortazione Apostolica «GAUDETE ET EXSULTATE» del Santo Padre Francesco Sulla chiamata alla Santità nel mondo contemporaneo [Apostolic Exhortation “GAUDETE ET EXSULTATE” of the Holy Father Francis On the call to holiness in the contemporary world]*. (2018, March 19). Roma. Retrieved from https://w2.vatican.va/content/francesco/it/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20180319_gaudete-et-exsultate.html [in Italiano].

32. *Omelia del Santo Padre Francesco [Homily of the Holy Father Francis]*. (2013, March 28). Vatican. Retrieved from https://w2.vatican.va/content/francesco/pl/homilies/2013/documents/papa-francesco_20130328_messa-crismale.html [in Italiano].

33. **Potocka, A.** (1973). *Mój pamiętnik [My diary]*. Warszawa: Pax [in Polish].

СКОРОЧЕННЯ

APP ABGK – Archiwum Państwowe w Przemysłu – inwentarz Archiwum Biskupstwa Greckokatolickiego

ДАЛО – Державний архів Львівської області

ЦДІАЛ – Центральний Державний Історичний архів України у Львові

МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ І О. КИРИЛО СЕЛЕЦЬКИЙ: ВЗАЄМИНИ НА ТЛІ ПРОЦЕСІВ ВІДНОВЛЕННЯ СХІДНОГО КАТОЛИЦЬКОГО МОНАШЕСТВА

У статті схарактеризовано діяльність о. Кирила Селецького в контексті церковно-культурного життя другої половини XIX – початку XX ст. і розкрито вплив пароха на ієрархів Церкви. Закцентовано та тому, що ідеї душпастиря знайшли втілення у різноманітних інституціях – і не лише духовних, аби сприяти розвиткові українського суспільства: захо-

ронках, читальнях, позичкових касах, громадських шпихлірах та ін. Особливу увагу зосереджено на взаєминах о. К. Селецького з митрополитом А. Шептицьким, їхніх спільних візіях щодо відновлення та розвиток чернецтва Української греко-католицької церкви, рівно ж на ролі та місії душпастирів серед народу.

Зазначено, що процеси, які нуртували у середовищах українців-католиків, починаючи із моменту заключення Берестейської Унії (1596) і донині, досліджені лише фрагментарно. Основна причина в тому, що в епоху розвитку історичних наук, – а це II-га пол. XX ст., українська історіографія досліджувалася в контексті вчення марксизму-ленінізму. Після 1991 р. грону українських істориків випало нелегке завдання відтворити правдиву історію, зокрема й історію українців-католиків. Заново були відкриті сотні і тисячі видатних представників українців, пам'ять про яких було затерто радянським режимом. Однією із таких постатей є Кирило Селецький (1835–1918), греко-католицький священник, громадський і освітній діяч.

У науковій студії проведено паралелі між діяльністю о. Кирила Селецького та митрополита Андрея Шептицького. Спираючись на історичні факти та доводячи співпрацю видатних діячів, зроблено узагальнення, що саме ідеї о. Кирила, які полягали у популяризації думки про необхідність відновлення східного католицького монашества та покладення на відновлені структури виховної й освітньої ролі у суспільстві стали основою для діяльності митрополита Андрея та бл. свмч. Климентія Шептицького.

Іван МАТКОВСЬКИЙ,
доктор філософії
(Ольштин, Польща)

Ivan MATKOVSKYI,
Doctor of Philosophy
(Olsztyn, Poland)

<https://orcid.org/0000-0002-0457-9131>
bojky@ukr.net

Ключові слова: Кирило Селецький, Андрей Шептицький, чернецтво, захоронка (дитячий садок).

METROPOLITAN ANDREY SHEPTYTSKYI AND FR. KYRYLO SELETSKYI: RELATIONSHIP AGAINST THE BACKGROUND OF THE EASTERN CATHOLIC MONASTICISM RESTORATION PROCESS

Fr. Kyrylo Seletskyi's activity in the context of church and cultural life of the second half of the nineteenth – the early twentieth century is characterized in the article. The influence of the pastor on the hierarchs of the Church is considered. It is emphasized that the pastor's ideas were embodied in various institutions, and not only spiritual ones, in order to contribute to the development of the Ukrainian society: zakhoronkas (kindergartens), reading rooms, loan offices, public granaries, etc. Particular attention is paid to the relationship of Fr. Kyrylo Seletskyi with Metropolitan Andrey Sheptytskyi, their joint visions for the restoration and development of monasticism of the Ukrainian Greek Catholic Church, as well as the role and mission of pastors among the people.

It is noted that the processes that were going on among Ukrainian Catholics since the conclusion of the Brest Union (1596) and until this day have been studied only fragmentarily. The main reason is that during the development of historical sciences, and this is the second half of the twentieth century, Ukrainian historiography was studied in the context of the teachings of Marxism-Leninism. After 1991, a group of Ukrainian historians has faced a difficult task to recreate true history, including the history of Ukrainian Catholics. Hundreds and thousands of outstanding Ukrainians, whose memory was erased by the Soviet regime, have been rediscovered. One such figure is Kyrylo Seletskyi (1835 – 1918), a Greek Catholic priest and public and educational figure.

In the study, parallels between the activity of Fr. Kyrylo Seletsky and Metropolitan Andrey Sheptytskyi are drawn. On the basis of historical facts and proving the cooperation of the outstanding figures, it is generalized that Fr. Kyrylo's views, which were to popularize the idea of the need to restore the Eastern Catholic monasticism and renew their educational role in society, became the basis for the activity of Metropolitan Andrew and hieromartyr Klement Sheptytskyi.

Key words: Kyrylo Seletskyi, Andrey Sheptytskyi, monasticism, zakhoronka (kindergarten).

Постановка проблеми. Передвісник відродження східного католицького чернецтва та опікунства Церкви над дітьми – саме такою головно бачиться постать о. Кирила Селецького на тлі взаємин з митрополитом Андреем Шептицьким¹ та його братом, блаженним священномучеником Климентієм², першим ігуменом відновленого згромадження

¹ Митрополит Андрей-Роман Марія граф Шептицький герба Власного (1865–1944), предстоятель Української греко-католицької церкви, митрополит Галицький, архієпископ Львівський (1901–1944).

² Блаженний священномученик Католицької Церкви, праведник народів світу Казимир Марія (о. Климент) граф Шептицький з Прилбич герба Власного (1869–1951).

монастирів Студійського Уставу та архимандритом після смерті митрополита Андрея у 1944 р. Одначе відродження східного католицького монашества розпочалося не братами Шептицькими. Одним з ідейних нахненників цього процесу був маловідомий ще й нині о. Селецький. Підвалини, закладені ним, були надзвичайно вдало реалізовані після його смерті братами Шептицькими та спричинилися до збереження Церкви в умовах переслідування. Ідеться про напrawdę стоїчну позицію монашества, яка особливо виявилась у збереженні й захисті східної католицької традиції в умовах більшовицького переслідування і терору.

Також варто згадати й про опікунську функцію у суспільстві Католицької Церкви східного обряду, реалізовану через створення системи сиротинців для дітей та їх виховання, що було покладено на монашество. Ця діяльність відіграла неабияку роль після Першої світової війни та під час Другої світової, головню під час голокосту.

Аналіз досліджень

Постать о. Кирила Селецького досліджена лише фрагментарно. Це стосується і стану вивчення біографічних віх церковного та громадського діяча, й аналізу його літературної і богословської спадщини. Дослідники єп. Йосафат Коциловський, о. Теодор Вергун, о. Йосип Годунько заклали підвалини життєпису о. Селецького, а в наші дні ці праці доповнені А. Сапеляком, с. Маркіяною (Василишин), І. Дмитрів, С. Марко, А. Розлуцькою, І. Розлуцьким, М. Стецик. У дослідженні тематики новою є спроба порівняти діяльність о. Селецького із діяльністю митрополита Андрея Шептицького. Брак досліджень на пропоновану тематику й визначає актуальність та новизну пропонованої статті.

Виклад основного матеріалу

Серед захоронок, організованих братами Шептицькими, які заопікувались десятками тисяч дітей у період з 1918 до 1946 р. та врятували сотні єврейських дітей у часи Голокосту, назавжди залишиться перша захоронка в Галичині, створена о. Кирилом Селецьким 15 травня 1893 р. у Жужелі³ [2, с. 160]. А місія опіки над дітьми, започаткована Селецьким спільно з першими сестрами-служебницями, згодом неабияк розвинулась під керівництвом отця-ігумена Климентія у структурах монашого згромадження Студитського Уставу.

Окремо хочемо сказати і про монашество, яке 1946 р., як писав ігумен Климентій, залишилось непорушне у вірі своїй, на відміну від частини одруженого духовенства. Пам'ятаємо, що власне о. Селецький був одним із тих, хто розпочав у кінці XIX ст. процес його оновлення.

³ Текст о. Т. Вергуна, авторство якого помилково приписали П. Вергуну, містить ще одну хибу. Насправді першу захоронку засновано 15 травня 1893 року, а не 19. 05. 1893 р., як подає часопис «Богословія».

Взаємини Слуг Божих о. Кирила і митрополита Андрея доречно розглядати у двох вимірах: особисті стосунки та продовження й розвиток братами Шептицькими діяльності різногранного духовного супроводу, започаткованого Селецьким.

Про необхідність відродження східного католицького монашества у листі від 6 лютого 1921 р. до Східної Конгрегації Церков митрополит Андрей писав, «ще перебуваючи у Василіянських монастирях та справуючи обов'язки: магістра новиків у Добромильській обителі (1896–1898), переконався я, що Добромильська конгрегація не відповідає всім покликаним, з якими мається до діла в нашій народі».

Причиною цього, на думку митрополита, був економічний чинник, який призводив до того, що основна маса русинів-українців не мала належної освіти та не знала жодного ремесла, окрім рільництва. Цю інформацію черпаємо з пізніших спогадів о. Климентія про початки відновлення в Галичині монашества⁴ [22, с. 150–163].

Не тільки реалізацію покликань серед народу, але й більш стратегічні цілі вбачали брати Шептицькі в розвитку східного католицького чернецтва. Щоб зрозуміти важливість цієї теми, пригадаємо, що, перебуваючи у 1921 р. в Римі, митрополит Андрей був запрошений виголосити доповідь у Східному Папському Інституті. Тема, яку запропонував митрополит, звучала так: «Місія чернецтва в справі єдності Церков» [23, с. 33–40].

У реалізації цієї місії ми, властиво, також убачаємо цеглинку, закладену Слугою Божим о. Кирилом Селецьким. Тут ідеться про зусилля митрополита для реалізації ідеї, яку почав втілювати у життя у цей час о. Кирило Селецький, долучившись чи не найбільше до створення монашої обителі для тих дівчат, хто з матеріальних причин не зміг дістатись до чину оо.-василіян.

Перша згадка про ідею заснування нового жіночого чернечого згромадження, висловлена о. Селецьким, трапляється на поч. 90-х рр. XIX ст. Під час загальних зборів «Товариства св. Павла» та духовних реколекцій для його членів, які відбулися із 7 до 10 березня 1892 р. у Львові в монастирі оо.-василіян св. Онуфрія, о. Кирило Селецький на закінчення зборів розповів присутнім про важливість заснування монастиря для сільських дівчат, метою якого було б, на взірць згромаджень сестер-служебниць латинського обряду, організація захоронок

⁴ У січні 1926 року громадськість Галичини відзначала чверть століття на митрополичому престолі Андрея Шептицького. З цієї нагоди інтелектуальне середовище Церкви підготувало ювілейний випуск журналу «Богословія», у якому о. Климентій Шептицький публікує статтю на тему відродження східної чернечої традиції, яке відбулося старанням митрополита. Див.: др. Шептицький Климентій, о. Митрополит Андрей і обновлення східної чернечої традиції. *Богословія*. 1926. Т. IV, кн. 1/2. С.150–163.

для дітей. Сестри мали б допомагати матерям виховувати дітей. Отець Селецький поділився із учасниками зібрання планами заснування такого монастиря у Жужелі, зазначивши, що цей план погоджено Митрополитом о. Кирилом Селецьким [15, с. 72].

Дослідники майже не знають фактів контактів монаха Андрея Шептицького із о. Кирилом Селецьким у цій справі. Однак є певні закономірності в цих подіях, які потребують глибшого дослідження. Знаємо, що жіноче чернече Згромадження сестер-служебниць Непорочної Діви Марії було засновано 27 серпня 1892 р., у день, коли в Перемишлі з рук єпископа Юліана Пелеша отримує дияконські свячення брат Андрей Шептицький. Перший ступінь таїнства священства майбутній митрополит не випадково отримує у День Успіння Пресвятої Богородиці. Ця подія тісно пов'язана з моментом прийняття рішення зміни Романом Шептицьким обряду і вступом до василіянського монастиря.

Улітку 1883 р. сім'ю Шептицьких запросили на весілля до Скшинських, які віддавали заміж онуку сестри Александра Фредри – Констанцію з Фредрів. Родичі мешкали неподалік Корчина під Кросном, де були маєтки Шептицьких. Святкування тривали аж цілий тиждень, і Роман відразу звідти поїхав до Старої Весі (Старого Села – українською) на реколекції до єзуїтів. Нині ця місцина належить до гміни Березів Березівського повіту Підкарпатського воєводства. Тут розміщена пізньобарокова базиліка Внебовзяття Непорочної Діви Марії, яку прикрашала чудотворна ікона Успіння Пресвятої Богородиці. Реколекції провадив о. Яцковський⁵. Якоїсь миті Роман відчув внутрішній голос, що велів йому: «Маєш бути Василіянином». Цю мить Софія Шептицька так описала у своїх спогадах:

«А там... у тиші монастирських мурів, під покровом Пречистої Діви, беручи за свідка об'явлену йому Богу волю, провідника своєї душі, – що й була свідком його чистої юности, – моє хлоп'я в покорі питається Господа: «Боже! Що хочеш, щоб я вчинив?» А Господь відповідає йому в душі, тим голосом без слів, якого не чує людське вухо, але серце розуміє: «Покинеш батька й матір, братів і свій дім, покинеш обряд, який виховав тебе для Мене й який ти від дитинства полюбив, покинеш звичаї, які вросли у твоє серце, й підеш до нового життя, до чужих людей, може, нерадих, і візьмеш Мій Хрест на свої рамена та зазнаєш посуджень, підозріль у тому, що для тебе найсвятіше й від Мене передане.

⁵ О. Генрик Яцковський, властиво Ностиц-Яцковський (1834–1905) – католицький священник, ректор кількох єзуїтських колегій, єзуїтський провінціал у Галичині (1881–1887). Належав до грона близьких приятелів сім'ї Шептицьких. Отець мав великий вплив на маму – Софію Шептицьку, а також на дітей. Стосунки молодого Романа Шептицького добре описані у статті «Metropolita Andrzej Szeptycki i ks. Henryk Jackowski TJ (1880–1892)», опублікованої у «Sensus Historiae» (2013 р., т. 10, № 1, с. 20–38.), яка є у вільному доступі в інтернеті.

Зазнаєш, може, й людської погорди, твої найближчі будуть здвигати раменами й називати тебе безумним, а мати над тобою плакати буде і в її плачу покинеш її. Але підеш, бо Я тебе кличу й служитимеш Мені аж до смерти – а, може, і мученичої...» [21, с. 42–43].

Стара Весь коло Бжозова стала спільним місцем для утвердження покликання Романа Шептицького та діяльності о. Кирила Селецького, бо саме тут був центр сестер-служебниць латинського обряду, які активно діяли на східних теренах Галичини.

Ще одна цікава закономірність виводиться із культу Непорочної Діви Марії, який об'єднував згаданих нами: Шептицьких, о. Селецького і сестер-служебниць. За спогадами невістки Ядвіги⁶, занотованими у 1904 р., Софія Шептицька «мала велику набожність до Пресвятої Богородиці Непорочного Зачаття. Також у часі, коли вселялися до нового дому, Її вибрала за Патронку родини, що сталося 8 грудня 1872 р. І тепер тішилася тим ювілеєм та просила нас усіх і кожного осібно, навіть мою сестру й брата⁷, щоби ми наше життя віддали під опіку Пресвятій Богородиці Непорочного Зачаття. Митрополита ж просила, щоб Їй посвятив усі свої дієцезії» [13, с. 420].

Отже, був якийсь невидимий зв'язок між цими всіма подіями, які варто досліджувати і аналізувати як один нерозривний процес.

Перші документально зафіксовані контакти митрополита з о. Селецьким мали місце у травні 1897 р., коли молодого о. Андрея Шептицького кардинал Сильвестр Сембратович призначив візитатором Згромадження сестер-служебниць (СНДМ) [3, с. 64].

Щоправда, за кілька місяців до цієї події знаходимо згадку про контакти Селецького і Яна Кантія Шептицького, якого перший просить про фінансову допомогу для сс.-служебниць: «И теперь внісь на петыцію до Сойму на руки посла Графа Шептыцкого – бо вжеж годі по такім розчарованю до своїх людей довіріє мати»⁸ [11].

Про ставлення о. Кирила Селецького до майбутнього митрополита Андрея свідчить оповідання, яке написав Селецький та опублікував влітку 1900 р. в момент після смерті митрополита Сас-Куїловського, коли вже стало очевидно, що на престолі галицьких владик засяде

⁶ Мова про Ядвігу із Шембеків Шептицьку (1883–1939).

⁷ Ідеться про Софію і Олександра Шембеків. Софія Теодора Марія графиня Шембек (1884–1974) – сестра Ядвіги з Шембеків Шептицької (1877–1939), дружини Леона графа Шептицького (1877–1939). Вступила до Згромадження сестер-служебниць Непорочної Діви Марії (Непорочниць) і прийняла чернече ім'я Марія Криста. Олександр граф Шембек з Сім'янич герба Власного (1886–1928).

⁸ Мова іде про те, що Ян Кантія Шептицький трактувався як представник польської частини галицького суспільства у Галицькому Крайовому Сеймі. Українці-русини мали своє представництво у законодавчих органах влади.

Шептицький. Автор передає в алегоричній формі прихід сина святого отця Василя Великого до притулку для нужденних, заснованих нині святим Альбертом Хмельовським⁹. Образ нужденних тут символічно позначає русинів-українців, до яких чернець приходить, щоб «в ім'я жертви принести щось дорогоцінніше від згаданих дарів. Він приносить їм Слово Боже, що мало просвітити їх розум і скріпити їх серце в тяжкій боротьбі життєвській і поєднатися з тою незавидною долею, в яку попалися чи то власновольно, чи то поневільно...».

«Кто знає, може се молитви і благословенства тих бідолах із дому брата Альберта виєдали Єму у Бога, що став в вельми тяжкой и опасной хвилі провідником народу, котрий в почуттю свого достоїнства змагає до того, щоби заняти приналежне му місце серед братії слов'янської».

Най же ся ідея, яка одушевляла колишнього о. Андрея тоги, як переступив пороги дому, в котрім містили ся найнужденніши межі найнужденнішими, і надаліше буде Єму провідною зізвздою на дорогу, яку вступив з волі Провидіння Божого» [19, с. 4–5].

Про безпосередній контакт о. Селецького і митрополита Андрея свідчить низка листів, написаних Селецьким із Перемишльської єпархії. В одному з них о. Кирило згадує, що взірцем для формування монашого жіночого згромадження серед українців-католиків були сестри-служебниці латинського обряду. Лист датованого 25 червня 1906 р. в день св. Онуфрія: «Всесвітлійшій гр. к. Митрополитальний Ординаріате! В залученю предкладаю требуемі «Правила для СС. Служебниць Преч. Діви Марії». При сей роботі користав я богато з первістних «правил» уложених мною на основі устава Служебниць *rit. lat.* а затверджених всесвітл. Митропол. Ординаріатомъ підъ днем 6 Мая 892 ч. 452 – дальше з цінних» [9].

Згадані вже ідеї щодо відродження українського монашества й викладені о. Климентієм у 1926 р. у праці про роль митрополита Андрея та його роль у відновленні східного чернецтва напряду перегукуються із цілями, які о. Кирило Селецький заклав у статуті ще однієї монашої організації – відомого нині Згромадження сестер св. Йосифа Обручника Пречистої Діви Марії, а на початку ХХ ст. – Товариства св. Йосифа Обручника. Засноване це монаше згромадження о. Кирилом у 1898 р. Саме в цей час, як писав у згаданій праці о. Климентій, «на фільварку Кристинопільського монастиря ОО. Василян зібралося кількох побожних молодців і зачало в убожестві, чистоті і послуші вести життя молитви та праці. Духовний провід дав їм о. Андрей, який тоді був професором богослов'ї в Кристинопільській обителі». Ці юнаки стануть початками монашого згромадження Студійсько-

⁹ Святий брат Альберт (Адам Хмельовський, 1846–1916) – художник, учасник Січневого повстання, францисканський терціан. Став відомий завдяки своїй опіці над убогими і бездомними. Заснував згромадження братів і сестер-альбертинок.

го Уставу, перший (більший) осередок яких вже був на Скнилові у Львові. Про зв'язок між студитками та йосифітками свідчить той факт, що в статуті, написаному о. Селецьким, чітко зазначалося: в разі упадку маєток Товариства св. Йосифа Обручника переходить на монастир Студійського Уставу св. Антонія Печерського на Скнилові [20, с. 540–542]. Про взаємини о. Кирила із митрополитом Андреем свідчать й інші листи¹⁰ [5, 6, 7].

У лютому 1906 р. о. Селецький брав участь у першій загальноукраїнській прощі греко-католицьких вірних до Святої Землі. Маючи 71 рік, був найстарішим паломником. Свої враження від цієї поїздки отець Кирило описав на сторінках часопису «Посланник» [18].

25 червня 1906 р. у день святого Онуфрія о. Кирило Селецький разом з листом направив митрополитові Андрею «Правила для СС Службниць Пречистої Діви Марії». У листі дав також короткий коментар, в якому пояснив, що Правила укладено на основі Уставу службниць латинського обряду й затверджено 6 травня 1892 р. [9]. Можемо припустити, що о. Кирило Селецький консультувався у цей час з митрополитом Андреем Шептицьким перед оголошенням у Крехові Пастирського послання до сестер-службниць¹¹ [17]. Про те, що о. Кирило Селецький передає митрополиту Андрею доопрацьований рукопис Уставу для службниць, дізнаємося з іншого листа, адресованого Андрееві Шептицькому 30 липня 1906 р. [8].

Про спільне з митрополитом опрацювання Уставу для службниць свідчить вже цитований лист, написаний 3 квітня 1907 р. Пояснення, дані о. Селецьким до тексту Уставу, є саме і поясненнями автора цього Уставу, даного митрополитові, який, очевидно, робить зауваження до малозрозумілих місць. Цілком очевидно, що текст листа свідчить про спільну працю о. Селецького і та митрополита Андрея над Уставом [10, с. 3].

3 вересня 1908 р. о. Кирило Селецький виступив на захист митрополита Шептицького, який став жертвою атаки українських москвофілів у Галичині. Зокрема, листом до консисторії Перемишльської єпархії о. Селецький заявив про позицію священників Белзького деканату, який він на той час очолював. Белзький деканат належав власне до Перемишльської єпархії [4, с. 47–48].

¹⁰ Лист о. К. Селецького до митрополита Андрея Шептицького, Центральний Державний Історичний Архів України у Львові (далі ЦДІАУЛ) Ф.358. Оп. 2. Спр. 266. Арк.92), написаний в Жужелі 14 січня 1900 р. свідчить про наявність особистих контактів з ще єпископом Станіславівським; Лист о. К. Селецького до митрополита Андрея Шептицького, ЦДІАУЛ Ф.358. Оп.1. Спр. 266. Арк.93), написаний у Жужелі 14 липня 1900 р. з проханням аудієнції у Прилбичах, підтверджує цю думку; 12 березня 1904 р. о. Кирило Селецький повідомляє митрополита про свій приїзд до Львова і просить про можливість загостювати в митрополичих палатах: ЦДІАУЛ Ф.358. Оп.1. Спр. 266. Арк. 99.

¹¹ Пастирське було написане 3 квітня 1906 р. і видане окремим виданням: Послание пастирське... Сестрам Службницям Пречистої Діви Марії. Жовква, 1906. С. 1–15.

Вельми цікавим є лист о. Кирила Селецького, написаний до митрополита Андрея 15 липня 1909 р. У ньому йдеться про чотирьох дівчат, які живуть у «молитві та праці», рівно ж і про те, як їх вразила праця о. Николая Садовського під назвою *Чернече життя в студитській лаврі в Скнилові*. Власне, дівчата просили згоди на використання досвіду студитів для облаштування свого способу життя. У контексті листа з'являється свідчення про багаторічну співпрацю о. Селецького з митрополитом та повний послух у його діях. Селецький зізався: «Що ж Ваше Преосвященство на тоє? Без котрого відомости, волі і апробати нич не предпринимав» [12, с. 96].

У цьому листі о. Селецький висловлює ідею організації студитської жіночої Лаври: «Після моєї не міродайної гадки така ось женьська студитська лавра єсть у нас необхідно потрібна. Зауважити також мушу, же дівчата в своїм часі просили о прийнятті до СС. Служебниць, лиш по (...) же не мали уставом приписаних свойств то вже ж відказано їх прошеню».

Ідею, висловлену о. Кирилом, брати Шептицькі почали втілювати в 1924 р., вже після смерті Селецького. Коли 1919 р. до Унева перебралися студити, то за три роки неподалік у с. Якторів оселилися сестри-йосифітки. Ієромонах-студит Теофан Шевага у монастирській хроніці пише, що в часи Першої світової війни сестри мусили залишити с. Цеблів (нині Сокальський повіт) [16, с. 289]. У Якторові Шептицькі володіли землею та невеликим будиночком, в якому жив лісничий, що стеріг їхні маєтки. Цей будиночок і став притулком для монахинь. Парохом у с. Якторів був о. Зенон Калинюк, згодом місіонер на Поліссі. За домовленістю між сестрами-йосифітками й о. Климентієм, настоятелька мала приймати до згромадження нових кандидаток, які повинні були заснувати жіночу гілку монахів-студитів. Першими кандидатками 1923 р. були сестра Анізія, сестра Аґнетта Ховалко та сестра Романа, які закінчили новіціат у Згромадженні сс.-йосифіток і дали початок новій студитській традиції. Із благословення митрополита Андрея, ігумен Климентій (Шептицький) заснував 1924 р. перший жіночий монастир Студійського уставу. Першу обитель сестер митрополит Андрей освятив на свято Покрови Пресвятої Богородиці – і від цього вона отримала назву «Свято-Покровський монастир». Першою настоятелькою стала сестра Євгенія (Сенюк), а духівником, як передають церковні шематизми, – ігумен о. Климентій. Навесні 1925 р. сестри-йосифітки виїхали з Якторова на Стрийщину, де брати Шептицькі придбали для їхніх потреб будинок. У Якторові залишилась, як передавав ієр. Теофан, тільки одна з них, яка виконувала деякий час функцію настоятельки для сестер-студиток, яких приймали до новіціату. 1925 року з рук о. Климентія перші сестри-студитки отримали облачини.

Коротко згадаємо і про захоронки – дошкільні заклади для дітей-сиріт, справу розпочату о. Кирилом Селецьким і вміло організовану братами Шептицькими. На Різдвяні свята 1918 р. митрополит Андрей покликав до себе о. Василя Лициняка, якому доручив підготувати статут товариства, що мало б займатися винятково опікою сиріт. Саму ж справу було доручено о. Климентію Шептицькому. Цю сторінку історії о. Лициняк пізніше опише й опублікує, а ми отримаємо безцінне свідчення про витoki великої справи порятунку сотень дітей-сиріт у часи Другої світової війни [14, с. 78–84].

У листі до сестер-служебниць, опубліковану у Львівських Архиепархіальних Відомостях з нагоди 50-ліття їх діяльності, митрополит Андрей так згадав про о. Селецького:

«З вдячністю для Бога сьогодні треба згадати й про основника Вашого Згромадження, о. Кирила Селецького, пароха Жужеля. Його праведне життя, посвята, з якою все віддавав, чи то захоронкам Сестер, чи то убогим, його дух молитви, його простота і покора, а передовсім любов ближнього, що була провідним світлом в основанні Згромадження і у працях для нього – всі тії чесноти ставляють Покійного в ряді перших працівників Євангелія в нашій Церковній Провінції. Беручи під увагу ті його заслуги, Архиепархіальний Собор в р. 1941 правилом 62 згадує про о. Кирила Селецького, як про чоловіка, якого можна поставити як зразок християнського, святого життя». [1, с. 169].

Висновки. Ідеї о. Кирила Селецького щодо відновлення східного українського монашества та його ролі в суспільному житті знайшли безпосередню підтримку та реалізацію у діяльності митрополита Андрея Шептицького. Про це свідчить низка аргументів. На жаль, сьогодні дуже мало відомо про особисті контакти цих церковних мужів, особливо у 90-х рр. XIX ст., а це період місійної діяльності о. Андрея Шептицького. Очевидно, що саме тоді відбувався між душпастирями діалог і розмови навколо благородної справи о. Селецького. Як наслідок, Українська греко-католицька церква у першій пол. XX ст. стала для молодого покоління опікункою та вихователькою, і це завдання головно було поручено, здебільшого, чернецтву.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрей, Митрополит. До Сестер Служебниць. *Львівські архієпархіальні відомості*. Львів, 1942. Вересень-жовтень. Ч. 9–10. С. 169–171.
2. Вергун Т.¹² О. Кирило Селецький. *Богословія*: науковий тримісячник. Рим, 1988. № 52. С. 160.

¹² У збірнику подаємо Т. Вергун, з огляду на те, що у «Богословії» помилково приписано авторство П. Вергунові.

3. Вовчук Б., ЧСВВ. Митрополит Андрей Шептицький і його вплив на духовенство і монашество. *Слуга Божий Митрополит Андрей Шептицький : збірник популярно-наукових доповідей і статей та іншого архівного матеріалу, скомплектований з нагоди відзначень 45-ї і 50-ї річниць смерті митрополита Андрея Шептицького* / ред. Іван Біланич та ін. Філядельфія, 1994. С. 64.

4. Лист о. К. Селецького до консисторії Перемишльської єпархії за 3/09/1908, Протест. *APP ABGK* (Archiwum Państwowe w Przemyślu, Archiwum Biskupstwa Grekokatolickiego). Sygn. 5130. С. 47, 48. (Рукопис оригінал).

5. Лист о. К. Селецького до Митрополита Андрея Шептицького від 14 січня 1900 р. *ЦДІАЛ України* (Центр. держ. іст. архів України, м. Львів). Ф. 358. Оп. 2. Спр. 266. Арк. 92.

6. Лист о. К. Селецького до Митрополита Андрея Шептицького від 14 липня 1900 р. *ЦДІАЛ України* (Центр. держ. іст. архів України, м. Львів). Ф. 358. Оп. 1. Спр. 266. Арк. 93.

7. Лист о. К. Селецького до Митрополита Андрея Шептицького від 12 березня 1904 р. *ЦДІАЛ України* (Центр. держ. іст. архів України, м. Львів). Ф. 358. Оп. 1. Спр. 266. Арк. 99.

8. Лист о. К. Селецького до Митрополита Андрея Шептицького від 30 липня 1906 р. *ЦДІАЛ України* (Центр. держ. іст. архів України, м. Львів). Ф. 358. Оп. 2. Спр. 266. Арк. 95.

9. Лист о. К. Селецького до Митрополита Андрея Шептицького від 25 червня 1906 р. *ЦДІАЛ України* (Центр. держ. іст. архів України, м. Львів). Ф. 408. Оп. 1. Спр. 501. (Рукопис оригінал).

10. Лист о. К. Селецького до Митрополита Шептицького 3/04/1907. *ЦДІАЛ України* (Центр. держ. іст. архів України, м. Львів). Ф. 408. Оп. 1. Спр. 501. С. 3.

11. Лист о. Кирила Селецького до посла Олександра Барвінського за 9.02.1897. *Відділ рукописів ЛНБ ім. В. Стефаніка НАН України*. Фонд Барвінського. Спр. 2319. Лист 2. Арк. 2–3.

12. Лист о. К. Селецького до Митрополита Шептицького 15/07/1909. *ЦДІАЛ України* (Центр. держ. іст. архів України, м. Львів). Ф. 358. Оп. 2. Спр. 266. С. 96.

13. Листи Софії Шептицької. 1940. Т. IV. С. 420. (Рукопис оригінал).

14. Лициняк В. Товариство «Захист ім. митрополита Андрея графа Шептицького для сиріт у Львові». Його початок і розвиток по кінець 1925 р. *Богословія*. Львів, 1926. С. 78–84.

15. Львівські Архиепархіяльні Відомости. 1892. 12 мая. Ч. V. С. 72.

16. Монастирська хроніка, писана ієромонахом Теофаном, настоятелем монастиря в Скиті св. Андрея Студійського Уставу в Лужках. *Музей народної архітектури та побуту у Львові – спадщина митрополита Андрея Шептицького* : матеріали наук. конф. з нагоди 150-ліття від дня народження Митрополита Андрея Шептицького. Львів : Колесо, 2016. С. 289.

17. Пастирське послання Митрополита Андрея до Сестер служебниць. Жовква, 1906. С. 1–15.

18. Селецький К. Записки з паломництва до св. Землѣ, вѣдбутого вѣ мѣсяци вересню 1906 р. *Посланникъ*. 1906. Ч. 19. С. 3–4; Ч. 20. С. 1–2; Ч. 21. С. 2; Ч. 22. С. 2–3; Ч. 23 і 24. С. 2–4.

19. Селецький К. Споминка із минулих літ. *Посланник*. 1900. Ч. 22. С. 4–5.

20. Товариство св. Йосифа Обручника. *Нива*. Львів, 1911. Ч. 16–17. С. 540–542.

21. Шептицька С. Молодість і покликання о. Романа Шептицького. Львів : Свічадо, 2009. С. 42–43.

22. Шептицький К. О. Митрополит Андрей і оновлення східної чернечої традиції. *Богословія*. 1926. Т. IV, кн. 1/2. С. 150–163.

23. Szeptyckyj A. La mission du monachisme dans la question de l'union des Eglises. *Stoudion*. 1 (1923). № 1. С. 10–12; № 2. С. 33–40.

REFERENCES

1. **Andrei, Metropolitan.** (1942, September-October). Do Sester Sluzhebnyts [To the Servant Sisters]. *Lvivski arkhieparkhiialni vidomosti – Lviv Archeparchy Information*, 9–10, 169–171. Lviv [in Ukrainian].

2. **Verhun, T.** (1988). O. Kyrylo Seletskyi [Fr. Kyrylo Seletsky]. *Bohosloviia – Theology*, 52, 160. Rym [in Ukrainian].

3. **Vovchuk, B., OSBM.** (1994). Mytropolyt Andrei Sheptytskyi i yoho vplyv na dukhovenstvo i monashestvo [Metropolitan Andrei Sheptytskyi and his influence on the clergy and monasticism]. In I. Bilanych et al. (Eds.), *Sluha Bozhyi Mytropolyt Andrei Sheptytskyi: zbirnyk populiarno-naukovykh dopovidei i statei ta inshoho arkhivnoho materialu, skomplektovanyi z nahody vidznachen 45-yi i 50-yi richnyts smerty mytropolyta Andreia Sheptytskoho – Servant of God, Metropolitan Andrei Sheptytskyi: a collection of popular scientific reports and articles and other archival material, compiled on the occasion of the 45th and 50th anniversaries of the death of Metropolitan Andrei Sheptytskyi* (p. 64). Filiadelfia [in Ukrainian].

4. Lyst o. K. Seletskoho do konsystorii Peremyshlshkoi yeparkhii za 3/09/1908, Protest [Letter of Fr. K. Seletskyi to the Consistory of the Przemyśl Eparchy for September 3, 1908, Protest]. (1908, September 3). *Archiwum Państwowe w Przemyślu, Archiwum Biskupstwa Greckokatolickiego – State Archive in Przemyśl, Archives of the Greek Catholic Bishopric*, sygn. 5130, pp. 47–48 [in Ukrainian].

5. Lyst o. K. Seletskoho do Mytropolyta Andreia Sheptytskoho vid 14 sichnia 1900 r. [Letter of Fr. K. Seletskyi to Metropolitan Andrei Sheptytskyi dated January 14, 1900]. (1900, January 14). *Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Lviv – Central State Historical Archives of Ukraine in Lviv*, f. 358, op. 2, spr. 266, ark. 92 [in Ukrainian].

6. Lyst o. K. Seletskoho do Mytropolyta Andreia Sheptytskoho vid 14 lypnia 1900 r. [Letter of Fr. K. Seletsky to Metropolitan Andrei Sheptytsky dated July 14, 1900]. (1900, July 14). *Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Lviv – Central State Historical Archives of Ukraine in Lviv*, f. 358, op. 1, spr. 266, ark. 93 [in Ukrainian].

7. Lyst o. K. Seletskoho do Mytropolyta Andreia Sheptytskoho vid 12 bereznia 1904 r. [Letter of Fr. K. Seletskyi to Metropolitan Andrei Sheptytskyi dated March 12, 1904]. (1904, March 12). *Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Lviv – Central State Historical Archives of Ukraine in Lviv*, f. 358, op. 1, spr. 266, ark. 99 [in Ukrainian].

8. Lyst o. K. Seletskoho do Mytropolyta Andreia Sheptytskoho vid 30 lypnia 1906 r. [Letter of Fr. K. Seletsky to Metropolitan Andrei Sheptytsky dated July 30, 1906]. (1906, July 30). *Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Lviv – Central State Historical Archives of Ukraine in Lviv*, f. 358, op. 2, spr. 266, ark. 95 [in Ukrainian].

9. Lyst o. K. Seletskoho do Mytropolyta Andreia Sheptytskoho vid 25 chervnia 1906 r. [Letter of Fr. K. Seletsky to Metropolitan Andrei Sheptytsky dated June 25, 1906]. (1906, June 25). *Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Lviv – Central State Historical Archives of Ukraine in Lviv*, f. 408, op. 1, spr. 501 [in Ukrainian].

10. Lyst o. K. Seletskoho do Mytropolyta Sheptytskoho 3/04/1907 [Letter of Fr. K. Seletskyi to Metropolitan Sheptytskyi, April 3, 1907]. (1907, April 3). *Tsentralnyi derzhavnyi*

istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Lviv – Central State Historical Archives of Ukraine in Lviv, f. 408, op. 1, spr. 501, p. 3 [in Ukrainian].

11. Lyst o. Kyryla Selets'koho do posla Oleksandra Barvinskoho za 9.02.1897 [Letter of Fr. Kirill Selet'skyi to Ambassador Oleksandr Barvyn'skyi for February 9, 1897]. (1897, February 9). *Viddil rukopysiv LNB im. V. Stefanyka NAN Ukrainy – Manuscripts Department of the Lviv V. Stefanyk Scientific Library National Academy of Sciences of Ukraine*, f. Barvyn'sky, spr. 2319, letter 2, pp. 2–3 [in Ukrainian].

12. Lyst o. K. Selets'koho do Mytropolyta Sheptyts'koho 15/07/1909 [Letter of Fr. K. Selet'skyi to Metropolitan Sheptyts'kyi, July 15, 1909]. (1909, July 15). *Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy, m. Lviv – Central State Historical Archives of Ukraine in Lviv*, f. 358, op. 2, spr. 266, p. 96 [in Ukrainian].

13. *Lysty Sofii Sheptyts'koi [Letters of Sofiya Sheptytska]*. (1940). (Vol. 4, p. 420). [in Ukrainian].

14. **Lytsyniak, V.** (1926). *Tovarystvo «Zakhyst im. mytropolyta Andreia hrafa Sheptyts'koho dlia syrit u Lvovi»*. Yoho pochatok i rozvytok po kinets 1925 r. [Society “Protection named after Metropolitan Andrei Count Sheptyts'kyi for orphans in Lviv”. Its beginning and development until the end of 1925]. *Bohosloviia – Theology* (pp. 78–84). Lviv [in Ukrainian].

15. *Lvivski Arkhyieparkhialni Vidomosty [Lviv Archeparchy Information]*. (1892, May 12). (Vol. 5, p. 72) [in Ukrainian].

16. *Monastyr'ska khronika, pysana hieromonakhom Teofanom, nastoiatelem monastyria v Skyti sv. Andreia Studiiskoho Ustavu v Luzhkakh* [The monastery chronicle, written by the hieromonk Theophan, the abbot of the monastery in the Skete of St. Andrei Studio Ustav in Luzhki]. (2016). *Muzei narodnoi arkhitektury ta pobutu u Lvovi – spadshchyna mytropolyta Andreia Sheptyts'koho: materialy nauk. konf. z nahody 150-littia vid dnia narodzhennia Mytropolyta Andreia Sheptyts'koho – The Museum of Folk Architecture and Life in Lviv – the legacy of Metropolitan Andrey Sheptytskyi: Proceedings of the Scientific Conference on the occasion of the 150th anniversary of the birth of Metropolitan Andrey Sheptytskyi*. (p. 289). Lviv: Koleso [in Ukrainian].

17. *Pastyr'ske poslannia Mytropolyta Andreia do Sester sluzhebnyts [Pastoral message of Metropolitan Andrey to the Sisters of Service]*. (1906). (pp. 1–15). Zhovkva [in Ukrainian].

18. **Selet'skyi, K.** (1906). *Zapysky z palomnytstva do sv. Zemli, vidbutoho v misiatsy veresniu 1906 r.* [Notes on the pilgrimage to St. Land, happened in September 1906]. *Poslanyk – Envoy*, 19, 3–4; 20, 1–2; 21, 2; 22, 2–3; 23–24, 2–4 [in Ukrainian].

19. **Selet'skyi, K.** (1900). *Spomynka iz mynuvshykh lit* [A memory from past years]. *Poslanyk – Envoy*, 22, 4–5 [in Ukrainian].

20. *Tovarystvo sv. Yosyfa Obruchnyka* [Society of St. Joseph the Bridegroom]. (1911). *Nyva – Cornfield*, 16–17, 540–542. Lviv [in Ukrainian].

21. **Sheptytska, S.** (2009). *Molodist i poklykannia o. Romana Sheptyts'koho* [Youth and vocation of Fr. Roman Sheptytskyi]. (pp. 42–43). Lviv: Svichado [in Ukrainian].

22. **Sheptyts'kyi, K.** (1926). *O. Mytropolyt Andrei i obnoblennia skhidnoi chernchoi tradytsii* [Father Metropolitan Andrey and the renewal of the Eastern monastic tradition]. *Bohosloviia – Theology*, 4 (1/2), 150–163 [in Ukrainian].

23. **Szeptyckyj, A.** (1923). *La mission du monachisme dans la question de union des Eglises* [The mission of monasticism in the question of the union of the Churches]. *Stoudion – Studion*, 1, 10–12; 2, 33–40 [in French].

ОСОБЛИВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО ДИСКУРСУ У ТВОРЧОСТІ О. КИРИЛА СЕЛЕЦЬКОГО

Ігор РОЗЛУЦЬКИЙ,
кандидат філологічних наук, доцент
кафедри української літератури
та теорії літератури, директор
бібліотеки ДДПУ імені Івана Франка
(Дрогобич, Україна)

Ihor ROZLUTSKYI,
Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor of Ukrainian
Literature and Theory of Literature
Department, director of Drohobych
Ivan Franko State Pedagogical
University Library Drohobych Ivan
Franko State Pedagogical University
(Drohobych, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0002-3905-3914>
rim2007@ukr.net

Анна РОЗЛУЦЬКА,
аспірантка кафедри української
літератури та теорії літератури
ДДПУ імені Івана Франка
(Дрогобич, Україна)

Anna ROZLUTSKA,
Postgraduate Student of Ukrainian
Literature and Theory of Literature
Department, Drohobych Ivan Franko
State Pedagogical University
(Drohobych, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0003-3816-2702>
p.a.g.drog@gmail.com

*У дослідженні вперше від-
рефлексовано специфіку омов-
лення національного дискурсу у
художній творчості о. Кирила
Селецького. Увагу зосереджено на
стрижневих образах, які несуть
основні смисли й сенси української
екзистенції. Серед домінантних –
образ храму, що символізує утвер-
дження не лише християнської
віри, яка, на думку отця, органічно
корелює зі становленням україн-
ської нації, а й виступає фокусом
національного буття. Зі святинєю
автор пов'язує історію, сьогоден-
ня та майбутнє України. У цьому
сакральному місці, яке є джерелом
Божої благодаті, відбувається
культурний і національний здвиг
народу, його відродження, станов-
лення та самоідентифікація.*

*Автор моделює національну
матрицю, осердя якої є україн-
ська мова. Логіка письменника
недвозначна, адже першоосновою
повноцінного й національного
буття є його мова, передовсім як
«жива схованка» духу. Доповнює
національну складову образ влас-
ної хати, яка символічно прочиту-
ється як власна держава.*

*Виразно представлено вплив
Т. Шевченка на становлення націо-
нальної свідомості отця-просвіт-*

ника. Зокрема, вбачаємо схожість образів та мотивів, що репрезентують національний наратив художнього слова обох митців.

Актуалізувавши основні складові національного простору (храм, мова, хата тощо), автор доповнює свою концепцію образом школи, ґрунтованої на християнсько-національних засадах.

У письменника національне органічно взаємодіє з релігійним, значні ракурси взаємодоповнюються і спрямовані на реалізацію просвітницької місії у процесі національного самостворення й самоутвердження.

Зазначимо, що о. Кирило Селецький в осмисленні національного питання заторкує морально-етичні норми українського побуту, які зорієнтовані на християнські цінності. Зробимо узагальнення, що творчість о. К. Селецького – це синтез національного й християнського. Ці категорії визначальні і для світоглядного становлення особистості, і для розвою української нації та розвитку національної Церкви.

Ключові слова: храм, мова, хата, символ, національна ідея.

THE PECULIARITIES OF THE NATIONAL DISCOURSE IN THE WORKS OF FR. KYRYLO SELETSKYI

The peculiarities of national discourse in the works of Fr. Kyrylo Seletskyi has been reflected in the study for the first time. Our attention is focused on the core images that convey the basic meanings and senses of Ukrainian existence. Among the dominant ones is the image of the temple, which symbolizes not only the establishment of the Christian faith, which, according to the priest, is organically correlated with the formation of the Ukrainian nation, but also is the focus of national existence. The author connects the history, present and future of Ukraine with the shrine. In this sacred place, which is the source of God's grace, cultural and national upheaval of the people, their revival, formation and self-identification takes place.

The author models the national matrix, the core of which is the Ukrainian language. The logic of the writer is unambiguous, because the basis of a full and national existence is his language, especially as a "living hiding place" of the spirit. The image of his own house, which is symbolically read as his own state, complements the national component.

The influence of Taras Shevchenko on the formation of the father and educator's national consciousness is clearly presented. In particular, we can see the similarity of images and motifs that represent the national narrative of both artists.

By actualizing the main components of the national space (temple, language, house, etc.), the author complements his concept with the image of a school based on Christian and national principles.

The writer's national identity organically interacts with the religious identity, significant perspectives complement one another and are aimed at implementing the educational mission in the process of national self-establishment and self-affirmation.

It should be noted that to comprehend the national issue Fr. Kyrylo Seletskyi touches on the moral and ethical norms of Ukrainian life, which are focused on Christian values. In conclusion, Fr. Kyrylo Seletskyi's works are a synthesis of national and Christian ideas. These categories are crucial for the worldview of the individual as well as for the development of the Ukrainian nation and the national Church.

Key words: temple, language, house, symbol, national idea.

Постановка проблеми. Творчість о. Кирила Селецького в контексті історії націософського виміру займає по-особливому важливе місце, яке характеризує його як величного душпастиря УГКЦ і водночас як державного мужа. Якщо простежимо розвиток української культури в Західній Україні з другої половини XIX – початку XX ст., то, безперечно, годі уявити таку багатогранну постать в українській історії. Священник, засновник двох чернечих згромаджень, фундатор дитячих заходів для українських дітей в Галичині, активний громадський діяч, один з ініціаторів створення товариства «Просвіта», видавець, редактор, письменник, у доробку якого є твори і для дорослих, і для дітей, публіцист. Селецький – ревний проповідник Божого Слова, взірць праведного й Богопосвяченого життя, рівно ж старанний будівничий національного буття рідного народу. Сам отець з невимовною скромністю зазначав про себе: «Єсьм убогий сільський парох. Не посідаю ні сіл, ні фільварків, тільки посідаю превеликий капітал в серці моїм, а тим капіталом – горяча любов мого народу і сильна віра у Боже Провидіння...» [5, с. 31].

Проникливо й різногранно з нагоди двадцятип'ятиліття пам'яті схарактеризував о. Кирила Селецького перемишльський єпископ Йоасафат Коциловський: «Де душпастирює, всюди підносить своїх парохіян у релігійному й національному житті. Всюди дбає про красу Божих домів...

Найвизначнішою його чеснотою – після любови Бога – це любов до своєї нації, своєї батьківщини, любов свого народу – цього між нашими ближніми найбільшого, найпершого нашого ближнього. Ця його любов була, однак, так сильно й так всебічно на Бозі основана, така чиста, така безкорисна, а така природна, що на неї, як на неземну перлу, мусило зглянути й пресв. Серце нашого Спасителя й заплатило за неї щедро – не тільки йому самому, але й всім нам, бо дало йому, тому нашому своєрідному, своєському, галицькому священикові-вдівцеві, велику ласку стати основником двох, перших у нашій провінції, Згромаджень монаших, цебто конгрегацій, опертих на дусі церковного права, а саме: Згромадження сестер-служебниць Прч. Діви Марії Непорочно Зачатої в Жужелі і Згромадження сестер св. Йосифа Обручника Прч. Діви Марії

в Цеблові» [7, с. 7]. Це сьогодні одне з найбільш глибоких та концептуальних означень життя й творчості о. Кирила Селецького, яким, окрім оцінки духовної постави душпастиря, правлячий єпископ авторитетно завершує дискусію щодо відродження чернецтва УГКЦ і заснування отцем-настоятелем с. Жужель двох монаших згромаджень.

Про національний аспект творчої спадщини, поряд із християнським, говорить і о. Йосип Годунько, згадуючи надмогильне слово о. Івана Ковальського: «Назв'їм же й ми – брати та сестри, тим вповні заслуженим словом праведного священика, невтомного сівача на церковній і національній ниві...» [2, с. 4].

Аналіз досліджень. З-поміж все ще нечисленної дослідницької спадщини, присвяченої о. К. Селецькому, науковці лише принагідно заторкують національне питання у творчості автора. Звертають увагу на окреслену проблему й згадані щойно автори: єп. Йосафат Коциловський, о. Теодор Вергун, о. Йосип Годунько. Проникливо про любов до свого рідного, виводячи неповторні «ізмарагди мовостилю» бойківсько-надністрянської говірки, пише сучасна дослідниця Марія Стецик. Однак проблема національного колориту у творчості о. К. Селецького ще на ставала предметом цілісного самостійного дослідження, ба більше, український читач на сьогодні ще не має змоги вичерпно ознайомитися з друкованою спадщиною отця. Окремими виданнями з'явилися лише збірки дитячих оповідань «Пригоди Джеймса Кука або що зможе сильна воля і труд постійний», «Відкриття Америки», «Божі заповіді в оповідках», а також перша частина двотомового зібрання вибраних творів душпастиря. А втім, ми не претендуємо на вичерпне дослідження, яке потребує іншого, набагато ширшого формату, як заявлена студія, лише спробуємо окреслити деякі аспекти національно-духовних візій о. К. Селецького, взявши до уваги низку його художніх, богословських та публіцистичних студій. Отже, з цього випливає і **мета дослідження** – окреслити національні аспекти у творчості душпастиря та особливості їх становлення.

Виклад основного матеріалу. У художній та публіцистичній спадщині о. К. Селецького, якому, звісно, головно залежить на збереженні «собору душі» людської, ми часто віднаходимо також розповіді про віднову святинь, реставрацію їхніх інтер'єрів чи екстер'єрів, побудову освітньо-навчальних центрів. Біографи життєпису священника згадують численні парафії, на яких йому впродовж певного часу доводилося душпастирювати. Це с. Стара Сіль, с. Білич Горішній (Старосамбірщина, Львівська область), с. Мільків, м. Любачів, с. Вороблик Королівський, с. Корениця, с. Крамарівка (Польща), с. Жужель, с. Цеблів (Сокальщина),

у яких парох суттєво спричинився до будівництва і відновлення церковних споруд. Для отця впорядкований та гарно оздоблений храм – це немов би знак відбудови й утвердження власного народу. Саме з християнської святині як одного з центрів духовності українського народу відбувається культурний та національний розвій, який несуть «славнії робітники в винограді Христовом – сиві, мов голуби, священики. Одежа на них непоказьна, але душа в них чиста, гріхом не скажена» [7, с. 73].

Божий дім для душпастиря – це й збереження національної пам'яті, сакральний літопис нашого народу і водночас дороговказ на майбутнє.

«Пам'ятайте ж, братя, як вам прийде церков ставити, не залишіт півмісяць під крестом водрузити, аби пам'ять гнета татарського перейшла од покоління до покоління» [7, с. 48].

Окрім того, часте звернення до образу храмів у творчості о. К. Селецького свідчить і про добробут та могутність держави. Справжнім взірцем краси та заможності виступають святині, зокрема, у казці «Вечерниці і що на них Михайло Бабей о добрім сину розповідав». Хоча й згадка про культову споруду, на перший погляд, принагідна, але все-таки ця художня деталь містить особливу змістову наповненість, стає символічним орієнтиром та візитівкою міста. «А білий кінь мовить до Івася:

– Всі-сьмо вже свобідні, можем си відітхнути – вже розбійники за нами більше гонити не будуть. Чи бачиш ти се велике місто, где церквей так богато? Где той гай зелений, там розлучимся з собою. Там іди до того міста, до палацу самого короля і стань там на службу» [7, с. 54].

Наскрізний концепт святині, на думку автора, ідеально вписується у буття українського народу. Це – невіддільна складова його існування: «Сли перейдем вширш і вздовж нашу землю, то побачимо, же где тільки руська мова та руська піснь гомонит, где руський звичай та обичай цвите, всюда наші гарні, хотя й убогі, церковці вершками своїми до неба стремят, як би хтіли указати всякой душі християнської, же там висше всім стремити треба, же там висше в спокій і щастіє правдиве» [7, с. 47].

Церкві автор відводить роль захисниці українського народу: «А се не дасться заперечити, що лише, і то лише свята церков спасла нашу Русь від грозячої загибели! Єї слуги так бодро всегда за права своєї народности стояли! Неоспоримий доказ на се есть рік 1848, коли австрійським народам признано повну свободу жити і розвиватися...» [7, с. 513]

Із храмом, у якому моляться мудрі та ревні служителі, отець пов'язує майбутнє народу. «Дай, Боже, – додав владика, – нашій Руси якнай-

більше таких отців духовних, то воскресне давня слава і краса нашого святого обряду, Русь стане жити власним життям, і спадуть з неї окупи темноти, в які її погрузила довголітня неволя. Нехай тая ново-построєна церков стане новим жерелом Божої благодати і причиниться до умноження духовного майна повіреного мому попеченню народу!» [7, с. 514].

Відновлення церкви – наче відбудова власної домівки, з якої починається зростання та усвідомлення своєї окремішності, неповторності. Саме храм, у візії душпастиря, є наріжним каменем становлення нації. Тут голосять слово, яке для о. К. Селецького водночас має і сакральне значення, і завдяки якому відбувається поштовх до усвідомлення власного національного «Я». Отже, отець свідомо торкається чи не найважливішого питання в розбудові власної держави – мовного. Бо ж відомо: «Мова є органічним атрибутом народу. Без мови немає народу» [3, с. 113].

Автор іде ще далі, розширюючи простір опису, у якому, поряд з храмом, є школа, а також житниця, яка мала одне з першорядних значень для селян. Це – своєрідна архітектурна композиція громади, адже в обох перших інституціях дбають за духовний розвій молодих вихованців. «Серед села стоїть церков, коло церкви – школа, а недалеко шпихлір громадський» [7, с. 69].

Оповідання «О. Іоанн Снігурський» містить одну надважливу художню деталь, яка згодом розгортається ледь не в мовну дискусію. Ідеться про українське питання, коли напередодні храмового празника перемишльський єпископ вирішує, хто і якою мовою говоритиме проповідь. В авторському відступі вже на самому початку о. К. Селецький правильно й далекоглядно розставляє акценти, розуміючи надважливість мовленого священниками слова. В отця людина, народ можуть стати як рівні серед рівних з іншими через усвідомлення своєї культури, мови й релігії. Саме так вони можуть представити себе у світі: «В Хинах, Японії, Індіях, серед пустарей африканських голосили і голосять місіонарі народи поганьському слово Боже в тім язичі, якого той нарід з первовіку в щоденних своїх зносинах употребляє. У нас на Русі склалося таке чудовище, що народи голошено слово Боже в чужім язичі. Тим-то розповсюднилися тут духовна темрява, п'янство і моральний упадок. Язик руский, яко простацкий, хахольський, викинено з церкви і з плебанії; він найшов для себе пристановище лише в курній хаті селянина» [7, с. 489]. Вражає далекоглядність душпастиря щодо осмислення фундаментальних основ буття українського народу і його екзистенцію на всі віки. Актуально не лише те, що автор усвідомлює

роль мови – консолідаційну, комунікативну, історіософську, просвітницьку, виховну та націєзахисну, а й важливість порушення самої мовної проблеми.

Для читача зовсім не є дивно (за фабулою), що після запрошення парохом до проповіді латинського священника, як імператив звучить виокремлене єпископом І. Снігурським проповідувати рідною українською мовою:

«Коли владика почув сі слова, сумрак невдоволення покрив его лице.

– Чи вже ж, – сказав, – межі нашим кліром не найдеся ніхто, що зумів би науку, відповідну до так великого торжества, виголосити? Ми вже так піднепали, що утратили віру у власнії сили! Прошу повідомити сего священника (а мова йде про латинника – І. Р., А. Р.), що проповідь хто другий виголосить. І межі нашим духовенством найдеся не оден, що краснорічиво вискаже Боже слово...» [7, с. 511].

К. Селецький наочно демонструє еволюцію національного поступу, коли народ повертається до свого, передусім мови. «Недавно еще всі говорили по-польски; тепер, коли почули, що світські люде, еще до того ц.-к. урядник, що був по старості першорядна особа, говорить по-руски, – всі стали сим хлопским язиком бесідувати. Дивна якась надія прошибла серця всіх присутніх» [7, с. 513].

Отець добре усвідомлює, що першовитоки становлення нації заховані передовсім у рідному слові. Сучасний мовознавець Я. Радевич-Винницький: слушно резонує: «Нація-держава прагне жити щасливо і вічно, залишаючись сама собою, тобто зберігаючи свою культуру й мову» [5, с. 9]. Перефразовуючи цитату вченого українська нація-держава зможе **вижити і жити** щасливо та вічно, залишаючись сама собою, зберігаючи свою культуру й мову. Отже, за отцевим твердженням, українська ідентичність можлива лише завдяки культурі й мові, причому мова має першорядне значення.

Глорифікація рідного слова надважлива для автора, і цьому першорядному національному коду о. К. Селецький приділяє виняткову увагу. Мова постає для отця у своїй сакральній іпостасі, адже дарована Богом. «Стережіт, родичі, діти ваші, щоб ніколи проклятво з уст їх не вийшло, щоб гидкими словами мерзилися, щоб нич такого від вас не учули або межі вами не побачили» [7, с. 188].

Мова повинна бути незаплямованою, питомою. Саме тому так іронічно реагує на свого персонажа в оповіданні «Як то з русина Івана зробився німець Іоган, що его і власна мати не пізнала» [7, с. 106], який за роки відбування військової повинності забув материнське слово.

Як дотепно й водночас з гіркою пересторогою для інших розвінчує автор мовне «чудовище»:

«Сапермент! То ви мене не спізнали, мутерко?

– Як же я вас мала спізнати? – відказала стара, – коли я вас ніколи у життю не бачила?..

– Або ж ваш син не Іоган, що єго сем взяли на вояка?

– А вже ж такой не Іоган, мій хлопець Івасьо звався.

– Ну то аллесь айнсь: Іоган чи Івась, мутерко! Та я сем ваш, а не чий инший.

– Жартуйте сі здорові, пане вояк, – повідає кобіта, – мій Івась не мав хотя й би волоска під носом, коли єго взяли до войска, – а не аж такі вуси!

– Ей, то сем кляйнікайти, – каже жовняр, – виріс я, то виріс і шнур-барт. Я семь справедливий ваш Іоган.

– От прийшли ви кепкувати собі зо старої баби, ідіть з Богом, пане вояк, туди, звідки прийшли; ви не мій Івась, мій Івась говорив так, як я по-людски, а не так дивно плентав язиком, як ви ту ось пленчете!

– Сапермент нох а маль! – крикнув вояк, – або я знам, як сем до вас говорити? Та я сем ваш син, ваш Іоган, дайте сем руку, щоби-м привітався!» [7, с. 208].

Кінцівка оповідання почасти моралізаторська, але прониклива, щира: «Ти, милий брате, єсь сином тої землі, землі рускої, на котрій всі люде, що однаковим язиком бесідують, що однаково Бога славлять, що мають одні і ті самі звичаї та обичаї, суть собі, мов рідні братя, і взаїмно за своє добро стояти мають...» [7, с. 208].

Душпастир добре розуміє «мовні» гріхи свого народу і виразно бачить трагічні наслідки непоштивого ставлення до материнського слова. Він як християнський просвітник намагається всіляко донести до своєї пастви настанови звільнення з чужомовності, тому в його арсеналі цілеспрямована методологія повернення до свого, рідного. Інколи отець роздумує над зневаженням батьків через мовні покручі, а це гріх супроти четвертої заповіді: «Лиш за тоє отець і мати **гірку долю мають** (підкреслення наше – І. Р., А. Р.) з таким чоловіком, бо то говорить ніби по-руски, ніби по-польски, половина слів по-німецьки затинає, яким еще язиком балакає» [7, с. 106]. Деколи ця неприродна штучність комунікації виглядає кумедно й недолуго, але це лише іронічно-саркастичне повчання для нерозумних дітей. Автор глибинно усвідомлює справжнє жахіття мовного каліцтва, тому й ставить цю провину в один ряд із найбільшими гріхами супроти самого Бога: «Сміх пустий бере розумного чоловіка, коли чує таку дурну бесіду, лиш і страх заразом, бо

кождей, що мішає чужі слова до своєї бесіди, грішить тяжко, бо псоває дар Божий і самому Господу Богу всемогучому противиться. Глупаки знов і недоуки кажуть: тая бесіда красша, як наша, тая бесіда лучша від нашої, тая бесіда панська, а тая хлопска... Вже того чиста брехня добрі люде!» [7, с. 107]. В отця тісно синтезоване національне і християнське, причому національне перебуває під захистом Сотворителя всесвіту. Той, хто противиться рідному, стає на боротьбу супроти Бога. Через осмислення мовного дискурсу отець-просвітник формує національно-християнську доктрину. Гуманізм полягає насамперед у тому, що людина є вільною, створена за образом та подобою Всевишнього, спроможна здійснювати вибір між добром та злом. Однак ганебною і злочинною є відмова від дару Господнього, тобто від тієї мови, за отцевим бесіди, яку даровано Творцем. К. Селецький не обмежує свободу людини, але й не звільняє її від національно обов'язку – плекати і примножувати подаровані таланти. Зрештою, чи може особистість бути по-справжньому вільною і щасливою, зрадивши рідне слово та відірвавшись від Бога? Очевидно, що ні, гріх відступництва завжди тяжітиме над нею. «Бо так само, як Бог наділив кожного чоловіка розумом і волею, щоб розуму набирати наукою, а волю нагинати до доброго і відклоняти від злого, так наділив Бог кождей нарід на землі власною бесідою, котру він плекати, після сил розвивати і шанувати довжен. Для француза єсть французкий, для німця – німецький, для поляка – польський, для москаля – московський, а для русина – руский язик від Бога даний, той, отже, яко русин шанувати і плекати маєш. Коли протое цураєшся твоєї бесіди або єї переиначуєш, ділаєш зраду против народові твоєму і грішиш тяжко, бо цураєшся і матері, і вітця твого!..» [7, с. 107]. Цей наратив доречно перенести на масштаби держави, яку, як і мову, повинен берегти й розбудовувати кожен громадянин. Отець демонструє сенси національного й християнського буття, збагнувши і шануючи їх, на цій землі людина зможе жити гідно та щасливо.

Реалії мовно-культурного, релігійного і соціально-економічного становища українського народу, на жаль, не були часто сприятливими щодо повноцінного розвитку українства. І це не могло залишитися непоміченим чи замовчуванним для освіченого пароха. Сучасна дослідниця М. Стецик, вивчаючи мовотворчість Кирила Селецького, слушно характеризує контекст епохи: «Опоненти народної мови, зосібна Д. Зубрицький, щедро засипані «миколайчиками» та густо обкурени димом з московських кадилиць, «на користь і в догоду» своїм ідейним та ідеологічним покровителям називали її – живу народну мову – «язиком черни, пастухов, пасечников, Грицьков» [8, с. 144]. У таких умовах

захист рідного був насправді рятівним кругом для усього народу і піднесений голос отця-письменника в обороні батьківського слова звучав надзвичайно актуально. Адже «К. Селецькому, окрім постійної духовної опіки, вельми залежало на тому, аби українці повірили в себе, були самодостатніми, позбувалися вікових ментальних комплексів (меншовартості, упослідженості, покірливості), завдяки двом чинникам, – ревно́й молитві рідною мовою в праці – навіть із найнижчих прошарків піднімалися на суспільний п'єдестал» [8, с. 142–143]. Окрім того, завдяки величному «мовному собору» о. К. Селецького, за словами М. Стецик, й до сьогодні збережено органічність мови бойківсько-наддністрянської говірки, неповторний стиль народного колориту.

Національні аспекти у творчості о. Кирила Селецького підсилюють шевченківські мотиви. Звернімо увагу на слова Кобзаря, які стали мотивом до читанки отця УГКЦ «В своїй хаті...». Звісно, виразні типологічні сходження окремих образів та тем обох авторів заслуговують на самостійне дослідження, проте саме це твердження яскраво репрезентує національну позицію. Про таку «свою хату», очевидно, мріяв і о. К. Селецький і віднаходив власну, може, не таку вже й досконалу, але щирі. Більше того, цей образ ідеологічно та символічно вельми важливий для душпастиря і навіть стає назвою його читанки 1868 року (Своя хата. Читанка. Сельському народу на хосенъ списавъ Мілкъвський человѣкъ). Концепт хати корелює, чи радше, ототожнюється з виміряним образом бажаної держави України, рівно ж, зі своєю церквою, мовою та культурою. Ця складова надважлива для о. К. Селецького у творенні національного простору.

Окрім того, образ хати відіграє й естетичну роль, вивершує колорит сільської ідилії, що часто простежено в українському письменстві, насамперед у Т. Шевченка. Отець майстерно і з любов'ю естетизує сільський побут: «Мило то є переїхати через таке село, ги Німстів. Хати ставлені всі до соньца, а в хатах харність велика. На кождім обійстю лад і порядок, же аж любо дивитися» [7, с. 69]. Сільський побут стає предметом довершеного художнього опису, а прозовий текст о. Кирила Селецького в дечому нагадує жанр пасторалю.

А ось і ще одна цитата, яка доволі промовисто перегукується із «Садком вишневим» Кобзаря. «Над берегом широкого Дністра розкинене меж вербами сельце невеличке. Нарід там мешкає заможний, бо хати всюда статні, а коло хат стожків та оборогів з сіном і з збіжом повно. Помеже хатами єдна тільки якось для ока принаднійша, білов глинков вимускана, – над нев горує росохатий дуб, а на том дубі бузьок гніздо си увив. Коло той хати харність повсюду велика, сад ю окружає

докола, а в том саді яблук і грушок без ліку. За садом пасіка невеличка» [7, с. 51]. На цей аспект звертає увагу і М. Стецик [8, 146].

Уплив Т. Шевченка на творчість душпастиря очевидний. Окрім описів сільського побуту, у К. Селецького мотив туги і вболівання за долю рідного народу, за окрему людину нагадують Кобзаря. Ці розповіді поглиблюються, й вагомим християнськими концептами – і любов'ю до ближнього, жертвовності, милосердя.

Зрештою, о. К. Селецький не лише тугою, жалем, журбою подібний до Т. Шевченка, але й універсальним ментальним імперативом:

І не жалуй, брате, ні праці, ні труду.
Сій здорове зерно для свого люду.
Тоді твоя праця не піде намарно,
А надія в Бозі, буде жниво гарне. [7, с. 15]

У Т. Шевченка «Ми діждемося Вашингтона / З новим і праведним законом? / А діждемось-таки колись» [10, с. 554]. Ці приклади трапляються не поодинокі в обох авторів. Отже, обидва українські достойники живуть непохитною надією, навіть переконанням, що Україна відбудеться як держава, і цілком справедливо наголошують на потребі самозреченої праці для розбудови власної країни.

Тема свого, українського, міцно вкорінена у моральність взаємин родини, сім'ї. Божа заповідь «Шануй батька й матір...» виростає в автора до національної автологемі пошанування свого народу. І, прикметно, ті персонажі, що не відступили від Божого закону, непохитні в національному. Тут тісно переплітаються християнське і національне. Адже ті, хто відступив від заповідей, втрачають батьківське благословення аж до свого покаяння і навернення. У багатьох різножанрових текстах імплікований Шевченків прототекст: «Бо хто матір забуває, / Того Бог карає, / Того діти цураються, / В хату не пускають. // Чужі люди проганяють, / І немає злomu / На всій землі безконечній / Веселого дому» [10, с. 309]. Отець наводить цитату: «Проклятий най буде той, мовить Письмо Святе, котрий не почитає отця свого і матери своєї!» [7, с. 176].

Образ рідної землі, її краси, багатства, мальовничості вивершується знаковим етнонімом, Україна, – трапляється й назва «Русь» (більш уживана під ту пору). Образ цей романтичний, пронизаний сентименталізмом, зболений, але водночас нескорений, сповнений віри, здатний захистити себе й вистояти серед ворогів: «За ним наша Україна / Пустилась гуляти, / Коле враже покоління, / Не дасть спочивати» [7, с. 49]. Часто Україна нагадує старозавітну обітовану землю, тому й не дивно, що вона така приваблива для ворогів і зайд: «Бог всілякими красами, всіляким богацтвом заосмотрив нашу землю. На ланах збіжа повно,

по оборах худоби без ліку, а в пасіках меду багато. Соли та заліза не будеш ту жадіти. Тому-то з давен-давна кождий рад спішив на Русь, где процвитали такії достатки, – тому-то і татари геть-геть з далеких сторон зі своїм начальником-ханом та поганими мирзами так часто находили тую медом та молоком пливучу землю» [7, с. 47].

Висновки. Національне, тісно поєднане християнським нарративом, органічно вписується у творчість о. К. Селецького як продовження української традиції і пошуку власної незалежної держави та особистої самототожності. Автор не лише творчо переосмислює досвід інших країн, а й глибоко занурюється в українську історію. Митець креує образну систему, з її національними архетипами й образами національної етносвідомості (хата, нива, сівач тощо). А оскільки о. К. Селецький був безпосередньо близький до народу, то ці символи максимально виразно розкриваються у текстах. Отець акцентує на українській ідентичності, а також на тому, що християнське й національне взаємодіють і взаємодоповнюються, позаяк у візії о. Кирила Селецького, є визначальними субстанціями і конкретної людської долі, й етносу загалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вергун Т.¹ О. Кирило Селецький. *Богословія*: науковий тримісячник. Рим, 1988. № 52. С. 131–196.
2. Годунько Й. Наш український Дон Боско. Ярослав, 1906. Львів, 1991. С. 4. [ГА ЗСЙ].
3. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. Дрогобич : Видавнича фірма «Відродження», 1994. 218 с.
4. Інтерв'ю з с. Маркіяною (Василишин) про о. Кирила Селецького, беатифікаційний процес якого незабаром має розпочатися. *Оранта* : веб-сайт. 2008. URL: https://oranta.org/index.php?option=com_content&view=article&id=166:lotec-kyrylo-selecky-ce-velyky-svjatec-osoba-jakoju-ja-postino-zahopljujusr&catid=35:istorychni-postaticat&Itemid=48.
5. Радевич-Винницький Я. Україна: від мови до нації. Дрогобич : Видавнича фірма «Відродження», 1997. 360 с.
6. Розлуцька А.Г. Морально-виховні аспекти педагогічної спадщини о. Кирила Селецького. *Наука та освіта в дослідженнях молодих учених* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. для студ., аспірантів, докторантів, молод. учених, Харків, 13 травня 2021 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди ; редкол.: Ю.Д. Бойчук (голов. ред.) та ін. Харків, 2021. С. 129–131.
7. Селецький К. Вибрані твори : у 2-х т. / упоряд. та ред.: Ігор Розлуцький, с. Маркіяна (Василишин). Дрогобич : Коло, 2018. Т. 1. 608 с.
8. Стецик М. Художня творчість о. Кирила Селецького в контексті духовно-просвітницьких та естетичних пошуків і мовно-ментальних викликів. *Рідне слово в етнокультурному вимірі* : зб. наук. пр. / Дрогобицький держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. Дрогобич : Півсвіт, 2021. С. 141–152.

¹ У збірнику подаємо Т. Вергун, з огляду на те, що у «Богословії» помилково приписано авторство П. Вергунові.

9. Франко І. Зібрання творів : у 50-ти т. Київ : Наукова думка, 1984. Т. 41. 682 с.
 10. Шевченко Т. Кобзар. Київ – Харків : Видавничий дім Школа, 2002. 638 с.

REFERENCES

1. **Verhun, T. O.** (1988). Kyrylo Seletskyi [Kyrylo Seletsky]. *Bohosloviia: naukovyi trymysiachnyk – Theology: scientific quarterly*, 52, 131–196. Rym [in Ukrainian].
2. **Hodunko, Y.** (1906, 1991). *Nash ukrainskyi Don Bosco [Our Ukrainian Don Bosco]*. Yaroslav, Lviv [Main Archive of the Congregation of the Sisters of St. Joseph the Betrothed] [in Ukrainian].
3. **Ivanyshyn, V.P., & Radevych-Vynnytskyi, Ya.K.** (1994). *Mova i natsiia [Language and nation]*. Drohobych: Renaissance Publishing House [in Ukrainian].
 Interviu z s. Markiiianoiu (Vasylyshyn) pro o. Kyryla Seletskoho, beautyfikatsiinyi protses yakoho nezabarom maie rozpochatysia [Interview with the nun sister Markiana (Vasilyshyn) about Fr. Kyrylo Seletsky, whose beatification process is about to begin]. (2008). *Oranta*. Retrieved from https://oranta.org/index.php?option=com_content&view=article&id=166:lotec-kyrylo-selecky-ce-velyky-svjatec-osoba-jakoju-ja-postino-zahopljujusr&catid=35:istorychni-postati-cat&Itemid=48 [in Ukrainian].
4. **Radevych-Vynnytskyi, Ya.** (1997). *Ukraina: vid movy do natsii [Ukraine: from language to nation]*. Drohobych: Renaissance Publishing House [in Ukrainian].
5. **Rozlutska, A.H.** (2021). Moralno-vykhovni aspekty pedahohichnoi spadshchyny o. Kyryla Seletskoho [Moral and educational aspects of the pedagogical heritage of Fr. Kyrylo Seletsky]. In Yu.D. Boichuk (Ed.), *Nauka ta osvita v doslidzhenniakh molodykh uchenykh: materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii dlia studentiv, aspirantiv, doktorantiv, molodykh uchenykh – Science and education in the research of young scientists: Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference for students, postgraduate students, doctoral students, young scientists*, Kharkiv, May 13, 2021. (pp. 129–131). Kharkiv [in Ukrainian].
6. **Seletskyi, K.** (2018). *Vybrani tvory [Collection of works]*. (Vols. 1–2; Vol. 1). I. Rozlutskyi & s. Markiiiana (Vasylyshyn) (Eds.). Drohobych: Kolo [in Ukrainian].
7. **Stetsyk, M.** (2021). Khudozhnia tvorchist o. Kyryla Seletskoho v konteksti dukhovno-prosvitnytskykh ta estetychnykh poshukiv i movno-mentalnykh vyklykiv [Artistic creativity of Fr. Kyrylo Seletsky in the context of spiritual-educational and aesthetic searches and linguo-mental challenges]. *Ridne slovo v etnokulturnomu vymiri – Native word in ethnocultural dimension* (pp. 141–152). Drohobych: Posvit [in Ukrainian].
8. **Franko, I.** (1984). *Zibrannia tvoriv [Collection of works]*. (Vols. 1–50; Vol. 41). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
9. **Shevchenko, T.** (2002). *Kobzar*. Kyiv – Kharkiv: School Publishing House [in Ukrainian].

ДУХОВНО-САКРАЛЬНІ ТА ЕТНОМЕНТАЛЬНІ ВИМІРИ ХУДОЖНЬОЇ МОВОТВОРЧОСТІ О.КИРИЛА СЕЛЕЦЬКОГО

Статтю присвячено оригінальній мовотворчості о. Кирила Селецького – душпастиря Української греко-католицької церкви, письменника, просвітителя, громадського діяча, педагога, засновника двох чернечих згромаджень, «сіяча здорового зерна для свого люду», ревного ісповідника Христової віри та майстра живого й колоритного українського слова. Окреслено роль і місце о. Кирила в національно-духовному та просвітницькому поступі у когорті діячів греко-католицької церкви, які часто брали на себе відповідальну місію – формувати й розвивати самосвідомість й самотождність народу в умовах його бездержавності та суспільних і ментальних утисків.

Зазначено, що художня мовотворчість о. К. Селецького слугує ілюстрацією для розуміння складного й часто суперечливого процесу становлення української літературної мови в Галичині, для пізнання тогочасної поліфонії говіркових слів, діалектичної взаємодії живої мовної стихії та церковнослов'янської мови на всіх рівнях. Говіркова варіантність багатьох лексем не лише колоритно увиразнює мовні партії персонажів, а й ілюструє еволюційні етапи розвитку наддністрянської гілки української мови. Проведено паралелі з мовотворчістю Василя Стефаника. Простежено, як у різножанрових художніх та художньо-публіцистичних дискурсах К. Селецького церковнослов'янська мова трансформується в особливу дискурсивну й стилетвірну категорію, а численні церковнослов'янізми, граматично, лексично та фонетично адаптуються до говіркової мовленнєвої стихії, експлікують наскрізну сакральну-дидактичну спрямованість. Зосереджено увагу на способах вербалізації наскрізного теоцентризму, що головно експлікується в багатій та різногранній ідіоматиці (фразеорефлексах).

Марія СТЕЦИК,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови,
Дрогобицький державний
педагогічний університет
імені Івана Франка
(Дрогобич, Україна)

Mariya STETSYK,
Candidate of Sciences in Philology,
Associate Professor of the Ukrainian
Language Department,
Drohobych Ivan Franko State
Pedagogical University
(Drohobych, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0001-7161-0621>
stetsykmariast@gmail.com

Автор доходить висновку, що художні, богословсько-просвітницькі, повчальні (виразно моралізаторські) тексти насичені конфесійною лексикою, яка справляє враження своєрідного духовного кліше, все ж вони (тексти) у своїй основі залишаються українськими і не створюють жодних бар'єрів у процесі сприйняття, позаяк зберігають чітко артикульовану живомовну основу.

Ключові слова: національно-духовний поступ, фразеорефлекси, теоцентризм, дискурс, ідіостиль, говірка, сакральне, варіантність, церковнослов'янська мова.

SPIRITUAL-SACRED AND ETHNOMENTAL DIMENSIONS OF FR. KYRYLO SELETSKYI'S LITERARY WORKS

The article is dedicated to the original literary works of Fr. Kyrylo Seletskyi – pastor of the Ukrainian Greek Catholic Church, writer, educator, public figure, teacher, founder of two monastic congregations, “sower of a healthy grain for his people”, zealous confessor of the Christian faith and master of the living and colourful Ukrainian word. The role and place of Fr. Kyrylo in the national-spiritual and educational development in the cohort of figures of the Greek Catholic Church, who often took on a responsible mission to form and develop self-consciousness and self-identity of the people in the conditions of its statelessness and social and mental oppression have been outlined.

It is noted that Fr. Kyrylo Seletskyi's literary works serve as an illustration for understanding the complex and often contradictory process of formation of the Ukrainian literary language in Halychyna, for understanding the polyphony of spoken words of that time, dialectical interaction of the living language and Church Slavonic at all levels. The colloquial variability of many lexemes not only vividly expresses the language parts of the characters, but also illustrates the evolutionary stages in the development of the Transnistrian branch of the Ukrainian language. Parallels are drawn with Vasyl Stefanyk's literary works. It is traced how in K. Seletskyi's multi-genre literary and literary-journalistic discourses the Church Slavonic language is transformed into a special discursive and stylistic category, and numerous Church Slavonicisms, grammatically, lexically and phonetically adapting to the colloquial speech elements, explicate the pervasive sacral-didactic trend. Our attention is focused on the ways of verbalization of pervasive theocentrism, which is mainly explicated in rich and diverse idiomatics (phraseological reflexes).

The author comes to the conclusion that artistic, theological-educational, instructive (clearly moralizing) texts are saturated with confessional vocabulary, which gives the impression of a kind of spiritual cliché, yet they (texts) are basically Ukrainian and do not form any barriers in the process of perception, as they retain a clearly articulated living language basis.

Keywords: national-spiritual development, phraseological reflexes, theocentrism, discourse, idiosyle, dialect, the sacred, variability, Church Slavonic language.

Постановка проблеми. Кирило Селецький – священник Української греко-католицької церкви, письменник, просвітник і ревний поборник національного поступу на суперечливому історичному відрізку, педагог, засновник і духовний провідник двох чернечих згромаджень, за визначенням єпископа Йосафата (Коциловського), «праведник, муж Божого Духа, що дається нам як взорець християнського, праведного, святого життя» [9, с. 7]. Постаць душпастиря – «велична й феноменальна на обширах української духовності і культури» (І. Розлуцький). Із замовчуванням десятиліттями ім'ям о. Кирила Селецького повертається ціла епоха з життя народу та Української греко-католицької церкви, яка була в другій половині ХХ ст. вилучена з духовного простору української нації [Див про це: 10, 2018, с. 15, 40]. 11 липня 2009 р. ознаменоване урочистим відкриттям беатифікаційного процесу, який намагався розпочати ще 1941 р. митрополит Андрей Шептицький, поставивши о. Кирила першим у списку на проголошення святим Церкви, але на заваді стало встановлення большевицького режиму з його безбожною і антиклерикальною ідеологією.

Скромний парох, «людина ангельської доброти, простенька, покірна» (еп. Йосафат), Кирило Селецький для багатомільйонної української громади (поза конфесійною належністю!) став взірцем духовного Чину, «сіячем здорового зерна». «Ставши досконалим інструментом у руках Божого Провидіння, своєю душпастирською і літературною працею вплинув на національне відродження і духовно-моральне піднесення галицького села», – резонує Верховний Архієпископ Києво-Галицький Святослав.

Звісно, найбільша («найвизначніша») чеснота о. Кирила – любов до Бога, всеціла, природна, і на таку любов – «як на неземну перлу» – мусило, зазначає єпископ Йосафат, «зглянути серце нашого Спасителя», давши йому, представнику білого духовенства, велику ласку стати основником двох монаших згромаджень. Одначе душпастирю К. Селецькому неабияк залежало й на тому, аби «українці повірили в себе, були самодостатніми, позбувалися вікових ментальних комплексів (меншовартості, упослідженості, покірливості)», а завдяки ревній молитві рідною мовою і щоденній наполегливій праці «навіть з найнижчих прошарків піднімалися на суспільний п'єдестал» [10, с. 37]. «О. Селецький, – зауважує І. Розлуцький, – вірить в силу людського духа, він вірить у людину, яка з Божою допомогою здатна змінити долю всієї країни» [10, с. 37]. Як митрополит, Андрей Шептицький «ніколи добровільно не покидав своєї чати на святому Юрі» (В. Петрів), які б загрозливі хвилі не заливали українську землю, боронив головне – духа

українського народу, так і Кирило Селецький не жалів «ні праці, ні труду», не втрачав надії і був ревним сіячем «здорового зерна для свого люду» [10, с. 15]. У його поставі переплелось ревне душпастирське служіння та щире бажання двигати рідний нарід, «ще не пережитий, ще не здеградований» (А. Шептицький), як під ту пору декотрі західні народи. О. Кирило вірив, що українці, хоча й пригноблені, притлумлені, зчаста – духовно й ментально дезорієнтовані, все ж сповнені «живучих сил», спрагли повноцінного буття у власній хаті. Уже в перші роки свого священничого служіння, обіймаючи парохію в Мількові, отець Кирило (1868) для простих селян підготував і видав читанку з непретензійною, але вельми влучною назвою – «Своя хата», за мотто взявши крилаті Шевченкові рядки «В своїй хаті своя правда, і сила, і воля». В образі своєї хати імпліковано, хай позірно примарну і, здавалось би, недосяжну, ідею власної держави [11, с. 45].

Багата творча спадщина о. Кирила Селецького довгий час була відома лише вузькому колу фахівців, передовсім теологам, історикам, педагогам. Окремі його художньо-публіцистичні твори оприлюднено у форматі дитячої (почасти – детективної) лектури невеличкими книгами. 2018 року побачив світ I том ювілейного та найповнішого на сьогодні видання творів о. К. Селецького. Це – змістовні різножанрові художні твори («Не понехай свою хату»), богословські та теологічно-просвітницькі й історичні виклади («Нехай святиться ім'я твоє») та публіцистичні нариси, розлогі оповідки з життя відомих світських і духовних осіб («О власних силах»). За кожним проникливим рядком – талант душпастиря, його неоціненний внесок в національну духовно-просвітницьку та – особливо – мовну скарбонку.

Аналіз досліджень. Бібліографічний сегмент багатої та різноаспектної творчості К. Селецького вельми скромний. Найбільш повно й вичерпно життєвий шлях та душпастирське служіння (аспекти художньої, духовно-просвітницької та богословської спадщини заторкуються принагідно) висвітлив отець Теодор Вергун й оприлюднив у Науковому тримісячнику «Богословія» [2]. Стефанія Марко у своїх публікаціях актуалізує передовсім теологічні проблеми, зокрема облаштування чернечого життя, у працях о. Кирила. Перший системний і доволі концептуальний огляд художньої творчості та проникливої публіцистики о. Кирила представив І. Розлуцький у розлогій передмові до I тому Вибраних творів «Сіяч здорового зерна для свого люду» [10, с. 15–40]. Дослідник окреслює тематичні обрії художньої прози, аналізує її ідейно-художні особливості, органічно вписує художні наративи душпастиря в тогочасний вітчизняний та європейський літературний

(в окремих сегментах – культурний та культурологічний) контексти. Аналізує науковець і християнську публіцистику К. Селецького; артикулює надважливість мовного питання, головно акцентуючи на проблемі ідентичності крізь призму рідної церкви та материнського слова. До слова, Кирило Селецький пов'язував національно-мовне й ментальне відступництво з духовною темрявою та моральним занепадом особи й суспільства. У редакторській статті «Ізмарагди мовостилю о. К. Селецького» [14] та в науковій студії «Художня творчість о. Кирила Селецького в контексті духовно-просвітницьких та естетичних пошуків і мовно-ментальних викликів» [15] М. Стецик, зокрема, зазначено, що художні твори душпастиря слугують дуже доброю ілюстрацією для розуміння складного й суперечливого процесу становлення української літературної мови в Галичині та органічної взаємодії живомовної стихії й української церковнослов'янської на всіх текстових рівнях. Прикметно, що церковнослов'янська мова-стиль відіграла роль духовного варіанта української мови. Спорадично аспекти художньої мовотворчості о. Кирила Селецького експліковані в доповідях учасників ювілейної конференції, що відбулася 19–20 вересня 2018 р. в Греко-Католицькій духовній семінарії Святого Духа (Львів).

Маємо на меті висвітлити прикметні риси художнього мовомислення о. Кирила Селецького з урахуванням ідейно-духовних і передовсім просвітницьких напрямних крізь призму викликів доби та в контексті творчості інших знакових українських письменників, зокрема Василя Стефаника.

Виклад основного матеріалу. К. Селецькому випало творити в складних і суперечливих історико-політичних реаліях. Маючи добру класичну освіту та лінгвістичну підготовленість, гострий аналітичний розум і сформовану особистісну духовно-ментальну українськість, душпастир і просвітянин переймався розбудовою рідної хати (в ідеалі – держави) з усіма її історично сформованими підвалинами та інституційними чинниками, викликами й засадничими концептами. Звісно, одного бажання, хай дуже глибокого й щирого, замало. Рідна хата не постане, якщо не буде українського моноліту, не буде єдності та додання розбрату. У візії о. Кирила, духовним національним монолітом, основним консолідаційним чинником українського суспільства є мова і Церква. У другій половині XIX ст. ці націєтвірні феномени були zagrożені, може, не так, як у Наддніпрянській Україні, але в ситуації бездержавності це вельми серйозний виклик. Нагадаємо, що під ту пору Галичина все ще не мала (і то після духовно-патріотичного Чину та на правду подвижницької діяльності о. Маркіяна Шашкевича, його бли-

скучої мовної практики та перемоги в «азбучній війні») адекватного й ментально більш-менш прийняттого й збалансованого правопису: у всьому відчувалося агресивне москофільство або не надто прихильне полонофільство. У цих непростих умовах о. Кирилу вдалося віднайти й апробувати свою неповторну і водночас питому мовноговіркову матрицю, актуалізувати духовно-просвітницькі та націєвиховні наративи. Різномформатні – богословські, художні, публіцистичні – твори Кирила Селецького виходили в різних містах, тексти зазнавали не лише редакторських – цілком закономірних! – втручань (подекуди доволі кардинальних), несли на собі відбиток видавничих традицій. Головно йдеться про сумнозвісне «язичіє» – «правдивий дивогляд» (І. Огієнко) в нашій історії. Ця мова, за визначенням К. Студинського, не була ані російською, ані українською, ані церковнослов'янською, радше якоюсь недолугою строкатою мішаниною всіх трьох з незначними вкрапленнями народної мови. «Опоненти народної української мови, зосібна Д. Зубрицький, щедро засипані «миколайчиками» та густо обкурені димом з московських кадильних, «на користь і в догоду» своїм ідейним та ідеологічним покровителям називали її – живу народну мову – «язиком черни, пастухов, пасечників, Грицьков» [15, с. 144]. Не стала початком мовного відродження та мовної консолідації на живому народнорозмовному ґрунті й «Весна народів». У Галичині, за сучасними визначеннями, повним ходом ішла одна з форм гібридної війни, яка не зводилася лише до азбучної, а була «справжнім мовно-ідеологічним протистоянням, заторкувала основи національного буття, національної самоідентифікації, розривала ментальну тяглість, спадкоємність, що головно втілюється в мові [15, с. 145]. Прикметно, що все це відбувалося за досить лояльного ставлення австрійського уряду до галичан і все-таки певного сприяння у задоволенні їхніх освітньо-культурних і духовних запитів. «Могутнім деревом над брудним потоком загумінкових мовних баталій» стала мовна практика й мовотворчість Івана Франка – ця органічна наддністрянська гілка соборної української мови. І цю живу гілку ревно плекав ще перед Каменярем скромний сільський парох Селецький. Мова його художніх текстів (зазначимо, о. Кирило Селецький ніколи не вважав себе письменником, не прагнув стати відомим у царині мистецтва слова; художня практика отця була радше допоміжним засобом проникливої та багатовекторної духовно-просвітницької діяльності, інспірованої великою євангельською любов'ю до своєї пастви, до людини як Божого творіння) нагадує найкращі взірці, витворені в середині ХІХ ст. наддніпрянськими майстрами пера, передовсім І. Нечуєм-Левицьким. М. Коцюбинський,

смакуючи прекрасну мову письменника-класика, який на правду став «всеобіймаючим оком правобережної України» (Іван Франко), образно порівнював її з «погожою водою у спеку», що здатна втамувати найбільшу спрагу. Живим подихом колоритного народного мовлення віє і від майстерної словесної візуалізації – у душі Тараса Шевченка – Кирила Селецького: проникливі рядки немовби дихають свіжістю та райською прохолодою літнього ранку, щедро сповненого небесними співами птаства й неквапливим, розміреним гуком-клекотінням млинця у його одвічному діалозі зі ставком, що «го водою наділяє» (далі пропонуємо фрагмент зворушливої оповідки «Шкло»):

Було то літню порою, ще досить рано, бо сонце на осьму указувало. Виїхали в густий ліс, котрий доколя Мілків окружає. Стефанко не міг досить нарадуватися, коли чув щebetання всякого птаства, що мов славило Бога, який наслав таку любу днину, – і не міг досить надивитися на ті високі сосни, котрих верхки, вітром порушені, злегка нахиливалися, мовби людем, що їхали через ліс, поклін віддавали.

І от вже видобулись з ліса та побачили в долі сільце невелике, що шнуром вздовж потоку між зеленою деревиною розтяглося. Серед села клекотав пеняво млинець, мовби сварився з поблизьким ставом, що го так скупо водою наділяє [11, с. 122 –123].

Розмірений темпоритм, стримана образна палітра, чітко налаштована «оптика» дитячої світорецепції, лаконічні етнографічні штрихи, імпліковані пізнавально-виховні вектори, наскрізна сакральна вісь – усе це додає авторському дискурсу неповторного флеру, стриманої експресії. Зворушливу рецептивну безпосередність та природність привносять доволі прозорі говіркові лексеми (*видобулись, сільце, людем, пеняво, осьма, го*). Звісно, повноправне громадянство діалектові в українській літературі надав В. Стефаник. Але задовго до Стефаника, занурившись чутливим душпастирським серцем у «біополе галицького села», ліпив свого героя його природним словом, може, не так колоритно й концептуально, не завжди точно в координатах того чи того макростилю або художньої течії, як визнаний класик, але щиро, зворушливо, проникливо, зчаста сентиментально-романтично, іноді – з м'яким світлим гумором, подекуди – з майстерною іронією, і ревний ісповідник народної мови К. Селецький [Див. про це: 15, с. 146].

Над берегом широкого Дністра розкинене меж вербами сільце невеличке. Нарід там мешкає заможний, хати всюда статні, а коло хат стожків та оборогів з сіном і з збіжжом повно. Помеже хатами єдна тільки якомсь для ока принаднійша, білов глинков вимускана, – над нею горює розсохатий дуб, а на том дубі бузьок гніздо си увив. Коло той хати

харність повсюду велика, сад ю окружає докола, а в том саді яблук і грушок без ліку. За садом пасіка невеличка [11, с. 51].

Мова добірна, виразна, максимально наближена до літературної у її наддністрянському варіанті, щедро інкрустована говірковими лексемами – фонетичними, граматичними, лексичними. І знову жодне слово – *меж, си, нарід, всюда, докола, вимускана, харність, стожки, глинков, збіже, горує, бузьок* – не порушує дивовижної мовної гармонії, не дисонує, не справляє враження чужорідного тіла. Чого вартий лише концептуальний діалектизм-архаїзм *харність!* У текстах К. Селецького простежуємо розлогий дериваційний ряд з актуалізованим компонентом «чистий, впорядкований» – *харно, харити, харність* (пор.: *гарний, гарно*), що чудово ілюструє глибинні етноментальні пріоритети українців, їхнє внутрішнє тяжіння до гармонії, впорядкованості свого життєвого простору, його естетизації, до чистоти – душевної і тілесної. А яка українська хата без гнізда лелеки (бузька)! Лелека – символ сімейного благополуччя, щастя, народження дітей; рівно ж батьківщини; любові до рідної землі, України. В Україні до лелек ставилися як до священних птахів. Двір, де є гніздо лелеки, вважається щасливим. На думку митрополита Іларіона, лелека був символом «праці й прив'язаності» та архетипним знаком продовження роду. Бузьок також усимволізовує щастя, цей аспект актуалізований в українських пареміях: *лелека до двору – щастя в хату; де лелека водиться, там щастя родиться*. Бузька (лелеку) здавна вважали оберегом сільського двору, майна та людей [3, с. 438–440]. Зайве говорити, як природно влітається цей архетипний символ-фаунонім у текстовий фрагмент – *а на том дубі бузьок гніздо си увив*.

Аби в лаконічному уривкові візуалізувати майже ідеальний (що головне – заможний!) український світ з його ошатною білою хаткою, стіжками збіжжя і сіна, пасікою, садком, вербами як неодмінним атрибутом рідного краєвиду, лелеками (як у Тараса Шевченка, Марка Вовчка чи І. Нечуя Левицького), – потрібен письменницький хист та особливий – український – стан душі. Вражає в цьому уривкові й неперевершений ритм прози – «як поважний плін Дністра, що виривається з карпатських жбирів на рівнинну просторінь» [15, с. 146].

Перед сучасним читачем і дослідником-філологом постає багатющий та неймовірно органічний діалектний пласт (бойківсько-наддністрянська говірка), який уже почасти занесено до Червоної книги української мови. Чимало колоритних слів і словоформ потребують відповідного коментаря, позаяк більшість із них не завжди зрозумілі навіть у контексті: *бачно, безрік, безрога, бібула, бодак, боїско (бойще,*

боїще), бочитися, вадити, вижиток, вимусканий, виросток, впрост, гадкувати, глупак, глядати, гостець, гостинець (тут – дорога, шлях), грімкий, громовина, ґратя, добичата, довбач, догана (тут – недолік) драбуц, дрантивий, дрібка, дубоніти, жбири, желізо, звільна, їдло, ключатися, ключка, кулі (тут – милиці), кукавка, ладований, ляк, марниця, мерзитися, нехибно, обачний, обгортинна, обора, омаста, ошуст, непоказний, нехлюйний, паруха, під, плюта, повій, подально, потрава, придалий, псота, ріжниця, рогачка (тут – шлагбаум), скрут, скуряний, слых, спорий, старунок, стяж, таний, утяжливий, фіра, харити, хвилка, хопта, хосен, хосенний, хуторити, часосказ, шибатися, шопа. Для сучасника о. Селецького і навіть у міжвоєнній в Галичині це ще був активний словниковий фонд, зрештою, як і більшість фонетичних і граматичних діалектизмів, що вписувалися в систему тогочасної наддністрянського варіанта літературної мови. До слова, при розв'язанні питання про мову творів того чи того письменника, про використання лише окремих діалектизмів чи про суцільні діалектні масиви, беремо до уваги не тільки кількість ужитих діалектизмів (питому вагу в тексті), але і їхню якість і функційне навантаження, тобто ким – автором чи персонажами – вони вживаються. У К. Селецького колоритні говіркові слова однаково кризяться і в авторському мовленні, і в мовленнєвих партіях персонажів:

«Нужда ж то была велика, коли, мов чорна туча, надтягнули горди поганою татарви. Люденькове одбігали всьо, хату і газдівство, утікали в далекі ліси, аби не попастися в руки лихого ворога, где їх чекала смерть або тяженькая неволя» [11, с. 47]; *«Наввірилася вже мужови тая неустанна посварка. Схопився з постелі, пішов до стодоли, скенув околот на бойще, заніс під шопу, тамка го розв'язав і вернувся до хати; велить старому з п'єца злізти і жене на обору»* [11, с. 63]; *«Як тільки зачало зоріти, збудили Івася, а найстарший велів му дозирати хату і пригадав зновель, щоби не важився дверей, личком зав'язаних, відчиняти. За непослух смерть го жде нехибна»* [11, с. 53]; *«Був то вже підходилий чоловік, майже старовина, лице в него поморщене, волосє напівсиве та кучераве з-під капелюха на плечі спадало. Одягнутий він був у полатану свиту та дуже лихі ходачата, через плечі перевісив на ремінці скуряну торбу, на котрій в обруч звиті дроти висіли»* [11, с. 117].

Рясніють діалектизмами у всьому їхньому розмаїтті (лексичні, семантичні, фонетичні, морфологічні, словотвірні) й поетичні тексти: *«А у хаті сидить мати / Слезами ся вмиват, / Син ю хоче понехати / У чужину сь збират. // Бідна просит, руки ломит, / Заводит тяженько: / – Лишись дома, лишись, сину, / Лишися, серденько. // – На то ж я тя*

згодувала, / Стерегла з всьой сили, / Щоб уроки, щоби чари / Тя ся не имили. // – Щоби-сь весел і здоровий / Ріс, ги дубчак в лісі, / Щоби люди завиділи / Матчиной потісі. // – Підеш людьом ти служити / За марну заплату. // Дадут атлас і саїти / Лиш сердца не дадут» [11, с. 43–44]. Фонетичні й морфологічні діалектизми, рівно ж широким закроем уведені прономінальні енклітики *му* (йому), *го* (його), *ю* (її), *ми* (мені), *ти* (тобі), *мя* (мене), *тя* (тебе), *си* (собі) та ін., виступають не лише яскравими ідентифікаторами мовних партій персонажів, а й ілюструють еволюційні етапи розвитку української мови, фіксують її архаїчні форми, що збереглися головню в південно-західних говорах. Тут можемо говорити про особливу етноментальну вербально-образну спорідненість художньої експлікації селянської тематики в мовотворчості душпастиря К. Селецького та «поета мужицької розпуки» Василя Стефаника. До слова, коли В. Стефаник розпочинав свою літературну практику, перед ним не стояло питання вибору мови. Це видно з його листа до О. Кобилянської (листопад, 1898 р.), у якому він писав: «Я люблю мужиків за їх тисячолітню, тежку історію, за культуру, що витворила з них людей, котрі смерті не бояться. За того, що вони є, хоть пройшли над ними бурі світові і повалили народи і культури. Є що любити і до кого прихилитися. За них я буду писати і для них» [13, с. 153]. Посилаючи три свої оповідання до редакції «Вісника», Стефаник писав до редактора О. Маковея: «Якби йшли до друку, то прошу мені нічо не змінити, хіба похибки ортографічні, бо можете змінити бесіду мужицьку на бридшу, літературну» [13, с. 135]. Неприхильний відгук про літературну мову пояснюється тим, що Василь Стефаник, поперше, був великим ентузіастом зображувальної сили діалектів і, подруге, справедливо засуджував псевдолітературну «мову» – галицьке «язичіє». Про те, що Стефаник не змінив своїх поглядів на місцеві діалекти до останніх років своєї літературної діяльності, свідчать його слова: «Кожний діалект, як кожна мова, мусить належати до цілого чоловіка, від дитини аж до старості... Інакше він стає насмішкуватим над говорючим чоловіком» [12, с. 83]. Гадаємо, що всі ці Стефаникові авторські розмисли були по-особливому близькі та зрозумілі й о. Селецькому, і він зумів їх утілити, – можливо, не так геніально й переконливо, як Стефаник, – у своїй мовно-просвітницькій діяльності та в художній практиці. Не можемо сказати, що всі художні твори о. Кирила однаково досконалі в мистецькому плані, але добротність, фактурність, оптимальна мовленнєва збалансованість (попри численні редакторські втручання) й оригінальна образність незаперечні. Звісно, провідну роль тут відіграє говіркове мовлення, майстерні діалектні вкраплення у текст або ж роз-

логі говіркової масиви. Саме художні тексти о. К. Селецького слугують ілюстрацією для розуміння складного й часто суперечливого процесу становлення української літературної мови в Галичині, для пізнання тогочасної народної поліфонії говіркових слів, діалектичної взаємодії живої мовної стихії та церковнослов'янської [Див. про це: 15, с. 147].

Природно, уже з перших рядків художні тексти о. К. Селецького рясніють релігійною лексикою, у мовленні персонажів домінують масиви фразеорефлексів з теонімним компонентом, позначені глибинними етнонашаруваннями. Відразу ж впадають у вічі християнські формули ввічливості, фрагменти молитов, християнських обрядодій, які супроводжуються відповідними вербальними комплексами, згорнуті й розлогі вигуківі сполуки так званого сакрального макрополя, каскади конфесійної лексики, молитовно-літургійні вкраплення: *«Велика-то там била радість, як по року звони і скликали вірних до дому Божого, где іконостас красно змальований і всьо снаряда церковное, потрібне до Служби Божой, знаходилося»* [11, с. 50]; *«Чи бачив ти в красний день літний лан пшениці, що то колосьом своїм золотим до неба стремит, вітрець дунув, а колоски головки к землі похилили і тихцем зашелепотіли, як би віддавали поклін Пану і Сотворителю своему і слали к Нему тихеньку молитву, – так і тії народи, які околили св[ятого]. патріарху, коли побачили Крест св[ятий], смиренно клонили голови к землі, а з всіх грудей, то тихше, то голоснійше, гомонів голос: «Господи помилуй, Господи помилуй, Господи помилуй...», – а голос далеко-далеко нісся на всі сторони світа* [11, с. 75]; *«Гей, милий Боже! Єсть еще пребогато річей, за котрих нічо не знаємо, тисячі таких, що за них і найбільшим мудрецам і не снилося, превелика-бо то у всім сила і мудрість Божя. «Велій еси, Господи, і чудна суть діла Твоя»* [11, с. 116]. Могутність і велич Бога й відкупна жертва Господнього Сина на Хресті [у текстах о. Кирила Хрест (Крест) часто пишеться з великої літери] настільки вражаючі, що до кінця не досягнені обмеженим людським розумом. Уявлення людини (навіть високого чи найвищого духовного сану) про Бога, яким би різногранним, правильним, проникливим і глибоким не було, не може претендувати на вичерпність («Великий Господь і прославлений вельми, і недослідиме величчя Його» (Пс 145:3). Згаданий мотив крізьнить у художній спадщині К. Селецького.

У багатьох художніх дискурсах привертає увагу й розмаїття сакральних фразеолексем (чи, як тепер їх дефініціюють, фразеорефлексів). Ці специфічні сакрально-ментальні вербальні мінікомплекси в сучасній лінгвокультурології ототожнюють з «архаїчними вигуківими сполуками». В оповідках душпастиря вони виступають не лише яскравими

маркерами рельєфних мовних партій персонажів, а й допомагають вербалізувати найтонші інтенції та розмаїті семантичні, семантико-емотивні й синкретичні вербально-етичні нюанси, що передовсім слугують для вираження вдячності, радості, страждання: **О Боже; милий Боже; Христе Боже; Матенько Христова; Богу дякувати; слава Тебі, Христе Боже; хвала Богу; Господи, да будет воля Твоя святая, Слава Богу!** Численно репрезентовані й фразеорефлекси для експлікації перестороги, прохання (**а не дай Боже; Боже благослови; най го Бог боронит; Боже нас борони; Боже, змилиуйся наді мною; Боже їм прости**), рівно ж для омовлення християнських етикетних формул – привітання, побажання щастя, гараздів, успіхів тому, хто працює, та висловлення прохань (етноектеній), молитов (**дай тобі Боже; ідіть з Богом; дав би то Бог; Боже вам святий заплать; почивай з Богом; Слава Ісусу Христу!**). Здебільшого словосполучення вигукowego типу містять у своєму складі теонім **Бог** або ж похідні від нього. Велика група таких фразеолексем засвідчує те, що все робиться з Божої волі.

У багатьох текстах Кирила Селецького народно-розмовний каркас органічно наповнюється стилістично маркованими та конотованими словами-конфесіоналізмами, серед яких багато лексичних й словотвірних старослов'янізмів і грецизмів (*благодарене, болізн, возносити, глагол, заосмотрити, знаменя, жертва, жертвувати, жизнь безконечная, предсказаня, сохраняти, терпіне, уповати, усовершати*). Попри насиченість відповідно маркованою лексику, текст у своїй основі залишається українським і зрозумілим, а українська церковнослов'янь (наголошуємо: не штучне язичіє!) стає органічною стилетвірною категорією, яка вплітається в живу канву народної мови. Нагадуємо, що саме церковнослов'янська мова-стиль відіграла в процесі становлення сучасної української літературної мови особливу роль – роль її духовного варіанта (Т. Майданович). Мовної рівноваги (стильового балансу) майстерно дотримано в текстах К. Селецького, тонко й вишукано помережаних самоцвітами високого стилю. У ретроспективі, головню якщо йдеться про ХІХ ст., церковнослов'янський мовний фермент зміцнив духовний фундамент, зберіг багатовікову тяглість сакрального в українській мові. На жаль, знищення української державності й культури почалося зі знищення духовного стилю староукраїнської мови, передовсім із вилучення її питомих церковнослов'янських елементів.

Висновки. Отже, роль і місце о. Кирила Селецького в національно-духовному та просвітницькому поступі діячів греко-католицької церкви, що часто брали на себе місію формування самосвідомості й самототожності народу в умовах його бездержавності та суспільних

і ментальних утисків, незаперечні й вагомі. Талановите й проникливе слово отця Кирила, питомо народне, живе, колоритне, пройшовши крізь горнило іншого Слова, освяченого горніми сферами, – Слова Божого, одкровення Духу, лягало надійним каменем у підмурівок величного собору рідної мови – цієї, у візії душпастиря, святая святих повноцінного національного буття. У перспективі маємо на меті продовжити системні студії над мовостилем К. Селецького (комплексні й різнорівневі). Головно йдеться про колоритний і дотепний фраземікон, що немовби вихоплений із живомовної стихії, рівно ж про емотивно-експресивну (зазвичай діалектну) лексику, увиразнену діалоговим мовленням. Системного осмислення, із проєкцією на загальні авторські духовно-просвітницькі інтенції, потребує різногранна (за формою, походженням, стильовим призначенням) сакральна лексика.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біленька-Свистович Л., Рибак Н. Церковнослов'янська мова : підруч. зі словником для духов. навч. закл. Київ : Криниця, 2000. 335 с.
2. Вергун Т.¹ О. Кирило Селецький. *Богословія* : науковий тримісячник. Рим, 1988. № 52.
3. Енциклопедичний словник символів культури України / Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди ; заг. ред.: В. П. Коцур та ін. Вид. 5-те, допов. й виправ. Корсунь-Шевченківський : Вид. В. М. Гавриленко, 2015. 911 с.
4. Колодний А., Нічик В., Климов В. та ін. П. Могила: богослов, церковний і культурний діяч. Київ : Дніпро, 1997. 216 с.
5. Майданович Т. Духовний стиль української мови. *Біленька-Свистович Л., Рибак Н. Церковнослов'янська мова* : підруч. зі словником для духов. навч. закл. Київ : Криниця, 2000. С. 325–334.
6. Марко С. Отець Кирило Селецький – засновник перших активних чернечих Згромаджень у УГКЦ. *Наукові записки УКУ. Серія: Богослов'я*. 2018. Вип. 5. С. 116–117.
7. Митрополит Андрій Шептицький у документах радянських органів державної безпеки (1939–1944 рр.). Київ : Українська Видавнича Спілка, 2005. 480 с.
8. Огієнко І. І. (Митрополит Іларіон). Історія української літературної мови. Київ : Либідь, 1995. 296 с.
9. Преосв. єпископ Йосафат до всеч. духовенства. (З нагоди двадцятьп'ятьліття смерті Бл[аженої]. п[ам'яті]. о. пралата Кирила Селецького). *Селецький К. Вибрані твори : у 2-х т. / упоряд. та ред. Ігор Розлуцький, с. Маркіяна (Василишин)*. Дрогобич : Коло, 2018. Т. 1. С. 7–14.
10. Розлуцький І. Сіяч здорового зерна для свого люду. *Селецький К. Вибрані твори : у 2-х т. / упоряд. та ред. Ігор Розлуцький, с. Маркіяна (Василишин)*. Дрогобич : Коло, 2018. Т. 1. С. 15–40.
11. Селецький К. Вибрані твори : у 2-х т. / упоряд. та ред. Ігор Розлуцький, с. Маркіяна (Василишин). Дрогобич : Коло, 2018. Т. 1. 608 с.

¹ У збірнику подаємо Т. Вергун, з огляду на те, що у «Богословії» помилково приписано авторство П. Вергунові.

12. Стефаник В. С. Повне зібрання творів : у 3-х т. Київ : Вид-во АН УРСР, 1949–1954. Т. 2.
13. Стефаник В. С. Повне зібрання творів : у 3-х т. Київ : Вид-во АН УРСР, 1949–1954. Т. 3.
14. Стецик М. Измарагди мовостилю о. К. Селецького (від редактора). *Селецький К. Вибрані твори : у 2-х т. / упоряд. та ред. Ігор Розлуцький, с. Маркіяна (Василишин)*. Дрогобич : Коло, 2018. Т. 1. С. 539–549.
15. Стецик М. Художня творчість о. Кирила Селецького в контексті духовно-просвітницьких та естетичних пошуків і мовно-ментальних викликів. *Рідне слово в етнокультурному вимірі: збірник наукових праць. Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка*. Дрогобич : Посвіт, 2018. С. 141–151.

REFERENCES

1. **Bilenka-Svystovych, L., & Rybak, N.** (2000). *Tserkovnoslovianska mova: pidruchnyk zi slovnykom dlia dukhovnykh navchalnykh zakladiv [Church Slavonic language: a textbook with a dictionary for theological educational institutions]*. Kyiv: Krynysia [in Ukrainian].
2. **Verhun, T.** (1988). О. Кирйло Селетський [Fr. Kyrylo Seletskiy]. *Bohosloviia: naukovyi trymsiachnyk – Theology: scientific quarterly*, 52. Rym [in Ukrainian].
3. **Kotsur, V. P. et al.** (Eds.). (2015). *Entsyklopedychnyi slovnyk symvoliv kultury Ukrainy [Encyclopedic dictionary of cultural symbols of Ukraine]* (5th ed., rev.). Korsun-Shevchenkivskiy: Vyd. V. M. Havrylenko [in Ukrainian].
4. **Kolodnyi, A., Nychyk, V., Klymov, V. et al.** (1997). *P. Mohyla: bohoslov, tserkovnyi i kulturnyi diiach [P. Mohyla: theologian, church and cultural figure]*. Kyiv: Dnipro [in Ukrainian].
5. **Maidanovych, T.** (2000). Dukhovnyi styl ukrainskoi movy [Spiritual style of the Ukrainian language]. In L. Bilenka-Svystovych & N. Rybak, *Tserkovnoslovianska mova: pidruchnyk zi slovnykom dlia dukhovnykh navchalnykh zakladiv – Church Slavonic language: a textbook with a dictionary for theological educational institutions* (pp. 325–334). Kyiv: Krynysia [in Ukrainian].
6. **Marko, S.** (2018). Otets Kyrylo Seletskiy – zasnovnyk pershykh aktyvnykh chernechykh Zghromadzen v UHKTs [Father Kyrylo Seletskiy is the founder of the first active monastic Congregations in the UGCC]. *Naukovi zapysky UKU. Serii: Bohoslovia – Scientific notes of UKU. Series: Theology*, 5, 116–117 [in Ukrainian].
7. *Mytropolyt Andrii Sheptytskyi u dokumentakh radianskykh orhaniv derzhavnoi bezpeky (1939–1944 rr.) [Metropolitan Andrii Sheptytskyi in the documents of the Soviet state security agencies (1939–1944)]*. (2005). Kyiv: Ukrainska Vydavnycha Spilka [in Ukrainian].
8. **Ohienko, I. I. (Mytropolyt Ilarion).** (1995). *Istoriia ukrainskoi literaturnoi movy [History of the Ukrainian literary language]*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
9. Preosv. yepyskop Yosafat do vseh. dukhovenstva. (Z nahody dvadtsiatpiatlittia smerty Bl[azhennoi]. p[amiati]. o. pralata Kyryla Seletskoho) [Reverend Bishop Josaphat to the venerable clergy. (On the occasion of the twenty-fifth anniversary of the death of the Blessed Father Prelate Kyrylo Seletskiy)]. (2018). In K. Seletskiy, *Vybrani tvory – Selected works* (Vols. 1–2; Vol. 1, pp. 7–14). I. Rozlutskiy & s. Markiiana (Vasylyshyn) (Eds.). Drohobych: Kolo [in Ukrainian].
10. **Rozlutskiy, I.** (2018). Siiach dorovoho zerna dlia svoioho liudu [A sower of healthy grain for his people]. In K. Seletskiy, *Vybrani tvory – Selected works* (Vols. 1–2; Vol. 1, pp. 15–40). I. Rozlutskiy & s. Markiiana (Vasylyshyn) (Eds.). Drohobych: Kolo [in Ukrainian].

11. **Seletskyi, K.** (2018). *Vybrani tvory [Selected works]*. (Vols. 1–2; Vol. 1). I. Rozlutskyi & s. Markiiiana (Vasylyshyn) (Eds.). Drohobych: Kolo [in Ukrainian].

12. **Stefanyk, V. S.** (1949–1954). *Povne zibrannia tvoriv [Complete collection of works]*. (Vols. 1–3; Vol. 2). Kyiv: Vyd-vo AN URSR [in Ukrainian].

13. **Stefanyk, V. S.** (1949–1954). *Povne zibrannia tvoriv [Complete collection of works]*. (Vols. 1–3; Vol. 3). Kyiv: Vyd-vo AN URSR [in Ukrainian].

14. **Stetsyk, M.** (2018). Izmarahdy movostyliu o. K. Seletskoho (vid redaktora) [Emeralds of the speech style of Fr. K. Seletskyi (from the editor)]. In K. Seletskyi, *Vybrani tvory – Selected works* (Vols. 1–2; Vol. 1, pp. 539–549). I. Rozlutskyi & s. Markiiiana (Vasylyshyn) (Eds.). Drohobych: Kolo [in Ukrainian].

15. **Stetsyk, M.** (2018). Khudozhnia tvorchist o. Kyryla Seletskoho v konteksti dukhovno-prosvitnytskykh ta estetychnykh poshukiv i movno-mentalnykh vyklykiv [Artistic creativity of Kyrylo Seletskyi in the context of spiritual-enlightenment and aesthetic searches and language-mental challenges]. *Ridne slovo v etnokulturnomu vymiri: zbirnyk naukovykh prats. Drohobytskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Ivana Franka – Native word in ethnocultural dimension: Scientific Papers Collection of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University* (pp. 141–151). Drohobych: Posvit [in Ukrainian].

ІСТОРИЯ ЗАСНУВАННЯ ПЕРШИХ ЗАХОРОНОК ДЛЯ ДІТЕЙ УКРАЇНЦІВ У ГАЛИЧИНІ

Анна ФЕДОРОВИЧ,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри загальної педагогіки
та дошкільної освіти Дрогобицького
державного педагогічного
університету імені Івана Франка
(Дрогобич, Україна)

Anna FEDOROVYCH,
Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor
of the General Education and Early
Childhood Education Department
of Drohobych Ivan Franko State
Pedagogical University
(Drohobych, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0001-6289-5039>
f_anna_v@ukr.net

У статті розкрито становище дошкільної освіти на етапі її зародження в Галичині кінця XIX ст.; зосереджено увагу на діяльності жіноцтва та духовенства у розвитку й організації перших дошкільних закладів для дітей українців; підкреслено роль Української греко-католицької церкви (УГКЦ) у підтриманні просвітництва; акцентовано увагу на діяльності галицького священника Кирила Селецького, котрий першим втілював ідею відкриття заходнок для бідних дітей під проводом сестер-монахинь.

Відзначено вплив жіночих благодійних товариств на розбудову дошкільного виховання в Галичині.

Освічені заможні жінки розуміли потребу виховання маленьких дітей та роль громади у цьому процесі. Тому свої зусилля спрямовували на навчання жінки-матері, а також займалися організацією заходнок, презентували програми дошкільного виховання, писали посібники, поширювали освітні методики, організовували вистави, концерти, забави.

Доведено важливість співпраці духівництва та жіноцтва щодо утримання сезонних і постійних дитячих закладів для опіки й виховання дітей. Завдяки цьому вдалося закласти основу для обґрунтування системи дошкільного виховання, що базувалася на народних виховних традиціях, принципах етнопедагогіки та враховувала тогочасні європейські тенденції. Зміст освіти для дітей передбачав формування культурно-гігієнічних навичок, трудових вмінь, господарсько-побутової праці, виховання малюків на принципах християнської моралі, навчання початкових математичних уявлень, співу, малювання, підготовку руки до письма та ін.

З одного боку, захоронки дбали про догляд та освіту бідних дітей, а з іншого – забезпечували збереження рідної мови та національної культури, що позитивно вплинуло на подальший розвиток дошкільного виховання в Україні.

Ключові слова: дошкільна освіта Галичини, захоронки, духовенство, Кирило Селецький, жіночі товариства, УГКЦ.

HISTORY OF THE ESTABLISHMENT OF THE FIRST ZAKHORONKAS (KINDERGARTENS) FOR CHILDREN OF UKRAINIANS IN GALICIA

The position of preschool education at the stage of its origin in Galicia at the end of the XIX century are revealed in the article; the activities of women and the clergy in the development and organization of the first preschool institutions for Ukrainian children are focused; the role of the Ukrainian Greek Catholic Church (UGCC) in supporting the education of the Ruthenians are emphasized; the activities of the Galician priest Kyrylo Seletskyi, who was the first to implement the idea of opening burials for poor children under the guidance of nuns, are emphasized.

The influence of women's charities on the development of preschool education in Galicia is noted. Educated wealthy women understood the need to raise young children and the role of the community in this process. Therefore, their efforts were directed at the education of mothers, also engaged in the organization of zakhoronkas (kindergartens), presented programs of preschool education, wrote manuals, disseminated educational methods, organized performances, concerts, parties.

The importance of cooperation between the clergy and women in maintaining seasonal and permanent children's institutions for the care and upbringing of children is proved. Thanks to her, it was possible to lay the foundation for substantiating the system of preschool education, which was based on folk educational traditions, principles of ethnopedagogy and took into account European trends of the time. The content of education for children included the formation of cultural and hygienic skills, work skills of household chores, raising children on the principles of Christian morality, teaching basic mathematical concepts, singing, drawing, preparing the hand for writing, and others.

On the one hand, the zakhoronkas (kindergartens) took care of the care and education of poor children, and on the other hand, they ensured the preservation of the native language and national culture, which had a positive impact on the further development of preschool education in Ukraine.

Key words: preschool education in Galicia, zakhoronka (kindergarten), burial grounds, clergy, Kyrylo Seletskyi, women's societies, UGCC.

Постановка проблеми. Кінець XIX – поч. XX ст. для України є кризовим та суперечливим щодо розвитку освіти. Незважаючи на розділеність її теренів та підпорядкованість різним державам, все ж на

всій території існували умови для створення і функціонування різних освітніх інституцій. Розвиток науки, капіталістичне господарювання, зміна економічних відносин та інші чинники привели до зміни підходів у навчанні. Виникла потреба залучати жінку до виробництва та суспільного життя, що частково позбавляло її можливостей займатися доглядом і вихованням дітей.

Громади, благодійні товариства, релігійні організації активно засновували та підтримували освітні заклади, займалися просвітою простого люду. Це стимулювало визрівання у суспільстві думки про необхідність та обов'язковість навчання для всіх. Поступово поширювалися європейські погляди на організацію дошкільної освіти. Зокрема, популярними були ідеї Ф. Фребеля та М. Монтесорі, інших педагогів, котрі втілювалися в практику та доповнювалися принципами національного виховання.

Інтерес для нашої розвідки становить Галичина, на території якої значна частина населення були русинами. Можливостей для освіти саме українців тут було недостатньо, особливо це стосується зубожілих родин, що проживали у селах. Тому важливо знайомитися з історією життя сподвижників цієї важливої для суспільства справи, вивчати обставини становлення освіти для дітей, що ґрунтувалися на основах християнства та філантропії.

Аналіз досліджень. Дослідженнями розвитку дошкільного виховання займаються Л. Артемова [1], П. Котко [9], Г. Маслій [6] З. Нагачевська [7], Г. Паперна, Л. Пісоцька [8] та ін. Вчені зосереджуються на окремих аспектах порушеної проблеми, висвітлюючи діяльність освітніх закладів різного підпорядкування, можливості функціонування навчальних інституцій для українців, зміст дошкільної освіти та еволюцію її виховних завдань тощо.

Важливу інформацію про українське дошкільля в освітньому просторі Східної Галичини (кінець XIX ст. – 1939 р.) натрапляємо у монографії З. Нагачевської [7]. Вона вивчає роботу дошкільних товариств, зосереджуючись на діяльності жіночих організацій, учасниці котрих аргументували необхідність дошкільного виховання, шукали засоби для його організації, прагнули забезпечити просвіту жінки-матері, обґрунтовували принципи, зміст та засоби освіти дітей тощо.

Аналіз наукової літератури дає підставу стверджувати, що значущою у розвитку дошкільних інституцій була діяльність українського духовенства. Про його роль свідчать розвідки О. Боршовської [2], Т. Вергуна [3], І. Комар [5], С. Лупаренко, Ю. Щербяк [12], які розкрива-

ють опікунсько-виховну діяльність Церкви, педагогічно-просвітницьку роботу монахинь, їхню науково-видавничу працю та ін.

Очевидно, що питання організації дошкільної освіти в Галичині потребує ґрунтовного вивчення. Особливо важливо простежити роль Української греко-католицької церкви у цьому процесі.

Формулювання завдання. Мета статті – проаналізувати умови розвитку дошкільної освіти для дітей-русинів та діяльність Кирила Селецького у цьому процесі.

Виклад основного матеріалу. Події середини ХІХ ст., зокрема австрійські реформи 1848 р. та 1867 р., позитивно вплинули на розвиток освіти для русинів (українців) Галичини. Проголошення її світського характеру посприяло деякій автономії, з'явилися правові можливості для відкриття освітніх закладів, де б навчання велося українською мовою. Також Австро-Угорщина декларувала обов'язкову початкову освіту, що зумовлювало потребу підготовки учителів народних шкіл та організацію інституцій для виховання і навчання дітей дошкільного віку.

Попри це, зазначений період в історії Галичини характеризувався суперечностями у справі утвердження національної освіти. Часта зміна керівництва та підпорядкування краю не сприяли кращому доступу нашого населення до виховних закладів. Матеріальне становище русинів було складним, про свідчили їхня майже суцільна неписьменність та реальна економічна неспроможність навчатися. Прості люди схилилися до різних авторитетів політичних, громадських, освітніх, релігійних організацій. Доступ українців до закладів освіти був обмеженим, а іноді неможливим. На поширення освіти негативно впливала й фактична влада польської аристократії.

Тодішні реалії не сприяли навчання представників нашого народу рідною мовою не лише через недостатню кількість освітніх закладів, а й через брак українських підручників. Потрібен був час на їхнє написання і видання. Такі умови «використала» польська верхівка, впровадивши польську мову для вивчення у середніх школах. Це, своєю чергою, утруднювало просвіту українською загалом. Освіта в галицькому регіоні за мовою викладання здійснювалася у польських закладах на Заході та утраквістичних (польсько-українських) – на Сході [4].

Реальне соціальне, культурне, матеріальне становище нашого народу було складним, що перешкоджало поширенню освіти загалом. На той час ідеї та потреби організованої освіти для дітей дошкільного віку не сприймалися українцями, котрі в основному були представлені селянством. «Вихователем» для більшості дітей-русинів залишалася матір.

Зауважимо, що поляки мали кращі можливості для організації дошкільних освітніх закладів у Галичині. Зрозуміло, що їх створювали для дітей польських родин. Перші дошкільні інституції (їх називали «фребелівські огородці», «фребелівські шкілки», «охоронки») відкривалися з метою підготовки до навчання в школі, а також для догляду та опіки за дітьми, виховання добрих звичок, любові до праці. Як вказує З. Нагачевська, на кін. XIX ст. у Східній Галичині функціонувало дев'ять фребелівських дитячих садків та 52 охоронки. Значна їхня кількість організовувалася під проводом монахинь римо-католицького обряду, тобто перші інституції для дітей дошкільного віку в регіоні були створені «задля оборони польської народности», ополячували українських дітей, слугували «винародовленню» русинів-українців. У садках та притулках українських дітей виховували у польському дусі. Дотримання тут фребелівської системи навчання не змінювало ситуації – все українське зневажалось, а діти змалку підпадали під денационалізаційний вплив. Така політика була й у галузі шкільної освіти [7, с. 36].

Небажання тогочасних державних діячів займатися організацією освіти для русинів стало причиною того, що розв'язання проблеми здійснювалося національно свідомою частиною української громадськості, зокрема освіченим жіноцтвом. Відповідно питаннями дошкільного виховання займалася інтелігенція, гуртуючись у релігійних товариствах (Марійські дружини, товариство «Мироносиць», сестри-василіянки, сестри-служебниці Пречистої Діви Марії) та громадських організаціях (УПТ «Рідна школа», «Просвіта», «Руська захоронка», «Жіноча громада», «Жіночий союз», «Товариство руських жінок» у Стрию, «Клуб русинок», «Союз українок» та ін.) [11].

Поборниками поширення національної освіти та просвіти серед населення були також окремі представники духовенства. Зокрема, священники на парафіях займалися не лише душпастирською працею, а й підтримували культурну та соціально-харитативну діяльність. Будучи освіченими людьми, вони розуміли потреби селян, дбали про їхнє матеріальне піднесення, працювали у читальнях, проводили просвітницьку роботу тощо.

Яскравим захисником «рідного» був отець Кирило Селецький, котрий активно виступав за поліпшення становища галицького селянства. Будучи високоосвіченою людиною (здобув освіту в гімназії, університеті та духовних семінаріях Львова і Перемишля, закінчив богословські студії, вчителював у Дрогобицькій гімназії та ін.), він, незважаючи на шляхетне походження, розумів потреби людей. Основна його

освітянська робота розпочалася на парафії у с. Жужель (сюди входило й с. Цеблів), де він навчав громадян у парафіяльній канцелярії, згодом у читальнях, які сам відкривав, а потім опікувався ними. Підтримуючи читальні, К. Селецький першим переклав катехизм доступною всім народною мовою. Маючи письменницький талант, писав статті до різних часописів, видавав книжки («Своя хата». Підручник української мови (1869), «Катехизм українською мовою» (1869), «Книга мудрості або життя чесного чоловіка» (1879), «Відкриття Америки» (1884) та ін.), повністю посвячуючись нуждам українців [10, с. 18–19].

Подорожуючи країнами Європи, Кирило Селецький знайомиться із діяльністю Церкви та духовенства, працею монахинь. Мандрівки скріплюють «його бажання нести поміч своєму народові» і дають розуміння значення монашого життя та потреби «у кожному селі мати сестер, які посвятилися б апостольській праці серед дітей, серед молоді: жили б у монастирі, але не для монастиря, лише для народу, для бідного селянства, виховуючи його дітвору» [10, с. 30].

Отож, захоплюючись служінням людям, близьким по духу, отець Селецький засновує згромадження «українських» сестер і монастир у Жужелі, знаходить земельну ділянку та організовує будову дому. Задля підтримки та виховання монахинь підшукує для них настоятельку – Михайлину Гордашевську. Він перекладає монаші правила українською мовою, пристосовуючи їх до обряду та вимог русинського середовища. Ці правила були затверджені у 1892 р. Митрополитом Ординаріатом. Цього ж року урочисто було посвячено дім сестер-служебниць нового згромадження, де поселилися настоятелька та вісім дівчат. Отець сам навчав їх каліграфії, читання, катехизму. Його заслугою було й те, що він відмінив правило плати грошей за вступ до монастиря. Нововведення пов'язувалися з тим, що українські монахині натомість мали взяти на себе обов'язок праці: ведення господарства, вишивання, кравецтво, ткацтво, опіка над дітьми у захоронках, догляд за хворими тощо. Щороку кількість сестер зростала, а напрями їхньої діяльності розширювалися [10, с. 31–32].

Згодом завдяки натхненній праці Кирила Селецького (1893) у Жужелі Сокальського повіту було відкрито перший у Галичині дитячий садок – охоронку (захоронку) для дітей селян, якою опікувалися сестри-служебниці. Вихователькою стала Арсенія Гордашевська (сестра опікунки монастиря), котра мала педагогічну освіту та закінчила практичні курси з ведення захоронок у римо-католицьких сестер-еліціанок у Жовкві. Можливість перебування дітей у захоронці, полегшувала найману працю їхніх матерів, особливо в час інтенсивних літніх польових

робіт на селі. Сестри дбали про здоров'я малюків, опікувалися ними, допомагали нужденним. Вони займалися християнським вихованням, зберігаючи і поширюючи у такий спосіб народну культуру серед українського селянства [2].

Дитячі заклади під проводом українських черниць поширювалися по всій Галичині. У кожному монастирі, де діяла захоронка, черниці мали бібліотеки з дидактичними матеріалами та посібниками педагогічного спрямування, ілюстровані матеріали, шкільні приладдя та іграшки. Релігійне виховання було засадничим, кожен день починався і закінчувався молитвою, молились діти перед обідом і після. Урочисто відзначалися великі греко-католицькі свята. Зокрема, у неділі до захоронок приходили і діти, і жінки, вони співали, читали [1]. До кола обов'язків виховательок входило: ведення книги реєстрації дітей (із зазначенням прізвища, імені, дати та місця народження дитини, а також роду занять її батьків) та спеціального журналу для запису спостережень за кожним вихованцем; підбір методично-довідкової літератури для працівників та відповідних книжечок до дитячої бібліотеки [5].

Утримувалися захоронки завдяки благодійним внескам та господарській праці сестер-монахинь. Крім того, для їхньої матеріальної підтримки священники віддавали частину пожертвувань парафіян. Так, К. Селецький дбав про організовані ним дитячі заклади для бідних дітей. Отець «цілими днями перебував на городі сестер. Садив щепи, слідкував, щоб було гарно, щоб стежки були очищені» [3, с. 162]. Він сам займався господарською діяльністю, писав вірші, видавав повчальні книги для дітей. Його оповідання були дотепними, барвистими й доступними для малюків. Також він вів публіцистичну роботу, друкувався у журналі «Прапор» (виходив з 1897 р.), на сторінках якого обговорювалися різні теми, зокрема, про притулки для бідних дітей, церкву і шкільництво, виховання громадянської свідомості селян, роль жінки у суспільстві, виховання народної інтелігенції тощо. Отець К. Селецький виступав проти байдужості окремих священників до становища русинів на селі (бідність, занедбаність), закликаючи «підняти стан українського селянства» у цілій Галичині. Тому всіляко підтримував жіноцтво, дбаючи про їхнє християнське виховання для нових поколінь [10, с. 45].

Відзначимо, що відкриттю першої захоронки для русинів передувало жіноче віче у Стрию 1891 р., на якому Н. Кобринська порушила питання дошкільного виховання. Інакше кажучи, на поширення і розвиток освіти для дітей Галичини вплинули зусилля освічених жінок (жіночий рух тоді активно розвивався), котрі розуміли її користь,

спрямовуючи свою діяльність не лише на розв'язання проблем участі жіноцтва у громадському житті. Вони ініціювали та організували у 1900 р. товариство «Руська охоронка» (пізніше називалося «Українська захоронка») для підтримки бідних дітей, родини яких не могли опікуватися ними та дбати про їхній розвиток [8].

Загалом жіночі товариства займалися благодійністю, мали релігійне спрямування і власні кошти (членські внески, церковні збірки, пожертви, продаж лотерей, проведення аукціонів тощо). Засновувалися заможними жінками, котрі розуміли потребу виховання маленьких дітей та роль громади у цьому процесі. Тому свої зусилля спрямовували і на навчання жінки-матері, організовували вистави, концерти, забави, займалися не лише організацією захоронок, а й презентували програми дошкільного виховання (духовний, фізичний, розумовий, трудовий, національний напрями), писали посібники, поширювали освітні методики [9, с. 115].

Отож, завдяки спільним зусиллям українського духовенства та добродійних жіночих товариств у Галичині розвивалося дошкільне виховання, утримувалися сезонні та постійні дошкільні інституції. Про таку співпрацю свідчить і той факт, що за допомоги К. Селецького було засновано «руську» охоронку в Цеблеві Жужельської парафії. Очолила цей заклад направлена віділом товариства «Руська охоронка» З. Майковська, якій було виділено помічницю з-поміж сільських дівчат. Діти навчалися молитов, розучували невеличкі вірші, пісні, ігри. Заходами «Руської охоронки» у 1902 р. на Городоцькому передмісті Львова відкрилася перша постійна світська охоронка для дітей убогого пролетаріату. У жовтні 1903 р. на Жовківському передмісті постав інший заклад для дітей міської бідноти. Інституції розміщувалися у шкільних або церковних приміщеннях, приватних найманих кімнатах. Захоронки були організовані за системою Ф. Фребеля, працювали від 9-ї до 15-ї години для бідних дітей 3–5 років. Тут їх доглядали, годували гарячими стравами, іноді давали безплатно одяг. З ними проводили ігри (забави), співи, бесіди, їх навчали лічби, влаштовували вистави чи концерти, використовуючи у роботі різні засоби, вишивки, малюнки, образки. Виховували дітей у патріотичному дусі й готували їх до школи. Учительки мали відповідну підготовку [7].

Увібравши з методики Ф. Фребеля найцінніше, в українських захоронках значна увага приділялася національному змісту виховання та збереженню рідної мови. Система дошкільного виховання базувалася на народних виховних традиціях, принципах етнопедagogіки, моральних засадах християнства, а також враховувала тогочасні європейські

тенденції. Її зміст передбачав дидактичні, рухливі ігри, вивчення елементів ручної праці, формування початкових математичних уявлень, підготовку руки до письма, малювання, навчання співу, декламування віршів, читання оповідань. Дитячі ігри та пісні ґрунтувалися на народному фольклорі [12].

На початку ХХ ст. активізувалася праця над розширенням мережі захоронок. Для цього багато роботи було здійснено у напрямі поліпшення освіти виховательок. Дитячі садки під проводом греко-католицьких жіночих об'єднань краю були забезпечені працівницями, котрі мали широку підготовку з різних галузей знань, поєднуючи медичну і педагогічну освіту. Попри те, що жодної державної учительської семінарії в Галичині з українською мовою навчання не було, у 1906 р. відкрито вчительську семінарію при Яворівському жіночому монастирі, а у 1909 р. – у Станіславові сестрами-василіянками. Власне, при цих освітніх закладах діяли народні школи, захоронки, в яких майбутні педагоги «практикувалися» у методиці навчання і виховання дітей, вивчали співи, займалися працею [6]. Сестри-служебниці, які мали належну «фребелівську» підготовку, будили національну свідомість, плекали пошану до свого народу, борючись у такий спосіб з полонізацією українських дітей.

Висновки. Отож, становлення та розвиток дошкільної освіти у Галичині наприкінці ХІХ ст. зумовлені діяльністю Української греко-католицької церкви. Завдячуючи священнику Кирилові Селецькому, було створено першу захоронку для дітей-українців. Значну частину часу отець витрачав на просвіту рідного народу та служінню йому. Він мав письменницький таланти, писав книги для дітей, а також фізично працював, звершуючи справу ведення захоронок. Усвідомлював та цінував роль жінки у суспільно-релігійному житті, моральному і матеріальному піднесенні селян. Тому «доручав» сестрам-служебницям культурно-освітню працю на парафії. До згромаджень заохочував бідних сільських дівчат, котрі не «тікали» від світу в монашому житті, а присвячували його простим людям задля «спасіння» дітей і молоді.

Завдяки жертівній праці духовенства та жіноцтва, українська громадськість почала усвідомлювати необхідність дошкільної освіти. Це послужило зростанню кількості інституцій для дітей та розробці відповідного змісту дошкільного виховання (складання програм, написання посібників, поширення літератури).

Зусиллями галицького духівництва і громади утримувалися сезонні та постійні дитячі заклади, котрі зосереджувалися на опіці й нагляді за дітьми. Тут формували культурно-гігієнічні навички, вміння госпо-

дарсько-побутової праці, виховували малюків на принципах християнської моралі. З одного боку, захоронки «дбали» про догляд та виховання бідних дітей, а з іншого – забезпечували збереження рідної мови та національної культури, що позитивно вплинуло на подальший розвиток дошкільного виховання в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артемова Л. Історія педагогіки України. Київ : Либідь, 2006. 424 с.
2. Боршовська О. 120 років Сестри Служебниці Непорочної Діви Марії займаються дошкільною освітою. *CREDO* : веб-сайт. 2013. URL: <http://credo.pro/2013/05/83033> (дата звернення: 21.07.2021).
3. Вергун Т.¹ Життєпис о. Кирила Селецького. *Богословіє* : науковий тримісячник. Рим, 1988. № 52. С. 125–196.
4. Івах С. Передумови освітньої діяльності представниць жіночого руху у контексті розвитку українського шкільництва Галичини (кінець XIX – перша третина XX ст.). *Людинознавчі студії : збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Педагогіка»*. 2018. Вип. 7/39. С. 85–103.
5. Комар І. Навчально-виховні заклади УГКЦ як осередки духовно-морального виховання молодого покоління. *Наукові записки. Серія «Психологія і педагогіка»*. 2012. Вип. 21. С. 32–40. URL: <https://eprints.oa.edu.ua/2460/1/7.pdf> (дата звернення: 04.08.2021).
6. Маслій Г. Специфіка функціонування жіночих навчальних закладів професійного спрямування в Західній Україні (кінець XIX – початок XX століть). *Обрії*. 2013. Вип. 2. С. 59–61.
7. Нагачевська З. Українське дошкільня в освітньому просторі Східної Галичини (кінець XIX ст. – 1939 р.) : монографія. Івано-Франківськ : НАІР, 2015. 254 с.
8. Пісоцька Л. Історичний аспект управління розвитком дошкільної освіти в Україні (кінець XIX – поч. XX ст.). *Дошкільна освіта*. 2004. № 3 (5). С. 14–20.
9. Розвиток народної освіти на Львівщині / ред. кол.: П.А. Котко, Г.О. Паперна та ін. Львів : [б.в.], 1957. 159 с.
10. Сапеляк А. Отець-прелат Кирило Селецький засновник монарших згромаджень. Львів : Галицька видавнича спілка, 2004. 116 с.
11. Федорович А. Зміст підготовки фахівців дошкільної освіти в Галичині на початку XX ст. *Гірська школа Українських Карпат*. 2019. Вип. 20. С. 67–73.
12. Щербяк Ю. Опікунська діяльність греко-католицької церкви кінця XIX ст. – 1939 р. *Педагогічний альманах*. Херсон, 2014. Вип. 21. С. 253–260.

REFERENCES

1. **Artemova, L.** (2006). *Istoriia pedahohiky Ukrainy* [History of Pedagogy of Ukraine]. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
2. **Borshovska, O.** (2013). 120 rokiv Sestry Sluzhebnytsi Neporochnoi Divy Marii zaimaiutsia doshkilnoiu osvitoiu [120 years of Sisters Servants of the Immaculate Virgin Mary are engaged in pre-school education]. *CREDO*. Retrieved from <http://credo.pro/2013/05/83033> [in Ukrainian].

¹ У збірнику подаємо Т. Вергун, з огляду на те, що у «Богословії» помилково приписано авторство П. Вергунові.

3. **Verhun, T.** (1988). Zhyttiepys o. Kyryla Seletskoho [Biography of Fr. Kyrylo Seletsky]. *Bohosloviie – Theology*, 52, 125–196. Rym [in Ukrainian].
4. **Ivakh, S.** (2018). Peredumovy osvithoi diialnosti predstavnyts zhinochoho rukhu u konteksti rozvytku ukrainskoho shkilnytstva Halychyny (kinets XIX – persha tretyna XX st.) [Precursors of educational activity of representatives of women's movement in the context of development of Ukrainian schooling in Halychyna (end of XIX – the first third of XX century)]. *Liudynoznavchi studii: zbirnyk naukovykh prats Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Serii «Pedahohika» – Human Studies. Series of «Pedagogy»: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*, 7/39, 85–103 [in Ukrainian].
5. **Komar, I.** (2012). Navchalno-vykhovni zaklady UHKTs yak osередky dukhovno-moralnoho vykhovannia molodoho pokolinnia [Educational institutions of the Ukrainian Greek Catholic Church as centers of spiritual and moral education of the younger generation]. *Naukovi zapysky. Serii «Psykholohiia i pedahohika» – Scientific issues. Series: «Pedagogy and Psychology»*, 21, 32–40 [in Ukrainian].
6. **Maslii, H.** (2013). Spetsyfika funktsionuvannia zhinochykh navchalnykh zakladiv profesiinoho spriamuvannia v Zakhidnii Ukraini (kinets XIX – pochatok XX stolit) [The specifics of the functioning of women's vocational schools in Western Ukraine (end of XIX – beginning of XX century)]. *Obrii – Horizons*, 2, 59–61 [in Ukrainian].
7. **Nahachevska, Z.** (2015). *Ukrainske doshkillia v osvithomu prostori Skhidnoi Halychyny (kinets XIX st. – 1939 r.) [Ukrainian preschool in the educational space of Eastern Galicia (end of the 19th century – 1939)].* Ivano-Frankivsk: NAIR [in Ukrainian].
8. **Pisotska, L.** (2004). Istorychnyi aspekt upravlinnia rozvytkom doshkilnoi osvity v Ukraini (kinets XIX – poch. XX st.) [Historical aspect of management of preschool education development in Ukraine (end of XIX – beginning of XX century)]. *Doshkilna osvita – Preschool education*, 3 (5), 14–20 [in Ukrainian].
9. **Kotko, P.A., Paperna, H.O. et al.** (Editorial broad). (1957). *Rozvytok narodnoi osvity na Lvivshchyni [Development of public education in Lviv region].* Lviv: [N.p.] [in Ukrainian].
10. **Sapeliak, A.** (2004). *Otets-prelat Kyrylo Seletskyi zasnovnyk monarshykh zghromadzen [Father Prelate Kyrylo Seletsky is the founder of monarchical congregations].* Lviv: Galician Publishing Union [in Ukrainian].
11. **Fedorovych, A.** (2019). Zmist pidhotovky fakhivtsiv doshkilnoi osvity v Halychyni na pochatku XX st. [The content of training of preschool education specialists in Galicia in beginning of XX century]. *Hirska shkola Ukrainskykh Karpat – Mountain School of the Ukrainian Carpathians*, 20, 67–73 [in Ukrainian].
12. **Shcherbiak, Yu.** (2014). Opikunska diialnist hreko-katolytskoi tserkvy kintsia XIX st. – 1939 rr. [Guardianship activity of the Greek Catholic Church at the end of the 19th century – 1939]. *Pedahohichniy almanakh – Pedagogical Almanac*, 21, 253–260. Kherson [in Ukrainian].